

NMHH

Nemzeti Média- és Hírközlési Hatóság
elnök

Ügyiratszám: PC/32197-42/2015.

Tárgy: Piacmeghatározás, a jelentős piaci erővel rendelkező szolgáltatók azonosítása és kötelezettségek előírása (3/2003., 5/2003. piacok)

Ügyintéző: Tóth Gábor

Függelékek: *I. Függelék:* A fix-mobil helyettesítés empirikus vizsgálata (tanulmány)
II. Függelék: Forgalmi szolgáltatásokra vonatkozó sajátárrugalmasság statisztikai becslése

HATÁROZAT

A Nemzeti Média- és Hírközlési Hatóság Elnöke (a továbbiakban: Elnök) a „Nyilvánosan elérhető helyi és/vagy országos, helyhez kötött telefonszolgáltatások lakossági felhasználók számára” és a „Nyilvánosan elérhető helyi és/vagy országos, helyhez kötött telefonszolgáltatások nem lakossági felhasználók számára” megnevezésű kiskereskedelmi piacok azonosítására, az érintett piacokon fennálló verseny hatékonyságának elemzésére, az érintett piacokon jelentős piaci erővel rendelkező szolgáltatók azonosítására, illetve a jelentős piaci erővel rendelkező szolgáltatók számára jogszabályban meghatározott kötelezettségek előírására hivatalból indított eljárás során

megállapította,

hogy a fenti piacokon a következő három elkülönült piac azonosítható:

1. Nyilvánosan elérhető helyi és/vagy országos, helyhez kötött telefonszolgáltatások piaca lakossági és nem lakossági felhasználók számára Magyarország területének az elektronikus hírközlő hálózatok azonosítóinak nemzeti felosztási tervéről szóló 3/2011. (IX.26.) NMHH rendelet (a továbbiakban: ANFT) 1. sz. mellékletének 2.1.3.¹ pontja alapján meghatározott, 1, 22, 23, 26, 34, 35, 36, 37, 42, 44, 45, 46, 47, 48, 49, 52, 53, 54, 56, 59, 69, 72, 73, 74, 75, 76, 77, 78, 79, 82, 83, 84, 85, 87, 92, 93, 94, 96, 99 hívószámú számozási területein (továbbiakban: **1. számú piac**).
2. Nyilvánosan elérhető helyi és/vagy országos, helyhez kötött telefonszolgáltatások piaca lakossági és nem lakossági felhasználók számára Magyarország területének az ANFT 1. sz. mellékletének

¹ A számozási körzethez tartozó települések listáját lásd a Hatóság www.nmhh.hu honlapján az „NMHH a szakmáért”, „Azonosítógazdálkodás”, „Nyilvántartások”, „Körzetszámokhoz tartozó települések” rovatban.

2.1.3. pontja alapján meghatározott, 24, 25, 27, 28, 32, 33, 57, 62, 63, 66, 68, 88, 89, 95 hívószámú számozási területein (továbbiakban: **2. számú piac**).

3. Nyilvánosan elérhető helyi és/vagy országos, helyhez kötött telefonszolgáltatások piaca lakossági és nem lakossági felhasználók számára Magyarország területének az ANFT 1. sz. mellékletének 2.1.3. pontja alapján meghatározott, 29 hívószámú számozási területén (továbbiakban: **3. számú piac**).

Továbbá

megállapította,

hogy az azonosított piacok ex-ante szabályozási szempontból nem érintett piacok.

Ennek megfelelően az Elnök a DH-2073-14/2007. számú határozatban a „Nyilvánosan elérhető helyi és/vagy országos, helyhez kötött telefonszolgáltatások lakossági felhasználók számára”, illetve a „Nyilvánosan elérhető helyi és/vagy országos, helyhez kötött telefonszolgáltatások nem lakossági felhasználók számára” elnevezésű piacokon

- a Magyar Telekom Távközlési Nyrt. (1013 Budapest, Krisztina krt. 55., cg: 01-10-041928, a továbbiakban: **Magyar Telekom** vagy **MT**),
- az Invitel Távközlési Szolgáltató Zrt. (2040 Budaörs, Puskás T. u. 8-10., cg: 13-10-040575, a továbbiakban: **Invitel**) és a
- UPC Magyarország Telekommunikációs Kft. (1092 Budapest, Kinizsi u. 30-36., cg: 01-09-366290, a továbbiakban: **UPC**)

(a MT, az Invitel és a UPC a továbbiakban együtt: **Kötelezett Szolgáltató**) **jelentős piaci erővel rendelkező szolgáltatóként való azonosítását megszünteti.**

I.

Az Elnök a DH-2073-14/2007. számú határozat rendelkező részében a Kötelezett Szolgáltatóra kirótt „közvetítőválasztás” kötelezettség alkalmazását a következőkben foglaltak szerint megszünteti:

A/1.) A Kötelezett Szolgáltatót terhelő közvetítőválasztásra vonatkozó kötelezettség megszüntetése a hívásonkénti közvetítőválasztás tekintetében:

Az Elnök a Kötelezett Szolgáltatóra a DH-2073-14/2007. számú határozat rendelkező részében kirótt „közvetítőválasztás” kötelezettséget a hívásonkénti közvetítőválasztás tekintetében akként szünteti meg, hogy a kötelezettség alkalmazását

jelen határozat közlésének napját követő naptári hónap 1. napjától számított egy éves átmeneti ideig hatályban tartja.

A Kötelezett Szolgáltató a jelen határozat közlésének napját követő naptári hónap 1. napjától számított egy éves átmeneti ideig az elektronikus hírközlésről szóló 2003. évi C. törvény 111. §-a szerint továbbra is köteles az előfizetője számára az elektronikus hírközlési szolgáltatás igénybevétele során alkalmazandó közvetítőválasztásról szóló jogszabályban meghatározott módon lehetővé tenni a

hívásonkénti közvetítőválasztást, valamint a hatályban lévő referenciaajánlatának megfelelően a szolgáltatás nyújtásához szükséges hálózati szolgáltatásokat a jogosult szolgáltatóknak biztosítani.

A/2.) A Kötelezett Szolgáltatót terhelő közvetítőválasztásra vonatkozó kötelezettség megszüntetése a közvetítő-előválasztás tekintetében:

Az Elnök a Kötelezett Szolgáltatóra a DH-2073-14/2007. számú határozat rendelkező részében kirótt "közvetítőválasztás" kötelezettséget a közvetítő-előválasztás szolgáltatás tekintetében akként szünteti meg, hogy a kötelezettség alkalmazását

jelen határozat közlésének napját követő harmadik naptári hónap 1. napjától számított kettő éves átmeneti ideig hatályban tartja

oly módon, hogy:

- a) a jelen határozat közlésének napját követő harmadik naptári hónap első napját megelőzően hozzá beérkezett, az elektronikus hírközlési szolgáltatás igénybevétele során alkalmazható közvetítőválasztásról szóló 5/2015. (VII.21.) NMHH rendelet 6. § (7) bekezdése szerinti, a közvetítő szolgáltató által a Kötelezett Szolgáltató részére nyújtott – a közvetítő szolgáltató és az előfizető között közvetítő-előválasztás szolgáltatás igénybevételére irányuló új előfizetői szerződésének létrejöttéről szóló – tájékoztatás (a továbbiakban: **tájékoztatás**) alapján beállított közvetítő-előválasztás szolgáltatást a jelen határozat közlésének napját követő harmadik naptári hónap 1. napjától számított kettő éves átmeneti ideig a Kötelezett Szolgáltató az általános szerződési feltételei és egyedi előfizetői szerződése alapján az előfizetőnek továbbra is köteles lehetővé tenni, valamint ehhez kapcsolódóan a hatályos referenciaajánlata és a hálózati szerződése alapján köteles biztosítani a jogosult szolgáltatóknak a szolgáltatás nyújtásához szükséges hálózati szolgáltatásokat.
- b) a Kötelezett Szolgáltató csak a jelen határozat közlésének napját követő harmadik naptári hónap első napját megelőzően hozzá beérkezett tájékoztatás esetében köteles lehetővé tenni a közvetítő-előválasztást előfizetője számára, valamint csak az eddig az időpontig beérkezett tájékoztatás esetében köteles a szolgáltatás nyújtásához szükséges hálózati szolgáltatásokat biztosítani a jogosult szolgáltatók számára.

II.

Amennyiben jelen határozat jogerőre emelkedését követően bármely, a jelen határozatban átmeneti ideig hatályban tartott kötelezettséggel terhelt szolgáltató tekintetében jogutódlás következik be, akkor a kieső ügyfél helyébe a polgári jog szerinti jogutódja(i) lép(nek), és a jogelődre a jelen határozatban átmeneti ideig hatályban tartott kötelezettségek e jogutódo(ka)t terhelik.

Egyetemes (általános) jogutódlás esetén a jogelődöt jelen határozat alapján átmeneti ideig terhelt valamennyi kötelezettség annak a jelen határozatban meghatározott céljához, jellegéhez és tartalmához igazodva terheli a jogutódo(ka)t.

Amennyiben jelen határozatban valamely, az átmeneti ideig hatályban tartott kötelezettséggel terhelt szolgáltató a tevékenysége végzésének feltételeit a felek akarathatározása alapján harmadik személy szolgáltató(k)ra átruházza (ügyleti vagy egyedi jogutódlás), úgy e harmadik szolgáltató(k) a korábbi szolgáltató jogutódjának minősül(nek), és terheli az(oka)t a jogelőd szolgáltatót terhelt valamennyi kötelezettség, a jelen határozatban meghatározott tartalommal.

A határozat ellen fellebbezésnek helye nincs. A határozat felülvizsgálatát annak közlésétől számított 30 napon belül – az Elnökhöz benyújtott keresettel – a Fővárosi Közigazgatási és Munkaügyi

Bíróságtól lehet kérni. A bíróság a pert tárgyaláson kívül bírálja el, a keresetlevélben tárgyalás tartása kérhető.

A kereset benyújtásának a határozat végrehajtására nincs halasztó hatálya, a határozat végrehajtásának felfüggesztése a Fővárosi Közigazgatási és Munkaügyi Bíróságtól kérhető.

Indokolás

Az elektronikus hírközlésről szóló 2003. évi C. törvény (a továbbiakban: Eht.) 10. § (2) bekezdése alapján, az Eht. 10. § (1) bekezdésének 5. pontjában foglalt hatáskörben eljárva ismételt lefolytattam az Eht. 62-65. §-a szerinti, a piacmeghatározásra, a jelentős piaci erővel rendelkező szolgáltató azonosítására és kötelezettségek előírására, hatályban tartására, valamint módosítására irányuló eljárást (a továbbiakban: **piacelemzési eljárás**).

A piacelemzési eljárás során az Eht. 62. § (2) bekezdésében foglaltakra is figyelemmel az Eht. 24. § (2) bekezdésével figyelembe venni előírt, az elektronikus hírközlő hálózatok és elektronikus hírközlési szolgáltatások közös keretszabályozásáról szóló 2002. március 7-i 2002/21/EK európai parlamenti és tanácsi irányelv (a továbbiakban: **Keretirányelv**) 19. cikkének (1) bekezdése alapján kiadott bizottsági ajánlások, így különösen a 2014/710/EU számú, az elektronikus hírközlő hálózatok és elektronikus hírközlési szolgáltatások közös keretszabályozásáról szóló 2002/21/EK európai parlamenti és tanácsi irányelv alapján előzetes szabályozás alá vonható érintett elektronikus hírközlési ágazatbeli termék- és szolgáltatáspiacokról szóló 2014. október 9-i bizottsági ajánlás (a továbbiakban: **2014/710/EU Ajánlás**), valamint az Európai Unió Bizottsága által kiadott bizottsági iránymutatások (így különösen a 2002/C 165/03. számú Iránymutatás, a továbbiakban: **Iránymutatások**) által a piacmeghatározás és a piacelemzés körében meghatározott jogalkalmazói elvek és szempontok, valamint az ott rögzített módszertan, eljárásjogi intézmények, eszközök, fogalmak, meghatározások alapján, a versenyjog vonatkozó szabályai szerint, a korábbi piacelemzési eljárások során kialakult jogalkalmazói gyakorlat és a magyar elektronikus hírközlési piac sajátosságainak figyelembevételével jártam el.

Az Eht. 47. § (1) bekezdése alapján, a helyhez kötött telefonszolgáltatás kiskereskedelmi piacainak meghatározása, elemzése, azokon jelentős piaci erővel rendelkező szolgáltatók azonosítása és kötelezettségek előírása iránti eljárás lefolytatása érdekében, valamint az érintett piacok azonosítása, az érintett piacokon fennálló verseny és a verseny hatékonyságának elemzése tárgyában, a piacelemzési eljárás indokoltságának megítélése és a piacelemzési eljárás megalapozása érdekében a HF/21257-1/2013., HF/21257-2/2013. és HF/21257-3/2013., valamint a BI/17473-1/2014., BI/17473-2/2014. és BI/17473-3/2014. számú felhívásokkal, 30 napos határidő tűzésével – az Eht. 47. § (5) bekezdése szerinti figyelmeztetés mellett – hívtam fel adatszolgáltatásra a Nemzeti Média- és Hírközlési Hatóság (a továbbiakban: **Hatóság**) által nyilvántartott, helyhez kötött telefonszolgáltatást nyújtó szolgáltatókat (a továbbiakban: **Szolgáltatók**). Az Eht. 47. § (2) bekezdésében foglaltak szerint, az alább felsorolt ügyszámú hatósági eljárásokban határozattal köteleztem a felhívást nem-, vagy nem megfelelően teljesítő Szolgáltatókat adatszolgáltatásra:

2011-2012. évi adatok	2013. évi adatok
HF/38735/2013.	BI/23596/2014.
HF/42192/2013.	PC/25311/2014.
HF/42747/2013.	PC/29332/2014.
HF/43195/2013.	PC/30930/2014.
HF/54561/2013.	PC/32238/2014.
HF/61777/2013.	PC/651/2015.
HF/65827/2013.	PC/1521/2015.
BI/67574/2013.	PC/2931/2015.
BI/68858/2013.	PC/4578/2015.
BI/1300/2014.	PC/6265/2015.
BI/1486/2014.	PC/6272/2015.
BI/3836/2014.	PC/8968/2015.
BI/3938/2014.	PC/9070/2015.

BI/6808/2014.	BI/12324/2015.
BI/7248/2014.	BI/12604/2015.
BI/7987/2014.	PC/14779/2015.
BI/22373/2014.	PC/15149/2015.
PC/28612/2014.	PC/18984/2015.
BI/7988/2014.	PC/18985/2015.
BI/8178/2014.	PC/23196/2015
BI/12070/2014.	BI/19123/2015.
BI/12078/2014.	BI/19578/2015.
BI/14882/2014.	PC/21023/2015.
BI/15017/2014.	BI/21181/2015
BI/15029/2014.	PC/23194/2015
BI/16354/2014.	
BI/17209/2014.	
PC/2930/2015.	

A 2003/311/EK számú, előzetes szabályozás alá vonható érintett elektronikus hírközlési ágazatbeli termék- és szolgáltatás piacokról szóló 2003. február 11-i bizottsági ajánlás² (a továbbiakban: **2003/311/EK Ajánlás**) a mellékletében 3. számmal jelölt, „Nyilvánosan elérhető helyi és/vagy országos, helyhez kötött telefonszolgáltatások lakossági felhasználók számára” elnevezésű és a mellékletben 5. számmal jelölt „Nyilvánosan elérhető helyi és/vagy országos, helyhez kötött telefonszolgáltatások nem lakossági felhasználók számára” elnevezésű kiskereskedelmi piacokat az ex-ante szabályozás szempontjából érintett piacokként azonosította. A DH-2073-14/2007. számú határozatban az NHH Tanácsa megállapította³, hogy a „Nyilvánosan elérhető helyi és/vagy országos, helyhez kötött telefonszolgáltatások lakossági felhasználók számára” megnevezésű kiskereskedelmi piacon öt, a „Nyilvánosan elérhető helyi és/vagy országos, helyhez kötött telefonszolgáltatások nem lakossági felhasználók számára” elnevezésű kiskereskedelmi piacon szintén öt elkülönült piac azonosítható, továbbá azonosította az ezeken az érintett piacokon jelentős piaci erővel rendelkező szolgáltatókat. A 2003/311/EK Ajánlás felülvizsgálatát követően kiadott 2007/879/EK számú, előzetes szabályozás alá vonható érintett elektronikus hírközlési ágazatbeli termék- és szolgáltatás piacokról szóló 2007. december 17-i bizottsági ajánlás (továbbiakban: **2007/879/EK Ajánlás**) mellékletében, majd a 2014/710/EU Ajánlás mellékletében a Bizottság ugyanezen kiskereskedelmi piacokat nem minősítette ex-ante piacsabályozási szempontból érintettnek. A 2014/710/EU Ajánlás preambuluma (22) pontja alapján a nemzeti hatóságoknak a három kritérium⁴ vizsgálatát a 2003/311/EK Ajánlás és a 2007/879/EK ajánlás mellékleteiben felsorolt, de a 2014/710/EU ajánlás mellékletében már nem szereplő piacok esetében is el kell végezniük annak értékelése érdekében,

² Commission Recommendation of 11 February 2003 on relevant product and service markets within the electronic communications sector susceptible to ex ante regulation in accordance with Directive 2002/21/EC of the European Parliament and of the Council on a common regulatory framework for electronic communication networks and services

³ Az NHH Tanácsának vonatkozó hatósági hatásköre a 2010. évi LXXXII. tv. 41. § (2) bekezdése alapján 2010. augusztus 11. napján az Elnökhöz került. A 2010. évi XXXII. tv. 1. §-a alapján a törvény hatályba lépésével 2010. augusztus 11. napján létrejött a Nemzeti Média-és Hírközlési Hatóság, amely a Nemzeti Hírközlési Hatóság jogutódja.

⁴ Valamely piac ex-ante szabályozási szempontból való érintettségének vizsgálata során alkalmazandó kritériumrendszer, mely a belépési korlátokat, a belépési korlátok mögött érvényesülő versenyt, illetve az ex-post versenyszabályozási eszközök elégségességét vizsgálja.

hogy az említett nemzeti körülmények alapján ezek a piacok még mindig előzetes szabályozás alá vonható piacoknak minősülnek-e.

Mivel a 2003/311/EK Ajánlás Mellékletében található – a 2014/710/EU Ajánlás mellékletében már nem szereplő – „Nyilvánosan elérhető helyi és/vagy országos, helyhez kötött telefonszolgáltatások lakossági felhasználók számára” és „Nyilvánosan elérhető helyi és/vagy országos, helyhez kötött telefonszolgáltatások nem lakossági felhasználók számára” elnevezésű piacokat a DH-2073-14/2007. számú határozatban az NHH Tanácsa korábban érintett piacként azonosította és azokon jelenleg is hatályban lévő kötelezettséget írt elő a jelentős piaci erejüként azonosított szolgáltatókra, megállapítottam, hogy ezeken a piacokon indokolt a piacelemzési eljárás ismételt lefolytatása, amelynek során a piacok ex-ante szabályozás szempontjából való érintettségének vizsgálata is szükséges. Tekintettel arra, hogy a piacok érintettségének, valamint a szolgáltatók jelentős piaci erővel rendelkező szolgáltatóként történő azonosításának fenntartásáról vagy megszüntetéséről, illetve ezzel kapcsolatban a kirótt kötelezettség fenntartásáról, módosításáról vagy megszüntetéséről (illetve esetlegesen új jelentős piaci erejű szolgáltató azonosításáról, illetve esetlegesen új kötelezettség előírásáról) az Eht. 62. § (1) és (5) bekezdései, valamint 63. § (1) és (4) bekezdései alapján csak piacazonosítási és piacelemzési eljárás keretében dönthetnek, ezért a jogalkalmazási eljárás megindítása mellett döntöttem.

Az Eht. 47. § (5) bekezdése alapján a piacelemzési eljárásban felhasználható, hivatkozott adatszolgáltatási eljárások keretében benyújtott adatok mennyisége és minősége tekintetében megállapítottam, hogy a vonatkozó piacokon a Hatóság hivatalos tudomása alapján az összes, a vizsgált piacok szempontjából releváns, számottevő piaci részesedéssel rendelkező szolgáltató teljesítette adatszolgáltatási kötelezettségét. Az adatszolgáltatás eredményeként összesítettem és rendszereztem a Szolgáltatóktól beérkezett adatokat, és a piacelemzési eljárásban a tényállás tisztázása körében az ekként előállított adattáblákat alkalmaztam az eljárás eredményeként meghozott döntések és az ott foglalt megállapítások kellő megalapozásához (a jelen bekezdésben ismertetett és a korábbi évek adatszolgáltatásaiból származó adatok a továbbiakban: **NMHH piacelemzési adatbekérés**).

Az adatszolgáltatás körében megismert adatokon túlmenően a tárgyban kiskereskedelmi piacok elemzése szempontjából releváns, nyilvánosan (pl. a Szolgáltatók honlapján, statisztikákban) hozzáférhető adatokat, a társhatóságok által nyilvánosságra hozott információkat, a szabályozói szervezetek nyilvánosan elérhető honlapjain foglaltakat, valamint a Hatóság saját nyilvántartásainak adatait vizsgáltam.

Az adatszolgáltatás eredményeként összesített adatokon túl a piacelemzési eljárásában az alábbi tanulmányokat használtam fel:

- Az Ariosz Kft. „Távközlési szolgáltatások használata a lakossági felhasználók körében 2014.” című, a Hatóság megbízásából készített tanulmánya (a továbbiakban: **NMHH lakossági piackutatás**),
- A Bellresearch Kft. a „Távközlési szolgáltatások használata az üzleti felhasználók körében 2014.” című, a Hatóság megbízásából készített tanulmánya (a továbbiakban: **NMHH üzleti piackutatás**),
- Az Ariosz Kft. „Participációs fogyasztói érzékelésvizsgálat 2013.” című, a Hatóság megbízásából készített tanulmánya (a továbbiakban: **NMHH participációs piackutatás**),
- Az Infrapont Kft. „A fix-mobil helyettesítés empirikus vizsgálata” című, a Hatóság megbízásából készített, a jelen határozat függelékeként csatolt tanulmánya.

Felhasználtam továbbá a GfK Hungária Piackutató Kft. 2014. évi vásárlóerő tanulmányát (a továbbiakban: GfK Vásárlóerő Tanulmány). A GfK Vásárlóerő Tanulmány szerzői jogi védelem alá

esik, és erre tekintettel az Eht. 40. § szerinti, az érdekeltekkel való egyeztetéshez kapcsolódóan előkészítő anyagként azt nem hoztam nyilvánosságra, illetve sem az Eht. 40. § szerint az internetes honlapon nyilvánosságra hozandó döntés-tervezet, sem a pedig az Eht. 43. § (2) bekezdés szerint közzétett, az eljárást lezáró határozat szövege nem tartalmazza a Gfk 2014-es Vásárlóerő Tanulmányából származó adatokat. Az ügyféli jogok gyakorlásának lehetőségét biztosítva a jelen eljárás ügyfelei az iratbetekintési és másolatkészítési joguk gyakorlása keretében a Gfk Vásárlóerő Tanulmányt – ideértve az abban szereplő, nyilvánosságra nem hozott adatokat is –, mint a jelen hatósági eljárás ügyiratának részét, a közigazgatási hatósági eljárás és szolgáltatás általános szabályairól szóló 2004. évi CXL. törvénynek (a továbbiakban: Ket.) az iratbetekintésre vonatkozó szabályai szerint megismerhetik, valamint a tanulmányból származó és a határozatban szereplő adatokat az ügyfelekkel közölt végső határozatban is szerepeltetem.

A jelen piacelemzési eljárásban felhasználtam a KSH folyamatosan bővülő táblarendszerét, amely 2007-től a KSH összefoglaló adatgyűjteményeinek (évkönyvek, zsebkönyvek, stADAT-táblák, tájékoztatói adatbázis) témastruktúráját egységesíti (a továbbiakban: **STADAT**), valamint a KSH „Magyarország közigazgatási helynévkönyve, 2014. január 1.” című kiadványát (a továbbiakban: **KSH helységnevkönyv**).

A fentiekben hivatkozott, adatszolgáltatásra irányuló eljárásokban teljesítendő és teljesített adatszolgáltatás és a beérkezett adatok feldolgozása egy olyan, a piacelemzési hatáskörrel kapcsolatos hatósági feladatok ellátásához szükséges adatok összegyűjtésére és megismerésére irányuló eljárás és folyamat, amelynek célja a tárgyban kiskereskedelmi piacok tekintetében az adott piacokkal összefüggő eljárási jogviszony tárgyának és a konkrét ügyfelek körének, azaz az egyes hatósági eljárások alanyainak meghatározása volt. A beérkezett adatok feldolgozásának eredményeként tisztáztam a jelen eljárásban ügyfélnek minősülők körét, és megállapítottam, hogy a jelen eljárásban azok a szolgáltatók minősülnek ügyfélnek, akik az adott piacon ténylegesen szolgáltatást nyújtanak.

A piacelemzési eljárás indokoltságának megítélése és a piacelemzési eljárás megalapozása érdekében, az azt megelőzően lefolytatott adatszolgáltatási eljárás keretében rendszerezett és feldolgozott adatok és információk értékelése alapján, az Eht. 65. § (1) bekezdésében foglalt, a piacelemzés ismételt lefolytatására irányuló törvényi kötelezettségnek eleget téve, hivatalból indítottam meg a tárgyban kiskereskedelmi piac vonatkozásában a piacelemzési eljárást. A Fővárosi Ítéltábla a 2.Kf.27.284/2006/11. számú ítéletében kifejtettek szerint az érintett piacnak a nyújtott szolgáltatás a megkülönböztető jellemzője, és az érintett piac tekintetében minden olyan elektronikus hírközlési szolgáltató ügyfél lesz, aki az adott szolgáltatást nyújtja. Megállapítottam, hogy a jelen eljárásban ügyfélnek minősül valamennyi, a Hatóság által az Eht. 52. § (2) (a) bekezdésében foglaltak szerint az elektronikus hírközlési szolgáltatókról és az általuk nyújtott szolgáltatásokról vezetett nyilvántartásba bejegyzett olyan szolgáltató, amely nyilvános telefonszolgáltatást nyújt. Az eljárás megindításáról a 2015. október 22-én kelt, BI/32197-1/2015. számú végzéssel értesítettem az ügyfélnek minősülő Szolgáltatókat.

A piacelemzési eljárás egy több, egymásra épülő szakaszból álló közigazgatási eljárás. Az Eht. 62. § (1) bekezdése alapján az Elnök azonosítja az érintett piacokat; elemzi az érintett piacokon fennálló versenyt, valamint annak hatékonyságát, és amennyiben azokon a verseny nem hatékony, azonosítja az érintett piacokon a jelentős piaci erővel rendelkező szolgáltatót, szolgáltatókat, valamint a jelentős piaci erővel rendelkező szolgáltatóra, szolgáltatókra az Eht. XI-XIV. fejezetében foglalt kötelezettségek közül a piacelemzés alapján feltárt versenyt korlátozó akadályok által indokolt, azokkal arányos, legalább egy kötelezettséget ír elő, vagy a jelentős piaci erővel rendelkező szolgáltatóra korábban, a piacelemzés első elvégzését megelőzően jogszabályban, vagy azt követően a határozatában megállapított legalább egy kötelezettséget fenntart, illetve módosítja azt.

Az eljárás első lépéseként a 2003/311/EK Ajánlás mellékletében 3. számmal jelölt, „Nyilvánosan elérhető helyi és/vagy országos, helyhez kötött telefonszolgáltatások lakossági felhasználók számára” elnevezésű és a mellékletben 5. számmal jelölt „Nyilvánosan elérhető helyi és/vagy országos, helyhez kötött telefonszolgáltatások nem lakossági felhasználók számára” elnevezésű kiskereskedelmi piacokat vizsgáltam és megállapítottam, hogy a lakossági és nem lakossági felhasználók számára nyújtott szolgáltatások nem alkotnak elkülönült piacot, ennek megfelelően a következő szolgáltatási piacot határoztam meg: „Nyilvánosan elérhető helyi és/vagy országos, helyhez kötött telefonszolgáltatások lakossági és nem lakossági felhasználók számára”. Az azonosított szolgáltatási piacon belül ezt követően három elkülönült piacot határoztam meg.

Az azonosított piacok meghatározását követő szakaszokban került sor – az indokolásban foglaltak szerint – az azonosított piacokon fennálló verseny, illetve a verseny hatékonyságának elemzésére, és annak megállapítására, hogy az azonosított piacok ex-ante szabályozási szempontból érintett piacoknak minősülnek-e. Mivel a vizsgálatok eredményeként megállapítottam, hogy az azonosított piacok ex-ante szabályozási szempontból nem érintett piacok, ezért a Kötelezett Szolgáltató jelentős piaci erővel rendelkező szolgáltatóként való azonosítását megszüntettem, a rájuk a DH-2073-14/2007. számú határozatban kirótt kötelezettségek alkalmazását megszüntettem azzal, hogy a „közvetítőválasztás” kötelezettséget átmeneti ideig hatályában fenntartottam.

A piacelemzési eljárást lezáró jelen határozat jogi, közgazdasági és műszaki összetettsége speciális határozati struktúrát igényel, ezért a határozat indokolása is magán hordozza a piacelemzési döntés tárgyának sajátosságából fakadó jellemzőket. A jelen határozat indokolásában meghatározásra, valamint részletesen bemutatásra kerül a piacmeghatározás, a piacelemzés folyamata, amely a jelen határozat rendelkező részében foglalt, a korábban ezen a piacon jelentős piaci erejű szolgáltatóként azonosított szolgáltatókkal szemben kirótt kötelezettségek megszüntetése, illetve egyes kötelezettségek átmenetileg történő hatályban tartása részletes indokolásával zárul.

A jelen határozatba foglalt hatósági döntés indokolása azon túl, hogy magában foglalja a hatósági eljárás egészének folyamatát, együttesen, összefüggéseiben tartalmazza a ténybeli, azaz a feltárt releváns közgazdasági és műszaki tényállási elemeket, a tényállás tisztázásának rendszerét, a tények, bizonyítékok hatósági jogalkalmazáshoz szükséges értékelését, és a tényekből az egyedi ügyre levonható következtetéseket, valamint a jogi indokolást is, amelynek keretében az érdemi döntéshez, jogérvényesítéshez vezető valamennyi eljárási és anyagi jogi normát tételesen és részletezően megjelöltem és azok egyedi ügyre vonatkozó alkalmazása, értelmezése, tartalma és jelentősége is egyértelműen szerepel a határozatban. Ezen túlmenően a határozat indokolásában részletesen és külön kitértem a jelen határozat meghozatala során alkalmazott összetett mérlegelési szempontrendszerre, a mérlegelést megalapozó tényállási elemekre, a mérlegelési jogkört biztosító jogszabályi keretekre, valamint az egyedi ügy tényállásán és a vonatkozó jogi normákon alapuló jogalkalmazói érdemi mérlegelés, értékelés bemutatására is.

A tárgybani eljárásban a döntés meghozatala érdekében elvégzett részletes elemzést az Indokolás „A” fejezete tartalmazza, az alábbiak szerint:

I. Piacmeghatározás

II. Jelentős piaci erővel rendelkező szolgáltatóként való azonosítás megszüntetése, kötelezettségek visszavonása

Az Eht. 20. § (1) bekezdés a-c) pontja alapján a Hatóság és a versenyhatóság az elektronikus hírközlési piaci versenyt érintő kérdésekben a verseny védelmének következetes érvényre juttatása, illetve az egységes jogalkalmazás előmozdítása érdekében szorosan együttműködik, így különösen az elektronikus hírközlési piac érintett piacainak meghatározásával, az érintett piacon fennálló verseny elemzésével, a jelentős piaci erővel rendelkező szolgáltatók azonosításával és a rájuk vonatkozó

kötelezettségek előírásával kapcsolatos eljárásokban. A Hatóság e kötelezettségének megfelelően a tárgyban eljárás során megvalósult a Gazdasági Versenyhivatallal (a továbbiakban: **GVH**) történő együttműködés, egyeztetés, ennek során a GVH szakmai álláspontját megismertem. Az együttműködés részletei a jelen határozat Indokolásának „B” fejezetében kerülnek kifejtésre.

Jelen határozat tervezetét SK/32197-11/2015. számon 2015. november 30-án, az Eht. 40. § (1) bekezdés a) pontjának megfelelően, az érdekeltekkel folytatott egyeztetés érdekében közzétettem. Az érdekeltek számára a határozattervezetnek a Hatóság internetes oldalán történő közzétételétől számítva 20 nap állt rendelkezésre az észrevételeik megtételére. Az érdekeltekkel folytatott egyeztetés során, az Eht. 40. § (2) és (4) bekezdései keretében beérkezett észrevételek feldolgozását, a figyelembe vett, illetve a figyelembe nem vett észrevételeket, valamint azok figyelmen kívül hagyásának indokait a jelen határozat Indokolásának „C” fejezete tartalmazza.

Az érdekeltekkel történő egyeztetés lefolytatását valamint a fentiekben részletezett eljárási intézkedések megtételét követően, az Eht. 71. § (1) bekezdése alapján jelen határozat tervezetét részletes indokolással együtt PC/32197-35/2015. számon 2016. május 2-án megküldtem az Európai Bizottságnak, az Európai Elektronikus Hírközlési Szabályozók Testületének (a továbbiakban: BEREC) és a tagállami elektronikus hírközlési szabályozó hatóságoknak, mivel a határozattervezetben foglaltak hatással lehetnek a tagállamok közötti kereskedelemre. A Keretirányelv (38) szakasza alapján a tagállamok közötti kereskedelmet érintő intézkedések olyan intézkedések, amelyek közvetlen, vagy közvetett, tényleges vagy potenciális befolyást gyakorolhatnak a tagállamok közötti kereskedelemre oly módon, amely az egységes piac akadályát képezheti. Ezek közé olyan intézkedések tartoznak, amelyek jelentős hatást gyakorolnak a más tagállamokban található üzemeltetőkre, vagy felhasználókra, így például amelyek a más tagállamok felhasználóira érvényes árakat érintik.

Jelen határozatot az Európai Bizottság, a BEREC és a tagállami elektronikus hírközlési szabályozó hatóságok által a tervezetre tett észrevételek, kifogások figyelembevételével hoztam meg. Az Eht. 24. § (2) bekezdése alapján a részletes indokolásra, illetve a megküldésre *az Európai Bizottságnak az elektronikus hírközlő hálózatok és elektronikus hírközlési szolgáltatások közös keretszabályozásáról szóló 2002/21/EK európai parlamenti és tanácsi irányelv 7. cikke szerinti bejelentésekről, határidőkről és konzultációkról szóló, 2008. október 15-én kiadott 2008/850/EK számú ajánlása* megfelelően irányadó. Ezen eljárás részletei az Indokolás „D” fejezetében kerülnek kifejtésre.

A piacelemzési eljárás során eljárási költség nem merült fel, így annak megállapítását, illetve a költségek viseléséről történő rendelkezést mellőztem.

A Hatóság az Eht. 43. § (2) bekezdésének a) pontja alapján e határozatot internetes honlapján közzéteszi.

A határozatot az Eht. 23. §-a szerint alkalmazandó, a közigazgatási hatósági eljárás és szolgáltatás általános szabályairól szóló 2004. évi CXL. törvény 71. § (1) bekezdésével összhangban hoztam meg.

A jogorvoslati tájékoztatás az Eht. 45. § (1)-(3), illetve 46. § (2) bekezdésén, a Ket. 72. § (1) bekezdés da) pontján, valamint a polgári perrendtartásról szóló 1952. évi III. törvény 338. § (1)-(2) bekezdésén alapul.

A. fejezet

I. PIACMEGHATÁROZÁS

- [1] A 2003/311/EK Ajánlás a „Nyilvánosan elérhető helyi és/vagy országos, helyhez kötött telefonszolgáltatások lakossági felhasználók számára” és a „Nyilvánosan elérhető helyi és/vagy országos, helyhez kötött telefonszolgáltatások nem lakossági felhasználók számára” elnevezésű kiskereskedelmi piacokat az ex-ante szabályozás szempontjából érintett piacként azonosította. A 2003/311/EK Ajánlás felülvizsgálatát követően kiadott 2007/879/EK Ajánlás mellékletében, majd a 2007/879/EK Ajánlás felülvizsgálatát követően kiadott 2014/710/EU Ajánlás mellékletében a Bizottság ugyanezen kiskereskedelmi piacokat nem minősítette ex-ante piacsabályozási szempontból érintettnek.
- [2] A 2014/710/EU Ajánlás preambuluma (22) pontjában foglaltak alapján a 2003/311/EK Ajánlás mellékletében szereplő, „Nyilvánosan elérhető helyi és/vagy országos, helyhez kötött telefonszolgáltatások lakossági felhasználók számára” elnevezésű 3. piac és a „Nyilvánosan elérhető helyi és/vagy országos, helyhez kötött telefonszolgáltatások nem lakossági felhasználók számára” elnevezésű 5. piac érintettségét a nemzeti szabályozó hatóságoknak – a hármas ex-ante kritériumrendszer alapján – vizsgálniuk kell. A 2007/879/EK Ajánláshoz fűzött Explanatory Note⁵ 5. pontja, illetve a 2014/710/EU Ajánláshoz fűzött Explanatory Note⁶ 5. pontja továbbá kimondja, hogy azon piacok esetében, amelyeket a Bizottság a továbbiakban nem tart az ex-ante szabályozás szempontjából érintettnek, de amelyekben valamely nemzeti szabályozó hatóság korábbi piacelemzési eljárása során jelentős piaci erővel rendelkező szolgáltatót azonosított, illetve rá kötelezettséget rótt ki, a nemzeti szabályozó hatóságnak a piacelemzési eljárást le kell folytatnia, és az eljárás során részletesen vizsgálnia kell a piac ex-ante szabályozás szempontjából való érintettségét a hármas ex-ante kritériumrendszer részletes vizsgálatával.
- [3] Ennek megfelelően, mivel a Hatóság a 2003/311/EK Ajánlás Mellékletében található – a 2007/879/EK Ajánlás mellékletében, illetve a 2014/710/EU Ajánlás mellékletében már nem szereplő – „Nyilvánosan elérhető helyi és/vagy országos, helyhez kötött telefonszolgáltatások lakossági felhasználók számára” és „Nyilvánosan elérhető helyi és/vagy országos, helyhez kötött telefonszolgáltatások nem lakossági felhasználók számára” elnevezésű piacokat érintett piacokként azonosította és azokon kötelezettséget írt elő a jelentős piaci erejüként azonosított szolgáltatókra, ezeken a piacokon indokolt a piacelemzési eljárás ismételt lefolytatása, amelynek során a piac ex-ante szabályozás szempontjából való érintettségének vizsgálata is szükséges.

I.1. A piacmeghatározás menete

⁵ Commission Staff Working Document, Explanatory Note, Accompanying document of the Commission Recommendation on Relevant Product and Service Markets within the electronic communications sector susceptible to ex ante regulation in accordance with Directive 2002/21/EC of the European Parliament and of the Council on a common regulatory framework for electronic communications networks and services

⁶ Commission Staff Working Document, Explanatory Note, Accompanying document of the Commission Recommendation on Relevant Product and Service Markets within the electronic communications sector susceptible to ex ante regulation in accordance with Directive 2002/21/EC of the European Parliament and of the Council on a common regulatory framework for electronic communications networks and services, Brussels, 9.10.2014 SWD(2014) 298

- [4] A piacmeghatározás első lépéseként a szolgáltatási piac azonosítása során megvizsgáltam a piac elnevezését, jogszabályi környezetét, majd a jogszabályokban meghatározott fogalmakat alapul véve meghatároztam a piacmeghatározás kiindulópontjával szolgáló szolgáltatás pontos tartalmát. A kiinduló szolgáltatás meghatározása során kiemelten vizsgáltam a következő szempontokat:
- piacon ténylegesen nyújtott, a kiinduló szolgáltatás tartalmának megfelelő szolgáltatások azonosítása;
 - lakossági és nem lakossági felhasználók számára nyújtott szolgáltatások vizsgálata.
- [5] Ezt követően a keresleti és kínálati helyettesítési vizsgálatok során megvizsgáltam a piacon esetlegesen előforduló helyettesítési lehetőségeket, amelyek a vizsgált szolgáltatási piac határait hatást gyakorolhatnak.
- [6] A vizsgált szolgáltatási piac meghatározása után került sor a piac földrajzi határainak megállapítására.
- [7] A piacok meghatározását követően megvizsgáltam, hogy az azonosított piacok az ex-ante szabályozás szempontjából érintett piacnak tekinthetők-e. Ennek során a 2014/710/EU Ajánlásban, illetve az Ajánláshoz fűzött Explanatory Note-ban található – valamely piac ex-ante szabályozási szempontból való érintettségének meghatározásához használt – kritériumok teljesülését vizsgáltam.

I.2. Fogalom meghatározások

- [8] A „Nyilvánosan elérhető helyi és/vagy országos, helyhez kötött telefonszolgáltatások lakossági felhasználók számára” és a „Nyilvánosan elérhető helyi és/vagy országos, helyhez kötött telefonszolgáltatások nem lakossági felhasználók számára” elnevezésű kiskereskedelmi piacok vizsgálatához a kiindulási alapot az Eht.-ban szabályozott fogalmak közül a 188. § 7., 10., 25., 41., 42., 86. pontokban szereplő meghatározások jelentették.

I.3. A kiinduló szolgáltatás meghatározása és releváns jellemzőinek vizsgálata

- [9] A kiinduló szolgáltatás azonosításának első lépéseként – az Eht. értelmező rendelkezései között található meghatározások figyelembe vételével – megvizsgáltam a piacok elnevezését. Ez alapján a következőket állapítottam meg:
- A piacok elnevezésében szereplő helyhez kötött telefonszolgáltatás megfelel az Eht 188. § 86. pontban szereplő nyilvánosan elérhető telefonszolgáltatás fogalmának, a helyhez kötött telefonszolgáltatások fogalma megfelel az Eht 188. § 41. pontban szereplő jogszabályi fogalomnak.
 - A „Nyilvánosan elérhető helyi és/vagy országos, helyhez kötött telefonszolgáltatások lakossági felhasználók számára” és a „Nyilvánosan elérhető helyi és/vagy országos, helyhez kötött telefonszolgáltatások nem lakossági felhasználók számára” kiskereskedelmi piacokhoz tartozó szolgáltatások nyilvános, helyhez kötött telefonhálózat (Eht. 188. § 42.) igénybevételével érhetőek el a felhasználók számára.
 - A piacok megnevezéséből (lakossági, illetve nem lakossági felhasználók számára nyújtott szolgáltatás), valamint a 2003/311/EK Ajánlásban foglaltakból⁷ egyértelműen kiderül, hogy a kiinduló szolgáltatás kiskereskedelmi szolgáltatás. A felhasználók által igénybe vett szolgáltatás ennek megfelelően „előfizetői szolgáltatás” (Eht. 188. § 25. pont), amely az előfizető személyétől függően lakossági, illetve nem lakossági szolgáltatás lehet, ahol a lakossági előfizető megfelel az „egyéni előfizető” jogszabályi fogalmának (Eht. 188. § 10.

⁷ Az Ajánlás a jelen határozatban vizsgált piacokat kiskereskedelmi piacokként azonosítja.

pont), míg a nem lakossági előfizetők közé az „egyéni előfizető” törvényi meghatározásának meg nem felelő előfizetők tartoznak. (A továbbiakban ennek megfelelően a „lakossági” és az „egyéni”, valamint a „nem lakossági” és a „nem egyéni” előfizetői, illetve felhasználói kategóriákat egymás megfelelőinek tekintem.)

- A piacok megnevezésében a helyi és országos telefonszolgáltatások a felhasználók által indított helyi és/vagy országos hívásokat jelentik. Ezek a hívások megfelelnek az Eht. 188. § 7. pontjában található meghatározásban foglalt „Belföldi hívás” tartalmának.

[10] Mindezek alapján megállapítottam, hogy a kiinduló kiskereskedelmi forgalmi szolgáltatás alapvető jellemzői a lakossági és nem lakossági felhasználók tekintetében az alábbiak:

- a szolgáltatás helyhez kötött előfizetői hozzáférési pontról érhető el;
- a szolgáltatás a helyhez kötött előfizetői hozzáférési pontról a felhasználó által indított, az Eht. 188. § 7. pontjában található meghatározásnak megfelelő belföldi hívásokat foglalja magában, tehát azokat a felhasználó által a helyhez kötött előfizetői hozzáférési pontról indított hívásokat, amelyek belföldön végződnek;
- a kiinduló szolgáltatás előfizetői szolgáltatás, tehát kiskereskedelmi szolgáltatás, ennek megfelelően a kiinduló szolgáltatáshoz tartozó piac kiskereskedelmi piac.

[11] A belföldi hívásokon felül a szolgáltatók természetesen kínálhatnak a felhasználóknak egyéb – kiegészítő jellegű – szolgáltatásokat is, ez azonban nem változtat azon a helyzeten, hogy a kiskereskedelmi piacok lényegét a felhasználók által indított hívások jelentik.

[12] A kiinduló szolgáltatás nyújtása nem csak abban az esetben képzelhető el, ha a kiskereskedelmi forgalmi szolgáltatást nyújtó elektronikus hírközlési szolgáltató saját helyhez kötött telefonhálózattal rendelkezik (szolgáltatás saját helyhez kötött telefonhálózaton). Olyan szolgáltatás nyújtása, ami minden tekintetben teljesíti a kiinduló szolgáltatás tartalmát és feltételeit, abban az esetben is elképzelhető, amikor az elektronikus hírközlési szolgáltató saját helyhez kötött telefonhálózattal nem rendelkezik, hanem nagykereskedelmi szolgáltatás igénybevételével nyújt kiskereskedelmi forgalmi szolgáltatást (szolgáltatás más szolgáltató helyhez kötött telefonhálózatán, hálózati szerződés alapján).

[13] A leírtak alapján kiinduló szolgáltatásokként a lakossági, illetve a nem lakossági felhasználók által helyhez kötött előfizetői hozzáférési pontról indított belföldi hívásokat tekintem. A kiinduló szolgáltatásokhoz tartozó piacok ennek megfelelően a lakossági, illetve a nem lakossági felhasználók által a helyhez kötött előfizetői hozzáférési pontról indított belföldi hívások (kiskereskedelmi) piacai, amely piacok megfelelnek a Bizottság 2003/311/EC számú ajánlás mellékletében szereplő 3. és 5. számú piacoknak.

I.4. A piacon ténylegesen nyújtott, a kiinduló szolgáltatás tartalmának megfelelő szolgáltatások vizsgálata

[14] A kiinduló szolgáltatás meghatározása technológia semleges. Ez azt jelenti, hogy a kiinduló szolgáltatás technológiai megvalósítástól függetlenül magában foglal minden, a definíciónak megfelelő szolgáltatást. Ennek megfelelően a kiskereskedelmi forgalmi szolgáltatást egyformán értelmezem abban az esetben, ha a megvalósítás során a hívás indítása szabványos PSTN interfészen, valamint, ha IP alapú vagy egyéb technológiájú csatlakozáson történik. Figyelembe véve azonban a kiskereskedelmi forgalmi szolgáltatások technológiai fejlődés révén kialakult sokféleségét, a kiinduló szolgáltatás technológia semleges meghatározása mellett is szükségesnek tartom annak vizsgálatát, hogy a különböző technológiák révén nyújtott kiskereskedelmi forgalmi szolgáltatások egymással helyettesítési viszonyban vannak-e, azaz ténylegesen beleérthetők-e a kiinduló szolgáltatásokba. A

helyettesítési vizsgálatok lefolytatásához a kiinduló szolgáltatást szűkítettem, és összhangban a 2007/879/EK Ajánláshoz fűzött Explanatory Note 4.2.1. pontjával, a helyettesítési vizsgálatok kiindulópontjaként a helyhez kötött keskenysávú analóg (PSTN) és (ISDN) hozzáférésről indított hívásokat tekintettem. A helyettesítés vizsgálata során az alábbi helyettesítési lehetőségek kerültek áttekintésre:

1. Nyilvánosan elérhető IP alapú hozzáférésről (VoIP) indított hívások,
2. Home Zone (HZ) szolgáltatás hozzáférésről indított hívások.

I.4.1. Nyilvánosan elérhető IP alapú hozzáférésről (VoIP) indított hívások

- [15] Az IP alapú hangszolgáltatás (Voice over Internet Protocol – VoIP) hang és egyéb szolgáltatások továbbítását jelenti teljesen, vagy részben Internet protokoll (IP) alapú hálózatokon keresztül. A szolgáltatásban részt vevő IP alapú hálózati szakaszok lehetnek a nyilvános internet hálózat szakaszai, vagy a nyilvános internet részét nem képező IP alapú hálózatok részei.
- [16] A VoIP szolgáltatásokhoz való hozzáférés és így a hívásindítás többféle szélessávú hozzáférési típus, ezen belül többféle technológia felhasználásával valósulhat meg. Magyarországon az xDSL, a kábelmodemes, az FTTH, az FTTB/FTTC hálózaton megvalósított Ethernet LAN, valamint a vezeték nélküli szélessávú hozzáférési típusok használata jellemző⁸.
- [17] A funkcionalitás és igénybevételi feltételek különbözőségei alapján a keresleti helyettesítési vizsgálatokhoz a nyilvánosan elérhető VoIP szolgáltatások következő két típusa különböztető meg:
- Menedzselt IP alapú telefonszolgáltatások (a továbbiakban még: **menedzselt VoIP szolgáltatások**);
 - Nem menedzselt IP alapú telefonszolgáltatások (a továbbiakban még: **nem menedzselt VoIP szolgáltatások**).
- [18] A menedzselt IP alapú telefonszolgáltatások jellemzője, hogy a telefonszolgáltatást a szélessávú kiskereskedelmi hozzáférést nyújtó szolgáltató biztosítja saját hálózatán, vagy nagykereskedelmi hozzáférési szolgáltatás igénybevételével. A menedzselt VoIP telefonszolgáltatás meghatározó jellemzője, hogy lehetővé teszi belföldi vagy nemzetközi számozási terv szerinti hívások indítását és fogadását, valamint a telefonszolgáltatást nyújtó szolgáltató vállalja meghatározott minőségi paraméterek biztosítását.
- [19] A nem menedzselt VoIP szolgáltatások jellemzően a nyilvános interneten keresztül megvalósuló hangszolgáltatások. A nem menedzselt VoIP szolgáltatások meghatározó jellemzője, hogy a szolgáltatást nyújtó szolgáltató nem rendelkezik olyan befolyással a hozzáférési hálózat felett, hogy a minőségi szint vállalása nélküli (best effort alapú) teljesítéstől eltérő minőségi paramétereket tudjon biztosítani a hangszolgáltatásra vonatkozóan.
- [20] Tekintettel arra, hogy a fentiek alapján a menedzselt IP alapú telefonszolgáltatások és a nem menedzselt VoIP szolgáltatások funkcionális jellemzői és igénybevételi feltételei is lényegesen eltérnek egymástól, a továbbiakban elkülönülten vizsgáltam a helyettesítést a két VoIP-típusra vonatkozóan.

I.4.1.1. Menedzselt IP alapú hozzáférésről indított hívások általi helyettesítés

⁸ A felsorolás nem kimerítő, a szolgáltatói fejlesztésektől függően más szolgáltatásnyújtási technológiák is elérhetővé válhatnak.

- [21] A menedzselt IP alapú hozzáférésről indított előfizetői hívások általi keresleti helyettesítés vizsgálata annak a kérdésnek a megválaszolását jelenti, hogy az ilyen típusú hozzáféréseken indított hívások helyettesítik-e a felhasználók számára a keskenysávú hozzáféréseken indított hívásokat. A vizsgálatok során a funkcionalitást, a minőséget, az árakat és váltási költségeket, valamint az elérhetőséget elemeztem részletesen.

Funkcionalitás

- [22] A menedzselt IP alapú hozzáférés olyan kapcsolatot biztosít, amely lehetővé teszi belföldi vagy nemzetközi számozási tervben szereplő hívószám vagy hívószámok segítségével belföldi és nemzetközi hívások kezdeményezését és fogadását, azaz teljes mértékben alkalmas arra, hogy azokon a felhasználók az I.3. pontban meghatározott, a kiskereskedelmi piac lényegét alkotó forgalmi szolgáltatást igénybe vegyék.
- [23] A menedzselt VoIP szolgáltatás esetében a felhasználó a hagyományos (analóg) telefonszolgáltatásnál alkalmazott, illetve ahhoz hasonló kialakítású telefonkészüléket használhatja, a telefonszolgáltatáshoz való hozzáférés (hívások indítása és fogadása) a keskenysávú telefonszolgáltatások esetében megszokott módon történik.
- [24] A menedzselt VoIP hozzáférés állandó kapcsolatot biztosít a nyilvános helyhez kötött telefonhálózattal, a telefonszolgáltatás igénybevételéhez nem szükséges számítógép bekapcsolása és az internetre való csatlakozás.
- [25] A keskenysávú és a menedzselt VoIP hozzáférések között ugyanakkor több, a funkcionalitást érintő eltérés azonosítható, melyek az igénybe vehető hívásindítási szolgáltatást is érintik:
- A menedzselt VoIP hozzáférés esetében a távtáplálás hiánya miatt áramkimaradás esetén nem biztosított a telefonszolgáltatás. Tekintettel arra, hogy az áramkimaradás csak esetlegesen és igen kis mértékben befolyásolja a telefonszolgáltatás rendelkezésre állását, a menedzselt VoIP hozzáférések e jellemzője érdemben nem befolyásolja a helyettesíthetőséget. Megjegyzendő továbbá, hogy a helyhez kötött keskenysávú (távtáplált) hozzáférések esetén is elterjedt a vezeték nélküli telefonkészülékek használata, amelyek érzékenyek az áramkimaradásra, ami szintén arra utal, hogy a helyettesítés szempontjából a távtáplálás meglétének csekély a jelentősége.
 - Szolgáltatónként változó, hogy telefax szolgáltatások igénybevétele és dial-up internet hívások menedzselt VoIP hozzáféréseken is biztosított-e, illetve amennyiben biztosított, annak hibamentes működéséért a szolgáltató felelősséget vállal-e.
 - A kiegészítő telefonszolgáltatások (kényelmi szolgáltatások, például hívó szám kijelzése, hívásvárakoztatás) köre eltérhet a keskenysávú és a menedzselt VoIP hozzáférések esetében. Egyes, a keskenysávú hozzáféréseken nyújtott kiegészítő telefonszolgáltatások menedzselt VoIP hozzáféréseken nem biztosítottak. Ugyanakkor a menedzselt VoIP hozzáféréseken is számos kiegészítő szolgáltatás elérhető, továbbá az elérhető szolgáltatások köre szolgáltatóként is változik.
- [26] A leírtak alapján megállapítottam, hogy bár kisebb funkcionális különbségek felfedezhetők ugyan a menedzselt IP alapú hozzáféréseken és a keskenysávú hozzáféréseken nyújtott szolgáltatások jellemzői, illetve az igénybe vehető kiegészítő jellegű szolgáltatások körében, de ezek a különbségek felhasználói szempontból érdemben nem befolyásolják a forgalmi szolgáltatások helyettesíthetőségét.

Minőség

- [27] A menedzselt VoIP hozzáférés esetében – a helyhez kötött keskenysávú hozzáféréshez hasonlóan – a szolgáltatás nyújtója meghatározott minőségi paraméterek biztosítását vállalja. A hozzáféréssel kapcsolatban vállalt minőségi paraméterek a hozzáféréseken indított hívások minőségét is meghatározzák.
- [28] Az öt legjelentősebb szolgáltató (Invitel, Digi, Magyar Telekom, UPC, Tarr) közül a Magyar Telekom és a UPC határoz meg vállalt minőségi paramétereket a keskenysávú és a menedzselt VoIP hozzáférésre vonatkozóan is⁹. Ezt a két szolgáltatót tekintve, a két szolgáltatástípusra vonatkozóan vállalt minőségi paraméterek megegyeznek, kivéve a UPC esetében a beszédminőségre vonatkozó célértéket, amely a menedzselt VoIP hozzáféréseken nyújtott szolgáltatás esetében valamivel alacsonyabb, mint a keskenysávú telefon esetében.
- [29] A fentiek alapján megállapítottam, hogy a helyhez kötött keskenysávú hozzáférés és a menedzselt VoIP hozzáférés, illetve az ezen hozzáféréseken nyújtott telefonszolgáltatások vállalt minőségi paraméterei a legnagyobb piaci súlyú szolgáltatók esetében megegyeznek, illetve hasonlóak, ami a helyettesítés lehetőségét alátámasztja.

Árak

- [30] A helyettesítés vizsgálata ebben az esetben annak a kérdésnek a megválaszolását igényli, hogy a szolgáltatók által a helyhez kötött keskenysávú telefon hozzáférésekre és az ilyen hozzáférésekről indított hívásokra vonatkozóan alkalmazott díjak és a menedzselt IP alapú telefonszolgáltatás hasonló díjai lehetővé teszik-e az előfizetők számára a keskenysávú telefon hozzáférésekről indított hívások menedzselt IP alapú hozzáférésekről kezdeményezett telefonhívásokkal való helyettesítését.
- [31] A helyhez kötött keskenysávú hozzáféréseken indított hívások és a menedzselt VoIP hozzáféréseken indított hívások díjainak részletes vizsgálata az öt legnagyobb piaci részesedéssel bíró szolgáltató díjcsomagjainak elemzése alapján történt.
- [32] A három inkumbens szolgáltató (Invitel, Magyar Telekom, UPC) mindegyike nyújt helyhez kötött keskenysávú és menedzselt VoIP telefonszolgáltatást is. A Magyar Telekom és az Invitel esetében a helyhez kötött keskenysávú telefonszolgáltatás szerepe továbbra is jelentős¹⁰, a UPC-nél a jogelőd szolgáltató volt koncessziós területén kívül, kábelhálózaton nyújtott menedzselt VoIP szolgáltatás a meghatározó. A Digi és a Tarr Kft. nem nyújt keskenysávú telefonszolgáltatást.
- [33] Az árak tekintetében megkülönböztethetőek azok a szolgáltatások, amelyeknél a havidíj tartalmazza a hozzáférés és meghatározott mennyiségű forgalom díját is (lebeszélhető perceket tartalmazó ajánlatok), továbbá azok a szolgáltatások, amelyeknél a havidíj csak a hozzáférés díját tartalmazza és a forgalomért külön díjat, jellemzően percdíjat kell fizetni. A percdíjak hívásirányonként eltérőek lehetnek, illetve a szolgáltatók esetenként különböző díjat alkalmaznak csúcsidejű és csúcsidőn kívüli hívások esetén. Emellett a szolgáltatók egy része hívásonként kapcsolási vagy hívásfelépítési díjat is felszámít.
- [34] Azon szolgáltatók, melyek a hagyományos telefonszolgáltatás mellett menedzselt IP alapú telefonszolgáltatással is jelen vannak a piacon, jellemzően ugyanazon az áron nyújtják a szolgáltatást, technológiától függetlenül. Mindkét szolgáltatáscsoport esetében elmondható, hogy a hagyományos keskenysávú ajánlatok és a menedzselt VoIP szolgáltatások díjai is egymással összehasonlítható mértékűek.

⁹ A Digi és a Tarr Kft. jellemzően nem rendelkezik keskenysávú hozzáférésekkel.

¹⁰ Az előzetekintő időtávon a keskenysávú telefonszolgáltatás várhatóan háttérbe szorul.

Hagyományos telefon ajánlatok						Menedzselt IP alapú telefon ajánlatok						
Szolgáltató	Magyar Telekom		Invitel		UPC (29-es körzet)		UPC		Digi		Tarr	
Csomag neve	Hoppá ¹¹		Komfort		Normál		Nonstop S		Digifon		TeleTARR	
Napszak	Csúcsidő	Csúcsidőn kívül	Csúcsidő	Csúcsidőn kívül	Csúcsidő	Csúcsidőn kívül	Csúcsidő	Csúcsidőn kívül	Csúcsidő	Csúcsidőn kívül	Csúcsidő	Csúcsidőn kívül
Helyi hívás	10		12,78	6,39	10,06	3,71	12,9		6,25		11,91	5,30
Belföldi vezetékes	10		21,79	12,78	16,93	7,94	12,9		6,25		24,13	11,43
Mobil*	30		75,97	46,31	48,77		65		29,5		61,11	34,93-47,62
Nemzetközi**	35,56-711,20		103,22-916,92		35,56-127		38,8-152		15-800		29,63-677,33	
Kapcsolási díj	0		4,80		0		0		0		5,08	

*tól -ig értékek esetén a díjak a sávban eltérnek a hívott mobilszolgáltatótól függően

**tól -ig értékek esetén a díjak a sávban eltérnek díjzónától függően

1. táblázat: A legnagyobb szolgáltatók népszerű telefonszolgáltatásainak bruttó percdíjai, 2014. december (Ft)

Forrás: Szolgáltatók ÁSZF-jei

- [35] A piackutatási adatok¹² vizsgálata szintén a helyettesítés lehetőségét támasztja alá. A helyhez kötött keskenysávú hozzáféréssel rendelkező háztartások havonta átlagosan 3643 forintot fizetnek (az előfizetők fele 3467 Ft alatti összeget) a telefonszolgáltatásért, míg ugyanez az érték a menedzselt IP alapú telefonszolgáltatással rendelkező háztartások esetében 2732 Ft (illetve ebben az esetben az előfizetők fele 2669 Ft alatti összeget fizet). A menedzselt IP hozzáféréssel rendelkező előfizetők kiadásai tehát jellemzően alacsonyabbak¹³, mint a keskenysávú hozzáféréssel rendelkező háztartásoké. Az üzleti előfizetők esetében a hozzáférés típusa szerinti vizsgálatok alapján nem azonosítható jelentős eltérés, statisztikai értelemben nem különbözik a vállalkozások havi kiadása a hozzáférés megvalósításától függően. A keskenysávú hozzáférések esetén a havi átlagos kiadás 45 ezer Ft (az előfizetők fele 12 ezer alatti összeget fizet), míg a menedzselt IP alapú hozzáférések esetén a havi átlagos kiadás 48 ezer Ft (az előfizetők felének 13,7 ezer Ft alatti a számlája).
- [36] A leírtak alapján megállapítható, hogy a két hozzáférési típuson alkalmazott díjképzés hasonlósága, valamint az alkalmazott díjak – így a forgalmi díjak – szintjének hasonlósága a helyhez kötött keskenysávú hozzáférés és a menedzselt IP alapú telefonszolgáltatáshoz való hozzáférés, illetve az ezen hozzáféréseken nyújtott telefonszolgáltatások közötti helyettesítés lehetőségét nem korlátozza.

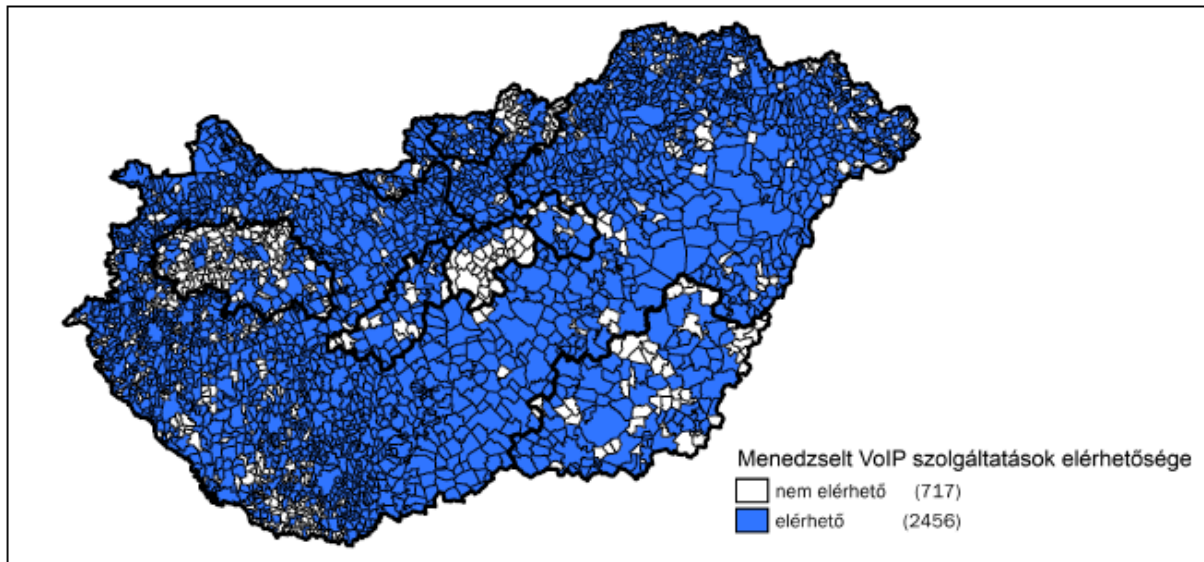
Elérhetőség

¹¹ Az Előfizető kapcsolási (hívás-felépítési) és percdíj nélkül (hívásdíj nélkül) bonyolíthatja a hívásait helyi és helyközi I., helyközi II., belföldi III. hívásirányba időszaktól függetlenül a Magyar Telekom hálózatában és az Egyéb 1 és Egyéb 2 kategóriába tartozó szolgáltató hálózatában, valamint Telekom mobil alapdíjas hívásirányba időszaktól függetlenül havi 5000 perc erejéig.

¹² NMHH lakossági piackutatás, 2014

¹³ Piacelemzési adatok alapján ezen előfizetések esetében a használat is kevésbé intenzív.

- [37] A menedzselt VoIP szolgáltatások elérhetősége az elmúlt időszakban dinamikusan nőtt, különös tekintettel a kábeltelevízió hálózatokon nyújtott menedzselt IP alapú telefonszolgáltatásokra, és mára valamennyi jelentős kábelszolgáltató nyújt hangszolgáltatást. A helyhez kötött keskenysávú telefonszolgáltatás hozzáféréseinek folyamatos migrációja szintén hozzájárul az elérhetőség növekedéséhez. 2013 végén a települések 77,3%-ában nyújtottak menedzselt VoIP hozzáférést. Ezek a települések él a népesség 94%-a. A menedzselt VoIP szolgáltatások földrajzi elérhetőségét az 1. ábra mutatja be.

1. ábra: Menedzselt VoIP szolgáltatások földrajzi elérhetősége, 2013

Forrás: NMHH piacelemzési adatszolgáltatás

- [38] A menedzselt VoIP hozzáférés és az ilyen hozzáféréseken nyújtott telefonszolgáltatás a potenciális felhasználók jelentős része számára elérhető, vagyis az elérhetőség nem képezi a helyettesítés akadályát.

A helyettesítés akadályai

- [39] A helyhez kötött keskenysávú hozzáféréseken keresztül indított hívások menedzselt IP alapú hozzáféréseken keresztül indított hívásokkal való helyettesítése kapcsán a helyettesítés akadályait vizsgálva alapvetően két eset különböztethető meg. Amennyiben az előfizető egyszerre mindkét típusú előfizetéssel rendelkezik (amely az előfizetők túlnyomó többsége esetében nem teljesül), akkor a váltással kapcsolatos költségek elhanyagolhatók. Amennyiben az előfizetőnek a szolgáltatásváltáshoz új hozzáférést vagy előfizetést kell létesítenie, akkor a hívásokkal kapcsolatos helyettesítés akadályai között a hozzáférés váltással vagy az új előfizetés létesítésével kapcsolatos költségeket is figyelembe kell venni.
- [40] A menedzselt VoIP hozzáférés esetében a hagyományos (analóg) telefonszolgáltatásnál is alkalmazott telefonkészülékek a legtöbbször használhatóak, a szolgáltatások közötti váltás nem igényli az előfizetői végberendezés cseréjét.
- [41] A menedzselt VoIP hozzáférés előfizetői hozzáférési pontjának kialakításához szükséges, az előfizetőnél elhelyezett eszközöket (például optikai végberendezés, kábelmodem) a szolgáltatók biztosítják, ezek az eszközök a szolgáltató tulajdonában maradnak.
- [42] A gyakorlatban a szolgáltatók jellemzően nem számítanak fel egyszeri díjat sem a helyhez kötött keskenysávú, sem a menedzselt VoIP hozzáférés létesítése esetében, így ilyen költség nem merül fel a szolgáltatások közötti váltáskor.

- [43] A piaci gyakorlat szerint a szolgáltatók határozott idejű szerződés megkötése esetén kedvezményes áron nyújtják a hozzáférési szolgáltatást. A határozott idejű szerződés lejárta előtti felmondása esetén az előfizető többletköltséggel szembesülhet, azonban az Eht. alapján ez nem haladhatja meg az előfizető által a határozott időtartamú előfizetői szerződéssel kapcsolatban igénybe vett kedvezmények mértékét. Ennek a költségnek a felmerülése nem szükségszerű, továbbá a költség felmerülése nem kifejezetten a különböző technológiával megvalósított telefonszolgáltatások közötti váltáshoz, hanem a szolgáltatók közötti váltáshoz – akár azonos technológián belüli szolgáltató váltáshoz – kapcsolódik.
- [44] A fentiek alapján megállapítható, hogy a helyhez kötött keskenysávú hozzáférésről indított hívásokról a menedzselt VoIP hozzáféréseken indított hívásokra való áttérés során felmerülő akadályok, váltási költségek nem számottevők, illetve nem olyan mértékűek, amely az előfizetők többsége számára megnehezítené, vagy megakadályozná a szolgáltatások közötti váltást.

Vizsgálatok eredménye

- [45] Az elvégzett vizsgálatok alapján megállapítottam, hogy Magyarországon a menedzselt IP alapú hozzáférésről indított hívások a helyhez kötött keskenysávú hozzáférésről indított hívások helyettesítőjének tekinthetők az árak, a minőség, az elérhetőség szempontjából, továbbá nem azonosíthatóak a helyettesítést jelentősen akadályozó tényezők. Bár kisebb funkcionális különbségek felfedezhetők a szolgáltatások jellemzői, illetve az igénybe vehető kiegészítő jellegű szolgáltatások körében, de ezek a különbségek felhasználói szempontból érdemben nem befolyásolják a forgalmi szolgáltatások helyettesíthetőségét.
- [46] A fentiek alapján a felhasználók által a menedzselt IP alapú hozzáférésről indított hívásokat a keskeny sávú hozzáférésekről indított hívások helyettesítőjeként azonosítottam. Ennek megfelelően megállapítottam, hogy a menedzselt IP alapú hozzáférésről indított belföldi hívások beletartoznak a kiinduló szolgáltatásba, illetve a kiinduló szolgáltatáshoz tartozó kiskereskedelmi piacba.

I.4.1.2. Nem menedzselt VoIP hozzáférésről indított hívások általi helyettesítés

- [47] A nem menedzselt VoIP szolgáltatások általi keresleti helyettesítés vizsgálata annak a kérdésnek a megválaszolását jelenti, hogy az ilyen hozzáférésről indított hívás helyettesíti-e a felhasználók számára a keskenysávú hozzáférésről indított hívást. A vizsgálatok során a funkcionalitást és a minőséget, továbbá a váltási költségeket és a felhasználói magatartást elemeztem részletesen, valamint megvizsgáltam az elérhetőséget és a helyettesítés lehetséges akadályait is.

Funkcionalitás és minőség

- [48] A nem menedzselt VoIP szolgáltatások jellemzően a nyilvános interneten keresztül elérhető hangszolgáltatások, amelyeknek a hívások indítása szempontjából két esete különböztethető meg:
- nem menedzselt VoIP hozzáférésről számítógépre, vagy mobiltelefonra telepített alkalmazás segítségével indított hívások (a továbbiakban: **számítógépes alkalmazással indított hívások**),
 - nem menedzselt VoIP hozzáférésről számítógépes alkalmazás nélkül, az előfizetői végponton elhelyezett port-adapter igénybevételével, hagyományos módon indított hívások (a továbbiakban: **számítógépes alkalmazás nélkül indított hívások**).
- [49] A számítógépes alkalmazással indított hívások esetében – ellentétben a helyhez kötött keskenysávú hozzáférésről indított hívásokkal – a hívás indításához és fogadásához szükséges a végberendezés (számítógép, mobiltelefon) bekapcsolása és az internet hálózathoz való csatlakoztatása (ebben az

esetben tehát nem biztosított az állandó, felhasználói beavatkozás nélküli hozzáférés). A hangszolgáltatás elérése, hívások indítása és fogadása jellemzően nem a helyhez kötött keskenysávú telefon hozzáférés esetében megszokott módon, hanem az internetes alkalmazás felületén keresztül lehetséges.

- [50] A számítógépes alkalmazás nélkül indított hívások esetében az előfizetői végponton elhelyezett port-adapter teljes körűen ellátja az IP alapú beszédkapcsolat menedzselését, a VoIP szolgáltatáshoz való hozzáféréshez, a hívások indításához és fogadásához nincs szükség számítógép használatára. Hívást a felhasználó a port-adapterhez csatlakoztatott hagyományos, analóg telefonkészülék segítségével, vagy IP telefonkészülékkel (ebben az esetben a port-adapter és a telefonkészülék egy egységet képez) is kezdeményezhet. A hívások indítása és fogadása az említett telefonkészülékekkel a hagyományos módon történik: a felhasználó hívásokat a telefonkészüléken található számok tárcsázásával indíthat, bejövő hívásokat a telefonkagyló felemelésével fogadhat.
- [51] A számítógépes alkalmazás nélkül indított hívások esetében a keskenysávú hozzáférésről indított hívásokhoz hasonlóan a hívások indításához és fogadásához – amennyiben a szélessávú internetkapcsolat működik – nincs szükség külön felhasználói beavatkozásra.
- [52] A számítógépes alkalmazással indított hívások esetében jellemzően nem biztosított belföldi vagy nemzetközi számozási tervben szereplő hívószámok segítségével belföldi, vagy belföldi és nemzetközi hívások indítása, vagyis nem biztosított az 1.3. pontban meghatározott kiinduló szolgáltatás lényegi funkcionalitása. Egyes nem menedzselt VoIP szolgáltatást nyújtó szolgáltatók külön díjazás ellenében lehetővé teszik a számozási terv szerinti hívásokat, azonban ennek igénybevétele a számítógépes alkalmazással elérhető hangszolgáltatások esetében marginális (ld. a *Felhasználói magatartás* pontban). A számítógépes alkalmazással elérhető hangszolgáltatás tehát jellemzően egy korlátozott felhasználói körön belüli hívásindítás lehetőségét biztosítja, ellentétben a helyhez kötött keskenysávú hozzáféréssel, amely a nyilvánosan elérhető, vagyis szélesebb felhasználói kör elérését biztosítja.
- [53] A számítógépes alkalmazás nélkül indított hívások esetében lehetséges a számozási terv szerinti hívások indítása, továbbá – a felhasználó igényétől és az adott szolgáltató által nyújtott szolgáltatásoktól függően – a hozzáféréshez rendelhető számozási terv szerinti hívószám, ami lehetővé teszi a számozási terv szerinti hívások fogadását is.
- [54] Funkcionális eltérést jelent, hogy a nem menedzselt VoIP szolgáltatások esetében a helyhez kötött keskenysávú hozzáférésekkel ellentétben lehetséges a nomadikus, illetve mobil használat.
- [55] Lényeges különbség, hogy a nem menedzselt VoIP szolgáltatások esetében a helyhez kötött keskenysávú telefonszolgáltatástól eltérően a szolgáltatás nyújtója nem tudja garantálni minden vonatkozásban a keskenysávú telefonszolgáltatásra jellemző minőségi paraméterek teljesülését, így a nem menedzselt VoIP hívások esetén nem biztosított, hogy azok minősége eléri a keskenysávú hozzáférésekről indított hívások minőségét.
- [56] A számítógépes alkalmazással indított hívások esetében a funkcionalitásban és minőségben meglévő alapvető különbségek arra utalnak, hogy ezek a számítógépes alkalmazással indított hívások nem tekinthetők a helyhez kötött keskenysávú hozzáférésekről indított hívások helyettesítőjének.
- [57] A számítógépes alkalmazás nélkül indított hívások esetében a funkcionalitás tekintetében nem tapasztalható jelentős különbség a helyhez kötött keskenysávú hozzáférésekről indított hívásokhoz képest, a minőség szempontjából viszont jelentős különbség lehet, ami csökkenti a helyhez kötött keskenysávú hozzáférésekről indított hívások számítógépes alkalmazás nélkül indított hívásokkal való helyettesítésének lehetőségét.

Árak

- [58] A számítógépes alkalmazással indított hívások esetében a korlátozott felhasználói körön belüli hívásokhoz forgalmi díj nem kapcsolódik. A számozási terv szerinti hívások indítása esetén a szolgáltatók forgalmi díjat és esetlegesen kapcsolási díjat számolnak fel. Az így felszámított díjak összemérhetőek a keskenysávú hozzáférésekről indított hívások díjával és önmagukban nem képezik a helyettesítés akadályát.
- [59] A számítógépes alkalmazás nélkül indított hívások esetében a forgalmi díjak ugyancsak a keskenysávú hozzáférésekről indított hívások díjával összemérhető mértékűek, így ezek a helyettesítést érdemben nem akadályozzák.

Elérhetőség

- [60] A nem menedzselt VoIP szolgáltatások elérhetősége szempontjából meghatározó az internet hozzáférések száma. Lakossági piackutatási adatok¹⁴ szerint 2014 végén a helyhez kötött keskenysávú hozzáféréssel rendelkező háztartások 46%-a, a nem lakossági előfizetőkkel kapcsolatos piackutatás¹⁵ adatai alapján helyhez kötött keskenysávú hozzáféréssel rendelkező legalább 10 fős szervezetek 97%-a rendelkezik (közvetlen) internet-előfizetéssel. Ez alapján megállapítható, hogy az internet szolgáltatás elérhetősége jelentős potenciális felhasználói kör számára lehetővé teszi a helyhez kötött keskenysávú hozzáférésekről indított hívások nem menedzselt VoIP hozzáférésről indított hívásokkal történő helyettesítését, az elérhetőség tehát önmagában nem akadályozza a helyettesítésnek.

Felhasználói magatartás

- [61] Lakossági piackutatási adatok¹⁶ szerint 2014 végén a 14 éves és idősebb (a továbbiakban: **13 év feletti**) lakosság 19%-a vett igénybe számítógépes alkalmazáson keresztül hozzáférhető VoIP szolgáltatásokat beszélgetés, telefonálás céljából. A helyettesítés szempontjából releváns, tehát hívásindítást lehetővé tevő helyhez kötött telefon hozzáféréssel rendelkező háztartásokban élő, 13 év feletti lakosság 23%-a vett igénybe számítógépesen hozzáférhető VoIP szolgáltatásokat beszélgetés, telefonálás céljából.
- [62] A 13 év feletti lakossági felhasználók mindössze 1%-a (számítógépesen hozzáférhető VoIP szolgáltatásokat számítógépesen, tableten használók 6%-a) vett igénybe olyan fizetős szolgáltatást, ami lehetővé teszi, hogy hagyományos, számozási terv szerinti telefonszámokat is tudjon hívni a nem menedzselt VoIP szolgáltatás igénybe vételével folytatott telefonálás során.
- [63] A felhasználói magatartásra vonatkozó adatok alapján megállapítottam, hogy a nem menedzselt VoIP szolgáltatásokat a felhasználók viszonylag széles köre használja, azonban a keskenysávú telefonszolgáltatásoktól eltérő felhasználási céllal. Ezt elsősorban az mutatja, hogy a 13 év feletti lakossági felhasználók 99%-a (a nem menedzselt VoIP szolgáltatásokat használó felhasználók 94%-a) a nem menedzselt VoIP szolgáltatás használatához nem igényli a számozási terv szerinti hívások indításának és fogadásának lehetőségét, vagyis a nyilvánosan elérhető telefonszolgáltatáshoz képest egy szűkebb felhasználói csoporton belüli elérhetőség biztosítására használják a szolgáltatást.

¹⁴ NMHH lakossági piackutatás, 2014

¹⁵ NMHH üzleti piackutatás, 2014

¹⁶ NMHH lakossági piackutatás, 2014

- [64] A nem lakossági felhasználókkal kapcsolatos piackutatás¹⁷ adatai alapján 2014 végén a 10 fő feletti vállalkozások/szervezetek 15%-a vett igénybe számítógépes alkalmazáson keresztül hozzáférhető VoIP szolgáltatásokat. E csoporton belül a szervezetek 11%-a vett igénybe a hagyományos telefonszámok hívását is lehetővé tevő fizetős szolgáltatást. Ez a teljes sokaságnak mindössze 2%-a.
- [65] Lakossági piackutatási adatok szerint 2014 végén a helyhez kötött telefonszolgáltatás forgalmi díjának 10%-os emelésével kapcsolatos kérdésre a lakossági előfizetők 8%-a nyilatkozott úgy, hogy lemondaná az előfizetését és további 29%-a csökkentené valamilyen mértékben az általa kezdeményezett forgalmat, valamint 2% nem telefonálna többet egyáltalán az áremelést érintő hívásirányba. A potenciális lemondók, illetve helyettesítők 28%-a (a teljes releváns sokaság 11%-a) említette a nem menedzselt VoIP alkalmazást, mint olyan lehetőséget, amelyet az árnövekedés esetén a kieső hívások pótlására használna. Ez az arány nem tekinthető olyan mértékűnek, amely a nem menedzselt VoIP szolgáltatások igénybevételevel indított hívások a helyhez kötött telefon hozzáférésről indított hívások közötti helyettesítést alátámasztaná, figyelembe véve azt is, hogy a ténylegesen váltó előfizetők aránya valószínűleg alacsonyabb lenne, mint a váltási szándékot kinyilvánítók aránya.
- [66] Mind a lakossági, mind a nem lakossági szegmens esetében megállapítható tehát, hogy a számítógépes alkalmazáson keresztül elérhető hangszolgáltatások piaci súlya egyelőre marginális, ebben a helyettesítést érdemben befolyásoló változás a piacelemzés előretekintő időtávja alatt sem várható. Megjegyzendő ugyanakkor, hogy a számítógépes alkalmazáson keresztül hozzáférhető „nem fizetős” VoIP szolgáltatások igénybevétele a fenti adatok alapján magasnak mondható, tendenciájában növekvő és annak ellenére, hogy a fizetős megoldások igénybevétele egyelőre alacsony, a fizetős, a számozási terv szerinti telefonszámok elérését is biztosítani képes szolgáltatás elérhetősége valamekkora nyomást képes kifejteni a hagyományos telefonszolgáltatást nyújtó szolgáltatók magatartására. Ez a nyomás azonban nem akkora, ami a piac bővítését indokolná a számítógépes alkalmazáson keresztül hozzáférhető VoIP szolgáltatásokkal, a piaci verseny vizsgálata során ugyanakkor indokolt lehet a figyelembe vétele.
- [67] A leírtak alapján megállapítottam, hogy a felhasználói magatartással kapcsolatos vizsgálatok nem támasztják alá a helyhez kötött keskenysávú hívások és a számítógépes alkalmazáson keresztül hozzáférhető nem menedzselt VoIP hívások közötti helyettesítést.

Váltási költségek és a helyettesítés akadályai

- [68] Az internet szolgáltatás igénybevételenek költségei (az internet hozzáférési szolgáltatás díjai, továbbá az internet hozzáféréshez szükséges eszközök beszerzésének költsége) olyan jelentős kiadást jelentenek, amely az internet kapcsolattal nem rendelkezők számára a helyhez kötött keskenysávú hozzáféréseken megvalósuló telefonszolgáltatások nem menedzselt VoIP szolgáltatással való helyettesítésének akadályai lehet. Továbbá, a számítógépes alkalmazással elérhető hangszolgáltatások esetében a lakosság jelentős része számára az internet és a számítógépes alkalmazások használatához szükséges ismeretek hiánya is akadályozhatja a helyettesítést. Ez a helyettesítés akadályai lehet azon háztartások esetében is, amelyek rendelkeznek internet hozzáféréssel, de a háztartás egyes tagjai nem használják az internetet. Lakossági piackutatási adatok¹⁸ szerint a 13 év feletti lakossági felhasználók 32%-a egyáltalán nem használ internetet. Ilyen szűk keresztmetszet a nem lakossági előfizetők esetében nem azonosítható, 2014 végén a 10 fő feletti vállalkozások/szervezetek 99%-a rendelkezett valamilyen internet hozzáféréssel (bár az internet

¹⁷ NMHH üzleti piackutatás, 2014

¹⁸ NMHH lakossági piackutatás, 2014

és a számítógépes alkalmazások használatához szükséges ismeretek hiánya ebben az esetben is korlátként jelentkezhet, amennyiben ezek a készségek az adott szervezetnél nem általánosak).

- [69] A fentiek alapján megállapítható, hogy a helyhez kötött keskenysávú hozzáférésről indított hívások nem menedzselt VoIP hívások által való helyettesítése – elsősorban a számítógépes alkalmazással megvalósuló hozzáférések esetében – elsősorban a lakossági szegmensben számottevő felhasználói kör esetében jelentős akadályokba ütközik, ami a két szolgáltatás közötti helyettesítés lehetőségét csökkenti.

Vizsgálatok eredménye

- [70] A számítógépes alkalmazással indított hívások esetében a funkcionalitás, a minőség, a felhasználói magatartás, valamint a helyettesítési akadályok, a számítógépes alkalmazás nélkül indított hívások esetében a minőség, a felhasználói magatartás és a helyettesítési akadályok vizsgálata során azonosított eltérések miatt nem állapítható meg helyettesítési kapcsolat a nem menedzselt VoIP hozzáférésről indított hívások és a keskenysávú hozzáférésről indított hívások között.
- [71] A fentiek alapján a felhasználók által a nem menedzselt IP alapú hozzáférésről indított belföldi hívások sem tekinthetők a helyhez kötött keskenysávú hozzáférésről indított belföldi hívások helyettesítőjének, ennek megfelelően a nem menedzselt IP alapú hozzáférésről indított belföldi hívásokat nem azonosítottam a piac részeként.

I.4.2. Home Zone (HZ) hozzáférésről indított hívások általi helyettesítés

- [72] A HZ hozzáférésről indított hívásokkal kapcsolatos keresleti helyettesítés vizsgálata során arra kérdésre kerestem a választ, hogy a HZ hozzáférésről indított hívások helyettesítik-e a felhasználók számára a keskenysávú hozzáférésekről indított hívásokat. A vizsgálatok során a funkcionalitást és a minőséget, az árakat és váltási költségeket, valamint az elérhetőséget elemeztem részletesen.

Funkcionalitás és minőség

- [73] A mobil rádiótelefon hálózaton, mobil végberendezés használatával nyújtott Home Zone szolgáltatás lehetővé teszi, hogy az előfizető abban a mobil rádiótelefon hálózati cellában, amely az állandó tartózkodási helyén (lakásában, irodájában) a mobil rádiótelefon szolgáltatás nyújtására szolgál, helyhez kötött hívószám választásával telefonáljon a helyhez kötött hálózat előfizetői felé helyhez kötött tarifákhoz közeli díjért. A szolgáltatás használata minden esetben az előfizető által megadott címhez kötődik. Az előfizető kizárólag a zónából tud kedvezményes díjszabású hívást indítani, hívást fogadni azonban tud a zónán kívül is, mind a mobil, mind a mobilszolgáltató által biztosított vezetékes számán. A HZ szolgáltatás esetében a hívások indítása minden esetben kizárólag mobil számról történik, míg a beérkező hívások esetén az előfizetőt hívó felek vezetékes számot hívnak és a vezetékes szolgáltató hálózatába irányuló hívás díjával egyező összeget fizetnek a hívó fél tarifacsomagja szerint. A HZ szolgáltatás fontos korlátja, hogy azon egyes, a keskenysávú telefonon keresztül elérhető szolgáltatások nem vehetők igénybe, így például nem alkalmas közvetítésválasztásra, fax üzenetek küldésére és fogadására, vagy betárcsázós internet hívására. Kisebbségi funkcionális különbségek tehát felfedezhetők ugyan, de az alapvető, a helyhez kötött telefon hozzáférésről indított hívások lényegét érintő funkcionális jellemzők tekintetében a helyettesíthetőségét ez nem befolyásolja, mivel a dial-up internet iránti kereslet már jelenleg is igen alacsony és várható, hogy a jelen piacelemzés előtekintő időtávján belül teljesen megszűnik, továbbá a fax szolgáltatások iránti igény is jelentősen visszaesett a szélessávú internet szolgáltatások térnyerésével párhuzamosan.

- [74] A Home Zone szolgáltatáshoz való hozzáférési szolgáltatás funkcionálisan magában foglalja hozzáférés meghatározott földrajzi helyen történő létesítését és üzembe helyezését. A Home Zone hozzáférés lehetővé teszi telefonhívások indítását és fogadását (a belföldi és nemzetközi nyilvános telefonhálózatok előfizetői irányából a hozzáférés ANFT-ben meghatározott hívószáma alapján), tehát teljes mértékben alkalmas arra, hogy azon az előfizetők az 1.3. pontban meghatározott, a kiskereskedelmi piac lényegét alkotó belföldi hívásokat indítsanak.
- [75] A helyhez kötött keskenysávú telefonszolgáltatáshoz hasonlóan a Home Zone szolgáltatás nyújtója is vállalja meghatározott minőségi paraméterek biztosítását, a két szolgáltatástípusra vonatkozóan vállalt minőségi paraméterek között nincs jelentős, a fogyasztói döntéseket érdemben befolyásoló különbség.
- [76] A leírtak alapján megállapítottam, hogy az alapvető, a szolgáltatás lényegét érintő funkcionális és minőségi jellemzők tekintetében a Home Zone hozzáférésről indított hívások a helyhez kötött keskenysávú hozzáférésről indított hívások helyettesítőjének tekinthetők.

Árak és váltási költségek

- [77] A Vodafone általános szerződési feltételeiben (a továbbiakban: **ÁSZF**) szereplő két csomag közül a Vodafone Otthon Classic előfizetési díja nem tartalmaz forgalmi szolgáltatást, míg a Vodafone Otthon Classic Plusz előfizetési díja magában foglal 1000 lebeszélhető percet. A díjcsomagokhoz egyszeri, 10000 Ft-os belépési díj is tartozik. Mindkét szolgáltatás ára a PSTN hívások díjával összemérhető tartományban van: az Otthon Classic esetében a belföldi vezetékes hálózatba indított hívások díja napszaktól függetlenül percenként 7,31 Ft, a Vodafone belföldi hálózatába indított hívások díja percenként 20,1 Ft, más magyarországi mobilhálózatokba pedig 47,63 Ft, míg a nemzetközi hívások díja díjzónától függően 100 és 640 Ft/perc. A fentiekből megállapítható, hogy a keresleti helyettesíthetőség az árak tekintetében nem korlátozott.
- [78] A hívásokkal kapcsolatos váltási költségek számbavétele során a hozzáférés váltással vagy az új előfizetés létesítésével kapcsolatos költségeket is figyelembe kell venni, mivel a helyhez kötött keskenysávú hozzáféréseken keresztül indított hívások HZ hozzáférésről indított hívással való helyettesítése érdekében az előfizetőnek a legtöbb esetben új hozzáférést vagy előfizetést kell létesítenie. A szolgáltatásváltás legfontosabb költségelemeit a belépési díj, illetve a mobil végberendezés beszerzésével kapcsolatos kiadások képezik. Tekintettel a mobil végberendezések árában az utóbbi években bekövetkezett jelentős árcsökkenésre, valamint arra a tényre, hogy a háztartások döntő része rendelkezik mobil végberendezéssel, a készülékkel kapcsolatos költségek nem jelentenek olyan számottevő pótlólagos terhet az előfizetők számára, amely az előfizetők többsége számára megnehezítené, vagy megakadályozná a szolgáltatások közötti váltást. A belépési díj összege sem tekinthető oly mértékűnek, amely a váltást megakadályozná. Ennek megfelelően a váltás során felmerülő akadályok, váltási költségek a hozzáféréseken igénybe vett szolgáltatások (így a hívásindítás, ezen belül a belföldi hívások indítása) esetében sem képezik a helyettesítés akadályát.

Elérhetőség

- [79] A Vodafone Otthon csomagok értékesítését a Vodafone 2014. április 1-jével megszüntette, így a HZ szolgáltatás a hazai piacon új előfizetők számára nem elérhető. (A szolgáltatásra már korábban előfizető fogyasztók számára a szolgáltatás továbbra is elérhető.) A helyettesítést tehát a szolgáltatás elérhetősége nem teszi lehetővé.

A keresleti helyettesítési vizsgálatok eredménye

- [80] Az elvégzett vizsgálatok alapján megállapítottam, hogy a Home Zone hozzáférésről indított hívás a helyhez kötött keskenysávú hozzáférésről indított hívás teljes értékű helyettesítője funkcionalitás és minőség szempontjából, továbbá az árak és a váltási költségek sem képezik akadályát a helyettesítésnek. A szolgáltatás értékesítése ugyanakkor a hazai piacon megszűnt, így az elérhetőség a helyettesítés abszolút korlátját képezi.
- [81] A leírtak alapján megállapítottam, hogy a Home Zone hozzáférésről indított belföldi hívások nem tekinthetők a helyhez kötött keskenysávú hozzáférésről indított belföldi hívások helyettesítőjének, ennek megfelelően a Home Zone hozzáférésről indított belföldi hívások nem tartoznak bele a kiinduló szolgáltatáshoz tartozó kiskereskedelmi piacba.

I.5. Lakossági és nem lakossági felhasználók számára nyújtott szolgáltatások vizsgálata

- [82] Az Európai Bizottság a 2007/879/EK Ajánlás mellékletében a helyhez kötött telefonhálózathoz biztosított hozzáférés tekintetében – a 2003/311/EK számú ajánlástól eltérően – már nem határozott meg elkülönült piacokat a lakossági és a nem lakossági felhasználóknak nyújtott telefonszolgáltatások esetében. A telefonszolgáltatás hozzáférési és forgalmi piacai közötti közvetlen kapcsolat a forgalmi piacok esetében is indokoltá teszi a lakossági és nem lakossági felhasználók számára nyújtott szolgáltatások közötti kapcsolat, illetve a piacok elkülönült azonosítása indokoltságának vizsgálatát. Jelen határozatban ennek megfelelően megvizsgáltam, hogy a belföldi hívások tekintetében indokolt-e az elkülönült lakossági és nem lakossági piacok meghatározása. Ennek során elsősorban azt vizsgáltam, hogy az Európai Bizottság által a helyhez kötött telefonhálózathoz biztosított hozzáférés lakossági és nem lakossági piacainak összevonása alapjául szolgáló megállapítások a forgalmi piacok esetén is érvényesülnek-e. Amennyiben igen, úgy ebben az esetben sem indokolt a lakossági és nem lakossági szolgáltatások elkülönült piacokként való kezelése.
- [83] Az Európai Bizottság a 2007/879/EK Ajánlásához kapcsolódó Explanatory Note 4.2.1. pontjában¹⁹ indokolja a helyhez kötött telefonhálózathoz biztosított hozzáférés lakossági és nem lakossági piacainak összevonását. Az indokolásból kiderül, hogy az összevonást elsősorban kínálati oldali szempontok indokolják:
- A Bizottság megállapítja, hogy a szolgáltatók a gyakorlatban az ajánlataik kialakítása során elsősorban nem az előfizetők lakossági/nem lakossági szegmenshez tartozását tartják szem előtt.
 - A Bizottság megállapítja továbbá, hogy a lakossági és nem lakossági szegmensek között a két szegmensben nyújtott hasonló szolgáltatások miatt kínálati oldalon lehetséges az „átjárás”, tehát valamely szegmensben bekövetkező áremelés esetén a másik szegmensben aktív szolgáltatók a kínálat bővítésével reagálhatnak az áremeléssel érintett szegmensben.

¹⁹ 22. oldal: „In the initial Recommendation, a distinction was made between residential and non-residential access. However, the market analyses and notifications under the Framework Directive have so far shown that the contractual terms of access, in most Member States, do not significantly and systematically differ between residential and non-residential access. Operators do not generally seek to classify different demand categories and do not normally register whether a particular access service is supplied to a residential or non-residential customer, so that collecting separate data for both groups of customers has in practice often proved to be difficult. From a supply perspective, since similar products (in particular public telephone network access lines) are often used by residential and non-residential users, suppliers to non-residential customers could generally divert their supplies to residential customers should prices to residential customers rise, and vice versa. On this basis, the Commission proposes in the draft revised Recommendation to define one single narrowband access market for residential and non-residential customers.”

Mindezek alapján a Bizottság egy egységes piacot határoz meg a helyhez kötött telefonhálózathoz biztosított hozzáférés tekintetében.

- [84] Megvizsgáltam, hogy a Bizottság által a hozzáférési piaccal kapcsolatban megfogalmazott általános megállapítások a hívásforgalmi szolgáltatásokkal kapcsolatban is érvényesülnek-e a hazai piacon.
- [85] A bizottsági megállapítások sorrendjének megfelelően első lépésben – a legjelentősebb piaci szereplők ajánlatainak áttekintésével – azt vizsgáltam, hogy a szolgáltatók ajánlatainak, díjcsomagjainak kialakítása során mekkora szerepet játszik az előfizetők lakossági/nem lakossági szegmenshez tartozása. Az ajánlatok áttekintése során – a vizsgált piac tartalmához igazodva – elsősorban a hívásforgalmi szolgáltatásokkal kapcsolatos feltételeket vizsgáltam. Megállapítottam, hogy a szolgáltatók általános szerződéses feltételeiben egyértelműen elkülönülnek a lakossági és az üzleti előfizetők számára nyújtott szolgáltatások, illetve a szerződéskötés során valamennyi előfizető egyértelműen besorolásra kerül a lakossági vagy üzleti kategóriába. A szolgáltatók a gyakorlatban tehát – a két szolgáltatási szegmensre vonatkozó eltérő (elsősorban fogyasztóvédelmi) szabályozás miatt is – elkülönült csomagokat alakítanak ki a lakossági és a nem lakossági felhasználók számára. Megállapítható ugyanakkor, hogy a legtöbb szolgáltató (a 3 volt inkumbens, valamint a nagyobb piaci szereplők) az egyéni vállalkozók, valamint a mikro-, kis- és középvállalkozások (továbbiakban: KKV-k) számára biztosít arra lehetőséget, hogy a lakossági előfizetők részére kialakított ajánlatokat, díjcsomagokat igénybe vehessék²⁰. A lakossági és üzleti előfizetők számára kínált díjcsomagokat vizsgálva megállapítható, hogy a szolgáltatók a díjcsomagokban az árakat elsősorban a felhasznált szolgáltatásmennyiségre, a vállalt elkötelezettség idejére, illetve az egyidejűleg igénybe vett más szolgáltatásokra (pl. internet, TV) tekintettel alakítják ki. Ez mind a lakossági, mind az üzleti szegmens esetében egyformán érvényesül. A két szegmens számára nyújtott ajánlatok összehasonlítása – tekintettel arra, hogy a lakossági szegmens döntő részben kis méretű fogyasztókat (háztartásokat) takar²¹ – elsősorban a mikrovállalkozások és a lakossági előfizetők számára nyújtott ajánlatok összehasonlításával lehetséges. Ezen előfizetői csoportok esetében megállapítható, hogy a telefonszolgáltatás tekintetében elérhető szolgáltatások és kedvezmények tekintetében nincs jelentős eltérés, sőt, a korábban leírtaknak megfelelően a mikrovállalkozások számára a legtöbb szolgáltató lehetőséget biztosít arra, hogy a lakossági díjcsomagokban foglalt feltételek mellett vehessék igénybe a telefonszolgáltatást. A leírtak alapján tehát megállapítható, hogy – bár a szolgáltatók elkülönült csomagokat alakítanak ki a lakossági és a nem lakossági felhasználók számára – az ajánlatokban foglalt feltételek kialakítása során a szolgáltatók elsősorban nem az előfizetők lakossági/nem lakossági szegmenshez tartozását tartják szem előtt, hanem az igénybevétel egyéb paramétereit (pl. igényelt hozzáférések, bonyolított hívások mennyisége, vállalt elkötelezettség ideje stb.).
- [86] Második lépésben megvizsgáltam, hogy a lakossági és nem lakossági felhasználók szegmense között kínálati oldalról lehetséges-e az átjárás, tehát a hazai forgalmi piacon is érvényesül-e az – az Európai Bizottság által a helyhez kötött telefonszolgáltatásokhoz való hozzáférés esetére megfogalmazott – összefüggés, hogy valamely szegmensben bekövetkező áremelés esetén a másik szegmensben aktív szolgáltatók a kínálat bővítésével reagálhatnak az áremeléssel érintett szegmensben. Erre abban az esetben van lehetőség, ha a két felhasználói csoport számára nyújtott szolgáltatások hasonlóak és a váltás rövid időn belül megvalósítható, valamint nem jár jelentős, a váltást megakadályozó

²⁰ Ebben az esetben az adott vállalkozó vagy vállalkozás saját vonatkozásában a lakossági előfizetőkre vonatkozó szabályok alkalmazását kérheti, így esetükben a lakossági előfizetőkre irányadó szabályok kerülnek alkalmazásra (bár üzleti előfizető marad a megjelölésük).

²¹ A KKV és a nagyvállalatok számára kínált díjcsomagokkal összehasonlítható ajánlatokat a szolgáltatók – a KKV-hoz, illetve nagyvállalatokhoz mérhető lakossági előfizetők hiányában - természetesen nem alakítanak ki a lakossági szegmens számára.

többletköltségekkel. A telefonszolgáltatások hazai piacát vizsgálva megállapítható, hogy a lakossági és a nem lakossági felhasználók számára nyújtott hívásforgalmi szolgáltatások – ezen belül a belföldi hívások – lebonyolítása tekintetében nincs érdemi különbség, alapvetően azonos szolgáltatásokról van szó, így e tekintetben nem korlátozott az előfizetői szegmensek közötti váltás. A hazai piac szerkezetét vizsgálva megállapítható, hogy azon szolgáltatókhoz, amelyek mindkét, tehát a lakossági és a nem lakossági szegmensben is jelen vannak, a piac több, mint 99%-a tartozik akár a hozzáférések, akár az előfizetések számát vizsgáljuk²². Ez tehát azt jelenti, hogy a szolgáltatók többsége számára – mivel jelenleg is mindkét szegmensben nyújtanak szolgáltatást – a váltás rövid időn belül megvalósítható.

- [87] Az elvégzett vizsgálatok alapján megállapítottam, hogy az Európai Bizottság által a helyhez kötött telefonhálózathoz biztosított hozzáférés lakossági és nem lakossági piacainak összevonása alapjául szolgáló megállapítások a forgalmi szolgáltatások esetében is teljesülnek a hazai piacon. Ennek megfelelően nem indokolt a lakossági és nem lakossági szolgáltatások elkülönült piacokként való kezelése, ezért a továbbiakban a keresleti és kínálati helyettesítési vizsgálatok kiinduló szolgáltatásként a helyhez kötött előfizetői hozzáférési pontról indított belföldi hívásokat, a kiinduló szolgáltatáshoz tartozó piacként a helyhez kötött előfizetői hozzáférési pontról indított belföldi hívások (kiskereskedelmi) piacát tekintem.

I.6. Keresleti és kínálati helyettesítés vizsgálata

- [88] Egy adott szolgáltatási piac határainak megállapítása az adott szolgáltatást nyújtó vállalkozásnak az ármeghatározással kapcsolatos magatartását korlátozó tényezők vizsgálatát igényli. A két legfőbb korlátozó tényező a keresleti, illetve a kínálati helyettesítés lehetősége. A keresleti és kínálati helyettesítés mérésének egy lehetséges vizsgálati módszere a hipotetikus monopolista teszt, amely arra keresi a választ, hogy valamely termék vagy szolgáltatás árának egy kismértékű, de észrevehető és tartós emelkedése esetén a fogyasztók és a versenytársak hogyan reagálnának. Amennyiben a hipotetikus monopolista áremelése a keresett mennyiség csökkenése miatt nem valósítható meg profitábilisan, az a helyettesítési lehetőségek további vizsgálatát és a piac határainak esetleges módosítását teheti szükségessé. A következőkben mind a keresleti, mind a kínálati oldali helyettesítési vizsgálatok során – a helyettesítés objektív körülményeinek vizsgálata mellett – a hipotetikus monopolista teszt itt részletezett gondolatmenetének teljesülését is vizsgálom.

I.6.1. Keresleti helyettesítés vizsgálata

- [89] A kiskereskedelmi forgalmi helyettesítés vizsgálata során első lépésben megvizsgáltam, hogy mely – a kiinduló szolgáltatásba nem tartozó – szolgáltatások azok, amelyekkel a fogyasztók képesek lehetnek a helyhez kötött előfizetői hozzáférési pontról indított belföldi hívásokat helyettesíteni. Megállapítottam, hogy a hazai piacon a mobil rádiótelefon hozzáférésről indított belföldi hívások tekinthetők olyan szolgáltatásoknak, amelyek a fogyasztók számára reálisan²³ szóba jöhetnek helyettesítő szolgáltatásként. Ennek megfelelően a keresleti helyettesítési vizsgálatok során az alábbi helyettesítési lehetőség került áttekintésre:

²² Ez természetesen nem jelent azonos részesedéseket a lakossági, illetve a nem lakossági szegmensben, ugyanakkor az egyes szegmensekben meglévő piaci részesedések a váltás lehetőségét nem befolyásolják érdemben.

²³ Egyéb kommunikációs formák – pl. levél, e-mail küldése – esetében az eltérő szolgáltatásjellemzők (pl. átvitt információ mennyisége, kétirányú kommunikáció lehetősége, kommunikáció gyorsasága) miatt a helyettesítés akadályozott.

- mobil rádiótelefon hozzáférésről indított belföldi hívások

[90] A mobil rádiótelefon hozzáférésről indított előfizetői hívások általi keresleti helyettesítés vizsgálata annak a kérdésnek a megválaszolását jelenti, hogy a mobil hozzáférésről indított belföldi hívások helyettesítik-e a fogyasztók számára a helyhez kötött hozzáférésről indított belföldi hívásokat. A vizsgálatok során a funkcionalitást és a minőséget, az elérhetőséget, az árakat és piaci tendenciákat, valamint a helyettesítést esetlegesen akadályozó váltási költségeket elemeztem részletesen, továbbá – az esetleges árváltozásra adott lehetséges fogyasztói reakciók feltárása érdekében – az árrugalmasságra vonatkozó számításokat is végeztem.

Funkcionalitás és minőség

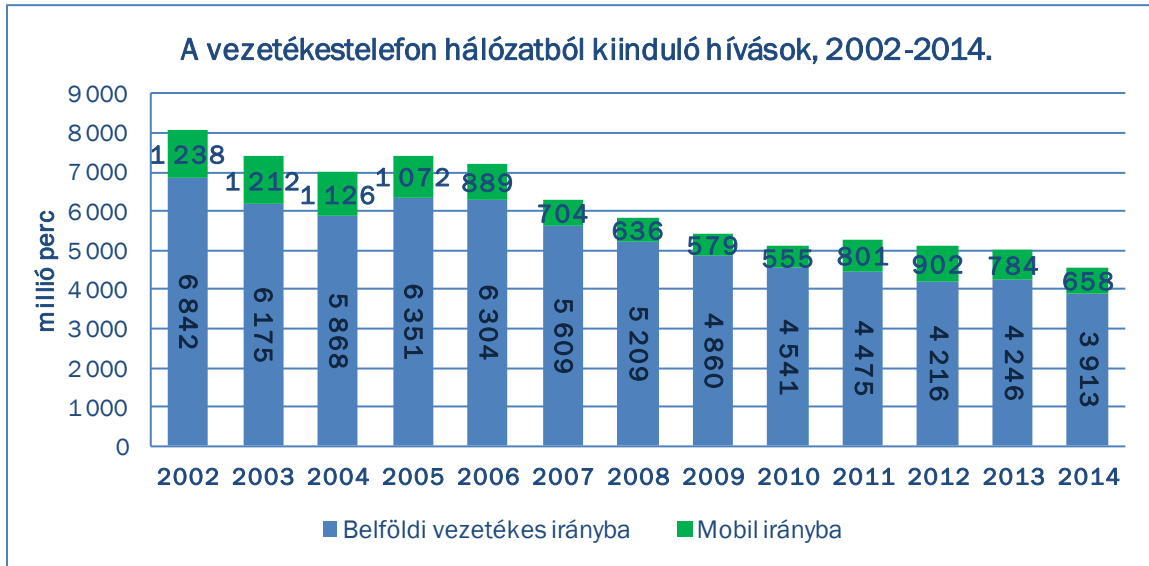
- [91] A mobiltelefon szolgáltatás esetében a telefonszolgáltatáshoz való hozzáférés (hívások indítása és fogadása) funkcionálisan egyenértékű a helyhez kötött telefonszolgáltatásokkal, jóllehet kisebb funkcionális különbségek azonosíthatók (pl. mobil hozzáférésről nem lehet faxhívásokat indítani, ennek jelentőségét azonban csökkentti az a tény, hogy a szélessávú internet szolgáltatás térnyerésével párhuzamosan visszaesett a fax szolgáltatás iránti igény).
- [92] A mobiltelefon a mobilitás és a személyhez kötöttség révén többletfunkciókat nyújt, azonban a helyhez kötött telefonszolgáltatás is rendelkezik néhány olyan a mobiltól eltérő termékjellemzővel, amely bizonyos fogyasztók számára kiemelten fontos lehet. Ezek közé tartozik például a jobb hangminőség és az egyszerűbb használat.
- [93] A fogyasztói igények oldaláról fontosabb minőségi paraméterek tekintetében a két szolgáltatás között nincs érdemi különbség abban a tekintetben, hogy a helyhez kötött telefonszolgáltatáshoz hasonlóan a szolgáltatás nyújtója a mobil rádiótelefon hálózaton keresztül nyújtott telefonszolgáltatás esetében is vállalja meghatározott minőségi paraméterek biztosítását, melyek az indított hívások minőségét is meghatározzák, garantálják.
- [94] A leírtak alapján megállapítottam, hogy a helyhez kötött telefon hozzáférésről indított hívások mobil rádiótelefon hozzáférésről indított hívások általi keresleti helyettesíthetősége a funkcionalitás és a minőségi jellemzők tekintetében nem korlátozott.

Elérhetőség

- [95] Magyarországon három országos kiépítettségű, saját hálózattal rendelkező szolgáltató (Telenor, Vodafone, Magyar Telekom), továbbá három virtuális mobil szolgáltató (Tesco MBL, UPC, Netfone) hívásindítási szolgáltatásai érhetőek el. A három magyarországi mobiltelefon hálózat mindegyike országos lakossági lefedettséget biztosít. A hívásindításra alkalmas SIM kártyák száma 2014 végén 11,73 millió volt, a 100 lakosra jutó előfizetésszám pedig 119,1. Ez azt jelenti, hogy a fogyasztók túlnyomó többsége számára jelenleg is elérhető a mobil rádiótelefon szolgáltatás.
- [96] A fentiek alapján megállapítottam, hogy a mobil rádiótelefon hálózatról indított hívások elérhetősége nem korlátozza a helyettesítés lehetőségét.

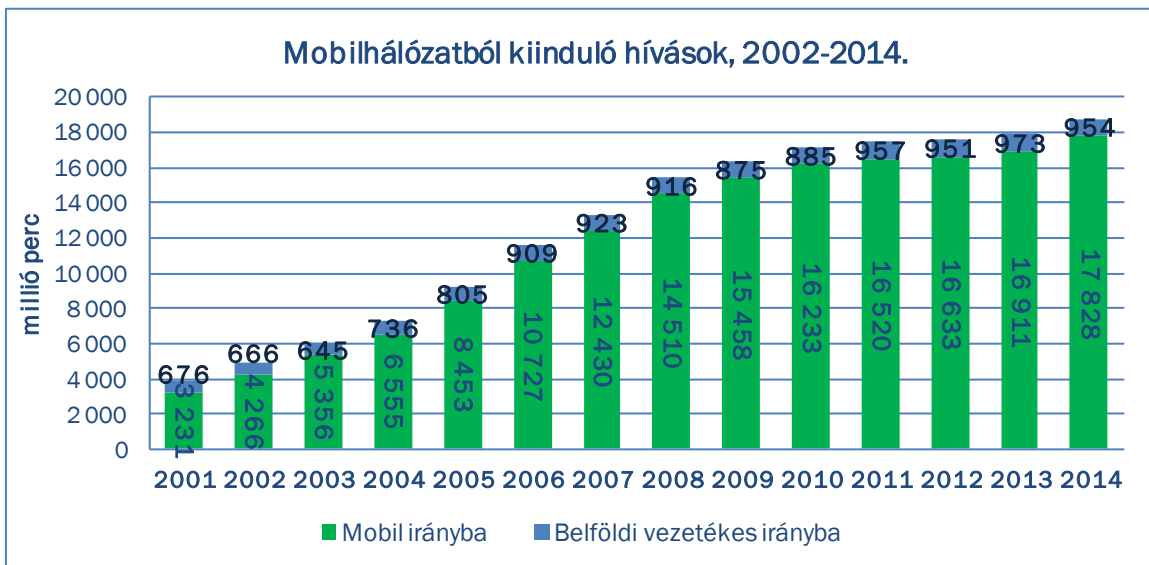
Piaci tendenciák

- [97] A magyarországi elektronikus hírközlési piacon a korábbi években a helyhez kötött hálózathoz indított belföldi hívásforgalom folyamatos, de lassuló ütemű csökkenése volt jellemző, majd a 2010-es mélypontot követően enyhe forgalomművelkedés, illetve ezt követő stagnálás közeli állapot figyelhető meg. 2014-ben azután a helyhez kötött hálózatokból indított belföldi irányú forgalom ismét jelentősebb mértékben csökkent.

2. ábra: Helyhez kötött telefon hozzáférésről indított belföldi forgalom alakulása, 2002-2014
 Forrás: KSH STADAT

[98] A helyhez kötött hálózattól indított hívásforgalom tekintetében megfigyelhető tendenciákkal éppen ellentétesen alakult a mobil hozzáférésről indított forgalom volumene. A mobil hozzáférésről indított belföldi helyhez kötött és mobil irányú hívásforgalom 2010-ig évről évre – bár folyamatosan csökkenő ütemben – jelentős mértékben nőtt. A 2010-2013-as időszakban tapasztalható stagnálás közeli állapotot 2014-ben újabb jelentősebb mértékű növekedés váltotta fel.

3. ábra Mobil telefon hozzáférésről indított belföldi forgalom alakulása, 2002-2014
 Forrás: KSH STADAT

[99] A tendenciák vizsgálata alapján megállapítható, hogy a helyhez kötött hálózatokból indított forgalom és a mobil forgalom ellentétes utat járt be, míg a helyhez kötött hálózatokból indított forgalom az időszak egészét tekintve csökkenő tendenciát mutat, a mobil hálózatokból indított forgalom – a vezetékes forgalom csökkenését jóval meghaladó forgalombővülést bemutatva – folyamatosan nő. A volumenek mozgásából azonban csak akkor lehet a piacdefiníció szempontjából figyelembe vehető helyettesítésre következtetni, ha igazolható, hogy a volumenek változását a relatív árak változása váltotta ki, s nem egy az ártól független trendhatásról (például a technológia vagy a fogyasztói szokások változásairól) van szó, valamint ha a relatív árváltozás következtében fellépő volumenváltozás mértéke a hipotetikus monopolista szolgáltató szempontjából kritikus mértékűnek

tekinthető. A fenti adatokból önmagukban – figyelembe véve különösen a korábbi évekre jellemző tendencia lassulását – nem lehet a helyettesítésre vonatkozó megalapozott megállapítást tenni.

Árak

- [100] A kiinduló és a potenciális helyettesítő szolgáltatás árai közötti jelentős eltérések érdemben befolyásolhatják a helyettesítés lehetőségét; amennyiben a helyettesítő szolgáltatás – akár az eltérő költségek miatt, akár egyéb piaci szempontok miatt – csak jóval magasabb áron érhető el, mint a kiinduló szolgáltatás, akkor a kiinduló termék árának kismértékű, de tartós emelése valószínűsíthetően profitábilisan megvalósítható.
- [101] A helyhez kötött keskenysávú hozzáférésekről indított hívások és a mobil rádiótelefon hozzáférésről indított hívások díjainak összehasonlító vizsgálata a négy legnagyobb piaci részesedéssel bíró (2014-ben a helyhez kötött telefonszolgáltatás összes előfizetőjének több, mint 90%-ával rendelkező) helyhez kötött szolgáltató, a Magyar Telekom, az Invitel, a UPC és a DIGI, valamint a magyar piacon működő három, saját hálózattal rendelkező mobil szolgáltató, a Magyar Telekom, a Telenor és a Vodafone díjcsomagjainak elemzése alapján történt.
- [102] Mind a helyhez kötött forgalmi szolgáltatások, mind pedig a mobil szolgáltatások esetében elmondható, hogy a fogyasztók több tucat ajánlat közül választhatnak, melyek eltérő árazási konstrukcióval kerültek kialakításra és eltérő forgalmi díjakat, illetve számos esetben lebeszélhető percek tartalmazzak, amely tény nagymértékben megnehezíti az ajánlatok összehasonlítását. Emellett az árak összehasonlításánál további módszertani problémát jelent, hogy a mobil szolgáltatók által kínált pre-paid csomagoknak (2014. II. negyedévében az összes előfizetés 45,1%-a pre-paid előfizetés volt) nincs havi előfizetési díja, azaz a hozzáférésnek nincs külön ára, az a forgalmi díjba beépülten jelenik meg. Ez utóbbi tény jelentőségét csökkenti, hogy egy pre-paid mobil előfizetéssel és helyhez kötött telefon hozzáféréssel egyaránt rendelkező fogyasztó forgalmi szolgáltatás igénybevételére vonatkozó döntését elsősorban a percdíjak tényleges nagysága, illetve aránya, és nem az árban lévő díjelemek befolyásolják. A szolgáltatások összehasonlítását végül az is nehezíti, hogy a helyhez kötött szolgáltatásokat gyakran csomagként értékesítik, és a csomagban a forgalmi díjak jelentősen eltérhetnek az egyéni szolgáltatások díjaitól.
- [103] Az árak összehasonlítását első lépésben néhány jellemző díjcsomag kiválasztásával, a két jellemző forgalmi irány, azaz a helyhez kötött hálózatba irányuló belföldi hívások és a mobil hálózatba irányuló csúcsidejű lakossági hívások tekintetében végeztem el²⁴.

Szolgáltatók/ hívás- irányok	Lakossági díjcsomagok	Előfizetési díj	Lebeszél- hető percek (db)	Belföldi vezetékes irányok				Mobil hálózatok		
				helyi	helyközi I.	helyközi II.	belföldi távol- sági	T- Mobile	Telenor	Voda- fone
MT ²⁵	Hoppá	3600/3900/ 4900 ²⁶	5000 belföldi	10				30		

²⁴ A helyhez kötött üzleti csomagok árai hívásirányonként kis mértékben eltérnek a lakossági áraktól, azonban összességében azokhoz hasonló mértékűek, így a vizsgálatot érdemben nem befolyásolják.

²⁵ A Magyar Telekom kapcsolási díjat is felszámít.

²⁶ 2 év határozott idő/ 1 év határozott idő/ határozott idő nélkül.

Szolgáltatók/ hívás- irányok	Lakossági díjcsomagok	Előfizetési díj	Lebeszél- hető percek (db)	Belföldi vezetékes irányok				Mobil hálózatok		
				helyi	helyközi I.	helyközi II.	belföldi távol- sági	T- Mobile	Telenor	Voda- fone
			vezetékes + T-Mobile							
	Kábeltelefon Alap	1500/1800/ 2800	-	30						
Invitel ²⁷	Komfort	4940	-	csúcsidő: 11,94, nem csúcsidő: 5,97	csúcsidő: 20,36, nem csúcsidő: 11,94	csúcsidő: 71, nem csúcsidő: 43,28				
	Mixer M2 Net5 – Otthon	7910 (csomagár)	-	csúcsidő: 6,93, nem csúcsidő: 4,8	csúcsidő: 14,39, nem csúcsidő: 6,93	csúcsidő: 63,96, nem csúcsidő: 37,31				
UPC	Telefon Bronze	2647	-	12,5			65			
	Telefon Silver	4763	-	csúcsidő: 12,5, nem csúcsidő: 0			65			
A UPC telefon előfizetők egymás között 0 Ft-os percdíjjal beszélnek, földrajzi elhelyezkedéstől függetlenül.										
DIGI	DIGIFON	200 (Önállóan nem rendelhető)	-	6,25			29,5			
	DIGIFON900	900	-	6,25			29,5			
A Digi telefon előfizetők egymás között 0 Ft-os percdíjjal beszélnek, Magyarországon és Románián belül.										

2. táblázat: Legnagyobb piaci részesedéssel rendelkező helyhez kötött szolgáltatók bruttó forgalmi díjainak (percdíjak) szélső értékei belföldi helyhez kötött és mobil irányokba indított hívások esetében (Ft), 2014

Forrás: Szolgáltatók ÁSZF-jei

Szolgáltatók/ hívásirányok	Lakossági post- paid díjcsomagok	Előfizetési díj	Lebeszélhető percek (db)	Hívásirányok		
				saját hálózat	belföldi vezetékes	más mobil
T-Mobile	Mozaik XS	3390	a havidíj teljesen lebeszélhető	35	38	38
	ECO	2020	a havidíj teljesen lebeszélhető	30	40,6	40,6
	Mozaik S	5690	a havidíj teljesen lebeszélhető	33	35	35

²⁷ Az Invitel esetében kapcsolási díjat is felszámít.

Szolgáltatók/ hívásirányok	Lakossági post- paid díjcsomagok	Előfizetési díj	Lebeszélhető percek (db)	Hívásirányok		
				saját hálózat	belföldi vezetékes	más mobil
Telenor ²⁸	Smarttarifa 2	3490	a havidíjból 3190 Ft lebeszélhető	Havidíj lebeszéléséig saját hálózat 32, vezetékes és másik mobil 36, havidíj lebeszélése után mindkettő 39		
	Okostarifa 90	3390	90 (45+45)	Havidíj lebeszélése után 39		
	Smarttarifa 3	5790	a havidíjból 5290 Ft lebeszélhető	Havidíj lebeszéléséig saját hálózat 26, vezetékes és másik mobil 30, havidíj lebeszélése után mindkettő 37		
Vodafone ²⁹	Vodafone Matrix 1 (2 év)	3150	90	35		
	Vodafone Matrix 2 (2 év)	4824	150	34		
	Vodafone Matrix 3 (2 év)	6102	200	33		

3. táblázat: Mobil szolgáltatók csúcsidejű bruttó forgalmi díjainak (percdíjak) szélső értékei belföldi helyhez kötött és mobil hálózatokba indított hívások esetében, 2014. december (Ft)

Forrás: Szolgáltatók ÁSZF-jei

- [104] A fenti táblázatokból megállapítható, hogy a forgalmi díjak tekintetében valamennyi hívásirányt tekintve jelentős szórás mutatkozik a mobil szolgáltatók és a helyhez kötött szolgáltatók ajánlatain belül is.
- [105] Összességében elmondható, hogy a mobil-mobil és a helyhez kötött-mobil hívások díjai egymással összemérhetőek, hasonló sávban mozognak. A mobil-mobil irányú hívásdíjak valamivel kedvezőbbek, mint a helyhez kötött-mobil irányú hívások díjai. A helyhez kötött hálózatba indított hívások díja tekintetében némileg eltérő kép rajzolódik ki, a helyhez kötött-helyhez kötött (helyi, helyközi I.) hívások, illetve mobil hálózatból helyhez kötött hálózatba indított hívások díjai között jelentősebb eltérés mutatkozik. A helyhez kötött szolgáltatók által a helyhez kötött irányú hívások tekintetében kínált díjak jellemzően a felét-harmadát teszik ki a legkedvezőbb mobil-helyhez kötött post-paid ajánlatoknak.
- [106] Az árak vizsgálata alapján megállapítható, hogy a mobil szolgáltatók által kínált díjcsomagok a mobil irányú hívások percdíjai tekintetében tényleges alternatívát nyújtanak a lakossági előfizetők számára, a helyhez kötött irányban azonban a helyettesítés az árak oldaláról valamelyest korlátozott. Összességében azonban az árak közötti különbségek nem tekinthetők olyan mértékűnek, amelyek a helyhez kötött telefonhálózatból indított belföldi hívások mobil hálózatból indított hívásokkal való helyettesítését megakadályoznák.

Helyettesítést akadályozó váltási költségek vizsgálata

- [107] A helyhez kötött telefon hozzáférésről indított hívások mobil telefon hozzáférésről indított hívásokkal való helyettesítését a váltási költségek is nehezíthetik.

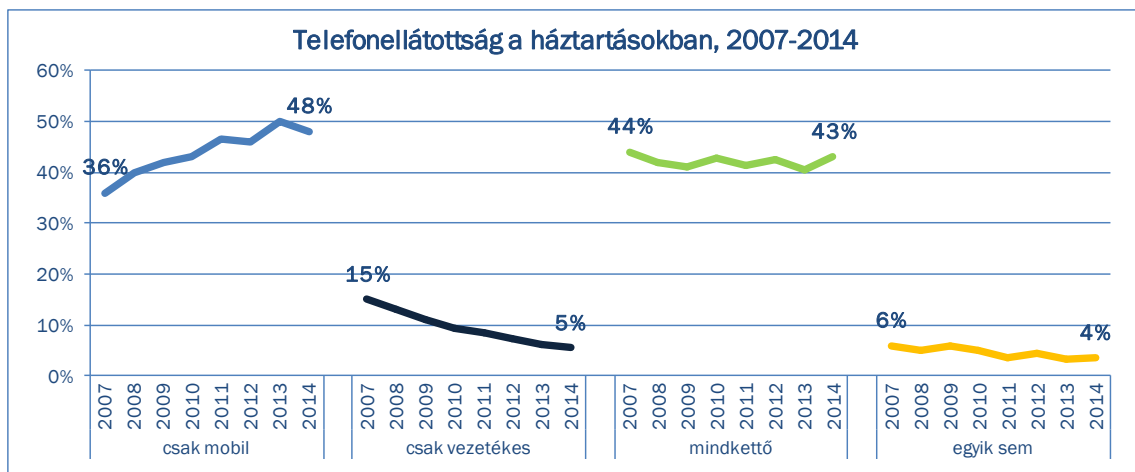
²⁸ A Telenor esetében van kapcsolási díj. A Telenor csomagjai adatot is magukba foglalnak.

²⁹ A Vodafone csomagjai adatot is magukba foglalnak, illetve a Vodafone esetén díjmentesen választható még több lebeszélhető perc, megduplázva az eredeti mennyiséget.

[108] A váltási költségek a helyhez kötött telefon hozzáférésről indított hívások mobil telefon hozzáférésről indított hívásokkal való helyettesítése során alapvetően abban az esetben merülnek fel, ha a fogyasztó nem rendelkezik mobil telefon hozzáféréssel. Ebben az esetben a forgalmi helyettesítéshez a fogyasztónak első lépésben mobil hozzáférést kell létesítenie. Ennek megfelelően az áttérés, váltási akadályok vizsgálata során két fogyasztói csoport különböztethető meg a helyhez kötött előfizetéssel rendelkező fogyasztók esetében:

- a mobil telefonnal nem rendelkező, de vezetékes telefonnal rendelkező fogyasztók;
- a mobil telefonnal is rendelkező fogyasztók.

[109] Ha a két csoport arányát a Hatóság megbízásából végzett lakossági piackutatások adatai alapján vizsgáljuk, akkor megállapítható, hogy az elmúlt években folyamatosan csökkent azon háztartások száma, amelyek csak helyhez kötött előfizetéssel rendelkeztek, arányuk 2014 végére már csupán 5% volt. Azon háztartások száma, melyek a helyhez kötött hozzáférés mellett mobil telefonnal is rendelkeztek évek óta stagnál, 2014 végén a háztartások 43%-ában volt megtalálható mindkét hozzáférés típus.

4. ábra: Helyhez kötött és mobiltelefonnal rendelkező háztartások (%), 2007-2014

Forrás: NMHH lakossági piackutatások

[110] Az első fogyasztói csoport számára a mindkét hozzáféréssel rendelkező felhasználókhöz képest a forgalmi helyettesítés többlet költséggel jár, a következők miatt. A mobil rádiótelefon hálózaton nyújtott hozzáférésről indított hívások telefonszolgáltatás igénybe vételekor nem használhatóak a hagyományos (analóg) telefonszolgáltatásnál is alkalmazott telefonkészülékek, a szolgáltatások közötti váltás az előfizetői végberendezés cseréjét, illetve mobil előfizetés vásárlását teszi szükségessé, ami pótlólagos terhet jelent a fogyasztók e csoportjának. A váltási költség annál inkább jelentős tehernek tűnik a fogyasztó számára, minél kisebb forgalmat bonyolít. Minél alacsonyabb részt képviselnek ugyanis a forgalmi díjak az adott fogyasztó kiadásában, annál kevésbé valószínű, hogy a forgalmi díjak kismértékű, de tartós áremelésének hatására helyettesíti fogyasztását. Vagyis, ha a forgalmi díjak aránya a kiadásokból alacsony részt képvisel, akkor egy 5-10%-os forgalmi díjemelés még nem feltétlenül ösztönzi váltásra a fogyasztót. Figyelembe véve azonban a mobil végberendezések árában bekövetkezett jelentős csökkenést, illetve a mobil szolgáltatók által alkalmazott kedvezményes belépési³⁰ és készülékvásárlási konstrukciókat, valamint a hozzáférési díj nélküli pre-paid konstrukciók elérhetőségét, az első csoport számára megjelenő váltási többletköltség

³⁰ A post paid mobil szerződéskötésre vonatkozó költségek a határozatlan idejű szerződést kötő előfizetők esetén jellemzően felmerülnek (egyszeri belépési díj a SIM kártya díja, amely 5000 forint körüli költséget jelent), azonban határozott idejű elkötelezettség (aminek a minimális időszaka általában 1 év) vállalása esetén a szolgáltatók ezt jellemzően elengedik, illetve a havi díjba beépítve térítik.

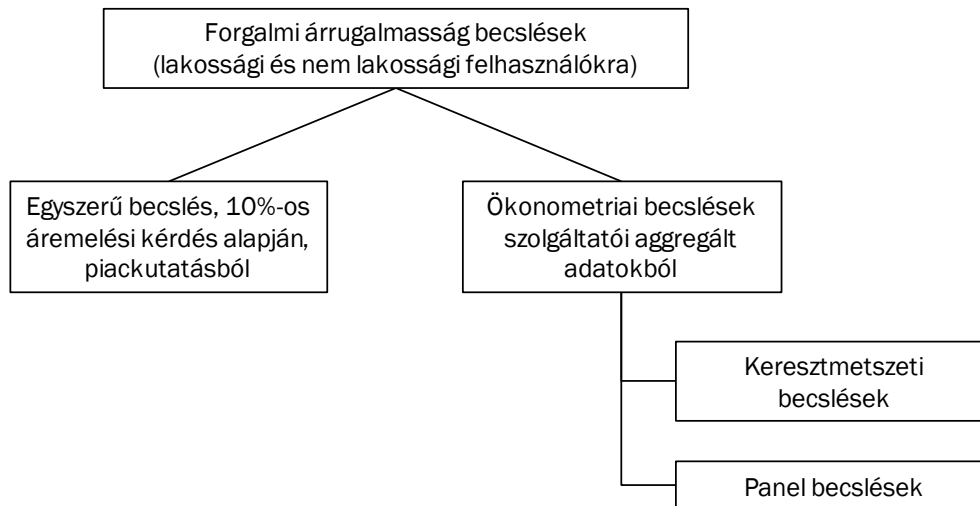
nem olyan mértékű, ami a csak helyhez kötött hozzáféréssel rendelkező előfizetők döntő többsége számára a helyettesítést akadályozná.

- [111] A második csoport a helyhez kötött telefon hozzáférés mellett mobil telefon hozzáféréssel is rendelkezik, így esetükben a mobil szolgáltatásra váltás fenti többletköltségei nem merülnek fel, váltási költségek a helyettesítést nem akadályozzák.
- [112] Az elvégzett vizsgálatok alapján nem tartam fel olyan váltási költséget, amely a helyhez kötött hozzáférésről indított hívások mobiltelefon hozzáférésről indított hívások általi helyettesítését az előfizetők döntő többsége számára megakadályozná.

Árrugalmassági vizsgálat

- [113] A helyhez kötött és mobil hozzáférésről indított belföldi forgalom időbeli alakulását vizsgálva megállapítottam, hogy 2010-ig a mobil hozzáférésről indított forgalom tartós növekedése a helyhez kötött hozzáférésről indított forgalom egyenletes csökkenésével párosult. A 2010-2013 időszakban a mobil forgalom növekedési üteme lassult, a helyhez kötött forgalom fogyása lelassult, megállt. A 2014-es évben azután a mobil hozzáférésekről indított forgalom jelentősebb növekedése és a helyhez kötött hozzáférésről indított forgalom jelentősebb csökkenése volt tapasztalható. A volumenek ellentétes irányú mozgása azonban csak akkor utal a piacdefiníció szempontjából figyelembe vehető helyettesítésre, ha igazolható, hogy a volumenek változását a relatív árak változása váltotta ki, s nem egy az ártól független trendhatásról (a technológia vagy a fogyasztói szokások változásairól) van szó. A helyettesítés megítéléséhez tehát a volumenek és az árak párhuzamos vizsgálatára is szükség van.
- [114] Az árak és a volumenek változása közötti kapcsolat az árrugalmasság értékén keresztül ragadható meg. A megfelelő árrugalmasság érték ismerete segítséget nyújt a hipotetikus monopolista teszt alapkérdésének eldöntésében, tehát a saját-árrugalmasság ismeretében megállapítható, hogy a helyhez kötött hozzáférésről indított hívások árának kismértékű (5-10%-os), de tartós emelkedése esetén fellépő helyettesítési hatás (ami a mobil hívások általi helyettesítés hatását is magában foglalja) elég erős-e ahhoz, hogy veszteségessé tegye a hipotetikus monopolista számára az áremelést.
- [115] Az árrugalmasság pontos értékének meghatározása érdekében a Hatóság – a piackutatásokból, illetve külső tanácsadó igénybevételével a piacelemzési adatbekérésekből származó adatok felhasználásával – a helyhez kötött telefonhálózatból indított forgalom helyettesítésére vonatkozó empirikus vizsgálatot folytatott le.
- [116] A vizsgálatok a következő főbb területekre terjedtek ki:
- saját-árrugalmasság becslése a Hatóság piackutatásaiból származó adatok alapján,
 - saját-árrugalmasság becslése a Hatóság által a piacelemzés során gyűjtött forgalmi és bevételi adatokból,
 - a becslések eredményeként kapott árrugalmasság értékek és a kritikus árrugalmasság³¹ összevetése.
- [117] Az árrugalmasság értékek meghatározása a következő számítások elkészítését tette szükségessé:

³¹ A kritikus árrugalmasság értéke egy olyan kitüntetett árrugalmasság érték, amely azt mutatja meg, hogy mekkora az a saját-árrugalmasság, aminél még érdemes a hipotetikus monopolistának árat emelnie, mert így az áremelésből adódó bevétel-növekedés és költségmegtakarítás ellensúlyozza a csökkenő keresett mennyiségből adódó veszteségeit.

5. ábra: A helyhez kötött telefon forgalom saját árrugalmasságának becslésére alkalmazott számítások

[118] A számítások a következő eredményeket hozták (a számítások részletes ismertetését a Határozat I. és II. számú Függléke tartalmazza):

Egyszerű becslés piackutatás alapján

[119] Lakossági piackutatási adatok szerint 2014-ben a helyhez kötött telefonszolgáltatás forgalmi díjának (helyi/hálózaton belüli hívásirány) 10%-os emelése hatására a lakossági fogyasztók 45%-a választott volna valamilyen forgalmi helyettesítési lehetőséget (kevesebbet vagy egyáltalán nem telefonálna ilyen irányba, illetve egyáltalán nem használná tovább a vezetékes telefonját, vagy olcsóbb szolgáltatót keresne). Ugyanez az arány a mobil hívásirány 10%-os áremelkedését vizsgálva 40%. Az ezekből számított -2,48 saját-árrugalmasság érték meghaladja a kritikus árrugalmasság³² értékét (-1,1).

[120] Nagyon fontos megemlíteni a felhasználók válaszain alapuló becsléssel kapcsolatban, hogy a felhasználói szándék és a tényleges magatartás nem feltétlenül esik egybe. A gyakorlatban a váltással kapcsolatban kifejezett szándék lényegesen meghaladhatja az áremelés esetén ténylegesen bekövetkező helyettesítés mértékét. Ezért a kinyilvánított szándék alapján becsült árrugalmasságok felülbecslik a tényleges árrugalmasság mértékét.

Ökonometriai vizsgálat a szolgáltatók bevételadatai alapján

[121] A piackutatásból származó adatokon túlmenően a saját-árrugalmasság becslésére sor került a piacelemzési adatbekérésből származó bevételadatok ökonometriai elemzése alapján is. Az ennek keretében elvégzett vizsgálatok, mind a keresztmetszeti elemzés, mind pedig a panel vizsgálat eredménye szignifikáns, azaz a helyettesítésre vonatkozóan megalapozott következtetés levonását biztosító eredményt hozott.

[122] A keresztmetszeti elemzés alapján a lakossági forgalom becsült árrugalmassága -0,42, a panelbecslés alapján pedig -0,39 és -0,63 közötti mértékű volt, azaz mindkét vizsgálati mód azt támasztja alá, hogy a helyhez kötött lakossági forgalmi piac elkülönült piacot alkot.

[123] A nem lakossági szegmens vizsgálatának eredményéből is hasonló következtetés vonható le. A keresztmetszeti becslés alapján a saját-árrugalmasságra -0,61 érték, panelbecslés eredményeként pedig -0,22 és -0,32 közötti rugalmasság érték adódott, így mindkét vizsgálati módszer eredménye – a

³² 10%-os változó költség/ár arány feltételezése mellett számított érték. A változó költség/ár arány nemzetközi példán (az osztrák hatóság által végzett fix-mobil helyettesítési vizsgálat) alapul.

korábbi vizsgálatok eredményéhez hasonlóan – ismét alatta maradt a kritikus árrugalmasságnak, ezzel alátámasztva, hogy a helyhez kötött forgalmi piac elkülönült piac.

[124] A vizsgálatok számszerű eredményét mutatja be a következő táblázat:

Vizsgálat neve		Felhasználói szegmens	Árrugalmasság értéke 10%-os feltételezett áremelés esetén
Egyszerű becslés 10%-os áremelési kérdés alapján, piackutatásból (2014)		Lakossági	-2,48
Ökonometria becslések			
Szolgáltatói adatok alapján (2012)	Keresztmetszeti elemzés	Lakossági	-0,42
		Nem lakossági	-0,61
	Panel elemzés	Lakossági	-0,39 és -0,63 között
		Nem lakossági	-0,22 és -0,32 között
Kritikus árrugalmasság (10%-os változó költség arány mellett)			-1,1

4. táblázat: Helyhez kötött telefon forgalom saját-árrugalmasság számítások becsléseinek eredményei

- [125] A becslött árrugalmasság értékeket a kritikus árrugalmassággal összevetve megállapítható, hogy a becslött árrugalmasság csak egyetlen esetben – a lakossági felhasználókra vonatkozó piackutatási adatok egyszerű statisztikai vizsgálatával becslött árrugalmasság esetében – haladta meg a kritikus árrugalmasság értékét.
- [126] Az elvégzett vizsgálatok alapján megállapítottam, hogy a helyhez kötött forgalmi szolgáltatás árrugalmassága jellemzően nem elég magas ahhoz, hogy ez a piac mobil forgalmi szolgáltatással való kibővítését megalapozottan indokolhatná. Ez azt jelenti, hogy a felhasználók reakciója, s ennek részeként a mobil helyettesítés egy hipotetikus monopolista magatartását egy 10%-os áremelés esetén nem lenne képes korlátozni. Ennek megfelelően az árrugalmasság értékek vizsgálata a helyhez kötött telefon hozzáféréseken nyújtott előfizetői hívásindítási szolgáltatás piacának elkülönült kezelésének szükségességét támasztja alá.

A keresleti helyettesítési vizsgálatok eredménye

- [127] Az elvégzett vizsgálatok alapján megállapítottam, hogy a mobil rádiótelefon hozzáférésről indított hívás a helyhez kötött telefon hozzáférésről indított belföldi hívás helyettesítője funkcionalitás és minőség, továbbá az elérhetőség szempontjából, valamint a forgalmi díjak tekintetében sincs olyan mértékű különbség, amely a helyettesítés akadályát képezne. A váltási költségek vizsgálata során sem tártam fel a helyettesítést gátló tényezőket. Az árrugalmasságra vonatkozó – a felhasználói szándékot feltáró lakossági piackutatási adatok alapján végzett – vizsgálat eredménye arra utalt, hogy a helyhez kötött hozzáférésről indított hívások nem alkotnak önálló piacot, azonban a tényadatok alapján végzett robusztus ökonometria vizsgálatok nem tárták fel a helyettesítés olyan kritikus mértékét, amelyek a helyhez kötött telefon hozzáférésről indított hívások piacának mobil hozzáférésről indított hívásokkal való kibővítését indokolnák.
- [128] A leírtak alapján a mobil rádiótelefon hozzáférésről indított hívásokat nem azonosítottam a helyhez kötött telefon hozzáférésről indított hívások helyettesítőjeként, ennek megfelelően a mobil rádiótelefon hozzáférésről indított hívások nem képezik a kiskereskedelmi forgalmi piac részét.

I.6.2. Kínálati helyettesítés vizsgálata

- [129] A kínálati helyettesítés elemzése annak a vizsgálatát jelenti, hogy egy kismértékű, de észrevehető és tartós áremelkedés hatására az adott piacon nem aktív vállalkozások belátható időn belül jelentős addicionális költségek nélkül képesek-e belépni a vizsgált szolgáltatási piacra és a helyettesítés eredményeként az áremelés nem válik profitábilissá. Amennyiben ilyen vállalkozások léteznek, az a keresleti helyettesítésre vonatkozó vizsgálatok során meghatározott piac határainak módosítását indokolhatja. A kínálati helyettesítésnek a leírtaknak megfelelően feltétele, hogy a szolgáltatás nyújtásának megkezdése rövid időn belül lehetséges legyen és a szolgáltatás nyújtásával kapcsolatban ne merüljön fel jelentős költség és kockázat a szolgáltató részéről. A kínálati helyettesítés vizsgálata tehát szükségessé teszi mind a belépési korlátok, mind a potenciális belépők várható magatartásának vizsgálatát.
- [130] Megvizsgáltam a szóba jöhető vállalkozásokat, melyeknek meglévő hálózata alapvetően alkalmas lehet a kiinduló szolgáltatás nyújtására. Megállapítottam, hogy két ilyen lehetséges vállalkozástípus létezik, melyek részben alkalmas infrastruktúrával rendelkeznek, s ezek az alábbiak:
- a nem nyilvános (magánhálózattal rendelkező) helyhez kötött telefon tevékenységet végző vállalkozások;
 - az áramszolgáltató vállalatok.
- [131] A belépési korlátoknak alapvetően két fajtája van, strukturális és jogi-adminisztratív korlátok. Strukturális korlátok abban az esetben léteznek, ha a fennálló keresleti szint és az alkalmazott technológia jellemzői, valamint a kapcsolódó költségviszonyok alapján a piacra lépés szempontjából egyenlőtlen feltételekkel szembesül a korábban piacra lépő (és ott jelentős pozíciókat szerző vállalat) és egy később piacra lépő cég. Jogi és adminisztratív korlátok akkor érvényesülnek, amikor a belépőre vagy belépni szándékozóra nézve hátrányos feltétel forrása nem gazdasági jellegű, hanem a piacon érvényesülő jogszabályi, adminisztratív vagy egyéb állami szabályozás következménye.
- [132] A vizsgált piacon nem azonosíthatók jelentős jogi-adminisztratív piacra lépési korlátok. A helyhez kötött telefonszolgáltatás esetében a szolgáltatás bejelentése után a szolgáltatás nyújtása azonnal megkezdhető³³.
- [133] A strukturális korlátok vizsgálata során megállapítottam, hogy a piacra lépés a meglévő infrastruktúrán túlmenően jelentős hálózati beruházásokat igényel és a kiskereskedelmi szolgáltatás megkezdése is jelentős kezdeti befektetést igényel. Az új belépő többek között a következő azonnali költségekkel szembesül:
- magánhálózattal rendelkező vállalkozás telefonhálózata esetén az előfizetői nyilvános hálózat kiépítése, összekapcsolás a telefonhálózattal, a számlázó rendszer kiépítése;
 - áramszolgáltató hálózat esetén a vivőfrekvenciás áthidaló hálózat kiépítése, az előfizetői hozzáférés eszközei, összekapcsolás a nyilvános hálózattal;
 - értékesítési hálózat kiépítése, megfelelő szakember-gárda szervezése és kiképzése a más jellegű fenntartási és ügyfélszolgálati feladatok ellátásához.
- [134] A kiskereskedelmi szolgáltatás nyújtása a leírtak alapján komoly további befektetéseket igényel és – az elsüllyedt költségek magas szintje, valamint a méretgazdaságossági hatások miatt is – jelentős kockázattal jár. A leírtak alapján nem valószínű, hogy a helyhez kötött hálózatból indított belföldi irányú hívások forgalmi díjaiban bekövetkező kismértékű (5-10%-os), de észrevehető és tartós áremelkedés hatására áramszolgáltató, vagy más, magánhálózattal rendelkező vállalkozás rövid távon (1 éven belül) belépne a piacra és megkezdene a szolgáltatás nyújtását.

³³ Eht. 77. § (1) bekezdése

[135] Az elvégzett vizsgálatok alapján megállapítottam, hogy olyan elektronikus hírközlési piaci szereplők, amelyek a kiskereskedelmi forgalmi szolgáltatások árának kismértékű (5-10%-os), de észrevehető és tartós áremelkedésének hatására rövidtávon helyhez kötött kiskereskedelmi forgalmi szolgáltatást indítanak a keresleti helyettesítés során leírt technológiáktól eltérő technológiával, nincsenek jelen a hazai piacon, tehát kínálati oldalról nem indokolt a keresleti helyettesítési vizsgálat során meghatározott piac bővítése.

I.7. A „Nyilvánosan elérhető helyi és/vagy országos, helyhez kötött telefonszolgáltatások” szolgáltatási piac tartalma

[136] A piacmeghatározás során a „Nyilvánosan elérhető helyi és/vagy országos, helyhez kötött telefonszolgáltatások lakossági felhasználók számára” és a „Nyilvánosan elérhető helyi és/vagy országos, helyhez kötött telefonszolgáltatások nem lakossági felhasználók számára” elnevezésű piacokból indultam ki. A kiinduló szolgáltatás azonosítását követően elvégzett keresleti és kínálati helyettesítési vizsgálatok eredményeként nem azonosítottam keresleti vagy kínálati helyettesítési lehetőségeket, továbbá megállapítottam, hogy a lakossági és nem lakossági felhasználók számára nyújtott szolgáltatások nem alkotnak elkülönült piacot, ennek megfelelően a következő szolgáltatási piacot határoztam meg:

- Nyilvánosan elérhető helyi és/vagy országos, helyhez kötött telefonszolgáltatások piaca.

[137] Az azonosított szolgáltatási piac a lakossági, illetve a nem lakossági felhasználók által a

- a nyilvános helyhez kötött telefonhálózat elérését biztosító keskenysávú és a
- menedzselt IP alapú nyilvánosan elérhető telefonszolgáltatások elérését biztosító helyhez kötött előfizetői hozzáférési pontról indított belföldi hívásokat foglalja magában.

[138] A Home Zone hozzáférésről, illetve a nem menedzselt VoIP hozzáférésről indított belföldi hívások nem tartoznak a szolgáltatási piachoz.

I.8. A piac földrajzi kiterjedésének meghatározása

[139] Az Iránymutatások 56. pontjának megfelelően a földrajzi piac egy olyan területet foglal magában, ahol a versenyfeltételek kellően homogénnek tekinthetők, és amely területen tapasztalható versenyfeltételek eltérnek a szomszédos területektől. Az Iránymutatások 57. pontja alapján a földrajzi piac határainak meghatározása során a keresleti és kínálati helyettesítés szempontjainak figyelembe vétele szükséges. A keresleti helyettesítés tekintetében az Iránymutatások elsősorban a fogyasztói preferenciáknak és a fogyasztás földrajzi jellegzetességeinek, míg a kínálati helyettesítés esetén más, az adott földrajzi területen nem aktív szolgáltatók belépése lehetőségének vizsgálatát tartja szükségesnek.

[140] Az ERG földrajzi piacok meghatározásával kapcsolatos közös álláspontja³⁴ és ezzel összhangban a BEREC közös álláspontja³⁵ (amely álláspont az ERG közös álláspontjában foglaltakat továbbra is általánosan érvényesnek tekinti) kibontja az Iránymutatások rendelkezéseit és a földrajzi piacok meghatározásával kapcsolatban a következő további szempontokban esetlegesen meglévő földrajzi eltérések vizsgálatát tartja szükségesnek:

³⁴ ERG Common Position on Geographic Aspects of Market Analysis (definition and remedies) – 2008. október

³⁵ BEREC Common Position on geographical aspect of market analysis (definition and remedies) – 2014. június 5.

- Belépési korlátok;
- Szolgáltatók száma;
- Piaci részesedések;
- Árazási gyakorlat és az árak különbségei;
- Esetleges egyéb szempontok: marketing/értékesítési stratégiában meglévő eltérések, szolgáltatástulajdonságokban meglévő eltérések, kereslet földrajzi eltérései.

[141] Az első három feltétel strukturális jellegűnek tekinthető, hiszen a piaci struktúrával van összefüggésben, míg a többi feltétel magatartási jellegű, a piaci szereplők magatartási jellemzőit írja le.

[142] A strukturális tényezők között a jelen határozatban vizsgált piac esetében a belépési korlátok vizsgálata során a kereslet földrajzi eltéréseit, illetve a településszerkezet földrajzi eltéréseit elemeztem. Ezen kívül a piaci struktúrával kapcsolatos olyan jellemzőket vizsgáltam, mint a szolgáltatók száma (piacon aktív szolgáltatók száma), illetve a piaci részesedések alakulása (piaci részesedések nagysága, kiemelt részesedések vizsgálata).

[143] A magatartási tényezők értékelése a szolgáltatáskínálat és az árazás területi jellemzőinek vizsgálatát jelentette.

[144] A vizsgált kiskereskedelmi forgalmi szolgáltatás (belföldi hívások indítása) esetében a szolgáltatásnyújtás képességét, a tényleges szolgáltatáskínálatot a helyhez kötött telefonszolgáltatás előfizetői hozzáférési pontjainak, illetve előfizetőinek elhelyezkedése alapvetően befolyásolja. A területi szintű előfizetőszámok vizsgálatával pontosabb képet kaphatunk a verseny földrajzi eltéréseiről, mint az előfizetői hozzáféréseken bonyolított – főleg a kisebb települések esetén jelentős időbeli ingadozásokat mutató – forgalom területi értékeinek vizsgálatával. A földrajzi piacok elemzése során ennek megfelelően a helyhez kötött telefonszolgáltatás előfizetőire vonatkozó településszintű adatok szolgáltak kiindulási alapként, ugyanakkor a vizsgálatok során természetesen a belföldi forgalom területi eltéréseit is vizsgáltam.

I.8.1 Megfelelő földrajzi alapegység kiválasztása

[145] A megfelelő földrajzi alapegység kiválasztásával kapcsolatban figyelembe veendő szempontokat illetően a 2014/710/EU Ajánláshoz fűzött Explanatory Note 2.5. pontja, az ERG közös álláspontjának 3. fejezete, valamint a BEREC közös álláspontjának VI. fejezete fogalmaz meg elvárásokat. Az említett dokumentumokban foglaltak alapján a kiválasztott földrajzi alapegységeknek alapvetően a következő szempontoknak kell megfelelniük:

- a földrajzi egységek átfedésmentesek;
- a földrajzi egységek országos szintnél kisebb méretűek;
- a piaci kínálat teljes egésze (szolgáltatók hálózatai és a nyújtott szolgáltatások) hozzárendelhető a kialakított földrajzi egységekhez;
- a földrajzi egységek egyértelmű és stabil határokkal rendelkeznek;
- a földrajzi egységek elég kicsik ahhoz, hogy a versenykörülmények jelentősen ne térjenek el a területükön belül, de a vizsgálathoz szükséges adatok ésszerű mennyisége és elemzése szempontjából elég nagyok.

I.8.1.1. Országos szintnél kisebb méretű földrajzi egységek azonosításának szükségessége

[146] A megfelelő földrajzi alapegység kiválasztása során – az ERG közös álláspontjának 2. fejezetében leírt előzetes elemzés keretében – első lépésben megvizsgáltam, hogy a versenyfeltételek területi

eltérései indokolják-e országos szintnél kisebb földrajzi alapegységek azonosítását. Ennek során az egyes hálózatok lefedettségét, illetve a piaci részesedések földrajzi eltéréseit vizsgáltam. A hálózatok lefedettségét a 6. ábra mutatja be.

6. ábra: Jelentősebb szolgáltatók hálózati lefedettsége, 2013

Forrás: NMHH piacelemzési adatbekérés

Az ábra üzleti titkot tartalmaz.

[147] Az ábrán jól látható, hogy teljes, valamennyi településre kiterjedő, országos lefedettségű hálózattal egyetlen szolgáltató sem rendelkezik. Megállapítható továbbá, hogy a volt koncessziós szolgáltatók (Magyar Telekom, Invitel, UPC) hálózatának lefedettsége a saját volt koncessziós területeiken teljesnek tekinthető. A hálózatok lefedettsége alapján tehát indokolt az országosnál kisebb méretű földrajzi egységek meghatározása.

7. ábra: Jelentősebb szolgáltatók piaci részesedése a teljes előfizetőszámból településenként, 2013

Forrás: NMHH piacelemzési adatbekérés

Az ábra üzleti titkot tartalmaz.

- [148] A piaci részesedések földrajzi eltérései szintén az országos szintnél kisebb méretű földrajzi egységek azonosításának szükségességét támasztják alá. A településszintű adatok vizsgálata alapján jelentős eltérések tapasztalhatók mind a település földrajzi elhelyezkedésétől, mind a településtípustól függően.
- [149] Az előzetes elemzés eredményeként megállapítottam, hogy a hazai piacon a versenyfeltételek nem kellően homogének egy országos kiterjedésű piac azonosításához, elkülönült földrajzi piacok azonosítása szükséges. A továbbiakban a megfelelő földrajzi egységek kiválasztása és az elkülönült földrajzi piacok azonosítása érdekében részletesen vizsgálom a versenyfeltételek földrajzi eltéréseit.

I.8.1.2. Elemzési egységek kiválasztása

- [150] Az ERG közös álláspontjának 3. fejezete alapján az elemzési egységek kiválasztása alapvetően két jellemző alapján történhet:
- adminisztratív-közigazgatási egységek mentén (pl. település, illetve nagyobb közigazgatási egységek, számozási körzet);
 - inkumbens, illetve jelentős kihívók hálózatainak lefedettsége alapján.
- [151] A hazai piacon külön elemzési egységként a különböző szintű közigazgatási egységek közül elsődlegesen a település – mint a hírközlési beruházásokkal kapcsolatos döntések alapvető egysége – jöhet szóba. A magasabb szintű közigazgatási egységek (pl. megye, régió) esetében – sem a versenyfeltételek, sem a területre vonatkozó jogi-szabályozási előírások, sem egyéb tekintetben – nem azonosíthatóak olyan eltérések, amelyek ezen egységek elemzési egységként való kiválasztását

indokolnák. Adminisztratív elemzési egységként a hazai piac történeti fejlődésének megfelelően a primer körzetek, mint a volt koncessziós szolgáltatók hálózatának tradicionális egységei (és mint a privatizáció során elkülönülten pályáztatott területek) jöhetnek szóba.

[152] A leírtaknak megfelelően a megfelelő elemzési egységek kiválasztása során a következő lehetőségeket vizsgáltam:

- Volt koncessziós szolgáltatók volt koncessziós területei;
- Volt koncessziós szolgáltatók hálózatának helyi szintű központjai – MDF-ek területe;
- Jelentős lefedettséggel rendelkező alternatív szolgáltató szolgáltatási területe;
- Primer körzetek;
- Települések, illetve ezek homogén csoportjai.

1.8.1.2.1. Volt koncessziós szolgáltatók volt koncessziós területei

[153] A három volt koncessziós szolgáltató volt koncessziós területei átfedések nélkül teljes egészében lefedik Magyarország területét és a piaci kínálat teljes egésze hozzárendelhető a földrajzi egységekhez. Mindhárom területre jellemző, hogy az adott terület volt koncessziós szolgáltatója az egyetlen szolgáltató, amely teljes, az adott volt koncessziós terület valamennyi településére kiterjedő hálózati lefedettséggel rendelkezik. Ez természetesen a versenyviszonyokat is alapvetően befolyásolja, az adott volt koncessziós területre belépő új kihívók a három volt koncessziós területen eltérő piaci és marketing stratégiával, árazással, szolgáltatáskínálattal stb. működő volt koncessziós szolgáltatóval szembesülnek. A piaci részesedések megoszlása jelentősen eltér a volt koncessziós területeken, a piacvezető szolgáltató minden esetben az adott volt koncessziós szolgáltató.

[154] Megjegyzendő, hogy a helyhez kötött telefonszolgáltatások hazai piaca a verseny földrajzi dimenzióját tekintve európai összehasonlításban atipikusnak tekinthető, a legtöbb európai országra ugyanis az jellemző, hogy a piacvezető szolgáltató országos hálózati lefedettséggel rendelkezik. Ezzel szemben a hazai piacon a teljes lefedettség csak az adott volt koncessziós terület volt koncessziós szolgáltatója tekintetében érvényesül. A telefonszolgáltatások hazai piacán ennek megfelelően a versenyviszonyok földrajzi elemzése során a volt koncessziós területek „természetes” kiindulási egységnek tekinthetők, a piaci verseny, a volt koncessziós szolgáltatók és az alternatív szolgáltatók hálózatfejlesztései az egyes területek közötti különbségeket egyelőre nem oldották fel. Az elemzés során ennek megfelelően a versenyviszonyok földrajzi eltéréseit minden esetben volt koncessziós területenként külön vizsgálom.

1.8.1.2.2. Jelentős lefedettséggel rendelkező alternatív szolgáltató szolgáltatási területe

[155] Az alternatív szolgáltatók szolgáltatási területe, mint lehetséges földrajzi egység vizsgálatához első lépésben annak a vizsgálatára szükséges, hogy a hazai piacon – ahol három volt koncessziós területen három eltérő volt koncessziós szolgáltató található – mely szolgáltató tekinthető alternatív szolgáltatónak. A kérdés csak abban az esetben válaszolható meg pontosan, amennyiben az alternatív szolgáltatók hálózatának lefedettségét volt koncessziós területenként vizsgálom. Ebben az esetben az adott volt koncessziós terület tekintetében alternatív szolgáltatónak tekinthető minden, az adott terület volt koncessziós szolgáltatójától eltérő szolgáltató (tehát a másik két koncessziós terület koncessziós szolgáltatója is). Országos szintű vizsgálat esetén az alternatív szolgáltatók, illetve az alternatív szolgáltatók hálózatának azonosítása – a volt koncessziós szolgáltatók kezelésével kapcsolatos problémák miatt – nehézségekbe ütközik.

- [156] A leírtak alapján az alternatív szolgáltatók hálózati lefedettségét volt koncessziós területenként vizsgáltam. A legnagyobb alternatív hálózatok lefedettségét, illetve a hálózattal elért településeket – a volt koncessziós területek határait feltüntetve – a 6. ábra mutatja be.
- [157] A 6. ábra csak a legnagyobb alternatív szolgáltatók hálózati lefedettségét mutatja be. Az ábrán található szolgáltatók mellett számos más kisebb szolgáltató is rendelkezik telefonszolgáltatás nyújtására alkalmas hálózattal és az ilyen hálózatok száma, illetve lefedettsége a kábelszolgáltatók hálózatfejlesztéseinek köszönhetően folyamatosan nő. Az ábrát vizsgálva megállapítható az is, hogy – bár a hálózatfejlesztések eredményeként a lefedettség folyamatosan nő – még a legnagyobb alternatív szolgáltató, a másik két volt koncessziós szolgáltató volt koncessziós területén is jelen lévő UPC is csak a települések **Üzleti titok** (Magyar Telekom terület), illetve **Üzleti titok** (Invitel terület) százalékán volt jelen (amely településeken a lakosság **Üzleti titok**, illetve **Üzleti titok**%-a él). További problémát jelent, hogy az egyes alternatív szereplők hálózati lefedettsége átfedő és a piaci szerepük, jelentőségük is eltérő földrajzi területenként.
- [158] Figyelembe véve az alternatív hálózatok számosságát és hálózataik átfedéseit, az alternatív piaci szereplők piaci szerepében, súlyában meglévő eltéréseket és ezek folyamatos változását, megállapítottam, hogy még a legnagyobb lefedettséggel rendelkező alternatív szolgáltató hálózata, illetve szolgáltatási területe sem alkalmas arra, hogy az alapján elkülönült – időben is stabil határokkal jellemezhető – földrajzi piacot azonosítsak.

1.8.1.2.3. Primer körzetek

- [159] A primer körzetek a hazai PSTN hálózatok tradicionális egységei, melyek átfedések nélkül teljes egészében lefedik Magyarország területét. A primer körzet egyértelmű műszaki-hálózati egység, de nem befektetési célpont. A szolgáltatók (akár volt koncessziós, akár alternatív) beruházásaikat nem fókuszálják teljes primer körzetekre és nem tekintik azokat önálló marketing célpontnak sem. A szolgáltatók termékeiket nem szabják primer körzetekre és a díjaikat sem primer körzetenként állapítják meg.
- [160] Ha a versenyhelyzetet (piaci szereplők száma, piacvezető, piaci részesedések) megvizsgáljuk az egyes primer körzetekben, akkor jelentős eltéréseket találhatunk a primer körzetek között és az egyes primer körzeteken belül is. A primer körzetek közötti különbségeket alapvetően a volt koncessziós területhez tartozás határozza meg. Ez alapján a primer körzetekből viszonylag homogén csoportok képezhetőek, amelyek megfelelnek a volt koncessziós területeknek. Ha az egyes primer körzeteket önmagukban vizsgáljuk, akkor megállapítható, hogy egy adott primer körzeten belül is – a piaci szereplők számát, piaci részesedéseket vizsgálva – eltérő intenzitású versennyel találkozhatunk, ami a primer körzetenél alacsonyabb szintű földrajzi egységek elkülönítését támasztja alá.

8. ábra: Jelentősebb szolgáltatók előfizetős szám alapján mért piaci részesedése primer körzetenként, 2013

Forrás: NMHH piacelemzési adatbekérés

Az ábra üzleti titkot tartalmaz.

[161] A leírtak alapján megállapítottam, hogy a primer körzet nem tekinthető megfelelő vizsgálati egységnek az elkülönült földrajzi piacok azonosítása során, a versenyhelyzetben felfedezhető különbségek magasabb (volt koncessziós területek között), illetve alacsonyabb (település) szinten azonosíthatók.

1.8.1.2.4. Inkumbens szolgáltatók hálózatainak helyi központjai – az MDF-ek területe

[162] Hasonlóan a primer körzetek vizsgálata kapcsán leírtakhoz, ebben az esetben is igaz, hogy a helyi központok a hazai PSTN hálózatok tradicionális egységei, mely tulajdonságuknak köszönhetően átfedések nélkül teljes egészében lefedik Magyarország területét. A hurokátengedést, illetve xDSL alapú közeli bitfolyam hozzáférést igénybe vevő szolgáltatók a helymegosztást a helyi központokban, MDF-helyszíneken vehetik igénybe, így a betelepülés helyének ellátási körzetében már nincs számukra új egyszeri betelepülési költség, azaz képesek bármely, az ellátási területbe tartozó előfizető számára szolgáltatást nyújtani, így versenytársként megjelenni. Ugyanakkor Magyarországon a hurokbérlet és a közeli bitfolyam igénybevétele csekély, ezért verseny-nyomás kifejtésére e szolgáltatások nem képesek. A verseny elsődleges frontvonala a platformok között húzódik meg. Ennek tükrében kijelenthető, hogy a sűrűbben lakott területeket lefedő helyi központokra alapozott tömeges piacra lépés a jövőben sem várható. (Az inkumbens szolgáltatók hálózata alapján kialakított földrajzi vizsgálati egységeknek az alkalmazása infrastruktúra alapú verseny esetén a BEREC közös

álláspontjában foglaltak alapján sem indokolt³⁶.) A leírtak alapján ezen földrajzi egység részletes vizsgálatát nem tartottam indokoltnak.

1.8.1.2.5. Az egyes települések vagy ezek homogén csoportjai.

- [163] A települések (illetve a közigazgatásilag hozzájuk tartozó területek) átfedésmentesen lefedik Magyarország területét és a piaci kínálat teljes egésze hozzárendelhető ezen földrajzi egységekhez. A hálózatfejlesztés során a települések (mind az új belépők, mind az inkumbensek számára) önálló beruházási célpontoknak tekinthetők, ennek megfelelően az elérhető hálózatok száma az egyes – akár szomszédos – települések esetében is jelentősen eltérhet, ami természetesen a versenyviszonyokra is hatással van. Ha megvizsgáljuk a legnagyobb szolgáltatók ajánlatait és árazási gyakorlatát, akkor megállapítható, hogy az ÁSZF-ben rögzített ajánlataikban egységes árazást alkalmaznak, ugyanakkor – a versenyhelyzet függvényében – találkozhatunk településenként eltérő árazással.
- [164] A leírtak alapján megállapítottam, hogy a település megfelelő vizsgálati egységnek tekinthető az elkülönült földrajzi piacok azonosítása során.

1.8.1.2.6. Kiválasztott vizsgálati egységek

- [165] Az elvégzett vizsgálatok alapján a részletes homogenitás vizsgálatot a következő elemzési egységek esetén tartottam indokoltnak elvégezni:
- Az inkumbens szolgáltatók volt koncessziós területei;
 - Az egyes települések vagy ezek homogén csoportjai.

1.8.2 Kiválasztott földrajzi alapegységek vizsgálata

- [166] A megfelelő vizsgálati egységek kialakítását követően jelen pontban a versenyviszonyok homogenitását első lépésben a volt koncessziós területekre vonatkozóan vizsgáltam. Ezt követően került sor a versenyviszonyok földrajzi eltéréseinek településszintű vizsgálatára.

1.8.2.1. Volt koncessziós területek

1.8.2.1.1. Strukturális tényezők vizsgálata

- [167] A belépési korlátok koncessziós területek közötti eltéréseit a hálózattelepítést jelentősen befolyásoló háztartássűrűség értékek és a jövedelmi viszonyok vizsgálatával végeztem. A jövedelmi viszonyok eltéréseit a GfK Vásárlóerő Tanulmányban szereplő, 2014-re vonatkozó átlagos egy háztartásra, illetve egy főre jutó vásárlóerő³⁷ mutatók értékein keresztül vizsgáltam. A továbbiakban, amennyiben a határozat egy háztartásra jutó jövedelmet említ, ez a mutató értendő alatta.

³⁶ BEREK Common Position on geographical aspect of market analysis (definition and remedies) – 2014. június 5.: „(99) ... When the main source of competition is inter-platform competition, the incumbent's network topology is less relevant than in the previous situation. Alternative infrastructures are, in this case, deployed according to criteria which are completely different from those taken into consideration by wholesale access seekers who are dependent on the network of the incumbent operator.”

³⁷ A vásárlóerő az adólevonások utáni, egy főre jutó, elméletileg elkölthető jövedelmet jelenti (beleértve az összes állami juttatást is).

Volt koncessziós terület	Átlagos háztartássűrűség (háztartás/km ²)	Átlagos egy háztartásra jutó vásárlóerő (EUR/háztartás)	Átlagos egy főre jutó vásárlóerő (EUR/fő)
Magyar Telekom	45		
Invitel	38		
UPC	54		
Országos érték	44		

5. táblázat: Átlagos háztartássűrűség és átlagos egy háztartásra jutó jövedelem, 2014

Forrás: KSH Helységnévkönyv és GfK Vásárlóerő Tanulmány adatai alapján saját számítás

GfK Vásárlóerő Tanulmány adat.

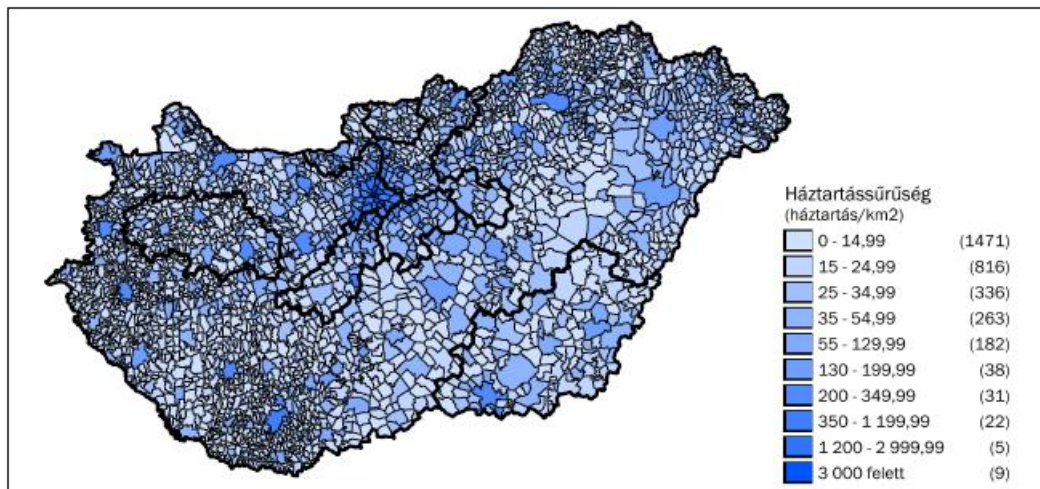
[168] Az elvégzett vizsgálatok alapján megállapítottam, hogy a belépési korlátokat meghatározó vizsgált tényezők tekintetében eltérések mutathatók ki az egyes volt koncessziós területek között, ennek megfelelően a belépési korlátok is eltérnek az egyes területeken. Megállapítható ugyanakkor, hogy a vizsgált mutatók az egyes volt koncessziós területeken belül is jelentős szórást mutatnak, a mutatók közötti különbségeket alapvetően a településszintű különbözőségek és nem a volt koncessziós területek közötti alapvető eltérések magyarázzák.

9. ábra: Jövedelmi viszonyok eltérései településenként, 2014

Forrás: KSH Helységnévkönyv és GfK Vásárlóerő Tanulmány adatai alapján saját számítás

GfK Vásárlóerő Tanulmány adat.

10. ábra: Háztartássűrűség eltérései településenként, 2014

Forrás: KSH Helységnévkönyv és GfK Vásárlóerő Tanulmány adatai alapján saját számítás

[169] A belépési korlátok koncessziós területekre összegzett vizsgálata tehát félrevezető lehet, abból csak korlátozott következtetések vonhatók le.

[170] A szolgáltatók számát tekintve megállapítható, hogy a vizsgált időszak egészét tekintve mindhárom volt koncessziós területen nőtt a telefonszolgáltatást nyújtó szolgáltatók száma. A 6. táblázat volt koncessziós területek és a szolgáltatásnyújtás módja szerint mutatja be a szolgáltatók számát.

	Magyar Telekom terület	Invitel terület	UPC terület
2011	78	41	13
<i>saját hálózaton</i>	70	36	9
<i>CS/CPS</i>	14	10	7
2012	93	48	15
<i>saját hálózaton</i>	83	42	9
<i>CS/CPS</i>	17	11	9
2013	93	47	17
<i>saját hálózaton</i>	85	38	13
<i>CS/CPS</i>	17	13	8

6. táblázat: Telefonszolgáltatást nyújtó szolgáltatók száma³⁸ koncessziós területenként, 2011-2013
 Forrás: NMHH piacelemzési adatbékérés

[171] A saját hálózattal szolgáltatást nyújtó szolgáltatók számának növekedése több forrásból táplálkozik. A kábelhálózatok fejlesztésének eredményeként egyre több kábeltelevíziós szolgáltató kínálatában jelent meg a telefonszolgáltatás. Emellett egyre több internet szolgáltató bővítette kínálatát IP-alapú telefonszolgáltatásokkal, ami szintén hozzájárult a szolgáltatók számának a növekedéséhez. A szolgáltatók számának eloszlása azonban mindhárom koncessziós területen belül egyenlőtlen.

11. ábra: Telefonszolgáltatást nyújtó szolgáltatók száma településenként, 2013
 Forrás: NMHH piacelemzési adatbékérés

Az ábra üzleti titkot tartalmaz.

[172] A piaci részesedések idősoros vizsgálata alapján mindhárom volt koncessziós terület esetén megállapítható, hogy mind az előfizetőszámot, mind az indított belföldi forgalmat tekintve az adott volt

³⁸ A szolgáltatók száma a piacelemzési adatszolgáltatás során tényleges szolgáltatásnyújtásról beszámoló szolgáltatók számát takarja. A bejelentkezett, de az adott időszakban szolgáltatást ténylegesen nem nyújtó szolgáltatók nem szerepelnek az összesítésben.

koncessziós szolgáltató rendelkezik a legnagyobb részesedéssel, azonban a piacvezető szolgáltató piaci részesedése folyamatosan csökken.

	Magyar Telekom terület		Invitel terület		UPC terület	
	Előfizetős szám	Belföldi forgalom	Előfizetős szám	Belföldi forgalom	Előfizetős szám	Belföldi forgalom
2011						
2012						
2013						

**Inkonzisztens adatszolgáltatás miatt az Invitel terület 2012-re vonatkozó adata becsléssel (két időszak átlaga) került előállításra*

7. táblázat: Volt koncessziós szolgáltatók előfizetős szám és belföldi forgalom alapján számított piaci részesedése a volt koncessziós területükön, 2011-2013

Forrás: NEMH piacelemzési adatbekérés

A táblázat üzleti titkot tartalmaz.

- [173] A piacvezető szolgáltató piaci részesedése, illetve a piaci részesedésének csökkenési üteme eltér az egyes volt koncessziós területeken. A legjelentősebb piacvesztést az Invitel szenvedte el az elmúlt években, a Magyar Telekom vesztesége kisebb, de jelentős, míg a UPC részesedése a volt koncessziós területén – bár az elmúlt években jelentősebb piacvesztéssel szembesülhetett – továbbra is magas. A forgalmi részesedéseket hosszabb időtávon is a volt koncessziós szolgáltatók folyamatos piacvesztése látható (a Magyar Telekom részesedése 2007-ben még **Üzleti titok**%, az Invitelé **Üzleti titok**%, míg a UPC-é **Üzleti titok**% volt saját koncessziós területén).
- [174] Mindhárom volt koncessziós területre vonatkozóan megállapítható, hogy a legjelentősebb kihívást a saját hálózattal szolgáltatást nyújtó alternatív szolgáltatók jelentik a volt koncessziós szolgáltatók számára. Szintén közös a három volt koncessziós területben, hogy a volt koncessziós szolgáltatók egyszerre több, nagyobb méretű kihívóval szembesülnek, ami azt is jelenti, hogy az elvesztett piaci részesedés megoszlik ezen kihívók között, így a volt koncessziós szolgáltatóval összemérhető részesedést – eddig – egyetlen kihívó sem tudott felépíteni.
- [175] A leírtak alapján megállapítottam, hogy mindhárom volt koncessziós területre az adott volt koncessziós szolgáltató magas – ugyanakkor fokozatosan csökkenő – piaci részesedése jellemző, a piaci versenyt néhány nagyobb méretű alternatív szolgáltató generálja és mindhárom piacon a nagyobb szereplők mellett kis piaci részesedésű szolgáltatók egészítik ki a piaci kínálatot.
- [176] Mivel a volt koncessziós szolgáltató az egyes volt koncessziós területeken eltér, ezért a verseny jellege is alapvetően eltér az egyes volt koncessziós területeken. Megállapítható továbbá, hogy a verseny strukturális jellemzői nemcsak az egyes koncessziós területek között, hanem az egyes koncessziós területeken belül is jelentős eltéréseket mutatnak. Ennek megfelelően – a korábban leírtakkal összhangban – a volt koncessziós területek, mint eltérő strukturális jellemzőkkel rendelkező földrajzi egységek elkülönítését követően indokolt a versenyviszonyok földrajzi eltéréseinek az egyes volt koncessziós területeken belüli vizsgálata.

1.8.2.1.2. Magatartási tényezők vizsgálata

- [177] A strukturális vizsgálat csak a magatartási vizsgálat eredményével történt összevetést követően vezethet el a földrajzi piacok megalapozott meghatározásáig. A földrajzilag összetartozó területek igazolásához további szükséges érv a területeként eltérő, de adott területen belül tartósan egységes szolgáltatáskínálat és ár alkalmazása.

- [178] A helyhez kötött telefonszolgáltatás esetében a piacon kínált szolgáltatások funkcionalitásában, a főbb szolgáltatásjellemzőket tekintve nem térnek el jelentősen egymástól, a szolgáltatáskínálat tehát homogén, az egyes szolgáltatások közötti különbségek elsősorban az árakban jelentkezhetnek. A magatartási tényezők vizsgálata a telefonszolgáltatások esetén ennek megfelelően elsősorban az árazási gyakorlat vizsgálatát jelentheti.
- [179] A helyhez kötött szolgáltatások piacain az elmúlt években lezajlott változások eredményeként folyamatosan nő a csomagban értékesített szolgáltatások aránya, az előfizetők többsége a helyhez kötött telefonszolgáltatást más szolgáltatással (internet és/vagy TV szolgáltatás) összecsomagolva veszi igénybe. Ez a helyhez kötött telefonszolgáltatások árazására is hatást gyakorolt, a telefonszolgáltatás a csomagokban egyre inkább kiegészítő szolgáltatássá válik, a fő „drivereknak” az internet és a televíziós szolgáltatás tekinthető. A helyhez kötött telefonszolgáltatás árait ennek megfelelően a szolgáltatók egyre inkább más szolgáltatások áraival összefüggésben, illetve azokra tekintettel alakítják ki.
- [180] Ha az árazási gyakorlatot volt koncessziós területenként vizsgáljuk, akkor megállapítható, hogy a volt koncessziós szolgáltatók saját volt koncessziós területeiken belül önálló, más volt koncessziós szolgáltatók volt koncessziós területeire jellemző szolgáltatási csomagoktól eltérő szolgáltatási csomagokat és árakat alkalmaznak. Az így kialakított árazás a Magyar Telekom és az Invitel esetében ugyanakkor túlnyúlik a volt koncessziós területen és – amennyiben az adott volt koncessziós szolgáltató más volt koncessziós területen is rendelkezik hálózattal – az egységes árazás a teljes hálózatában megvalósul. A UPC esetében a volt koncessziós területén és az azon kívüli hálózatán nyújtott szolgáltatások esetében alkalmazott árazási gyakorlat eltér egymástól. Az alternatív szolgáltatók árazási gyakorlata nem igazodik a volt koncessziós területek határaihoz.
- [181] A leírtak alapján megállapítható, hogy az árazási gyakorlat – a UPC volt koncessziós területe kivételével – egyre inkább a hálózatok kiterjedéséhez és nem a volt koncessziós területek határaihoz igazodik. Természetesen, mivel a Magyar Telekom és az Invitel esetében a volt koncessziós szolgáltatók hálózatai döntően a saját volt koncessziós területükön találhatók, ezért a két elkülönítés (hálózatok szerinti – volt koncessziós terület szerinti) nagy átfedést mutat.

1.8.2.1.3. Vizsgálatok eredménye

- [182] Az elvégzett vizsgálatok alapján megállapítottam, hogy mind a strukturális, mind magatartási tényezők alapján jelentős eltérések fedezhetők fel a volt koncessziós területek között, ami e területek földrajzilag elkülönült vizsgálatát teszi szükségessé. Megállapítottam ugyanakkor, hogy a verseny strukturális jellemzői nemcsak az egyes koncessziós területek között, hanem az egyes koncessziós területeken belül is jelentős eltéréseket mutatnak, ami az egyes volt koncessziós területeken belüli további földrajzi vizsgálatokat tesz szükségessé.

1.8.2.2. Település szintű vizsgálat

- [183] A település szintű vizsgálat során a volt koncessziós területekre vonatkozó vizsgálat eredményével összhangban a versenyfeltételek földrajzi eltéréseit a volt koncessziós területeken belül vizsgáltam. A vizsgálat célja – az 1.8.1. pontban leírtakkal összhangban – annak a megállapítása volt, hogy – az ésszerűségi szempontokat is szem előtt tartva³⁹ – a volt koncessziós területeken belül lehatárolhatóak-e olyan átfedésmentes, egyértelmű és stabil határokkal rendelkező, ugyanakkor a

³⁹ A lehatárolt földrajzi egységek elég kicsik legyenek ahhoz, hogy a versenykörülmények jelentősen ne térjenek el a területükön belül, de a vizsgálathoz szükséges adatok ésszerű mennyisége és elemzése szempontjából legyenek elég nagyok.

piaci kínálat teljes egészét lefedő földrajzi egységek, amelyek esetében a versenyfeltételek jelentősen eltérnek egymástól.

[184] A vizsgálat során ebben az esetben is külön vizsgáltam a verseny strukturális és a magatartási tényezőit. A strukturális tényezők vizsgálata során – a volt koncessziós területekre vonatkozó vizsgálatokhoz hasonlóan – a belépési korlátokat, a településen jelen lévő szolgáltatók számát és a piaci részesedések alakulását (volt koncessziós szolgáltató részesedése, illetve HHI mutató), míg a magatartási tényezők vizsgálata során – a telefonszolgáltatás homogén jellege miatt – elsődlegesen az árazásban meglévő területi eltéréseket elemeztem részletesen.

I.8.2.2.1. Magyar Telekom terület

I.8.2.2.1.1. Strukturális tényezők vizsgálata

Belépési korlátok – települési adottságok

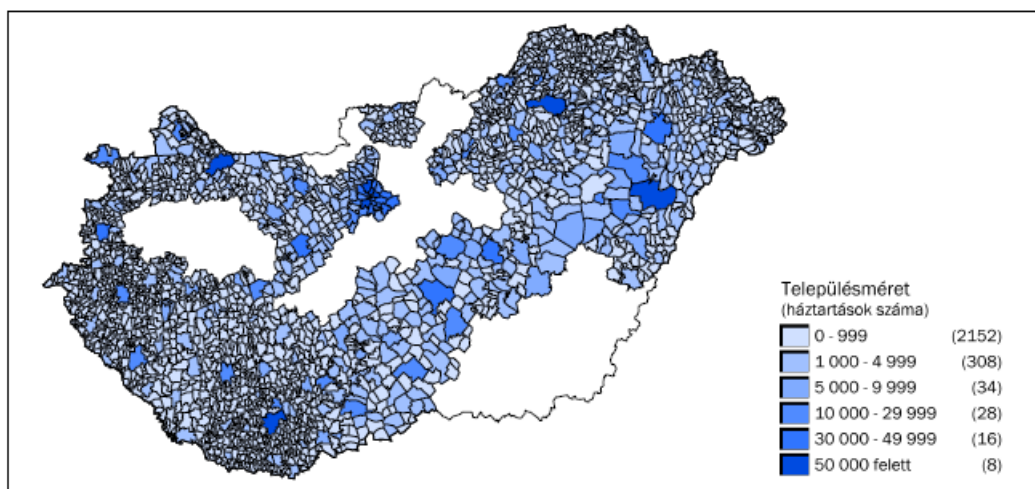
[185] A hálózatépítéssel kapcsolatos beruházási döntések során a település természetes döntési egységnek tekinthető, az elérhető háztartások száma és a településszerkezet alapvetően befolyásolja a piaci belépést. A településenként eltérő telepítési feltételek jelentősen eltérő versenyviszonyokat eredményezhetnek.

[186] A belépési korlátok területi eltéréseinek vizsgálata során a következő, a hálózattelepítést jelentősen befolyásoló tényezők települési értékeit elemeztem:

- településméret;
- háztartássűrűség;
- jövedelmi viszonyok.

Az elemzés keretében a felsorolt tényezők és a piaci verseny különböző mutatói közötti összefüggéseket is vizsgáltam.

[187] A 12. ábra a Magyar Telekom volt koncessziós területén található településeket mutatja be a településnagyság szerint.

12. ábra: Települések településnagyság szerint a Magyar Telekom volt koncessziós területén, 2014

Forrás: KSH Helységnévkönyv adatai alapján besorolva

[188] A 8. táblázat a térképen található településnagyság kategóriáknak megfelelően az egyes településkategóriákra vonatkozóan elkülönülten mutatja be a saját hálózattal rendelkező szolgáltatók⁴⁰ átlagos számát, illetve a volt koncessziós szolgáltató átlagos részesedését és a piaci koncentrációt mutató Herfindahl-Hirschman Index (HHI) átlagos értékeit a lakossági piacon⁴¹.

	Település-méret (háztartás)	Települések száma	Háztartások száma	1 szolgáltató* települések száma	2 szolgáltató* települések száma	3 szolgáltató* települések száma	4 szolgáltató* települések száma	Átlagos szolgáltató- szám*	MT átlagos részesedése	Átlagos HHI
1.	1000 alatt	2148	642 879	1474	670	4	-	1,42		0,84
2.	1000-5000	313	614 878	153	160	-	-	1,59		0,79
3.	5000-10000	36	260 986	4	28	4	-	2,05		0,64
4.	10000-30000	28	530 037	2	17	9	-	2,27		0,54
5.	30000-50000	15	572 461	1	5	8	1	2,63		0,47
6.	50000 felett	8	542 899	-	1	7	-	2,89		0,40

*Szolgáltatószám: saját infrastruktúrával rendelkező, legalább 5%-os piaci részesedésű szolgáltatók száma

8. táblázat: Településméret és egyes versenyindikátorok összefüggése a Magyar Telekom volt koncessziós területén, 2013

Forrás: KSH Helységnévkönyv, NMHH piacelemzési adatbekérés

A táblázat üzleti titkot tartalmaz.

[189] A 8. táblázat adatai alapján egyértelmű az összefüggés a településméret és a településen jelen lévő – saját infrastruktúrával és érdemi piaci részesedéssel rendelkező – szolgáltatók száma között, minél nagyobb a település, annál nagyobb a valószínűsége, hogy az adott településen két, három, vagy akár négy szolgáltató is elérhető (ez természetesen a piaci részesedésekben is tükröződik). Megállapítható, hogy már a legkisebb települések között is található 2 szolgáltató piaci, ugyanakkor felfedezhető egy választóvonal az 5-10 ezres háztartásszámnál, ami alatt az 1-2 szolgáltató, felett a 2-3 szolgáltató piacszerkezet a jellemző. A számokat idősorosan vizsgálva ugyanakkor valamennyi kategóriában az átlagos szolgáltatószám növekedése tapasztalható.

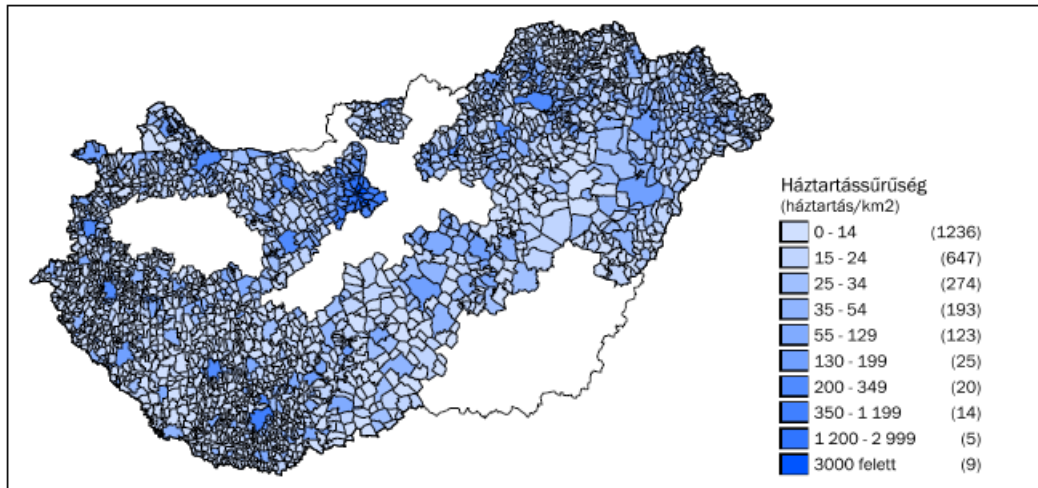
[190] A leírta alapján megállapítottam, hogy a településméret alapvetően befolyásolja a piaci belépés és ezen keresztül a kialakuló verseny feltételeit és ez alapján a különböző méretű települések helyzete eltérő. A településméret, mint belépést korlátozó tényező szerepe a kisebb településeken (5-10 ezer háztartás alatt) jelentősebb.

⁴⁰ A ténylegesen hasonló szerkezetű piacok azonosítása érdekében a kis piaci súlyú szolgáltatókat a szolgáltatószám meghatározása során figyelmen kívül hagytam, ennek megfelelően a számításoknál a saját infrastruktúrával rendelkező, legalább 5%-os piaci részesedésű szolgáltatók kerültek figyelembe vételre.

⁴¹ A nem lakossági előfizetők figyelmen kívül hagyása azért szükséges, mert egy kisebb településen található nagyobb nem lakossági előfizető a településadatokat jelentősen „eltérítheti”, ami jelentősen nehezíti a versenyfeltételek strukturális összehasonlítását. A nem lakossági előfizetők figyelmen kívül hagyását lehetővé teszi, hogy az előfizetők számából való részesedést tekintve a szegmens a piac kisebb részét (15%) teszi ki, az adott településre – saját hálózattal és nyilvánosan elérhető ajánlattal – való belépéssel kapcsolatos döntésekre vonatkozó következtetések az előfizetők 85%-át reprezentáló lakossági szegmens vizsgálatával is levonhatók.

[191] A településméret ugyanakkor önmagában nem magyarázza az egyes településeken tapasztalható verseny eltéréseit, ezért a települések homogén csoportjainak kialakítása során további tényezők, versenyjellemzők vizsgálatára van szükség.

[192] A hálózatépítéssel, illetve a piaci belépéssel kapcsolatos döntéseket nemcsak a település abszolút mérete, hanem a településszerkezeti adottságok is befolyásolják. A 13. ábra a településeket az egy négyzetkilométerre eső háztartások száma alapján besorolva mutatja be.

13. ábra: Egy négyzetkilométerre eső háztartások átlagos száma (háztartássűrűség) az egyes településeken a Magyar Telekom volt koncessziós területén, 2014

Forrás: KSH Helységnévkönyv és GFK Vásárlóerő Tanulmány adatai alapján besorolva

[193] A térképen jól látható, hogy a háztartássűrűség a hazai településszerkezeti eltéréseknek megfelelően jelentős földrajzi eltéréseket mutat. A 9. táblázat a települések közötti eltéréseket összevontan, a településeket a háztartássűrűség alapján kialakított kategóriáknak megfelelően mutatja be. A táblázatban az egyes kategóriák jellemzői (háztartássűrűség sávok, kategóriához tartozó települések és háztartások száma, átlagos lakásszám, többlakásos házban lévő lakások aránya) mellett az egyes kategóriákhoz tartozó átlagos szolgáltatószámot és a piaci részesedéseket, valamint a HHI mutató értékét is feltüntettem.

	Háztartás-sűrűség (ht/km ²)	Települések száma	Háztartások száma	Átlagos lakásszám a lakóházakban	Többlakásos házban lévő lakások átlagos aránya	Átlagos szolgáltató-szám*	Átlagos szolgáltatószám településméret szerint						MT átlagos részesedése	Átlagos HHI
							1000 alatt	1000-5000	5000-10000	10000-30000	30000-50000	50000 felett		
1.	-15	1215	249 606	1,02	2%	1,31	1,33 (1200)	1,15 (21)	-	-	-	-		0,88
2.	15-25	669	357 585	1,03	4%	1,47	1,40 (593)	1,57 (72)	2 (1)	-	-	-		0,83
3.	25-35	272	263 405	1,08	9%	1,56	1,48 (202)	1,56 (62)	1,78 (4)	2 (1)	-	-		0,80

	Háztartás-sűrűség (ht/km ²)	Települések száma	Háztartások száma	Átlagos lakásszám a lakóházakban	Többlakásos házakban lévő lakások átlagos aránya	Átlagos szolgáltató-szám*	Átlagos szolgáltatószám településméret szerint						MT átlagos részesedése	Átlagos HHI
							1000 alatt	1000-5000	5000-10000	10000-30000	30000-50000	50000 feletti		
4.	35-55	193	298 836	1,23	19%	1,69	1,51 (102)	1,57 (81)	2 (8)	2 (2)	-	-		0,75
5.	55-130	126	316 847	1,53	34%	1,88	1,77 (47)	1,66 (62)	2,05 (14)	2,27 (3)	-	-		0,69
6.	130-200	25	361 485	2,31	61%	2,68	2 (3)	2 (9)	2,34 (5)	2,16 (5)	3 (3)	3 (1)		0,45
7.	200-350	20	395 807	2,86	69%	2,78	-	1,19 (4)	2,01 (4)	3 (7)	2,57 (2)	3 (2)		0,42
8.	350-1200	13	338 815	3,25	65%	2,15	1 (1)	1,45 (2)	-	1,85 (5)	2,05 (4)	3 (1)		0,60
9.	1200-3000	8	333 255	7,29	87%	2,73	-	-	-	2 (2)	3,24 (4)	2,57 (2)		0,44
10.	3000-	7	248 499	18,32	98%	2,55	-	-	-	2 (3)	2 (2)	3 (2)		0,45

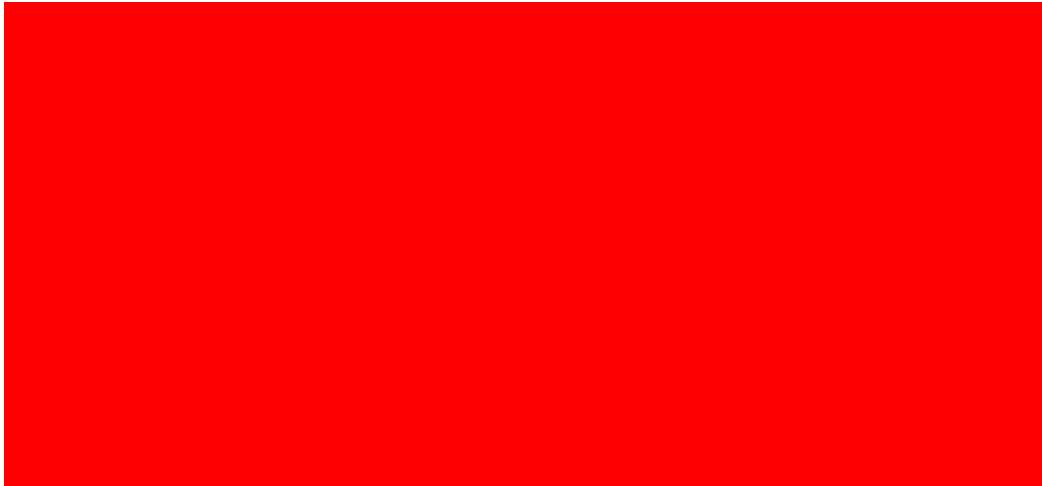
*Szolgáltatószám: saját infrastruktúrával rendelkező, legalább 5%-os piaci részesedésű szolgáltatók száma

9. táblázat: Háztartássűrűség és egyes versenyindikátorok összefüggése a Magyar Telekom volt koncessziós területén, 2013

Forrás: KSH Helyiségnévkönyv, KSH népszámlálási adatok, NMHH piacelemzési adatbekerés

A táblázat üzleti titkot tartalmaz.

- [194] A 9. táblázat alapján a háztartássűrűség és a szolgáltatószám között enyhe pozitív összefüggés fedezhető fel, tehát minél nagyobb az adott területre eső háztartások száma, annál valószínűbb, hogy az adott településen több szolgáltató is elérhető. Az adatokat részletesebben, településméret szerint bontásban vizsgálva megállapítható, hogy a háztartássűrűség és a szolgáltatószám között pozitív összefüggés elsősorban a kisebb települések esetében teljesül, nagyobb települések esetében az összefüggés nem egyértelmű. Ebből arra lehet következtetni, hogy a piaci belépés során a településméret, mint döntési szempont elsődleges a településszerkezeti adottságokhoz képest.
- [195] A leírtak alapján megállapítottam, hogy a településszerkezeti adottságok elsősorban a kisebb méretű települések esetében tekinthetők a piaci belépést és ezen keresztül a kialakuló verseny feltételeit befolyásoló tényezőnek. A települések homogén csoportjainak kialakítása során ezért a településszerkezeti adottságokat a településmérettel együtt, arra tekintettel kell vizsgálni.
- [196] Az adott település jövedelmi viszonyai, a fizetőképes kereslet nagysága szintén befolyásolhatja a piacra való belépéssel kapcsolatos döntést. Indokolt tehát a jövedelmi viszonyok eltéréseinek és a piaci verseny különböző indikátorai közötti összefüggésnek a vizsgálata.
- [197] A 14. ábra a településeket az egy háztartásra jutó vásárlóerő alapján besorolva mutatja be.

14. ábra: Egy háztartásra jutó átlagos jövedelem (EUR/év) az egyes településeken a Magyar Telekom volt koncessziós területén, 2014

Forrás: GfK Vásárlóerő Tanulmány

GfK Vásárlóerő Tanulmány adat.

[198] A térkép alapján megállapítható, hogy – bár a jövedelmi viszonyok eltérései valamelyest követik a településméretben meglévő eltéréseket – az adott település országon belüli földrajzi elhelyezkedése erőteljesebb determináló tényező. A 10. táblázat a térképen található jövedelmi kategóriáknak megfelelően az egyes településkategóriákra vonatkozóan elkülönítlen mutatja be a saját hálózattal rendelkező szolgáltatók átlagos számát, illetve a volt koncessziós szolgáltató átlagos részesedését és a HHI átlagos értékeit.

	Egy háztartásra jutó jövedelem (EUR/év)	Települések száma	Háztartások száma	1 szolgáltató* települések száma	2 szolgáltató* települések száma	3 szolgáltató* települések száma	4 szolgáltató* települések száma	Átlagos szolgáltató-szám*	MT átlagos részesedése	Átlagos HHI
1.	7000 alatt			186	38	-	-	1,19		0,93
2.	7000-8000			237	53	-	-	1,21		0,92
3.	8000-9000			290	124	1	-	1,44		0,84
4.	9000-10000			291	143	3	-	1,77		0,73
5.	10000-11000			179	129	1	-	1,79		0,70
6.	11000-12000			153	125	9	-	2,61		0,49
7.	12000-13000			130	93	7	-	2,25		0,56
8.	13000-14000			89	60	3	1	2,53		0,49
9.	14000-15000			42	46	4	-	2,28		0,56
10.	15000 felett			37	70	4	-	2,09		0,64

*Szolgáltatószám: saját infrastruktúrával rendelkező, legalább 5%-os piaci részesedésű szolgáltatók száma

10. táblázat: Jövedelmi helyzet és egyes versenyindikátorok összefüggése a Magyar Telekom volt koncessziós területén, 2013

Forrás: GfK Vásárlóerő Tanulmány, NMHH piacelemzési adatbekérés

GfK Vásárlóerő Tanulmány adat.

A táblázat üzleti titkot tartalmaz.

- [199] A 10. táblázat adatai alapján nem azonosítható egyértelmű összefüggés a települések jövedelmi helyzete és a településeken jelen lévő – saját infrastruktúrával és érdemi piaci részesedéssel rendelkező – szolgáltatók száma között. Bár az átlagos szolgáltatószám az alacsonyabb jövedelmi kategóriákba sorolt települések esetén jellemzően alacsonyabb, az egyes kategóriák értékei közötti abszolút eltérések nem jelentősek és jól magyarázhatók a településméret és a jövedelmi helyzet közötti összefüggéssel.
- [200] A leírtak alapján megállapítottam, hogy a települések jövedelmi helyzete a Magyar Telekom volt koncessziós területén kevésbé tekinthető a piaci belépést és ezen keresztül a kialakuló verseny feltételeit befolyásoló tényezőnek.

Szolgáltatók száma

- [201] Az előző részben aggregáltan – a településeknek különböző szempontok alapján kialakított csoportjaira vonatkozóan – vizsgáltam meg a szolgáltatók számát. Jelen pontban a szolgáltatószám földrajzi eltéréseit vizsgáltam részletesen. A korábban részletezett okokból a szolgáltatószám vizsgálata során jelen esetben is csak a saját infrastruktúrával és érdemi piaci részesedéssel (5%) rendelkező szolgáltatókat vettem figyelembe. A szolgáltatószám településszintű eltéréseit a 15. ábra mutatja be.

15. ábra: Telefonszolgáltatást nyújtó, saját infrastruktúrával és legalább 5%-os piaci részesedéssel rendelkező szolgáltatók száma a Magyar Telekom volt koncessziós területén településenként, 2013

Forrás: NMHH piacelemzési adatbekérés

Az ábra üzleti titkot tartalmaz.

- [202] A 15. ábra alapján jelentős földrajzi eltérések azonosíthatók a Magyar Telekom volt koncessziós területén belül. Az eltérések ugyanakkor nem egybefüggő földrajzi területek mentén jelentkeznek, a szolgáltatók számában meglévő különbségek szigetszerűek. A szolgáltatószám területi eltérései jól mutatják, hogy a legnagyobb alternatív szolgáltatók zöldmezős fejlesztéseik során elsődlegesen nem teljes, egybefüggő földrajzi területek lefedésére törekednek, hanem a gazdaságossági szempontokat szem előtt tartva először a nagyobb településeken fejlesztenek. (Meglévő – kábelmodemes – hálózatok továbbfejlesztése esetén a hálózat elhelyezkedése alapvetően meghatározza a fejlesztések kiindulási alapját.) Az egy szolgáltatós települések aránya magas (64%), ugyanakkor ezeken a településeken csak a háztartások 25%-a található.

	Szolgáltatók száma*	Települések száma			Háztartások száma a településen ⁴²		
		2011	2012	2013	2011	2012	2013
1.	1 szolgáltató	1 878	1 701	1 634	1 072 159	778 682	782 599
2.	2 szolgáltató	642	814	881	1 168 824	1 356 049	1 327 825
3.	3 szolgáltató	28	33	32	923 157	1 029 409	1 021 386
4.	4 szolgáltató	-	-	1	-	-	32 330

*Szolgáltatószám: saját infrastruktúrával rendelkező, legalább 5%-os piaci részesedésű szolgáltatók száma

11. táblázat: Szolgáltatószámok a Magyar Telekom volt koncessziós területén található településeken, 2011-2013

Forrás: NMHH piacelemzési adatbekérés

[203] Az adatokat idősorosan vizsgálva megállapítható, hogy a szolgáltatók számának növekedése folyamatos, ugyanakkor az egy szolgáltató települések aránya továbbra is magas és a szolgáltatószám „szigetszerű” jellegét mutató területi eltérései várhatóan az előtekintő időtávon sem oldódnak fel.

[204] A leírtak alapján megállapítottam, hogy a szolgáltatószám, mint versenyjellemző alapján jelentős földrajzi eltérések fedezhetőek fel a Magyar Telekom volt koncessziós területén belül, az eltérések nem nagyobb egybefüggő földrajzi területek mentén jelentkeznek, ezért a homogén területek kialakítása mindenképpen nem egybefüggő (szigetszerű, illetve a másik oldalról „lyukacsos”) területek azonosítását teszi szükségessé.

Piaci részesedések

[205] A piaci részesedések vizsgálata során a volt koncessziós szolgáltató piaci részesedésének alakulását, valamint a piaci koncentrációt mutató Herfindahl-Hirschman Index településszintű értékeit vizsgáltam.

[206] A 16. ábra a Magyar Telekom előfizetőszám alapján mért piaci részesedését mutatja be, míg a 17. ábra a belföldi forgalom alapján számított piaci részesedést tünteti fel.

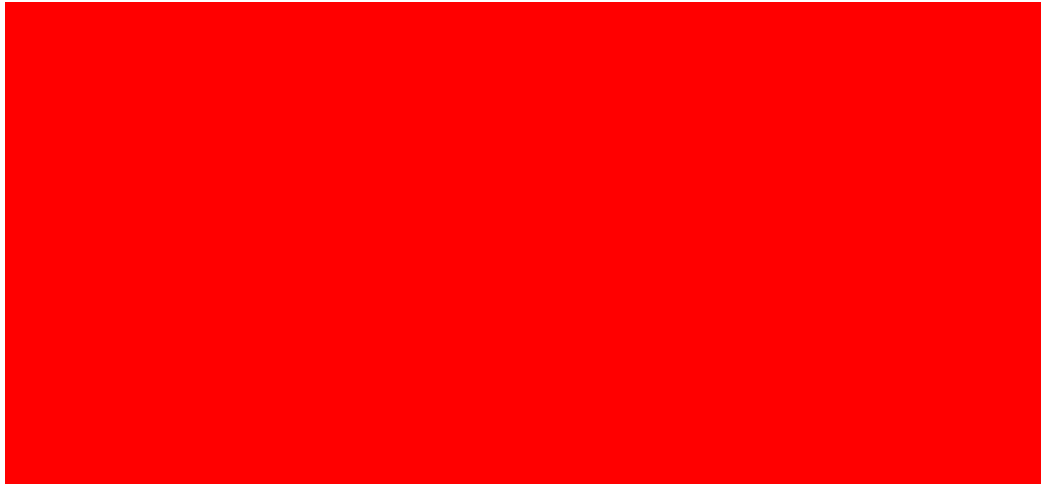

16. ábra: Magyar Telekom piaci részesedése az előfizetők számából volt koncessziós területén településenként, 2013

Forrás: NMHH piacelemzési adatbekérés

Az ábra üzleti titkot tartalmaz.

⁴² A táblázat az egy-, két-, három- és négy szolgáltató településeken található háztartások számát jeleníti meg, ami nem azonos az egy-, két-, három- és négy szolgáltató által elérhető háztartások számával (egy adott településen nem minden háztartás számára érhető el valamennyi, az adott településen jelen lévő szolgáltató).

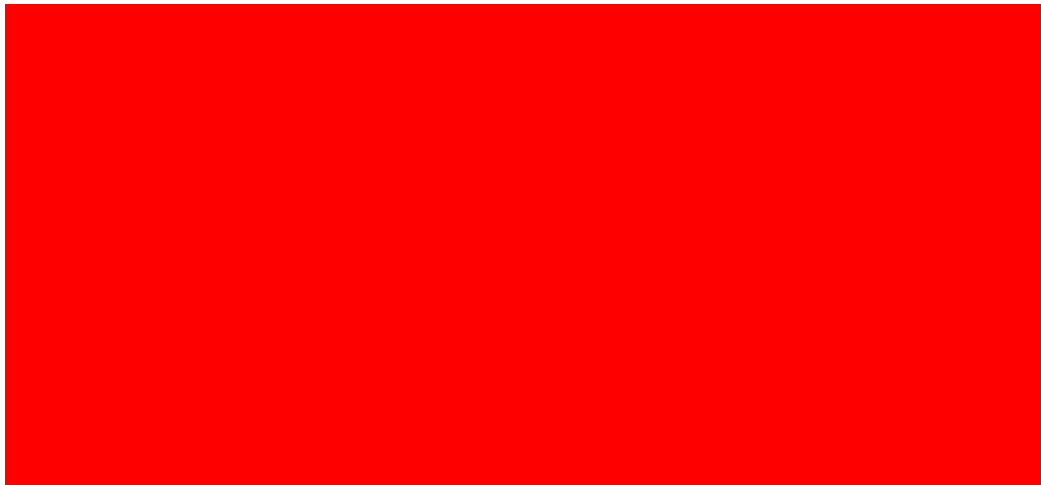
17. ábra: Magyar Telekom piaci részesedése a belföldi forgalomból a volt koncessziós területén településenként, 2013

Forrás: NMHH piacelemzési adatbekérés

Az ábra üzleti titkot tartalmaz.

[207] A piaci részesedések a szolgáltatók számához hasonló földrajzi változatosságot mutatnak. A szolgáltatók számához hasonlóan a piaci részesedések eltérései sem nagyobb egybefüggő földrajzi területek mentén jelentkeznek, hanem szigetszerűen. Ez alól egy jelentősebb összefüggő terület jelenti a kivételt, ez a **Üzleti titok**. Az adatok idősoros alakulása a volt koncessziós szolgáltató részesedésének lassú csökkenését mutatja. A csökkenés egyenletes, ami azt jelenti, hogy a részesedések szigetszerű eltérései várhatóan tartósan fennmaradnak.

[208] A 18. ábra a Magyar Telekom volt koncessziós területére vonatkozóan településszinten mutatja be a HHI mutató előfizetős szám alapján számolt értékeit, míg a 19. ábra a belföldi forgalom alapján számított értékeket tünteti fel.

18. ábra: HHI-mutató az előfizetők száma alapján a Magyar Telekom volt koncessziós területén településenként, 2013

Forrás: NMHH piacelemzési adatbekérés

Az ábra üzleti titkot tartalmaz.

19. ábra: HHI-mutató a belföldi forgalom alapján a Magyar Telekom volt koncessziós területén településenként, 2013

Forrás: NMHH piacelemzési adatbekérés

Az ábra üzleti titkot tartalmaz.

[209] A HHI mutató, mivel valamennyi versenytárs piaci részesedését figyelembe veszi, egyszerre tükrözi a szolgáltatók számának és a piaci részesedéseknek az eltéréseit. A HHI-mutató vizsgálatából ennek megfelelően a szolgáltatószámmal és a piaci részesedések vizsgálatával kapcsolatos következtetésekhez hasonlóak fogalmazhatók meg. A szigetszerű eltérések ebben az esetben is egyértelműen látszanak és az adatok idősoros vizsgálata ebben az esetben is az eltérések tartós fennmaradását valószínűsíti.

[210] A piaci részesedések és ezzel összefüggésben a HHI-mutató értékeinek településszintű vizsgálata alapján megállapítottam, hogy a szolgáltatószámhoz hasonlóan a piaci részesedések is jelentős területi eltéréseket mutatnak, és az eltérések nem nagyobb egybefüggő földrajzi területek mentén jelentkeznek, a homogenitás követelménye tehát ebben az esetben is csak úgy teljesíthető, ha nem egybefüggő (szigetszerű, illetve a másik oldalról „lyukacsos”) területek azonosítására kerül sor.

Strukturális tényezők vizsgálatának eredménye

[211] A strukturális tényezők vizsgálatának főbb eredményei a következőképpen foglalhatók össze:

- A belépési korlátok közül elsősorban a település mérete, illetve ezen belül a kisebb települések esetében a településszerkezeti adottságok eltérései mentén különíthetők el a települések egymáshoz hasonló jellemzőkkel bíró csoportjai;
- Mind a szolgáltatók számában, mind a piaci részesedésekben meglévő eltérések mentén egymástól jelentősen eltérő versenyjellemzőkkel bíró települések azonosíthatók;
- A belépési korlátokban, a szolgáltatók számában és a piaci részesedésekben meglévő földrajzi eltérések nem nagyobb egybefüggő földrajzi területek mentén jelentkeznek, hanem szigetszerűen, a homogenitás követelménye csak úgy teljesíthető, ha nem egybefüggő (szigetszerű) területek azonosítására kerül sor.

[212] A strukturális tényezők vizsgálata alapján tehát indokolt lehet a piaci verseny korábban vizsgált szempontjait együttesen figyelembe vevő mutató kidolgozása, ami lehetővé teszi az egyes települések homogén csoportokba sorolását. Az eltérő strukturális jellemzőkkel jellemző földrajzi piacok elkülönítése ugyanakkor csak abban az esetben indokolt, ha a szolgáltatók számában, piaci részesedésekben meglévő különbségek mellett a kínálat és az alkalmazott árak is jelentősen eltérnek az egyes földrajzi területeken, tehát a földrajzi piacok elkülönítéséhez használt strukturális kritériumok mellett a magatartási kritériumok is teljesülnek. Ennek megfelelően a települések homogén

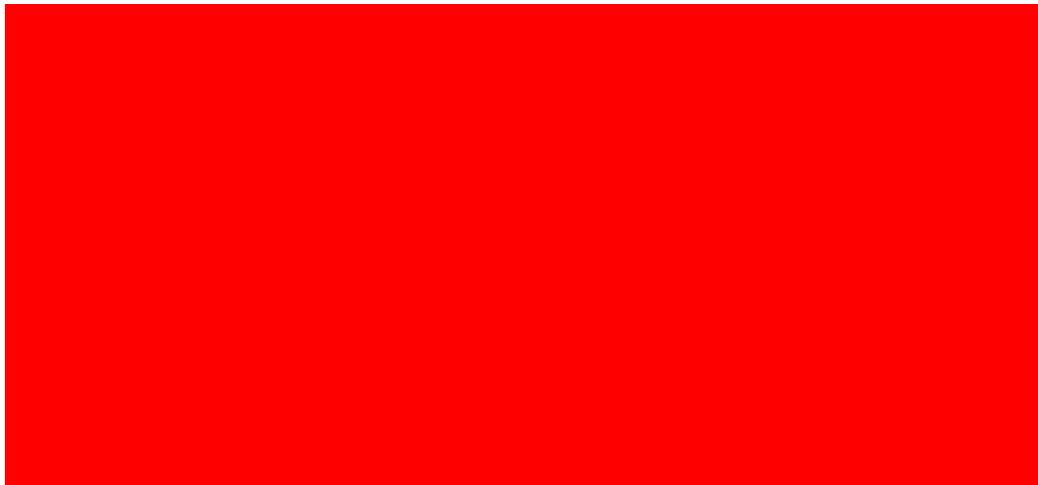
csoportjainak kialakítását megelőzően megvizsgálom a magatartási kritériumok teljesülését és – amennyiben a vizsgálatok alapján indokolt – ezt követően kerülhet sor a földrajzi piacok strukturális és magatartási tényezőket együttesen figyelembe vevő elkülönítésére.

I.8.2.2.1.2. Magatartási tényezők vizsgálata

- [213] A korábban leírtaknak megfelelően a földrajzilag összetartozó területek igazolásához további szükséges érv a területenként eltérő, de adott területen belül tartósan egységes szolgáltatáskínálat és ár alkalmazása.
- [214] Ahogyan korábban megállapítottam, a helyhez kötött telefonszolgáltatás esetében a piacon kínált szolgáltatások funkcionalitásában, a főbb szolgáltatásjellemzőket tekintve nem térnek el jelentősen egymástól, a szolgáltatáskínálat tehát homogén, az egyes szolgáltatások közötti különbségek elsősorban az árakban jelentkeznek. A magatartási tényezők vizsgálata a telefonszolgáltatások esetén ennek megfelelően elsősorban az árazási gyakorlat vizsgálatát jelentheti.
- [215] A Magyar Telekom volt koncessziós területén a legjelentősebb helyhez kötött telefonszolgáltatók által alkalmazott árakat pusztán a szolgáltatók Általános Szerződési Feltételeit vizsgálva az árazás tekintetében nem azonosíthatók területi különbségek. Az Általános Szerződési Feltételek ugyanakkor nem tartalmazzák valamennyi, a szolgáltatók által alkalmazott árat, így önmagában az ÁSZF-ek vizsgálata alapján nem jelenthető ki, hogy az árak esetében területi eltérések nem azonosíthatók. Az ÁSZF-en kívüli területi ajánlatok vizsgálata azok egyedi és sokszor időszakos jellege miatt nehézségekbe ütközik. Az árazási gyakorlat területi eltéréseinek vizsgálata ezért csak közvetetten – a szolgáltatók nyilatkozatainak, illetve a volt koncessziós szolgáltató fajlagos bevételei területi eltéréseinek elemzésével – lehetséges.
- [216] A piacelemzéshez kapcsolódó adatszolgáltatás során feltett kérdésekre a legjelentősebb piaci szereplők által adott válaszokból az derül ki, hogy a területileg eltérő árak alkalmazása a legjelentősebb kihívók **Üzleti titok** esetében nem jellemző, a volt koncessziós szolgáltató **Üzleti titok**. A területileg eltérő árak elsődlegesen az előfizetési díjak területi eltéréseit jelentik. A szolgáltatói nyilatkozatok alapján tehát arra lehet következtetni, hogy a területileg eltérő árak a versenyhelyzettől függően kerülnek kialakításra és ez a gyakorlat **Üzleti titok** jellemző inkább. Ez azt is jelenti, hogy pusztán az árazási gyakorlat eltérései alapján egyértelmű és stabil határokkal rendelkező földrajzi területek elhatárolása nem lehetséges. Fontos ugyanakkor hangsúlyozni, hogy bár a lokális ajánlatok egyes területeken jelentős kedvezményt tartalmazhatnak a helyhez kötött telefonszolgáltatás tekintetében, a telefonszolgáltatás árát azonban döntően nem a hozzáférési pont földrajzi elhelyezkedése, hanem az igénybe vett szolgáltatások köre és a vállalt hűségidő befolyásolja. Az így kialakított egyedi árak a versenyhelyzet változásától – elsősorban a párhuzamos hálózatok fejlesztésétől – függően folyamatosan változ(hat)nak. Megjegyzendő továbbá, hogy a helyhez kötött telefonszolgáltatás árazása – figyelembe véve, hogy az előfizetők egyre nagyobb része veszi igénybe a telefonszolgáltatást más szolgáltatással (TV, internet) – egyre kevésbé vizsgálható önmagában, a helyhez kötött telefonszolgáltatás áraira, illetve az árazási gyakorlatra jelentős hatást gyakorol a helyhez kötött műsorterjesztés, illetve a helyhez kötött internet szolgáltatás piacain tapasztalható verseny. A helyhez kötött telefonszolgáltatás egyre kevésbé stratégiai termék, egyre inkább kiegészítő jellegűvé válik és ezzel párhuzamosan a szolgáltatók bevételeik egyre kisebb része származik e szolgáltatásból, ami ahhoz vezet, hogy a szolgáltatók a helyhez kötött telefonszolgáltatás árát a műsorterjesztés és az internet szolgáltatás áraival összefüggésben, azokra is tekintettel alakítják ki.
- [217] A fajlagos bevételek vizsgálata közvetetten információval szolgálhat az árak alakulásáról is. Amennyiben az adott terület volt koncessziós szolgáltatója esetében jelentős, tartósan fennálló földrajzi eltérések azonosíthatók a fajlagos bevételekben, az területi szempontok alapján kialakított

arázásra utalhat. Fontos ugyanakkor hangsúlyozni, hogy a fajlagos bevételekben meglévő területi eltérésekben nemcsak a földrajzilag esetlegesen differenciált árazás hatása, hanem a volumenek területi eltérései (igénybevett szolgáltatás mennyisége, különböző díjcsomagok igénybevevői arányának területi eltérései stb.) is megjelennek, így a fajlagos bevételekben meglévő esetleges területi eltérések önmagukban még nem feltétlenül utalnak területileg eltérő árazásra, a helyes következtetések levonása érdekében az igénybevétel területi eltéréseinek vizsgálata is szükséges. A vizsgálatok során – tekintettel arra, hogy az előfizetők nagyobb része a helyhez kötött telefonszolgáltatást olyan díjcsomagban veszi igénybe, amely az előfizetési díj ellenében lebeszélhető perceket tartalmaz – a forgalmi bevételeket elkülönülten nem, hanem csak az előfizetési és egyszeri díjakból származó bevételekkel összevonva vizsgáltam.

- [218] A vizsgálatok során arra a kérdésre kerestem a választ, hogy a rendelkezésre álló adatok alapján kialakíthatók-e olyan homogén településcsoportok, amelyek esetében a fajlagos bevételek és az igénybevétel egyes jellemzőinek eltérései más területektől eltérő, tartósan fennálló, területileg differenciált árazásra utalnak. A vizsgálatokat három egymást követő évre vonatkozóan végeztem el.
- [219] A 20. ábra a Magyar Telekom volt koncessziós területén mutatja be az egy előfizetőre jutó (egyszeri és előfizetési díj, illetve forgalmi díj) bevételeket a lakossági szegmens vonatkozásában⁴³.

20. ábra: Magyar Telekom helyhez kötött telefonszolgáltatásának egy előfizetőre jutó bevételei saját volt koncessziós területén településenként, 2013

Forrás: NMHH piacelemzési adatbekérés

Az ábra üzleti titkot tartalmaz.

- [220] Az egy előfizetőre jutó bevételeket vizsgálva azonosíthatók területi eltérések, ugyanakkor az átlagos bevételek eltérései viszonylag szűk sávban mozognak (szórás/átlag=29%). Az egy előfizetőre jutó bevételek és a Magyar Telekom telefonszolgáltatás piacán meglévő piaci részesedése között egyik vizsgált évben sem mutatható ki szignifikáns kapcsolat, az adatokból tartósan fennálló, területileg differenciált árazásra nem lehet következtetni.

⁴³ A nem lakossági szegmens figyelmen kívül hagyása azért szükséges, mert egy kisebb településen található nagyobb nem lakossági előfizető a településadatokat jelentősen „eltérítheti”, ami jelentősen nehezíti az árazási gyakorlat vizsgálatát.

21. ábra: Magyar Telekom helyhez kötött telefonszolgáltatásának egy percre jutó bevételei saját volt koncessziós területén településenként, 2013

Forrás: NMHH piacelemzési adatbekérés

Az ábra üzleti titkot tartalmaz.

- [221] A 21. ábra a Magyar Telekom által realizált bevételek fajlagos, egy percre jutó értékének területi eltéréseit mutatja be. A Magyar Telekom által az egyes településeken elért piaci részesedések és az egy percre jutó bevételek között – az egy előfizetőre jutó bevétel értékekhez hasonlóan – ebben az esetben sem azonosítható szignifikáns kapcsolat.
- [222] Természetesen nem zárható ki, hogy a versenyhelyzettől függően az inkumbens szolgáltató helyi – település, vagy nagyobb területre kiterjedően eltérő – árakat alkalmaz, illetve az értékesítés során a versenyhelyzettől függően eltérő díjcsomagok értékesítését támogatja az egyes településeken, ez azonban az egy előfizetőre jutó bevételekben nem jelentkezik, a rendelkezésre álló adatok alapján egyik vizsgált időszakban sem azonosítottam a fajlagos bevételekben meglévő területi eltéréseket, amelyek tartósan fennálló, területileg differenciált árazásra utalnának.
- [223] A leírtak alapján megállapítottam, hogy a magatartási tényezők vizsgálata alapján a Magyar Telekom volt koncessziós területén belül a helyhez kötött telefonszolgáltatás, ezen belül a forgalmi szolgáltatások esetében nem indokolt elkülönült földrajzi piacok azonosítása.

1.8.2.2.1.3. Magyar Telekom volt koncessziós területére vonatkozó településszintű vizsgálatok eredménye

- [224] A Magyar Telekom volt koncessziós területére vonatkozó településszintű vizsgálatok eredményeként megállapítottam, hogy a belépési korlátokban, a szolgáltatók számában és a piaci részesedésekben jelentős eltérések azonosíthatók a települések különböző csoportjai között. A szolgáltatáskínálat és az árak vizsgálata ugyanakkor nem támasztotta alá a földrajzi piacok elkülönítésének szükségességét. Ennek megfelelően a Magyar Telekom volt koncessziós területén belül nem azonosítottam elkülönült földrajzi piacokat.
- [225] A volt koncessziós területen belüli földrajzi piacok azonosításával kapcsolatos döntés során a következő – a helyhez kötött telefonszolgáltatás piacán zajló versenyre jelentős hatást gyakorló – piaci szempontokra is tekintettel voltam:
- A helyhez kötött telefonszolgáltatás piacán a piaci részesedésekben az elmúlt években kialakult jelentős területi különbségek nem elsősorban a telefonszolgáltatás, hanem más – a telefonszolgáltatással gyakran együtt értékesített internet, illetve TV szolgáltatások – piacain zajló verseny következtében alakultak ki. A piaci döntéseket – így a piaci belépéssel

kapcsolatos döntést – egyre kevésbé befolyásolják a telefonszolgáltatással kapcsolatos szempontok.

- Bár kritikus mértékű helyettesítést nem tártam fel és így egyik szolgáltatást sem azonosítottam a piac részeként, mind a mobil telefonszolgáltatás, mind az egyre szélesebb körben elérhető és igénybevett, számítógépes alkalmazással hozzáférhető nem menedzselte VoIP szolgáltatások (OTT-szolgáltatások) külső nyomást gyakorolnak a helyhez kötött telefonszolgáltatás piacára és befolyásolják a „hagyományos” helyhez kötött telefonszolgáltatásokat nyújtó szolgáltatók piaci magatartását, árazási gyakorlatát. Ezek a hatások földrajzilag differenciálatlanul érvényesülnek.

I.8.2.2.2. Invitel terület

I.8.2.2.2.1. Strukturális tényezők vizsgálata

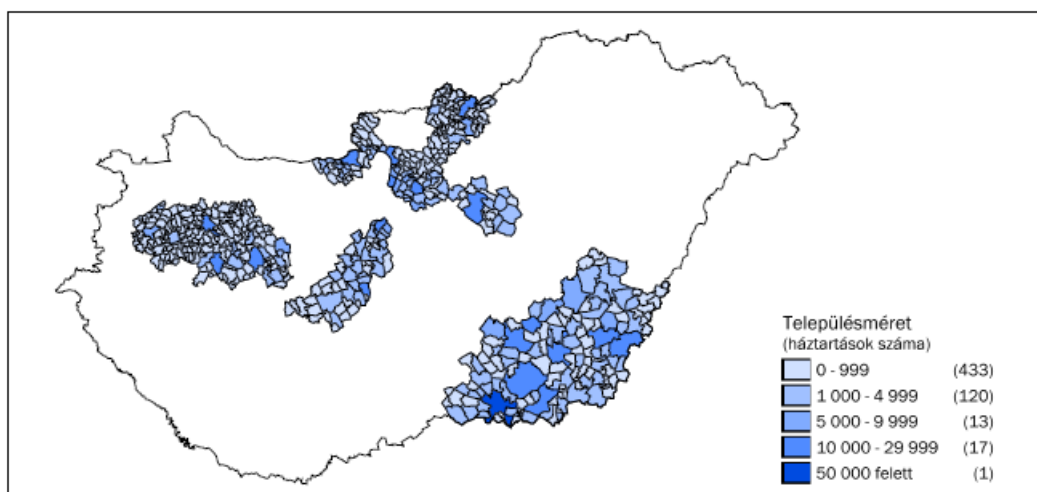
Belépési korlátok – települési adottságok

[226] A belépési korlátok területi eltéréseinek vizsgálata során a Magyar Telekom volt koncessziós területén elvégzett vizsgálatokhoz hasonlóan, ebben az esetben is a következő, a hálózattelepítést jelentősen befolyásoló tényezők települési értékeit elemeztem:

- településméret;
- háztartássűrűség;
- jövedelmi viszonyok.

Az elemzés keretében a felsorolt tényezők és a piaci verseny különböző mutatói közötti összefüggéseket is vizsgáltam.

[227] A 22. ábra az Invitel volt koncessziós területén található településeket mutatja be a településnagyság szerint.

22. ábra: Települések településnagyság szerint az Invitel volt koncessziós területén, 2014

Forrás: KSH Helynévkönyv adatai alapján besorolva

[228] A 12. táblázat a térképen található településnagyság kategóriáknak megfelelően az egyes településkategóriákra vonatkozóan elkülönülten mutatja be a saját hálózattal rendelkező szolgáltatókat⁴⁴

⁴⁴ A ténylegesen hasonló szerkezetű piacok azonosítása érdekében az elhanyagolható piaci súlyú szolgáltatókat a szolgáltatószám meghatározása során figyelmen kívül hagytam, ennek megfelelően a számításoknál a saját infrastruktúrával rendelkező, legalább 5%-os piaci részesedésű szolgáltatók kerültek figyelembe vételre.

átlagos számát, illetve a volt koncessziós szolgáltató átlagos részesedését és a HHI átlagos értékeit a lakossági piacon⁴⁵. A kategóriák osztása megegyezik a Magyar Telekom volt koncessziós területével kapcsolatos vizsgálatok során használt osztással.

	Település-méret (háztartás)	Települések száma	Háztartások száma	1 szolgáltató* települések száma	2 szolgáltató* települések száma	3 szolgáltató* települések száma	4 szolgáltató* települések száma	Átlagos szolgáltató- szám*	Invitel átlagos részesedése	Átlagos HHI
1.	1000 alatt	429	161 544	262	148	19	-	1,56		0,80
2.	1000-5000	123	250 964	36	73	13	1	2,01		0,64
3.	5000-10000	14	92 021	2	7	4	1	2,43		0,51
4.	10000-30000	17	263 392	1	10	6	-	2,46		0,49
5.	30000-50000	-	-	-	-	-	-	-		-
6.	50000 felett	1	75 479	-	-	1	-	3		0,38

*Szolgáltatószám: saját infrastruktúrával rendelkező, legalább 5%-os piaci részesedésű szolgáltatók száma

12. táblázat: Településméret és egyes versenyindikátorok összefüggése az Invitel volt koncessziós területén, 2013

Forrás: KSH Helységnévkönyv, NMHH piacelemzési adatbekérés

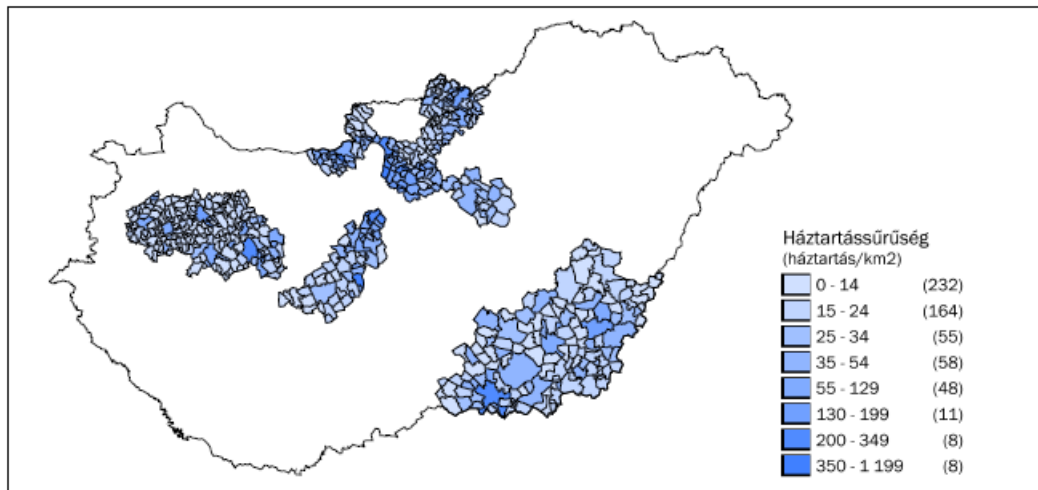
A táblázat üzleti titkot tartalmaz.

[229] A 12. táblázat adatai alapján jól látható, hogy az Invitel volt koncessziós területén – egy kivétellel – csak 30000 háztartás alatti települések találhatók, így az adatok a Magyar Telekom volt koncessziós területével kapcsolatban elvégzett vizsgálatokhoz képest kevesebb következtetés levonására alkalmasak. Az Invitel volt koncessziós területén is egyértelmű összefüggés fedezhető fel a településméret és a településen jelen lévő – saját infrastruktúrával és érdemi piaci részesedéssel rendelkező – szolgáltatók száma között, tehát minél nagyobb a település, annál nagyobb a valószínűsége, hogy az adott településen több szolgáltató is elérhető (ez természetesen a piaci részesedésekben is tükröződik). Itt is megállapítható, hogy már a legkisebb települések között is található több szolgáltatós piac és összességében – az 1000 fő alatti települések kivételével – valamennyi kategóriában a 2-3 szolgáltatós piacszerkezet a jellemző. A számokat idősorosan vizsgálva valamennyi kategóriában az átlagos szolgáltatószám növekedése tapasztalható.

[230] A leírtak alapján megállapítottam, hogy a településméret az Invitel volt koncessziós területén is alapvetően befolyásolja a piaci belépés és ezen keresztül a kialakuló verseny feltételeit és ez alapján a különböző méretű települések helyzete eltérő. A településméret, mint belépést korlátozó tényező szerepe a kisebb településeken jelentősebb.

⁴⁵ A nem lakossági előfizetők figyelmen kívül hagyása azért szükséges, mert egy kisebb településen található nagyobb nem lakossági előfizető a településadatokat jelentősen „eltérítheti”, ami jelentősen nehezíti a versenyfeltételek strukturális összehasonlítását. A nem lakossági előfizetők figyelmen kívül hagyását lehetővé teszi, hogy az előfizetők számából való részesedést tekintve a szegmens a piac kisebb részét (15%) teszi ki, az adott településre – saját hálózattal és nyilvánosan elérhető ajánlattal – való belépéssel kapcsolatos döntésekre vonatkozó következtetések az előfizetők 85%-át reprezentáló lakossági szegmens vizsgálatával is levonhatók.

[231] A településméret mellett ebben az esetben is megvizsgáltam a településszerkezeti adottságok eltéréseit. A 23. ábra a településeket az egy négyzetkilométerre eső háztartások száma alapján besorolva mutatja be.

23. ábra: Egy négyzetkilométerre eső háztartások átlagos száma (háztartássűrűség) az egyes településeken az Invitel volt koncessziós területén, 2014

Forrás: KSH Helységnévkönyv és GFK Vásárlóerő Tanulmány adatai alapján besorolva

[232] A térképen jól látható, hogy a háztartássűrűség a településszerkezeti eltéréseknek megfelelően jelentős földrajzi eltéréseket mutat. A 13. táblázat a települések közötti eltéréseket összevontan, a településeket a háztartássűrűség alapján kialakított kategóriáknak megfelelően mutatja be. A táblázatban az egyes kategóriák jellemzői (háztartássűrűség sávok, kategóriához tartozó települések és háztartások száma, átlagos lakásszám, többlakásos házban lévő lakások aránya) mellett az egyes kategóriákhoz tartozó átlagos szolgáltatószámot és a piaci részesedéseket, valamint a HHI mutató értékét is feltüntettem.

	Háztartás-sűrűség (ht/km ²)	Települések száma	Háztartások száma	Átlagos lakásszám a lakóházakban	Többlakásos házban lévő lakások átlagos aránya	Átlagos szolgáltató-szám*	Átlagos szolgáltatószám településméret szerinti						Invitel átlagos részesedése	Átlagos HHI
							1000 alatt	1000-5000	5000-10000	10000-30000	30000-50000	50000 felett		
1.	-15	228	67 876	1,01	2%	1,40	1,35 (223)	1,85 (5)	-	-	-	-		0,85
2.	15-25	164	117 253	1,06	6%	1,63	1,59 (134)	1,63 (29)	2 (1)	-	-	-		0,75
3.	25-35	58	72 824	1,14	12%	1,83	1,72 (34)	1,83 (23)	-	2 (1)	-	-		0,65
4.	35-55	59	145 483	1,24	20%	1,81	1,80 (26)	1,67 (27)	1,58 (2)	2 (4)	-	-		0,65
5.	55-130	47	137 671	1,55	35%	2,38	1,92	2,21	2,69	2,42	-	-		0,54

	Háztartás-sűrűség (ht/km ²)	Települések száma	Háztartások száma	Átlagos lakásszám a lakóházakban	Többlakásos házakban lévő lakások átlagos aránya	Átlagos szolgáltató-szám *	Átlagos szolgáltatószám településméret szerinti						Invitel átlagos részesedése	Átlagos HHI
							1000 alatt	1000-5000	5000-10000	10000-30000	30000-50000	50000 felett		
							(11)	(28)	(5)	(3)				
6.	130-200	12	95 906	1,81	47%	2,89	2,00 (1)	3,20 (5)	3,03 (2)	2,81 (4)	-	-		0,41
7.	200-350	8	145 448	2,59	64%	2,65	-	1,76 (2)	2 (2)	2,33 (3)	-	3 (1)		0,46
8.	350-1200	8	60 939	3,35	59%	2,49	-	2,44 (4)	2 (2)	2,62 (2)	-	-		0,49
9.	1200-3000	0	0	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
10.	3000-	0	0	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

*Szolgáltatószám: saját infrastruktúrával rendelkező, legalább 5%-os piaci részesedésű szolgáltatók száma

13. táblázat: Háztartássűrűség és egyes versenyindikátorok összefüggése az Invitel volt koncessziós területén, 2013

Forrás: KSH Helységnévkönyv, KSH népszámlálási adatok, NMHH piacelemzési adatbekérés

A táblázat üzleti titkot tartalmaz.

- [233] A 13. táblázat alapján a háztartássűrűség és a szolgáltatószám között meghatározott háztartássűrűségig (200 ht/km²) pozitív összefüggés fedezhető fel, tehát minél nagyobb az adott területre eső háztartások száma, annál valószínűbb, hogy az adott településen több szolgáltató is elérhető. (200 ht/km² felett az összefüggés nem teljesül, megjegyzendő ugyanakkor, hogy a felsőbb kategóriákban csak kisszámú település található.) Az adatokat részletesebben, településméret szerint bontásban vizsgálva megállapítható, hogy a háztartássűrűség és a szolgáltatószám között a kisebb települések (5000 háztartásig) gyenge pozitív összefüggés fedezhető fel. Nagyobb települések (5000 háztartás felett) az egyes településméret-háztartássűrűség kombinációkban található települések száma már olyan alacsony (sok esetben 0), hogy a településméret és a településszerkezet közötti összefüggés érdemben nem vizsgálható.
- [234] A leírtak alapján megállapítottam, hogy a településszerkezet az Invitel volt koncessziós területén a kisméretű települések esetén befolyásolja a piaci belépés és ezen keresztül a kialakuló verseny feltételeit. A rendelkezésre álló adatok alapján az Invitel volt koncessziós területe esetében nem volt egyértelműen megállapítható a településméret, illetve a településszerkezet, mint a belépéssel kapcsolatos döntési szempontok közötti viszony.
- [235] Az adott település jövedelmi viszonyai, a fizetőképes kereslet nagysága szintén befolyásolhatja a piacra való belépéssel kapcsolatos döntést. Indokolt tehát a jövedelmi viszonyok eltéréseinek és a piaci verseny különböző indikátorai közötti összefüggésnek a vizsgálata.
- [236] A 24. ábra a településeket az egy háztartásra jutó vásárlóerő alapján besorolva mutatja be.

24. ábra: Egy háztartásra jutó átlagos jövedelem (EUR/év) az egyes településeken az Invitel volt koncessziós területén, 2014

Forrás: GfK Vásárlóerő Tanulmány

GfK Vásárlóerő Tanulmány adat.

[237] A térkép alapján megállapítható, hogy – bár a jövedelmi viszonyok eltérései valamelyest követik a településméretben meglévő eltéréseket – az adott település országon belüli földrajzi elhelyezkedése erőteljesebb determináló tényező. A 14. táblázat a térképen található jövedelmi kategóriáknak megfelelően az egyes településkategóriákra vonatkozóan elkülönítlen mutatja be a saját hálózattal rendelkező szolgáltatók átlagos számát, illetve a volt koncessziós szolgáltató átlagos részesedését és a HHI átlagos értékeit.

	Egy háztartásra jutó jövedelem (EUR/év)	Települések száma	Háztartások száma	1 szolgáltató* települések száma	2 szolgáltató* települések száma	3 szolgáltató* települések száma	4 szolgáltató* települések száma	Átlagos szolgáltató-szám*	Invitel átlagos részesedése	Átlagos HHI
1.	7000 alatt			12	6	-	-	1,41		0,85
2.	7000-8000			27	15	-	-	1,44		0,83
3.	8000-9000			40	24	-	-	1,57		0,77
4.	9000-10000			40	40	5	-	2,03		0,66
5.	10000-11000			37	41	2	-	2,01		0,60
6.	11000-12000			50	27	6	-	2,61		0,48
7.	12000-13000			48	26	11	-	2,26		0,60
8.	13000-14000			23	32	8	-	2,22		0,58
9.	14000-15000			16	15	6	1	2,43		0,56
10.	15000 felett			8	12	5	1	2,21		0,51

*Szolgáltatószám: saját infrastruktúrával rendelkező, legalább 5%-os piaci részesedésű szolgáltatók száma

14. táblázat: Jövedelmi helyzet és egyes versenyindikátorok összefüggése az Invitel volt koncessziós területén, 2013

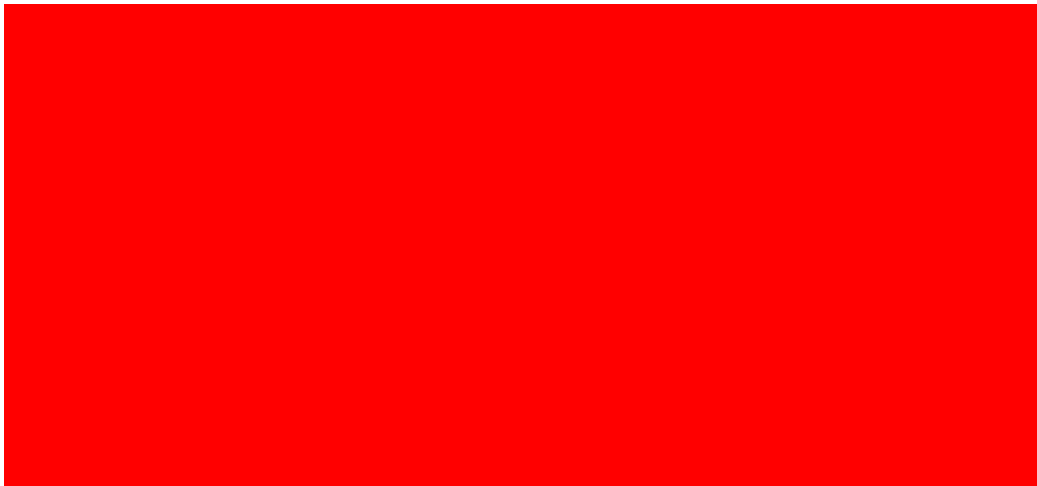
Forrás: GfK Vásárlóerő Tanulmány, NMHH piacelemzési adatbekérés

GfK Vásárlóerő Tanulmány adat.
A táblázat üzleti titkot tartalmaz.

- [238] A 14. táblázat adatai alapján nem mutatható ki egyértelmű összefüggés a települések jövedelmi helyzete és a településeken jelen lévő – saját infrastruktúrával és érdemi piaci részesedéssel rendelkező – szolgáltatók száma között. Bár az átlagos szolgáltatószám az alacsonyabb jövedelmi kategóriákba sorolt települések esetén alacsonyabb, az egyes kategóriák értékei közötti abszolút eltérések nem jelentősek és jól magyarázhatók a településméret és a jövedelmi helyzet közötti összefüggéssel.
- [239] A leírtak alapján megállapítottam, hogy a települések jövedelmi helyzete kevésbé tekinthető a piaci belépést és ezen keresztül a kialakuló verseny feltételeit befolyásoló tényezőnek.

Szolgáltatók száma

- [240] Az előző részben aggregáltan – a településeknek különböző szempontok alapján kialakított csoportjaira vonatkozóan – vizsgáltam meg a szolgáltatók számát. Jelen pontban a szolgáltatószám földrajzi eltéréseit vizsgálom részletesen. A korábban részletezett okokból a szolgáltatószám vizsgálata során jelen esetben is csak a saját infrastruktúrával és érdemi piaci részesedéssel (5%) rendelkező szolgáltatókat vettem figyelembe. A szolgáltatószám településszintű eltéréseit a 25. ábra mutatja be.

25. ábra: Telefonszolgáltatást nyújtó, saját infrastruktúrával és legalább 5%-os piaci részesedéssel rendelkező szolgáltatók száma az Invitel volt koncessziós területén településenként, 2013

Forrás: NMHH piacelemzési adatbekérés

Az ábra üzleti titkot tartalmaz.

- [241] A 25. ábra alapján jelentős földrajzi eltérések azonosíthatók az Invitel volt koncessziós területén belül. Az eltérések ugyanakkor nem egybefüggő földrajzi területek mentén jelentkeznek, a szolgáltatók számában meglévő különbségek szigetszerűek. A szolgáltatószám területi eltérései az Invitel volt koncessziós területén is azt mutatják, hogy a legnagyobb alternatív szolgáltatók zöldmezős fejlesztéseik során elsődlegesen nem teljes, egybefüggő földrajzi területek lefedésére törekednek, hanem a gazdaságossági szempontokat szem előtt tartva először a nagyobb településeken fejlesztenek. (Meglévő – kábelmodemes – hálózatok továbbfejlesztése esetén a hálózat elhelyezkedése alapvetően meghatározza a fejlesztések kiindulási alapját.) Az egy szolgáltató települések aránya magas (52%), ugyanakkor ezeken a településeken csak a háztartások 20%-a található.

	Szolgáltatók száma*	Települések száma			Háztartások száma a településen ⁴⁶		
		2011	2012	2013	2011	2012	2013
1.	1 szolgáltató	345	301	301	216 794	171 197	171 366
2.	2 szolgáltató	222	257	238	404 842	421 149	396 603
3.	3 szolgáltató	17	25	43	221 764	247 754	265 011
4.	4 szolgáltató	-	1	2	-	3 300	10 420

*Szolgáltatószám: saját infrastruktúrával rendelkező, legalább 5%-os piaci részesedésű szolgáltatók száma

15. táblázat: Szolgáltatószámok az Invitel volt koncessziós területén található településeken, 2011-2013

Forrás: NMHH piacelemzési adatbekérés

[242] Az adatokat idősorosan vizsgálva megállapítható, hogy a szolgáltatók számának növekedése folyamatos, ugyanakkor az egy szolgáltató települések aránya továbbra is magas és a szolgáltatószám „szigetszerű” jelleget mutató területi eltérései várhatóan az előrettekintő időtávon sem oldódnak.

[243] A leírtak alapján megállapítottam, hogy a szolgáltatószám, mint versenyjellemző alapján jelentős földrajzi eltérések fedezhetőek fel az Invitel volt koncessziós területén belül, az eltérések nem nagyobb egybefüggő földrajzi területek mentén jelentkeznek, ezért a homogén területek kialakítása mindenképpen nem egybefüggő (szigetszerű, illetve a másik oldalról „lyukacsos”) területek azonosítását teszi szükségessé.

Piaci részesedések

[244] A piaci részesedések vizsgálata során a volt koncessziós szolgáltató piaci részesedésének alakulását, valamint a piaci koncentrációt mutató Herfindahl-Hirschman Index településszintű értékeit vizsgáltam.

[245] A 26. ábra az Invitel előfizetőszám alapján mért piaci részesedését mutatja be, míg a 27. ábra a belföldi forgalom alapján számított piaci részesedést tünteti fel.

26. ábra: Invitel piaci részesedése az előfizetők számából volt koncessziós területén településenként, 2013

Forrás: NMHH piacelemzési adatbekérés

Az ábra üzleti titkot tartalmaz.

⁴⁶ A táblázat az egy-, két-, három- és négy szolgáltató településeken található háztartások számát jeleníti meg, ami nem azonos az egy-, két-, három- és négy szolgáltató által elérhető háztartások számával (egy adott településen nem minden háztartás számára érhető el valamennyi, az adott településen jelen lévő szolgáltató).

27. ábra: Invitel piaci részesedése a belföldi forgalomból a volt koncessziós területén településenként, 2013

Forrás: NMHH piacelemzési adatbekérés

Az ábra üzleti titkot tartalmaz.

[246] A piaci részesedések a szolgáltatók számához hasonló földrajzi változatosságot mutatnak. A szolgáltatók számához hasonlóan a piaci részesedések eltérései sem nagyobb egybefüggő földrajzi területek mentén jelentkeznek, hanem szigetszerűen. Az adatok idősoros alakulása a volt koncessziós szolgáltató részesedésének fokozatos csökkenését mutatja. A csökkenés egyenletes, ami azt jelenti, hogy a részesedések szigetszerű eltérései várhatóan tartósan fennmaradnak.

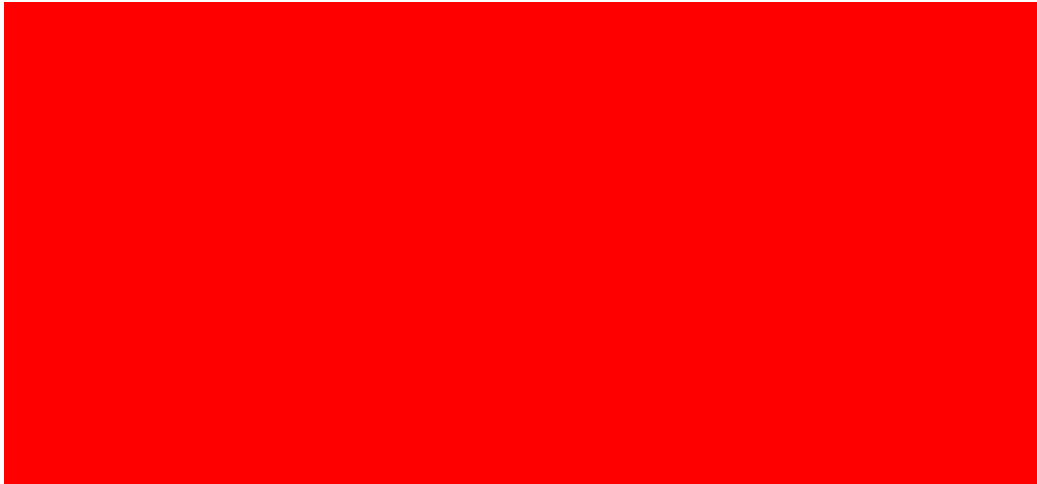
[247] A 28. ábra az Invitel volt koncessziós területére vonatkozóan településszinten mutatja be a HHI mutató előfizetőszám alapján számolt értékeit, míg a 29. ábra a belföldi forgalom alapján számított értékeket tünteti fel.

28. ábra: HHI-mutató az előfizetők száma alapján az Invitel volt koncessziós területén településenként, 2013

Forrás: NMHH piacelemzési adatbekérés

Az ábra üzleti titkot tartalmaz.

29. ábra: HHI-mutató a belföldi forgalom alapján az Invitel volt koncessziós területén településként, 2013

Forrás: NMHH piacelemzési adatbekérés

Az ábra üzleti titkot tartalmaz.

[248] A HHI mutató, mivel valamennyi versenytárs piaci részesedését figyelembe veszi, egyszerre tükrözi a szolgáltatók számának és a piaci részesedéseknek az eltéréseit. A HHI-mutató vizsgálatából ennek megfelelően a szolgáltatószámmal és a piaci részesedések vizsgálatával kapcsolatos következtetésekhez hasonlóak fogalmazhatók meg. A szigetszerű eltérések ebben az esetben is egyértelműen látszanak és az adatok idősoros vizsgálata ebben az esetben is az eltérések tartós fennmaradását valószínűsíti.

[249] A piaci részesedések és ezzel összefüggésben a HHI-mutató értékeinek településszintű vizsgálata alapján megállapítottam, hogy a szolgáltatószámhoz hasonlóan a piaci részesedések is jelentős területi eltéréseket mutatnak, és az eltérések nem nagyobb egybefüggő földrajzi területek mentén jelentkeznek, a homogenitás követelménye tehát ebben az esetben is csak úgy teljesíthető, ha nem egybefüggő (szigetszerű, illetve a másik oldalról „lyukacsos”) területek azonosítására kerül sor.

Strukturális tényezők vizsgálatának eredménye

- [250] A strukturális tényezők vizsgálatának főbb eredményei a következőképpen foglalhatók össze:
- A belépési korlátok közül elsősorban a település mérete mentén különíthetők el a települések egymáshoz hasonló jellemzőkkel bíró csoportjai;
 - Mind a szolgáltatók számában, mind a piaci részesedésekben meglévő eltérések mentén egymástól jelentősen eltérő versenyjellemzőkkel bíró települések azonosíthatók;
 - A belépési korlátokban, a szolgáltatók számában és a piaci részesedésekben meglévő földrajzi eltérések nem nagyobb egybefüggő földrajzi területek mentén jelentkeznek, hanem szigetszerűen, a homogenitás követelménye csak úgy teljesíthető, ha nem egybefüggő (szigetszerű) területek azonosítására kerül sor.
- [251] A strukturális tényezők vizsgálata alapján tehát az Invitel volt koncessziós területe esetében is indokolt lehet a piaci verseny korábban vizsgált szempontjait együttesen figyelembe vevő mutató kidolgozása, ami lehetővé teszi az egyes települések homogén csoportokba sorolását. Az eltérő strukturális jellemzőkkel jellemző földrajzi piacok elkülönítése ugyanakkor csak abban az esetben indokolt, ha a szolgáltatók számában, piaci részesedésekben meglévő különbségek mellett a kínálat és az alkalmazott árak is jelentősen eltérnek az egyes földrajzi területeken, tehát a földrajzi piacok elkülönítéséhez használt strukturális kritériumok mellett a magatartási kritériumok is teljesülnek. Ennek megfelelően a települések homogén csoportjainak kialakítását megelőzően ebben az esetben is

megvizsgálom a magatartási kritériumok teljesülését és – amennyiben a vizsgálatok alapján indokolt – ezt követően kerülhet sor a földrajzi piacok strukturális és magatartási tényezőket együttesen figyelembe vevő elkülönítésére.

1.8.2.2.2.2. Magatartási tényezők vizsgálata

- [252] A korábban leírtaknak megfelelően a földrajzilag összetartozó területek igazolásához további szükséges érv a területenként eltérő, de adott területen belül tartósan egységes szolgáltatáskínálat és ár alkalmazása.
- [253] Ahogyan korábban megállapítottam, a helyhez kötött telefonszolgáltatás esetében a piacon kínált szolgáltatások funkcionalitásában, a főbb szolgáltatásjellemzőket tekintve nem térnek el jelentősen egymástól, a szolgáltatáskínálat tehát homogén, az egyes szolgáltatások közötti különbségek elsősorban az árakban jelentkeznek. A magatartási tényezők vizsgálata a telefonszolgáltatások esetén ennek megfelelően elsősorban az árazási gyakorlat vizsgálatát jelentheti.
- [254] A legjelentősebb helyhez kötött telefonszolgáltatók Általános szerződési feltételeit vizsgálva megállapítható, hogy az Invitel volt koncessziós területén nyújtott helyhez kötött telefonszolgáltatások árai területileg nem különböznek, pusztán az ÁSZF-ben szereplő ajánlatokat vizsgálva tehát nem azonosíthatók az árazás tekintetében területi különbségek. Az Általános Szerződési Feltételek ugyanakkor nem tartalmaznak valamennyi, a szolgáltatók által a piacon ténylegesen alkalmazott árat, így önmagában az ÁSZF-ek vizsgálata alapján ebben az esetben sem zárható a területileg eltérő árazás megléte. Az ÁSZF-en kívüli területi ajánlatok vizsgálata azok egyedi és sokszor időszakos jellege miatt nehézségekbe ütközik. Az árazási gyakorlat területi eltéréseinek elemzése – az ÁSZF-en kívüli területi ajánlatok egyedisége és gyakran időszakos jellege miatti vizsgálati nehézségek miatt – csak közvetetten – a szolgáltatók nyilatkozatainak, illetve a volt koncessziós szolgáltató fajlagos bevételei területi eltéréseinek elemzésével – lehetséges.
- [255] A piacelemzéshez kapcsolódó adatszolgáltatás során feltett kérdésekre a legjelentősebb piaci szereplők által adott válaszokból az derül ki, hogy a területileg eltérő árak alkalmazása a legjelentősebb kihívók (Üzleti titok) esetében nem jellemző, a volt koncessziós szolgáltató arról számolt be, hogy Üzleti titok. A szolgáltatói nyilatkozatok alapján tehát arra lehet következtetni, hogy a területileg eltérő árak alkalmazása az Invitel volt koncessziós területén belül Üzleti titok. Az árazási gyakorlattal kapcsolatos nyilatkozatok alapján ugyanakkor egyértelmű és stabil határokkal rendelkező földrajzi területek elhatárolása nem lehetséges. Fontos ugyanakkor hangsúlyozni, hogy bár a helyi ajánlatok egyes területeken jelentős kedvezményt tartalmazhatnak a helyhez kötött telefonszolgáltatás tekintetében, a telefonszolgáltatás árát azonban az Invitel volt koncessziós területén is döntően nem a hozzáférési pont földrajzi elhelyezkedése, hanem az igénybe vett szolgáltatások köre és a vállalt hűségidő befolyásolja. Az így kialakított egyedi árak a versenyhelyzet változásától – elsősorban a párhuzamos hálózatok fejlesztésétől – függően folyamatosan változ(hat)nak. Megjegyzendő továbbá, hogy a helyhez kötött telefonszolgáltatás árazása – figyelembe véve, hogy az előfizetők egyre nagyobb része veszi igénybe a telefonszolgáltatást más szolgáltatással (TV, internet) – egyre kevésbé vizsgálható önmagában, a helyhez kötött telefonszolgáltatás áaira, illetve az árazási gyakorlatra jelentős hatást gyakorol a helyhez kötött műsorterjesztés, illetve a helyhez kötött internet szolgáltatás piacain tapasztalható verseny. A helyhez kötött telefonszolgáltatás egyre kevésbé stratégiai termék, egyre inkább kiegészítő jellegűvé válik és ezzel párhuzamosan a szolgáltatók bevételeik egyre kisebb része származik e szolgáltatásból, ami ahhoz vezet, hogy a szolgáltatók a helyhez kötött telefonszolgáltatás árát a műsorterjesztés és az internet szolgáltatás áraival összefüggésben, azokra is tekintettel alakítják ki.

- [256] A fajlagos bevételek vizsgálata közvetetten információval szolgálhat az árak alakulásáról is. Amennyiben az adott terület volt koncessziós szolgáltatója esetében jelentős, tartósan fennálló földrajzi eltérések azonosíthatók a fajlagos bevételekben, az területi szempontok alapján kialakított árazásra utalhat. Fontos ugyanakkor ismételten hangsúlyozni, hogy a fajlagos bevételekben meglévő területi eltérésekben nemcsak a földrajzilag esetlegesen differenciált árazás hatása, hanem a volumenek területi eltérései (igénybevett szolgáltatás mennyisége, különböző díjsomagok igénybevevői arányának területi eltérései stb.) is megjelennek, így a fajlagos bevételekben meglévő esetleges területi eltérések önmagukban még nem feltétlenül utalnak területileg eltérő árazásra, a helyes következtetések levonása érdekében az igénybevétel területi eltéréseinek vizsgálata is szükséges. A vizsgálatok során – tekintettel arra, hogy az előfizetők növekvő része a helyhez kötött telefonszolgáltatást olyan díjsomagban veszi igénybe, amely az előfizetési díj ellenében lebeszélhető perceket tartalmaz – a forgalmi bevételeket ebben az esetben sem elkülönülten, hanem csak az előfizetési és egyszeri díjakból származó bevételekkel összevonva vizsgáltam.
- [257] A vizsgálatok során ebben az esetben is arra a kérdésre kerestem a választ, hogy a rendelkezésre álló adatok alapján kialakíthatók-e olyan homogén, egyértelmű és kellően stabil határokkal rendelkező településcsoportok, amelyek esetében a fajlagos bevételek és az igénybevétel egyes jellemzőinek eltérései más területektől eltérő, tartósan fennálló, területileg differenciált árazásra utalnak. A vizsgálatokat három egymást követő évre vonatkozóan végeztem el.
- [258] A 30. ábra az Invitel volt koncessziós területén mutatja be az egy előfizetőre jutó (egyszeri és előfizetési díj, illetve forgalmi díj) bevételeket a lakossági szegmens vonatkozásában⁴⁷.

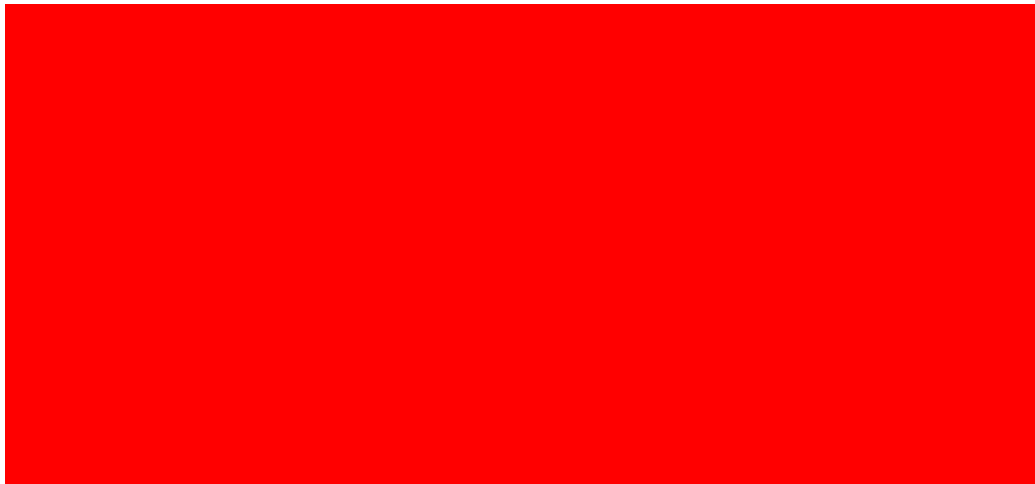
30. ábra: Invitel helyhez kötött telefonszolgáltatásának egy előfizetőre jutó bevételei saját volt koncessziós területén településenként, 2013

Forrás: NMHH piacelemzési adatbekerés

Az ábra üzleti titkot tartalmaz.

- [259] Az egy előfizetőre jutó bevételeket vizsgálva azonosíthatók területi eltérések, ugyanakkor az átlagos bevételek eltérései viszonylag szűk sávban mozognak (szórás/átlag=14%). Az egy előfizetőre jutó bevételek és az Invitel telefonszolgáltatás piacán meglévő piaci részesedés között egyik vizsgált évben sem mutatható ki szignifikáns kapcsolat. Az ARPU-k eltérései tehát a piaci részesedésekben meglévő különbségekkel nem magyarázhatók és az ARPU-k eltéréseiből tartósan fennálló, területileg differenciált árazásra sem lehet következtetni.

⁴⁷ A nem lakossági szegmens figyelmen kívül hagyása azért szükséges, mert egy kisebb településen található nagyobb nem lakossági előfizető a településadatokat jelentősen „eltérítheti”, ami jelentősen nehezíti az árazási gyakorlat vizsgálatát.

31. ábra: Invitel helyhez kötött telefonszolgáltatásának egy percre jutó bevételei saját volt koncessziós területén településenként, 2013

Forrás: NMHH piacelemzési adatbekérés

Az ábra üzleti titkot tartalmaz.

- [260] A 31. ábra az Invitel által realizált bevételek fajlagos, egy percre jutó értékének területi eltéréseit mutatja be. Az Invitel által az egyes településeken elért piaci részesedések és az egy percre jutó bevételek között – az egy előfizetőre jutó bevétel értékekhez hasonlóan – ebben az esetben sem azonosítható szignifikáns kapcsolat.
- [261] Természetesen ebben az esetben sem zárható ki, hogy a versenyhelyzettől függően az inkubens szolgáltató helyi – település, vagy nagyobb területre kiterjedően eltérő – árakat alkalmaz, illetve az értékesítés során a versenyhelyzettől függően eltérő díjcsomagok értékesítését támogatja az egyes településeken, ez azonban a fajlagos bevételekben nem jelentkezik, a rendelkezésre álló adatok alapján egyik vizsgált időszakban sem azonosítottam a fajlagos bevételekben meglévő területi eltéréseket, amelyek tartósan fennálló, területileg differenciált árazásra utalnának.
- [262] A leírtak alapján megállapítottam, hogy a magatartási tényezők vizsgálata alapján az Invitel volt koncessziós területén belül a helyhez kötött telefonszolgáltatás, ezen belül a forgalmi szolgáltatások esetében sem indokolt elkülönült földrajzi piacok azonosítása.

1.8.2.2.3. Az Invitel volt koncessziós területére vonatkozó településszintű vizsgálatok eredménye

- [263] Az Invitel volt koncessziós területére vonatkozó településszintű vizsgálatok eredményeként megállapítottam, hogy a belépési korlátokban, a szolgáltatók számában és a piaci részesedésekben jelentős eltérések azonosíthatók a települések különböző csoportjai között. A szolgáltatáskínálat és az árak vizsgálata ugyanakkor nem támasztotta alá a földrajzi piacok elkülönítésének szükségességét. Ennek megfelelően az Invitel volt koncessziós területén belül nem azonosítottam elkülönült földrajzi piacokat.
- [264] A volt koncessziós területen belüli földrajzi piacok azonosításával kapcsolatos döntés során ebben az esetben is tekintettel voltam a helyhez kötött telefonszolgáltatás piacán zajló versenyre jelentős hatást gyakorló piaci szempontokra:
- A helyhez kötött telefonszolgáltatás piacán a piaci részesedésekben az elmúlt években kialakult jelentős területi különbségek nem elsősorban a telefonszolgáltatás, hanem más – a telefonszolgáltatással gyakran együtt értékesített internet, illetve TV szolgáltatások – piacain zajló verseny következtében alakultak ki. A piaci döntéseket – így a piaci belépéssel kapcsolatos döntést – egyre kevésbé befolyásolják a telefonszolgáltatással kapcsolatos szempontok.

- Bár kritikus mértékű helyettesítést nem tartam fel és így egyik szolgáltatást sem azonosítottam a piac részeként, mind a mobil telefonszolgáltatás, mind az egyre szélesebb körben elérhető és igénybevett, számítógépes alkalmazással hozzáférhető nem menedzselte VoIP szolgáltatások (OTT-szolgáltatások) külső nyomást gyakorolnak a helyhez kötött telefonszolgáltatás piacára és befolyásolják a „hagyományos” helyhez kötött telefonszolgáltatásokat nyújtó szolgáltatók piaci magatartását, árazási gyakorlatát. Ezek a hatások földrajzilag differenciálatlanul érvényesülnek.

I.8.2.2.3. UPC terület (29-es számozási körzet)

I.8.2.2.3.1. Strukturális tényezők vizsgálata

Belépési korlátok – települési adottságok

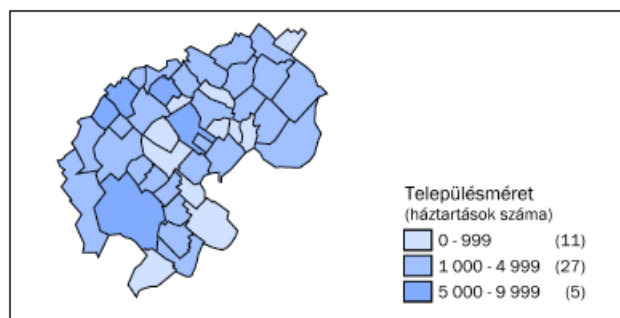
[265] A belépési korlátok területi eltéréseinek vizsgálata során a UPC volt koncessziós területe esetében is a következő, a hálózattelepítést jelentősen befolyásoló tényezők települési értékeit elemeztem:

- településméret;
- háztartássűrűség;
- jövedelmi viszonyok.

Az elemzés keretében a felsorolt tényezők és a piaci verseny különböző mutatói közötti összefüggéseket is vizsgáltam.

Mivel a UPC volt koncessziós területe a másik két volt koncessziós szolgáltatóéhoz képest jóval kisebb, mindössze egy primer körzetet foglal magában, ezért az összefüggések vizsgálatának eredményeként csak korlátozottabb következtetések levonására volt lehetőség.

[266] A 32. ábra a UPC volt koncessziós területén található településeket mutatja be a településnagyság szerint.

32. ábra: Települések településnagyság szerint a UPC volt koncessziós területén, 2014

Forrás: KSH Helységnévkönyv adatai alapján besorolva

[267] A 16. táblázat a térképen található településnagyság kategóriáknak megfelelően az egyes településkategóriákra vonatkozóan elkülönülten mutatja be a saját hálózattal rendelkező szolgáltatók⁴⁸ átlagos számát, illetve a volt koncessziós szolgáltató átlagos részesedését és a HHI átlagos értékeit a

⁴⁸ A ténylegesen hasonló szerkezetű piacok azonosítása érdekében az elhanyagolható piaci súlyú szolgáltatókat a szolgáltatószám meghatározása során figyelmen kívül hagytam, ennek megfelelően a számításoknál a saját infrastruktúrával rendelkező, legalább 5%-os piaci részesedésű szolgáltatók kerültek figyelembe vételre.

lakossági piacon⁴⁹. A kategóriák osztása megegyezik a Magyar Telekom volt koncessziós területével kapcsolatos vizsgálatok során használt osztással.

	Település-méret (háztartás)	Települések száma	Háztartások száma	1 szolgáltató* települések száma	2 szolgáltató* települések száma	3 szolgáltató* települések száma	Átlagos szolgáltató-szám*	UPC átlagos részesedése	Átlagos HHI
1.	1000 alatt	11	7170	10	1	-	1,16		0,93
2.	1000-5000	27	55869	20	4	3	1,57		0,79
3.	5000-10000	5	35043	2	-	3	2,40		0,55

*Szolgáltatószám: saját infrastruktúrával rendelkező, legalább 5%-os piaci részesedésű szolgáltatók száma

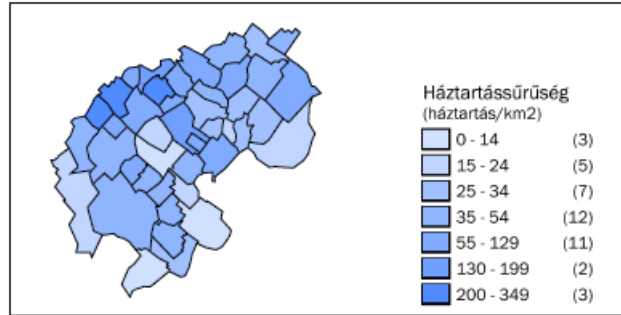
16. táblázat: Településméret és egyes versenyindikátorok összefüggése a UPC volt koncessziós területén, 2013

Forrás: KSH Helynévkönyv, NMHH piacelemzési adatbekérés

A táblázat üzleti titkot tartalmaz.

- [268] A 16. táblázat adatai alapján jól látható, hogy a UPC volt koncessziós területén csak 10000 háztartás alatti települések találhatók. A településméret és a településen jelen lévő – saját infrastruktúrával és érdemi piaci részesedéssel rendelkező – szolgáltatók száma között a UPC volt koncessziós területe esetén is egyértelmű összefüggés fedezhető fel, tehát minél nagyobb a település, annál nagyobb a valószínűsége, hogy az adott településen több szolgáltató is elérhető (ez természetesen a piaci részesedésekben is tükröződik). A UPC volt koncessziós területe esetében a másik két volt koncessziós területhez képest jóval magasabb az egy szolgáltató települések aránya, azonban az időszoros vizsgálatok itt is egyértelműen az átlagos szolgáltatószám növekedését mutatják.
- [269] A leírtak alapján megállapítottam, hogy a településméret a UPC volt koncessziós területén is alapvetően befolyásolja a piaci belépés és ezen keresztül a kialakuló verseny feltételeit és ez alapján a különböző méretű települések helyzete eltérő. A településméret, mint belépést korlátozó tényező szerepe a legkisebb településeken jelentősebb.
- [270] A településméret mellett ebben az esetben is megvizsgáltam a településszerkezeti adottságok eltéréseit. A 33. ábra a településeket az egy négyzetkilométerre eső háztartások száma alapján besorolva mutatja be.

⁴⁹ A nem lakossági előfizetők figyelmen kívül hagyása azért szükséges, mert egy kisebb településen található nagyobb nem lakossági előfizető a településadatokat jelentősen „eltérítheti”, ami jelentősen nehezíti a versenyfeltételek strukturális összehasonlítását. A nem lakossági előfizetők figyelmen kívül hagyását lehetővé teszi, hogy az előfizetők számából való részesedést tekintve a szegmens a piac kisebb részét (15%) teszi ki, az adott településre – saját hálózattal és nyilvánosan elérhető ajánlattal – való belépéssel kapcsolatos döntésekre vonatkozó következtetések az előfizetők 85%-át reprezentáló lakossági szegmens vizsgálatával is levonhatók.

33. ábra: Egy négyzetkilométerre eső háztartások átlagos száma (háztartássűrűség) az egyes településeken az UPC volt koncessziós területén, 2014

Forrás: KSH Helységnévkönyv és GFK Vásárlóerő Tanulmány adatai alapján besorolva

[271] A térképen jól látható, hogy a háztartássűrűség a településszerkezeti eltéréseknek megfelelően jelentős földrajzi eltéréseket mutat. A 17. táblázat a települések közötti eltéréseket összevontan, a településeket a háztartássűrűség alapján kialakított kategóriáknak megfelelően mutatja be. A táblázatban az egyes kategóriák jellemzői (háztartássűrűség sávok, kategóriához tartozó települések és háztartások száma, átlagos lakásszám, többlakásos házban lévő lakások aránya) mellett az egyes kategóriákhoz tartozó átlagos szolgáltatószámot és a piaci részesedéseket, valamint a HHI mutató értékét is feltüntettem.

	Háztartás-sűrűség (hl/km ²)	Települések száma	Háztartások száma	Átlagos lakásszám a lakóházakban	Többlakásos házban lévő lakások átlagos aránya	Átlagos szolgáltató-szám*	UPC átlagos részesedése	Átlagos HHI
1.	-15	3	1 908	1,04	5%	1,00		1
2.	15-25	5	5 577	1,04	5%	1,00		1
3.	25-35	7	7 154	1,04	5%	1,20		0,94
4.	35-55	11	22 020	1,06	8%	1,08		0,97
5.	55-130	12	28 380	1,07	9%	1,83		0,71
6.	130-200	2	10 860	1,18	22%	1,46		0,79
7.	200-350	3	22 183	1,24	30%	3,00		0,36

*Szolgáltatószám: saját infrastruktúrával rendelkező, legalább 5%-os piaci részesedésű szolgáltatók száma

17. táblázat: Háztartássűrűség és egyes versenyindikátorok összefüggése a UPC volt koncessziós területén, 2013

Forrás: KSH Helységnévkönyv, KSH népszámlálási adatok, NMHH piacelemzési adatbekerés

A táblázat üzleti titkot tartalmaz.

[272] A 17. táblázat alapján a háztartássűrűség és a szolgáltatószám között gyenge pozitív összefüggés fedezhető fel, ugyanakkor a különbségek jól magyarázhatók az egyes kategóriákba sorolt települések méretének eltéréseivel⁵⁰. A települések alacsony száma miatt a településméret és a településszerkezet, mint a belépéssel kapcsolatos döntési szempontok közötti összefüggés részletesebb vizsgálatára nem volt lehetőség.

[273] A UPC volt koncessziós területe esetében tehát nem volt egyértelműen megállapítható, hogy a piaci belépés esetén a településszerkezet releváns döntési szempont-e, illetve a településméret és a

⁵⁰ A kialakított háztartássűrűség kategóriákba tartozó települések átlagos háztartásszáma és az átlagos háztartássűrűség értéke között szoros lineáris összefüggés azonosítható.

településszerkezet, mint a belépéssel kapcsolatos döntési szempontok közötti viszony sem volt érdemben vizsgálható.

[274] Az adott település jövedelmi viszonyai, a fizetőképes kereslet nagysága befolyásolhatja a piacra való belépéssel kapcsolatos döntést. Indokolt tehát a jövedelmi viszonyok eltéréseinek és a piaci verseny különböző indikátorai közötti összefüggésnek a vizsgálata.

[275] A 34. ábra a településeket az egy háztartásra jutó vásárlóerő alapján besorolva mutatja be.

34. ábra: Egy háztartásra jutó átlagos jövedelem (EUR/év) az egyes településeken a UPC volt koncessziós területén, 2014

Forrás: GfK Vásárlóerő Tanulmány

GfK Vásárlóerő Tanulmány adat.

[276] A térkép alapján megállapítható, hogy a UPC területen található háztartások jövedelmi helyzete nem mutat jelentős eltéréseket, a települések és a háztartások többsége a 10-14 ezer eurós sávba tartozik. A másik két volt koncessziós területen jóval jelentősebb eltérések fedezhetők fel. A települések a jövedelmi helyzet szempontjából tehát jóval homogénebbek, így a jövedelmi helyzet, mint a piacra való belépéssel kapcsolatos döntési szempont vélhetően elhanyagolható szerepet játszik a belépésben. A 18. táblázat a térképen található jövedelmi kategóriáknak megfelelően az egyes településkategóriákra vonatkozóan elkülönülten mutatja be a saját hálózattal rendelkező szolgáltatók átlagos számát, illetve a volt koncessziós szolgáltató átlagos részesedését és a HHI átlagos értékeit.

	Egy háztartásra jutó jövedelem (EUR/év)	Települések száma	Háztartások száma	1 szolgáltató* települések száma	2 szolgáltató* települések száma	3 szolgáltató* települések száma	Átlagos szolgáltató-szám*	UPC átlagos részesedése	Átlagos HHI
3.	8000-9000			1	-	-	1,00		1
4.	9000-10000			1	-	-	1,00		1
5.	10000-11000			8	1	-	1,15		0,96
6.	11000-12000			11	1	-	1,07		0,97
7.	12000-13000			9	2	1	1,35		0,86
8.	13000-14000			2	-	4	2,88		0,40
9.	14000-15000			-	1	1	2,27		0,49

*Szolgáltatószám: saját infrastruktúrával rendelkező, legalább 5%-os piaci részesedésű szolgáltatók száma

18. táblázat: Jövedelmi helyzet és egyes versenyindikátorok összefüggése a UPC volt koncessziós területén, 2013

Forrás: GfK Vásárlóerő Tanulmány, NMHH piacelemzési adatbekérés

GfK Vásárlóerő Tanulmány adat.

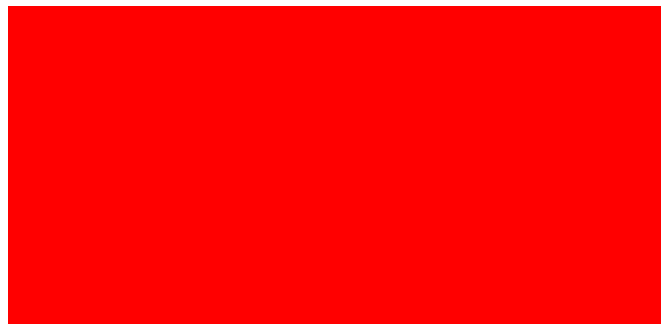
A táblázat üzleti titkot tartalmaz.

[277] A 18. táblázat adatai alapján megállapítható, hogy a UPC területen található települések esetében a jövedelmi helyzet és a szolgáltatószám között pozitív összefüggés fedezhető fel, ugyanakkor az eltérések ebben az esetben is jól magyarázhatók az egyes kategóriákba sorolt települések méretének eltéréseivel⁵¹.

[278] A leírtak alapján megállapítottam, hogy a UPC volt koncessziós területe esetén a jövedelmi helyzet kevésbé tekinthető a piaci belépést és ezen keresztül a kialakuló verseny feltételeit befolyásoló tényezőnek, így a homogén versenyfeltételekkel jellemezhető területek elkülönítése során nem tekinthető megfelelő vizsgálati szempontnak.

Szolgáltatók száma

[279] Az előző részben aggregáltan – a településeknek különböző szempontok alapján kialakított csoportjaira vonatkozóan – vizsgáltam meg a szolgáltatók számát. Jelen pontban a szolgáltatószám földrajzi eltéréseit vizsgálom részletesen. A korábban részletezett okokból a szolgáltatószám vizsgálata során jelen esetben is csak a saját infrastruktúrával és érdemi piaci részesedéssel (5%) rendelkező szolgáltatókat vettem figyelembe. A szolgáltatószám településszintű eltéréseit a 35. ábra mutatja be.

35. ábra: Telefonszolgáltatást nyújtó, saját infrastruktúrával és legalább 5%-os piaci részesedéssel rendelkező szolgáltatók száma a UPC volt koncessziós területén településenként, 2013

Forrás: NMHH piacelemzési adatbekerés

Az ábra üzleti titkot tartalmaz.

[280] A 35. ábra alapján a több szolgáltató északi területek és a jellemzően egy szolgáltató déli területek között jelentős földrajzi eltérések azonosíthatók a UPC volt koncessziós területén belül. Az eltérések eredményeként a UPC volt koncessziós területe két, egybefüggő földrajzi területre osztható. Az egy szolgáltató települések aránya magas (74%), ezeken a településeken a háztartások 59%-a található.

	Szolgáltatók száma*	Települések száma			Háztartások száma a településen ⁵²		
		2011	2012	2013	2011	2012	2013
1.	1 szolgáltató	37	33	32	68 697	60 722	57 761
2.	2 szolgáltató	6	5	5	29 385	9 490	10 936
3.	3 szolgáltató	-	5	6	-	27 870	29 385

*Szolgáltatószám: saját infrastruktúrával rendelkező, legalább 5%-os piaci részesedésű szolgáltatók száma

19. táblázat: Szolgáltatószámok a UPC volt koncessziós területén található településeken, 2011-2013

Forrás: NMHH piacelemzési adatbekerés

⁵¹ A településméret növekedésével az egy háztartásra jutó jövedelem is jellemzően nő.

⁵² A táblázat az egy-, két- és három szolgáltató településeken található háztartások számát jeleníti meg, ami nem azonos az egy-, két- és három szolgáltató által elérhető háztartások számával (egy adott településen nem minden háztartás számára érhető el valamennyi, az adott településen jelen lévő szolgáltató).

[281] Az adatokat idősorosan vizsgálva megállapítható, hogy a szolgáltatók számának növekedése folyamatos, ugyanakkor az egy szolgáltató települések aránya továbbra is magas.

[282] A leírtak alapján megállapítottam, hogy a szolgáltatószám, mint versenyjellemző alapján jelentős földrajzi eltérések fedezhetőek fel a UPC volt koncessziós területén belül, az eltérések földrajzilag egybefüggő területek mentén jelentkeznek. A homogén területek kialakítását valamelyest nehezíti, hogy a több szolgáltató települések számának folyamatos növekedése miatt a területek határai időben változnak.

Piaci részesedések

[283] A piaci részesedések vizsgálata során a volt koncessziós szolgáltató piaci részesedésének alakulását, valamint a piaci koncentrációt mutató Herfindahl-Hirschman Index településszintű értékeit vizsgáltam.

[284] A 36. ábra a UPC előfizetőszám alapján mért piaci részesedését mutatja be, míg a 37. ábra a belföldi forgalom alapján számított piaci részesedést tünteti fel.

36. ábra: UPC piaci részesedése az előfizetők számából volt koncessziós területén településenként, 2013

Forrás: NMHH piacelemzési adatbekérés

Az ábra üzleti titkot tartalmaz.

37. ábra: UPC piaci részesedése a belföldi forgalomból a volt koncessziós területén településenként, 2013

Forrás: NMHH piacelemzési adatbekérés

Az ábra üzleti titkot tartalmaz.

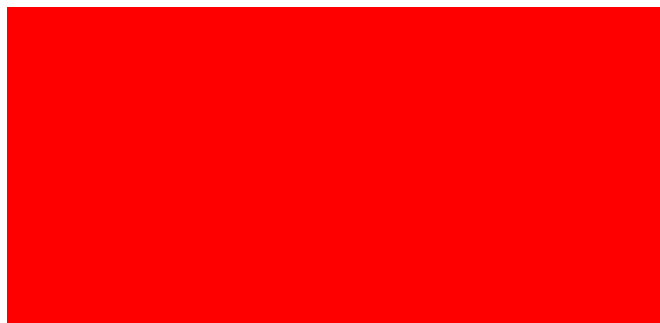
[285] A piaci részesedések a szolgáltatók számához hasonló földrajzi eltéréseket mutatnak. A szolgáltatók számához hasonlóan a piaci részesedések eltérései is egybefüggő földrajzi területek mentén jelentkeznek. Az adatok idősoros vizsgálata azt mutatja, hogy a volt koncessziós szolgáltató részesedése a több szolgáltató településeken fokozatosan csökken, míg az egy szolgáltató településeken érdemi változás nem tapasztalható, ami azt valószínűsíti, hogy a terület földrajzi megosztottsága várhatóan tartósan fennmarad.

[286] A 38. ábra a UPC volt koncessziós területére vonatkozóan településszinten mutatja be a HHI mutató előfizetőszám alapján számolt értékeit, míg a 39. ábra a belföldi forgalom alapján számított értékeket tünteti fel.

38. ábra: HHI-mutató az előfizetők száma alapján a UPC volt koncessziós területén településenként, 2013
Forrás: NMHH piacelemzési adatbekérés

Az ábra üzleti titkot tartalmaz.

39. ábra: HHI-mutató a belföldi forgalom alapján a UPC volt koncessziós területén településenként, 2013
Forrás: NMHH piacelemzési adatbekérés

Az ábra üzleti titkot tartalmaz.

[287] A HHI mutató, mivel valamennyi versenytárs piaci részesedését figyelembe veszi, egyszerre tükrözi a szolgáltatók számának és a piaci részesedéseknek az eltéréseit. A HHI-mutató vizsgálatából ennek megfelelően a szolgáltatószámmal és a piaci részesedések vizsgálatával kapcsolatos következtetésekhez hasonlóak fogalmazhatók meg. A volt koncessziós terület megosztottsága ebben az esetben is egyértelműen látszik és az adatok idősoros vizsgálata ebben az esetben is az eltérés tartós fennmaradását valószínűsíti.

[288] A piaci részesedések és ezzel összefüggésben a HHI-mutató értékeinek településszintű vizsgálata alapján megállapítottam, hogy a szolgáltatószámhoz hasonlóan a piaci részesedések is jelentős területi eltéréseket mutatnak, az eltérések ebben az esetben is nagyobb egybefüggő földrajzi területek mentén jelentkeznek, a homogenitás követelménye tehát ebben az esetben is teljesíthető egybefüggő területek azonosításával.

Strukturális tényezők vizsgálatának eredménye

[289] A strukturális tényezők vizsgálatának főbb eredményei a következőképpen foglalhatók össze:

- Bár a UPC volt koncessziós területén is szoros összefüggés van a település mérete és a településen jelen lévő szolgáltatók száma között, azonban a települések közötti eltérések jobban megragadhatók az alternatív szolgáltatók hálózatfejlesztési irányainak vizsgálatával (**Üzleti titok**);
- Az alternatív szolgáltatók földrajzi jelenléte mind a szolgáltatók számában, mind a piaci részesedésekben jelentős eltéréseket okoz, ennek mentén egymástól jelentősen eltérő versenyjellemzőkkel bíró települések azonosíthatók;
- A belépési korlátokban, a szolgáltatók számában és a piaci részesedésekben meglévő földrajzi eltérések egybefüggő földrajzi területek mentén jelentkeznek a homogenitás követelménye teljesíthető egybefüggő (szigetszerű) területek azonosításával.

[290] A strukturális tényezők vizsgálata alapján tehát a UPC volt koncessziós területe esetében is indokolt lehet a piaci verseny korábban vizsgált szempontjait együttesen figyelembe vevő mutató kidolgozása, ami lehetővé teszi az egyes települések homogén csoportokba sorolását. Az eltérő strukturális jellemzőkkel jellemző földrajzi piacok elkülönítése ugyanakkor csak abban az esetben indokolt, ha a szolgáltatók számában, piaci részesedésekben meglévő különbségek mellett a kínálat és az alkalmazott árak is jelentősen eltérnek az egyes földrajzi területeken, tehát a földrajzi piacok elkülönítéséhez használt strukturális kritériumok mellett a magatartási kritériumok is teljesülnek. Ennek megfelelően a települések homogén csoportjainak kialakítását megelőzően ebben az esetben is megvizsgálom a magatartási kritériumok teljesülését és – amennyiben a vizsgálatok alapján indokolt – ezt követően kerülhet sor a földrajzi piacok strukturális és magatartási tényezőket együttesen figyelembe vevő elkülönítésére.

1.8.2.2.3.2. Magatartási tényezők vizsgálata

[291] A korábban leírtaknak megfelelően a földrajzilag összetartozó területek igazolásához további szükséges érv a területenként eltérő, de adott területen belül tartósan egységes szolgáltatáskínálat és ár alkalmazása.

[292] Ahogyan korábban megállapítottam, a helyhez kötött telefonszolgáltatás esetében a piacon kínált szolgáltatások funkcionalitásában, a főbb szolgáltatásjellemzőket tekintve nem térnek el jelentősen egymástól, a szolgáltatáskínálat homogén, az egyes szolgáltatások közötti különbségek elsősorban az árakban jelentkeznek. A magatartási tényezők vizsgálata a telefonszolgáltatások esetén ennek megfelelően ebben az esetben is elsősorban az árazási gyakorlat vizsgálatát jelentheti.

[293] A UPC Általános Szerződési Feltételeinek vizsgálata alapján megállapítható, hogy a UPC a volt koncessziós területén belül és azon kívül eltérő árazási gyakorlatot követ, a 29-es körzet esetében a szolgáltató a többi területtől eltérő díjcsomagokat alakított ki. Az ÁSZF vizsgálata alapján a UPC volt koncessziós területén belül nem azonosíthatók az árazásban meglévő területi eltérések. Hasonlóképpen, az ÁSZF-ek vizsgálata alapján a UPC volt koncessziós területén jelen lévő jelentősebb szolgáltatók esetében sem mutathatók ki az árazási gyakorlatban meglévő, a UPC volt koncessziós területén belüli területi különbségek. Az Általános Szerződési Feltételek ugyanakkor nem tartalmazzák valamennyi, a szolgáltatók által alkalmazott árat, így önmagában az ÁSZF-ek vizsgálata alapján nem jelenthető ki, hogy a szolgáltatók nem alkalmaznak tartósan vagy időszakosan, területileg eltérő árakat (Mindazonáltal a területileg eltérő árak alkalmazása a UPC volt koncessziós területe esetében – a terület nagysága és jellegzetességei miatt – kevésbé valószínű.)

[294] Az árazási gyakorlat területi eltéréseinek feltárásához ebben az esetben is szükség van közvetett – a szolgáltatók nyilatkozataira, illetve a volt koncessziós szolgáltató fajlagos bevételei területi eltéréseinek elemzésére kiterjedő – vizsgálatok elvégzésére.

[295] A piacelemzéshez kapcsolódó adatszolgáltatás során a volt koncessziós szolgáltató **Üzleti titok**.

[296] A fajlagos bevételek vizsgálata közvetetten információval szolgálhat az árak alakulásáról is. Amennyiben az adott terület volt koncessziós szolgáltatója esetében jelentős, tartósan fennálló földrajzi eltérések azonosíthatók a fajlagos bevételekben, az területi szempontok alapján kialakított árazásra utalhat. Fontos ugyanakkor hangsúlyozni, hogy a fajlagos bevételekben meglévő területi eltérésekben nemcsak a földrajzilag esetlegesen differenciált árazás hatása, hanem a volumenek területi eltérései (igénybevett szolgáltatás mennyisége, különböző díjcsomagok igénybevevői arányának területi eltérései stb.) is megjelennek, így a fajlagos bevételekben meglévő esetleges területi eltérések önmagukban még nem feltétlenül utalnak területileg eltérő árazásra, a helyes következtetések levonása érdekében az igénybevétel területi eltéréseinek vizsgálata is szükséges. A vizsgálatok során – tekintettel arra, hogy az előfizetők egyre növekvő része a helyhez kötött

telefonszolgáltatást olyan díjcsomagban veszi igénybe, amely az előfizetési díj ellenében lebeszélhető perceket tartalmaz – a forgalmi bevételeket elkülönülten nem, hanem csak az előfizetési és egyszeri díjakból származó bevételekkel összevonva vizsgáltam.

- [297] A vizsgálatok során arra a kérdésre kerestem a választ, hogy a rendelkezésre álló adatok alapján kialakíthatók-e olyan homogén településcsoportok, amelyek esetében a fajlagos bevételek és az igénybevétel egyes jellemzőinek eltérései más területektől eltérő, tartósan fennálló, területileg differenciált árazásra utalnak. A vizsgálatokat három egymást követő évre vonatkozóan végeztem el.
- [298] A 40. ábra a UPC volt koncessziós területén mutatja be az egy percre, illetve az egy előfizetőre jutó (egyszeri és előfizetési díj, illetve forgalmi díj) bevételeket a lakossági szegmens vonatkozásában⁵³.

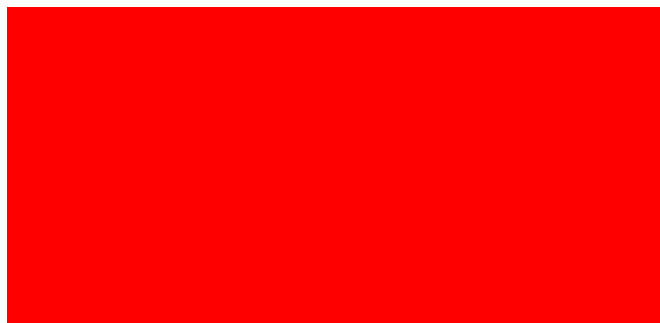

40. ábra: UPC helyhez kötött telefonszolgáltatásának egy előfizetőre jutó bevételei saját volt koncessziós területén településenként, 2013

Forrás: NMHH piacelemzési adatbekérés

Az ábra üzleti titkot tartalmaz.

- [299] Az egy előfizetőre jutó bevételeket vizsgálva azonosíthatók területi eltérések, ugyanakkor az átlagos bevételek eltérései viszonylag szűk sávban mozognak (szórás/átlag=6,6%). Az egy előfizetőre jutó bevételek és a UPC telefonszolgáltatás piacán meglévő piaci részesedése között egyik vizsgált évben sem mutatható ki szignifikáns kapcsolat, az adatokból tartósan fennálló, területileg differenciált árazásra nem lehet következtetni.

41. ábra: UPC helyhez kötött telefonszolgáltatásának egy percre jutó bevételei saját volt koncessziós területén településenként, 2013

Forrás: NMHH piacelemzési adatbekérés

Az ábra üzleti titkot tartalmaz.

- [300] A 41. ábra a UPC által realizált bevételek fajlagos, egy percre jutó értékének területi eltéréseit mutatja be. A UPC által az egyes településeken elért piaci részesedések és az egy percre jutó bevételek között – az egy előfizetőre jutó bevétel értékekhez hasonlóan – ebben az esetben sem azonosítható

⁵³ A nem lakossági szegmens figyelmen kívül hagyása azért szükséges, mert egy kisebb településen található nagyobb nem lakossági előfizető a településadatokat jelentősen „eltérítheti”, ami jelentősen nehezíti az árazási gyakorlat vizsgálatát.

szignifikáns kapcsolat, a fajlagos bevételek eltérései ebben az esetben is az indított hívásforgalom területi eltéréseihez igazodnak.

[301] Természetesen nem zárható ki, hogy a versenyhelyzettől függően a volt koncessziós szolgáltató helyi – település, vagy nagyobb területre kiterjedően eltérő – árakat alkalmaz, illetve az értékesítés során a versenyhelyzettől függően eltérő díjcsomagok értékesítését támogatja az egyes településeken, ez azonban az egy előfizetőre jutó bevételekben nem jelentkezik, a rendelkezésre álló adatok alapján egyik vizsgált időszakban sem azonosítottam a fajlagos bevételekben meglévő területi eltéréseket, amelyek tartósan fennálló, területileg differenciált árazásra utalnának.

[302] A leírtak alapján megállapítottam, hogy a magatartási tényezők vizsgálata alapján a UPC volt koncessziós területén belül a helyhez kötött telefonszolgáltatás, ezen belül a forgalmi szolgáltatások esetében sem indokolt elkülönült földrajzi piacok azonosítása.

I.8.2.2.3.3. A UPC volt koncessziós területére vonatkozó településszintű vizsgálatok eredménye

[303] A UPC volt koncessziós területére vonatkozó településszintű vizsgálatok eredményeként megállapítottam, hogy a belépési korlátokban, a szolgáltatók számában és a piaci részesedésekben jelentős eltérések azonosíthatók a volt koncessziós területen belül. A szolgáltatáskínálat és az árak vizsgálata ugyanakkor nem támasztotta alá a földrajzi piacok elkülönítésének szükségességét. Ennek megfelelően a UPC volt koncessziós területén belül nem azonosítottam elkülönült földrajzi piacokat.

[304] A volt koncessziós területen belüli földrajzi piacok azonosításával kapcsolatos döntés során ebben az esetben is tekintettel voltam a helyhez kötött telefonszolgáltatás piacán zajló versenyre jelentős hatást gyakorló piaci szempontokra:

- A helyhez kötött telefonszolgáltatás piacán a piaci részesedésekben az elmúlt években kialakult jelentős területi különbségek nem elsősorban a telefonszolgáltatás, hanem más – a telefonszolgáltatással gyakran együtt értékesített internet, illetve TV szolgáltatások – piacain zajló verseny következtében alakultak ki. A piaci döntéseket – így a piaci belépéssel kapcsolatos döntést – egyre kevésbé befolyásolják a telefonszolgáltatással kapcsolatos szempontok.
- Bár kritikus mértékű helyettesítést nem tártam fel és így egyik szolgáltatást sem azonosítottam a piac részeként, mind a mobil telefonszolgáltatás, mind az egyre szélesebb körben elérhető és igénybevett, számítógépes alkalmazással hozzáférhető nem menedzselt VoIP szolgáltatások (OTT-szolgáltatások) külső nyomást gyakorolnak a helyhez kötött telefonszolgáltatás piacára és befolyásolják a „hagyományos” helyhez kötött telefonszolgáltatásokat nyújtó szolgáltatók piaci magatartását, árazási gyakorlatát. Ezek a hatások földrajzilag differenciálatlanul érvényesülnek.

I.8.3. Földrajzi vizsgálat összegzése, azonosított földrajzi piacok

[305] A strukturális és magatartási vizsgálatok eredményeként az inkumbens szolgáltatók volt koncessziós területei határozhatóak meg olyan földrajzi piacként, ahol a versenyfeltételek külön-külön homogének és szignifikánsan különböznek a többi terület versenyfeltételeitől.

[306] Ez a három földrajzi piac az ország teljes területét lefedi. A földrajzi piacok mindegyikén megállapítható, hogy egyetlen szolgáltató számára a versenyfeltételek kedvezőbbek, mint minden más szolgáltató számára. Ez a kedvezőbb feltételek között levő szolgáltató mindegyik esetben megegyezik az inkumbens szolgáltatóval.

[307] A homogén versenyfeltételekkel rendelkező földrajzi területeket a 20. táblázat tartalmazza.

Földrajzi piac	Számozási területek számai	Volt koncessziós szolgáltató
1. földrajzi piac	1, 22, 23, 26, 34, 35, 36, 37, 42, 44, 45, 46, 47, 48, 49, 52, 53, 54, 56, 59, 69, 72, 73, 74, 75, 76, 77, 78, 79, 82, 83, 84, 85, 87, 92, 93, 94, 96, 99	Magyar Telekom
2. földrajzi piac	24, 25, 27, 28, 32, 33, 57, 62, 63, 66, 68, 88, 89, 95	Invitel
3. földrajzi piac	29	UPC

20. táblázat: Homogén versenyfeltételekkel rendelkező földrajzi piacok
(Forrás: NMHH piacelemzési adatbekerés)

[308] Az elvégzett vizsgálatok alapján a következő földrajzi piacokat azonosítottam:

1. számú földrajzi piac: Magyarország területének – az ANFT 1. sz. mellékletének 2.1.3. pontja alapján meghatározott – 1, 22, 23, 26, 34, 35, 36, 37, 42, 44, 45, 46, 47, 48, 49, 52, 53, 54, 56, 59, 69, 72, 73, 74, 75, 76, 77, 78, 79, 82, 83, 84, 85, 87, 92, 93, 94, 96, 99 hívószámú számozási területei;

2. számú földrajzi piac: Magyarország területének – az ANFT 1. sz. mellékletének 2.1.3. pontja alapján meghatározott – 24, 25, 27, 28, 32, 33, 57, 62, 63, 66, 68, 88, 89, 95 hívószámú számozási területei;

3. számú földrajzi piac: Magyarország területének – az ANFT 1. sz. mellékletének 2.1.3. pontja alapján meghatározott – 29. hívószámú számozási területe.

I.9. A piacok érintettségének vizsgálata

[309] A 2003/311/EK Ajánlás a „Nyilvánosan elérhető helyi és/vagy országos, helyhez kötött telefonszolgáltatások lakossági felhasználók számára” és a „Nyilvánosan elérhető helyi és/vagy országos, helyhez kötött telefonszolgáltatások nem lakossági felhasználók számára” elnevezésű kiskereskedelmi piacokat az ex-ante szabályozás szempontjából érintett piacként azonosította. A 2003/311/EC számú ajánlás felülvizsgálatát követően kiadott 2007/879/EK Ajánlás mellékletében, illetve a 2014/710/EU Ajánlás mellékletében a Bizottság ugyanezen kiskereskedelmi piacokat nem minősítette ismételen ex-ante piacsabályozási szempontból érintettnek.

[310] A 2014/710/EU Ajánlás preambulának (22) pontja alapján a 2003/311/EC Ajánlás mellékletében szereplő 3. és 5. piacok érintettségét a nemzeti szabályozó hatóságoknak – a hármas ex-ante kritériumrendszer alapján – vizsgálniuk kell. A 2007/879/EK Ajánláshoz fűzött Explanatory Note⁵⁴ 5. pontja, illetve a 2014/710/EU Ajánláshoz fűzött Explanatory Note 5. pontja továbbá kimondja, hogy azon piacok esetében, amelyeket a Bizottság a továbbiakban nem tart az ex-ante szabályozás szempontjából érintettnek, de amelyekben valamely nemzeti szabályozó hatóság korábbi piacelemzési eljárása során jelentős piaci erővel rendelkező szolgáltatót azonosított, illetve rá kötelezettséget rótt ki, a nemzeti szabályozó hatóságnak a piacelemzési eljárást le kell folytatnia, és az eljárás során részletesen vizsgálnia kell a piac ex-ante szabályozás szempontjából való érintettségét a hármas ex-ante kritériumrendszer részletes vizsgálatával.

[311] A piacok ex-ante szabályozási szempontból való érintettséget a Bizottság három feltétel vizsgálatával állapítja meg. Ezek a következők:

⁵⁴ Commission Staff Working Document, Explanatory Note, Accompanying document of the Commission Recommendation on Relevant Product and Service Markets within the electronic communications sector susceptible to ex ante regulation in accordance with Directive 2002/21/EC of the European Parliament and of the Council on a common regulatory framework for electronic communications networks and services

- Magas és nem átmeneti belépési korlátok létezése a piacon
- Hatékony versenyhez való közeledés
- A versenyjog (ex post) alkalmazásának elégtelensége

[312] A három feltétel kumulatív, egymásra épül és mindhárom feltételnek teljesülnie kell ahhoz, hogy valamely piac ex-ante szabályozási szempontból érintettnek legyen tekinthető.

[313] A továbbiakban a „Nyilvánosan elérhető helyi és/vagy országos, helyhez kötött telefonszolgáltatások lakossági és nem lakossági felhasználók számára” azonosított kiskereskedelmi piacainak érintettségét vizsgálom a fenti kritériumok alapján. A vizsgálatok következtetései mindhárom piac esetében érvényesek, amennyiben valamely azonosított piacon eltérő következtetés fogalmazható meg, azt az adott szempontnál külön jelzem.

I.9.1. Magas és tartós belépési korlátok

[314] Magas és tartós belépési korlátokról egy adott piacon akkor beszélhetünk, ha a piac strukturális és/vagy jogi-szabályozási jellemzői nem teszik lehetővé a piacra való belépést. Magas és tartós belépési korlátok fennállása esetén még egy, a piacon lévő(k)nél hatékonyabb vállalkozás sem képes arra, hogy a piacra tartósan belépjen és ott megmaradjon. A magas és tartós belépési korlátok ily módon akadályozhatják a hatékony verseny kialakulását a piacon, ami – a belépési korlátok mögötti verseny elégtelen szintje, illetve az ex post versenyjogi beavatkozás elégtelensége esetén – ex-ante szabályozói beavatkozást indokolhat a vizsgált piacon.

[315] A 2014/710/EU Ajánláshoz fűzött Explanatory Note a belépési korlátok két fajtáját különíti el, a strukturális és jogi-adminisztratív korlátokat. Strukturális korlátok abban az esetben léteznek, ha a fennálló keresleti szint és az alkalmazott technológia jellemzői, valamint a kapcsolódó költségviszonyok alapján a piacra lépés szempontjából egyenlőtlen feltételekkel szembesül a korábban piacra lépő (és ott jelentős pozíciókat szerző vállalat) és egy később piacra lépő cég. Jogi és adminisztratív korlátok akkor érvényesülnek, amikor a belépőre vagy belépni szándékozóra nézve hátrányos feltétel forrása nem gazdasági jellegű, hanem a piacon érvényesülő jogszabályi, adminisztratív vagy egyéb állami szabályozás következménye.

I.9.1.1. Jogi-adminisztratív korlátok

[316] Jogi-adminisztratív korlátnak tekinthető minden olyan jogszabály, adminisztratív előírás vagy egyéb állami intézkedés, amely befolyásolja – akadályozza – a piacra való belépést, illetve a piaci működést. Közvetlen belépési akadályoknak tekinthetőek azok az intézkedések, amelyek kizárják, vagy feltételhez kötik új piaci szereplő belépését. Ilyen korlátnak tekinthető, ha a működéshez valamilyen szűkös erőforrásra – pl. frekvenciára – van szükség és a szűkös erőforráshoz való hozzájutás nem lehetséges, vagy korlátozott. Jogi-adminisztratív korlátok azonban nemcsak közvetlenül, hanem piaci hatásaikon keresztül is akadályozhatják a belépést. Ilyen korlátot jelenthet a piacon érvényesülő és a gazdaságos belépést ellehetetlenítő árszabályozás, illetve a hálózatépítéshez kapcsolódó különböző adminisztratív terhek (pl. költséges, körülményes engedélyeztetés) is megakadályozhatják a belépést. A jogi-adminisztratív korlátok vizsgálata során fontos követelmény, hogy a korlátnak tartósan fenn kell állnia, az átmeneti, rövidtávon fennálló intézkedéseket az előrettekintő vizsgálatok során figyelmen kívül kell hagyni.

- [317] Az elektronikus hírközlési szolgáltatások többsége⁵⁵ – így a helyhez kötött telefonszolgáltatás – Magyarország területén bejelentést követően szabadon nyújtható. A bejelentés az elektronikus hírközlési szolgáltató és a nyújtani kívánt szolgáltatás alapvető jellemzőinek megadását jelenti, amelyet követően az elektronikus hírközlési szolgáltató a szolgáltatás nyújtását azonnal megkezdheti. A bejelentési kötelezettség nem jelent jelentős adminisztratív terhet az új belépők számára és semmiképpen sem tekinthető a belépést akadályozó jogi korlátnak. Ezt támasztják alá a Hatóság nyilvántartásából származó adatok is, amelyek azt mutatják, hogy az elmúlt években jelentős számú (100 körüli) szolgáltató jelentkezett be helyhez kötött telefonszolgáltatás nyújtására.
- [318] A jogi-adminisztratív korlátok a korábbiakban leírtaknak megfelelően közvetetten – tehát a belépés gazdasági feltételein keresztül – is akadályozhatják a piaci belépést. A közvetett korlátok vizsgálata során el kell különíteni azt az esetet, ha az új belépő saját hálózat kiépítésével lép a piacra, illetve ha más szolgáltató hálózatát használja. Az első esetben az új belépő számára a hálózat kiépítése során a belépési költségek között a hálózat kiépítésével kapcsolatos hatósági eljárások költségei is jelentkeznek, míg a más hálózatán történő szolgáltatásnyújtás esetén ezek a költségek közvetlenül⁵⁶ nem merülnek fel. Ha a hálózatépítéshez kapcsolódó hatósági eljárások költségeit vizsgáljuk, akkor megállapítható, hogy ezek a költségek a hálózat kiépítéséhez kapcsolódó ráfordításoknak csak kis részét teszik ki és nem tekinthetők a piaci belépést akadályozó korlátnak. A korábban leírtaknak megfelelően közvetett jogi-adminisztratív korlátnak tekinthető az az eset is, amikor a vizsgált piacon olyan árszabályozás érvényesül, ami megakadályozza a gazdaságos belépést még a piacon működő szolgáltatóknál hatékonyabban működő új belépő számára is. A helyhez kötött telefonszolgáltatás kiskereskedelmi forgalmi piacain ilyen közvetlen árszabályozás nem érvényesül. A jelen határozatban azonosított forgalmi piacokhoz szorosan kapcsolódó hozzáférési piacon azonban a hozzáférési díjak tekintetében „ársapka” szabályozás van érvényben, amely az előfizetési díjak emelésének mértékét a jelentős piaci erejű szolgáltatók esetében a mindenkori fogyasztói árindex mértékében korlátozza. Ez a szabályozás csak a jelentős piaci erejű szolgáltatókra vonatkozik, a piacra újonnan belépő szolgáltatókat nem érinti. A hozzáférési díjak tekintetében alkalmazott díjszabályozás ennek megfelelően nem tekinthető a gazdaságos piaci belépést megakadályozó jogi-adminisztratív korlátnak sem a helyhez kötött telefonszolgáltatások piacán, sem annak forgalmi szegmensében.
- [319] A leírtak alapján megállapítottam, hogy a jelen határozatban azonosított piacok esetében nem azonosíthatók olyan jogi-adminisztratív korlátok, amelyek a piaci belépést megakadályoznák.

I.9.1.2. Strukturális korlátok

- [320] Strukturális korlátok abban az esetben léteznek, ha a fennálló keresleti szint és az alkalmazott technológia jellemzői, valamint a kapcsolódó költségviszonyok alapján a piacra lépés szempontjából egyenlőtlen feltételekkel szembesül a korábban piacra lépő (és ott jelentős pozíciókat szerző vállalat) és egy később piacra lépő cég. Strukturális korlátok jelenlétére utalhat, ha a piacon abszolút költségelőnyök és/vagy jelentős méret- és választékgazdaságossági hatások érvényesülnek, de erre utalhat az is, ha a piacra való belépés jelentős elsüllyedt költségekkel jár, vagy a piacon kapacitáskorlátok érvényesülnek.⁵⁷

⁵⁵ „Eht. 74. § (3) Amennyiben külön jogszabály alapján a szolgáltatás nyújtásához szükséges rádiófrekvenciák használati jogának megszerzéséhez egyedi használati engedély nem szükséges, a szolgáltatás szabadon nyújtható.”

⁵⁶ A hálózatot biztosító szolgáltató által a hálózati szolgáltatásért felszámított díj természetesen az igénybevett hálózat kiépítésével kapcsolatos költségeket – így a hatósági eljárások költségeit – is tartalmazhatja.

⁵⁷ Explanatory Note 2.2. (i) pont

[321] A strukturális korlátok vizsgálata során a következő szempontokat szem előtt kell tartani:

- Előretékintő megközelítés alkalmazása: a belépési korlátok azonosításhoz nem elegendő, ha azok a vizsgálat időpontjában fennállnak, a strukturális korlátoknak tartósan, az elemzés előretékintő időtávján fenn kell állniuk.
- Az ún. módosított zöldmezős megközelítés alkalmazása: a vizsgálatok során a vizsgált piacon alkalmazott ex-ante szabályozási kötelezettségeket nem kell figyelembe venni, ugyanakkor az egyéb piacokon fennálló, illetve a nem ex-ante típusú szabályozást figyelembe kell venni.

[322] Az ERG hármas kritériumrendszer alkalmazásával kapcsolatos iránymutatása⁵⁸ a következő tényezők vizsgálatát javasolja a strukturális korlátok elemzése során:

- Az elsüllyedt költségek szintje;
- A nehezen megkettőzhető infrastruktúra feletti ellenőrzés;
- Technológiai előnyök vagy felsőbbrendűség;
- Könnyű vagy privilegizált hozzáférés a tőkepiacokhoz/pénzügyi forrásokhoz;
- Méret-, választékgazdaságosság;
- Vertikális integráció;
- Forgalmazói és értékesítési hálózat fejlesztésének korlátai;
- Termék/szolgáltatási diverzifikáció.

[323] A felsorolt szempontok mellett a múltbeli belépések vizsgálata, illetve – a piac kiskereskedelmi jellege miatt – a felhasználók váltási költségeinek vizsgálata is segíthet annak eldöntésében, hogy a vizsgált piacon érvényesülnek-e strukturális belépési korlátok. A következőkben ennek megfelelően ez utóbbi két szempontot is figyelembe veszem a strukturális korlátok vizsgálata során. A vizsgálatok során tekintettel voltam továbbá arra, hogy a helyhez kötött telefonszolgáltatás forgalmi piacára való belépés (a jelen vizsgálatban alkalmazott módosított zöldmezős megközelítés alapján figyelmen kívül hagyott közvetítőválasztás kivételével) egyben a helyhez kötött telefonszolgáltatás hozzáférési piacára való belépést is szükségessé teszi.

1.9.1.2.1. Strukturális kritériumok vizsgálata

Elsüllyedt költségek szintje

[324] Az elsüllyedt költségek szintje alapvetően befolyásolja a piaci belépési feltételeket. Amennyiben az elsüllyedt költségek szintje magas, a piaci belépés, a szolgáltatásnyújtás megkezdése jelentős kezdeti, fix költségekkel jár. A piacra korábban belépő szolgáltató így jelentős előnyben van, hiszen esetében az elsüllyedt költségek már nagyrészt vagy teljesen megtérültek, így a díjaknak döntően csak a változó költségekre kell fedezetet nyújtaniuk. Ezzel szemben a piacra újonnan belépő szolgáltató esetében a díjaknak a fix költségeket is teljes egészében fedezniük kell. Ilyen körülmények között a gazdaságos belépés még a piacon lévő szolgáltatónál hatékonyabb új belépő esetén sem biztosított. Az elsüllyedt költségek magas szintje ily módon strukturális piacra lépési korlátként működhet.

[325] A jelen határozatban azonosított forgalmi piacok esetében a piaci belépés alapvetően kétféle módon képzelhető el: saját hálózaton nyújtott szolgáltatással, illetve valamilyen nagykereskedelmi szolgáltatás igénybevételével. Ez utóbbi esetben az új belépő a szolgáltatást részben vagy teljes egészében nagykereskedelmi inputok felhasználásával állítja elő.

⁵⁸ ERG report on Guidance on the application of the three criteria test (ERG (08) 21 ERG Report on 3 criteria test

- [326] A helyhez kötött telefonszolgáltatás esetében egy teljes hálózat zöldmezős kiépítése jelentős elsüllyedt költségekkel jár, amelynek legjelentősebb részét a hozzáférési hálózat kiépítésével kapcsolatos ráfordítások képviselik, de ide tartoznak a szolgáltatásindítással kapcsolatos egyéb költségek is (pl. egyszeri kiskereskedelmi marketing, értékesítési költségek). Figyelembe véve a helyhez kötött telefonszolgáltatás piaci szerepének fokozatos átalakulását (kiegészítő jelleg erősödése) és a helyhez kötött telefonszolgáltatás piacán érvényesülő árszintet, nem életszerű feltételezés, hogy kizárólag a helyhez kötött telefonszolgáltatás nyújtása érdekében valamely új belépő saját hálózat kiépítésével lépjen be a piacra. Ennek látszólag ellentmond, hogy az elmúlt években számos földrajzi területen jelentős hálózatfejlesztések zajlottak le⁵⁹ és számos vállalkozás saját hálózaton nyújtott telefonszolgáltatással lépett be a piacra. Megállapítható azonban, hogy ezek a fejlesztések tipikusan nem egy teljesen új, a telefonszolgáltatás nyújtására szolgáló hálózat teljes kiépítését, hanem meglévő, elsődlegesen más hírközlési szolgáltatás nyújtására kiépített hálózatok továbbfejlesztését jelentették. (Ezzel kapcsolatban lásd bővebben az elmúlt évek belépéseivel kapcsolatos vizsgálatokat ismertető részt.) Az elsüllyedt költségek piaci belépést korlátozó hatását tehát csökkentheti, amennyiben a kiépített hálózat a telefonszolgáltatás mellett más szolgáltatás nyújtására is alkalmas, ez azonban nem változtat azon a megállapításon, hogy amennyiben valamely szolgáltató kizárólag a helyhez kötött telefonszolgáltatás nyújtása érdekében kíván belépni a piacra, akkor az saját hálózat kiépítésével nem valósítható meg gazdaságosan⁶⁰.
- [327] Abban az esetben, ha a piacra lépő szolgáltató nem – vagy nem teljes egészében – saját hálózat kiépítésével kíván a piacra lépni, arra a jelenlegi szabályozási körülmények között a megfelelő nagykereskedelmi szolgáltatások igénybevételével (pl. hurokátengedés, bitfolyam hozzáférés) van lehetősége⁶¹. Ebben az esetben a piacra lépés alacsonyabb elsüllyedt költségek mellett megvalósítható. Megállapítható ugyanakkor, hogy a kiskereskedelmi díjszintet, illetve a szabályozott nagykereskedelmi díjak szintjét figyelembe véve a gazdaságos belépés ebben az esetben is valószínűsíthetően csak akkor valósítható meg, ha az új belépő a nagykereskedelmi input felhasználásával a telefonszolgáltatás mellett más (pl. internet) szolgáltatást is nyújt.
- [328] A leírtak alapján megállapítottam, hogy a jelen határozatban azonosított piacokra való belépés során az új belépő jelentős, a belépést akadályozó elsüllyedt költségekkel szembesül, amennyiben a belépést saját hálózat kiépítésével kívánja megvalósítani. A rendelkezésre álló, szabályozott nagykereskedelmi szolgáltatások ugyanakkor jelentősen csökkentik az elsüllyedt költségek szintjét, önmagában a telefonszolgáltatás nyújtása céljából történő belépés azonban még ebben az esetben sem valósítható meg gazdaságosan. Több szolgáltatás (telefon+internet, telefon+televízió, telefon+internet+televízió) együttes nyújtása a belépést mindkét esetben gazdaságossá teheti.

Nehezen megkettőzhető infrastruktúra feletti ellenőrzés

- [329] Az elsüllyedt költségek vizsgálata során megállapítottam, hogy a helyhez kötött telefonszolgáltatás esetében az elsüllyedt költségek legjelentősebb részét a hozzáférési hálózat kiépítésének költségei

⁵⁹ Ez az esetek jelentős részében más elektronikus hírközlési szolgáltatás (műsorterjesztés) nyújtására alkalmas hálózatok hang szolgáltatás nyújtására történő képessé tételét jelentette.

⁶⁰ Amennyiben a hang szolgáltatás nyújtására (is) alkalmassá tett hálózaton a fejlesztést követően csak telefonszolgáltatást nyújtanak, akkor az elsüllyedt költségek miatti hátrányt a választékgazdaságossági hatások nem ellensúlyozzák, így az elsüllyedt költségek szempontjában az új belépő ebben az esetben is jelentős hátrányban van.

⁶¹ Az ún. módosított zöldmezős megközelítés alapján a jelen határozatban vizsgált piacon korábban kirótt – kiskereskedelmi piacon biztosítandó - közvetítőválasztásos kötelezettség itt nem vehető figyelembe.

teszik ki, ami azt is jelenti, hogy ez a hálózatrész tekinthető a legnehezebben megkettőzhető infrastruktúra elemnek. A potenciális piacra lépő csak akkor vállalja az infrastruktúra megkettőzésével járó beruházási költségeket, ha kilátása van arra, hogy mind a beruházás egyszeri költségei, mind a szolgáltatásnyújtással kapcsolatosan folyamatosan felmerülő költségei megtérülnek az árbevételből. A későbbi belépés magasabb hosszú távú költség szintet és – a kezdeti időszakban mindenképpen, de később is valószínűsíthetően – kisebb előfizetői bázist jelent. Ez azt jelenti, hogy kizárólag a helyhez kötött telefonszolgáltatás nyújtása érdekében az infrastruktúra gazdaságos megkettőzése nem életszerű feltételezés. (Több szolgáltatás együttes nyújtása esetén az elsüllyedt költségekhez hasonlóan a nehezen megkettőzhető infrastruktúra feletti ellenőrzés, mint belépési korlát szerepét csökkentheti, hogy a költségek több szolgáltatás között oszlanak meg.)

- [330] A szabályozott nagykereskedelmi szolgáltatások igénybevételével történő piacra lépés ebben az esetben is csökkentheti a belépési korlát szerepét, hiszen a költségalapú nagykereskedelmi szolgáltatás igénybevétele esetén az új belépő a nagykereskedelmi szolgáltatást nyújtó szolgáltató költség szintjén juthat hozzá a szolgáltatásnyújtás megfelelő nagykereskedelmi inputjaihoz.

Technológiai előnyök vagy felsőbbrendűség

- [331] Technológiai előny, mint belépési korlát abban az esetben érvényesül, ha a piacon jelenlévő szolgáltatók olyan új, a szolgáltatás(ok) olcsóbb, hatékonyabb és/vagy magasabb szintű nyújtását lehetővé tévő technológiával rendelkeznek, amelyekkel a potenciális új belépők nem rendelkeznek.
- [332] A vizsgált piacon a hagyományos keskenysávú telefon hozzáférések mellett a szélessávú hozzáféréseken nyújtott, menedzselt IP alapú telefon hozzáférések vannak jelen. Keskenysávú hozzáférésekkel döntően az inkumbens szolgáltatók, IP alapú hozzáférésekkel pedig mind az inkumbens, mind az alternatív szolgáltatók rendelkeznek. A két hozzáférési típus az előfizető számára hasonló szolgáltatási jellemzőket biztosít, ezért a különböző hozzáférés típusokat alkalmazó szolgáltatók összehasonlításában érdemi technológiai fölény vagy hátrány nem azonosítható. Mind a keskenysávú, mind az IP alapú telefon hozzáférés a piacon elérhető kiforrott technológia, amely esetében az innováció szerepe a fogyasztókért folytatott versenyben nem meghatározó. Ennek megfelelően egy potenciális új belépő esetében nem azonosítható olyan technológiai hátrány, amely a belépést akadályozná.

Könnyű vagy privilegizált hozzáférés a tőkepiacokhoz/pénzügyi forrásokhoz

- [333] A pénzügyi forrásokhoz való hozzáférés, mint belépési korlát szerepe a teljes egészében saját hálózat kiépítésével piacra lépő szolgáltatók esetében jelentősebb, míg a nagykereskedelmi szolgáltatás igénybevételével piacra lépő szolgáltatóknál kisebb. Ez összefüggésben van a kétféle belépés tőkeszükséglete közötti különbséggel.
- [334] A saját telefonhálózat zöldmezős kiépítése jelentős beruházást igényel és a beruházás megtérülési ideje közép-, illetve hosszú távú, ezért a tőkepiacokhoz/pénzügyi forrásokhoz való hozzáférés ebben az esetben kiemelkedő fontosságú az új belépő számára. A potenciális belépők a piacon már jelenlévő szolgáltatókhoz képest a hálózat fejlesztéséhez szükséges tőke bevonása tekintetében jelentős hátrányban vannak, esetükben – mivel a már meglévő helyi hálózatok mellett egy új, de alapvetően ugyanolyan szolgáltatások nyújtására képes hálózat kiépítése a magasabb kockázat miatt az iparági elvárt hozamszintnél valószínűleg csak rosszabb feltételekkel (vagy egyáltalán nem) finanszírozható – a fejlesztéshez szükséges tőke bevonása nehézségekbe ütközhet. Amennyiben a belépés egy meglévő, elsődlegesen más hírközlési szolgáltatás nyújtására kiépített hálózat

továbbfejlesztésével történik, akkor a pénzügyi forrásokhoz való hozzáférés, mint belépési korlát szerepe kisebb, a bevonandó források mértéke és a kapcsolódó kockázat⁶² is alacsonyabb.

[335] A nagykereskedelmi szolgáltatások igénybevételével történő szolgáltatásnyújtás tőkeigénye alacsonyabb, ebben az esetben a szolgáltatásindítással kapcsolatos kockázat, így az elvárt hozamszint is alacsonyabb. Ebben az esetben a belépéshez és a szolgáltatásindításhoz szükséges tőke bevonása könnyebben megvalósítható. A szabályozott nagykereskedelmi szolgáltatások rendelkezésre állása tehát jelentősen csökkentheti a pénzügyi forrásokhoz való hozzáférés, mint belépési korlát szerepét.

Méretgazdaságosság

[336] A méretgazdaságosság forrása a termelésnövekedés révén elérhető fajlagos költségcsökkenés. A méretgazdaságossági hatás azt takarja, hogy egy adott szolgáltatás kibocsátásának növekedésével a termelés átlagköltsége (egységnyi outputra jutó input) csökken. (Ez a fix költségekre vezethető vissza.) Minél nagyobb kezdeti beruházást igényel egy iparág, annál jelentősebb méretgazdaságossági hatások jelentkezhetnek. Amint azonban a kezdeti beruházások időben távolodnak, ez a hatás csökken.

[337] A korábbi szempontokhoz hasonlóan a méretgazdaságosság vizsgálata során is meg kell különböztetni a piaci belépés különböző módjait. Saját telefonhálózat zöldmezős kiépítése jelentős kezdeti beruházással jár, ami – a kezdeti időszakban mindenképpen, de utána is valószínűsíthetően – alacsonyabb előfizetői bázissal párosul. Ennek megfelelően az új belépő a méretgazdaságosság tekintetében jelentős hátrányban van a piacra korábban belépő és jelentősebb előfizetői bázissal rendelkező szolgáltatóval szemben. A méretgazdaságossági hatás szerepe az „utolsó mérföldön”, tehát a hálózat egyedi előfizetői szakaszain kisebb, a magasabb hálózati szinteken jelentősebb. Amennyiben a belépés egy meglévő, elsődlegesen más hírközlési szolgáltatás nyújtására kiépített hálózat továbbfejlesztésével történik, akkor az új belépő méretgazdaságossági hátránya az alacsonyabb kezdeti beruházásszükséglet miatt kisebb, de az alacsonyabb előfizetői bázis miatt ebben az esetben is fennáll.

[338] A megfelelő nagykereskedelmi szolgáltatások igénybevétele csökkentheti a méretgazdaságosság, mint belépési korlát szerepét. A szabályozott nagykereskedelmi szolgáltatások – a piacra már korábban belépett, saját hálózattal rendelkező szolgáltató költségeit tükröző – költségalapú díjai biztosítják, hogy a méretgazdaságossági hátrányok az új belépő számára a kiskereskedelmi szolgáltatás nyújtásához szükséges hálózati szolgáltatás tekintetében ne jelentkezzenek. Megjegyzendő, hogy a kiskereskedelmi költségek tekintetében – az alacsonyabb előfizetői bázis miatt – az új belépő ebben az esetben is kedvezőtlenebb helyzetben van, mint a piacra már korábban belépő, magasabb előfizetői bázissal rendelkező szolgáltató, a kiskereskedelmi tevékenység esetében ugyanakkor a fix költségek mind nagyságukban, mind arányukban lényegesen kisebbek, mint a hálózati tevékenységek esetében, ezért a méretgazdaságossági hátrány a kiskereskedelmi költségek tekintetében kevésbé korlátozza a belépést.

Választékgazdaságosság

⁶² A más hírközlési szolgáltatás nyújtására kiépített hálózat telefonszolgáltatás nyújtására való alkalmassá tétele az új belépő piaci lehetőségeit, mozgásterét növeli, így a fejlesztés a teljes vállalalkozási kockázat csökkenéséhez is hozzájárulhat.

- [339] A választékgazdaságosság hatása abból ered, hogy az egységnyi kibocsátásra eső költségek csökkennek annak következtében, ha ugyanazon vállalkozás egy termékét vagy szolgáltatását egy vagy több más termékkel, szolgáltatással együtt, közös termelési folyamatban állítja elő. A költségmegtakarítás abból származik, hogy e termékek és szolgáltatások esetében azonos eljárásokat, folyamatokat alkalmaznak. Hálózati infrastruktúrát igénylő szolgáltatások esetén jelentős választékgazdaságossági előnyt biztosíthat a szolgáltató számára az, hogy több szolgáltatását is alapvetően ugyanazt az infrastruktúrát igénybe véve nyújtja.
- [340] A választékgazdaságosság vizsgálata során a korábbi szempontokhoz hasonlóan meg kell különböztetni a piaci belépés különböző módjait. Amennyiben az új belépő úgy dönt, hogy saját telefonhálózat zöldmezős kiépítésével lép be a piacra, akkor a saját üzleti döntésétől függ, hogy milyen hálózatot épít, illetve milyen szolgáltatásokat kínál az előfizetői számára. Ebben az esetben az új belépő és a piacra korábban belépő, saját hálózattal rendelkező szolgáltató között a választékgazdaságosság tekintetében nincs lényegi különbség. Hasonló a helyzet egy meglévő, elsődlegesen más hírközlési szolgáltatás nyújtására kiépített hálózat továbbfejlesztésével történő belépés esetén, ebben az esetben a választékgazdaságossági hatás adott, hiszen a hálózaton már eleve nyújtanak más elektronikus hírközlési szolgáltatás(oka)t.
- [341] Amennyiben az új belépő más szolgáltató hálózatán, valamilyen nagykereskedelmi szolgáltatás igénybevételével lép be a piacra, akkor az igénybe vett nagykereskedelmi szolgáltatás jellemzői jelentősen korlátozhatják a nyújtható szolgáltatások körét. A helyhez kötött szolgáltatások teljes választékát (telefon, internet, televízió) elméletileg a teljes helyi hurok átengedés igénybevételével nyújthatja az új belépő. A hurok átengedés lehetősége azonban gyakorlatilag a réz érpáras hálózatra szorítkozik, amelynek technológiai korlátai miatt a televízió szolgáltatás nyújtása műszaki akadályokba ütközik.
- [342] A leírtak alapján megállapítható, hogy a választékgazdaságosság esetében a többi belépési korláttól eltérően a saját hálózat kiépítésével piacra lépő szolgáltató kedvezőbb helyzetben van, mint a szabályozott nagykereskedelmi szolgáltatás igénybevételével piacra lépő szolgáltató.

Vertikális integráció

- [343] A vertikális integráció azt jelenti, hogy egy vállalkozás (esetleg több azonos érdekkörbe tartozó vállalkozás) az értéklánc különböző szintjein elhelyezkedő piacokon egyaránt jelen van. Az ilyen szolgáltató a termelési folyamat különböző szintjeinek egy vállalkozáson belüli integrálása miatt képes a jobb árak elérésére (pl. eltérő belső és külső árak meghatározásával) és ebből fakadóan a piaci előnyszerzésre.
- [344] A vertikális integráció, mint belépési korlát szerepe a jelen határozatban azonosított piacok esetében akkor értelmezhető, ha az új belépő nagykereskedelmi szolgáltatás igénybevételével lép be a piacra. Saját hálózat kiépítésével, illetve meglévő, elsődlegesen más hírközlési szolgáltatás nyújtására kiépített hálózat továbbfejlesztésével történő belépés esetén ugyanis a piacra már korábban belépett szolgáltatókhoz hasonlóan az új belépő is teljesen integrált működést folytat az értéklánc mentén.
- [345] Amennyiben az új belépő a kiskereskedelmi szolgáltatás nyújtásához szükséges hálózati szolgáltatást más szolgáltatótól veszi igénybe, akkor a nagykereskedelmi szolgáltatást nyújtó szolgáltató által megállapított eltérő külső és belső árak belépési korlátot jelenthetnek az új belépő számára. Ez a jelen határozatban azonosított piacokra való belépéshez szükséges nagykereskedelmi szolgáltatások esetében is érvényesül, mind a hurokátengedés, mind a bitfolyam hozzáférés árai figyelembe veszik a jelentős piaci erejűként azonosított szolgáltató nagykereskedelmi költségeit. Ezeknek a költségelemeknek a mértéke azonban nem akkora, hogy önmagában belépési korlátként funkcionálna.

Forgalmazói és értékesítési hálózat fejlesztésének korlátai

- [346] A meglévő forgalmazói és értékesítési hálózat mind az ügyfélmegszerzés, mind az ügyfélmegtartás költségei tekintetében jelentős előnyt jelenthet a piacon lévő szolgáltatók számára a potenciális új belépőkkel szemben. Bár a kiskereskedelmi költségeken belül a fix költségek aránya alacsonyabb, mint a hálózati költségek esetében, azonban a saját értékesítési, számlázási, ügyfélkezelési stb. rendszerek kialakítása így is jelentős kezdeti beruházásokat tesz szükségessé, ami visszatarthatja a potenciális belépőket a piacra lépéstől.
- [347] A forgalmazói és értékesítési hálózat, mint belépési korlát szerepe kisebb abban az esetben, ha az új belépő más – akár elektronikus hírközlési, akár egyéb – szolgáltatások nyújtásához kapcsolódóan már rendelkezik ügyfelekkel, értékesítési csatornákkal, ismert márkanevvel. Ebben az esetben a kezdeti költségek szintje alacsonyabb. A belépési korlát nagysága a korábbiaktól eltérően kevésbé függ a piaci belépés módjától, ugyanakkor valószínűsíthető, hogy a meglévő, elsődlegesen más hírközlési szolgáltatás nyújtására kiépített hálózat továbbfejlesztésével történő belépés esetén – mivel az új belépő más, elektronikus hírközlési szolgáltatást már nyújt, saját előfizetőkkel, bejáratott értékesítési csatornákkal rendelkezik – a belépési korlát szerepe kevésbé jelentős.

Termék/szolgáltatás diverzifikáció

- [348] A szolgáltatás diverzifikáció azt a gyakorlatot takarja, amikor a szolgáltatók a piacon nyújtott szolgáltatásokat a versenytársaktól megkülönböztethető módon, pl. speciális csomagban, más szolgáltatásokkal együtt kínálják. Amennyiben a potenciális új belépő nem képes hasonló csomagokat előállítani, az visszatarthatja a belépéstől. A helyhez kötött telefonszolgáltatás esetében a szolgáltatás jellege miatt a terméktulajdonságokon alapuló megkülönböztetésnek elhanyagolható a szerepe, a csomagolás ugyanakkor egyre nagyobb szerepet kap a piaci versenyben. A komplex, több szolgáltatást tartalmazó csomagok terjedésével ugyanis egyre inkább jellemzővé válik, hogy a helyhez kötött telefon hozzáférés mellett ugyanazon a hozzáférési hálózaton a szolgáltatók más szolgáltatást (internet, televízió) is kínálnak, illetve más szolgáltatás mellé kínálják a helyhez kötött telefon hozzáférést. Az együttes igénybevétel a legtöbb esetben kedvezőbb árakat is jelent.
- [349] A komplex szolgáltatáscsomagok kialakításának képessége közvetlen összefüggésben van a szükséges hálózati inputok feletti rendelkezés lehetőségével. Saját hálózat építésével, illetve a meglévő, elsődlegesen más hírközlési szolgáltatás nyújtására kiépített hálózat továbbfejlesztésével történő piaci belépés esetén a piacra lépő szolgáltató a komplex szolgáltatások kialakításához szükséges hálózati inputokat közvetlenül ellenőrzi, az általa kínált szolgáltatások körének meghatározása, a szolgáltatáscsomagok kialakítása a saját üzleti döntésétől függ, az új belépő és a piacra korábban belépő, saját hálózattal rendelkező szolgáltató között a diverzifikált szolgáltatások kialakításának a lehetősége tekintetében nincs lényegi különbség.
- [350] Amennyiben az új belépő a kiskereskedelmi szolgáltatás nyújtásához szükséges hálózati szolgáltatást más szolgáltatótól veszi igénybe, akkor a kritikus hálózati inputok feletti ellenőrzés – az igénybevett nagykereskedelmi szolgáltatás jellegétől függően – korlátozottabb. Ez behatárolja a nyújtható szolgáltatások körét és a csomagképzés, illetve ezzel összefüggésben a szolgáltatás diverzifikáció lehetőségeit. Az új belépő lehetőségei a bitfolyam hozzáférés esetén a legkorlátozottabbak, míg a komplex szolgáltatások kialakítása, illetve a szolgáltatás diverzifikáció területén a legnagyobb szabadságot a hurokátengedés biztosítja az új belépő számára.

Strukturális kritériumok vizsgálatának eredménye

[351] A 21. táblázat a belépési korlátokhoz kapcsolódó strukturális kritériumok vizsgálatának eredményeit összefoglalóan mutatja be. A táblázat oszlopaiban a piaci belépés egyes módjai, a sorokban az egyes kritériumok találhatóak, a metszetek az egyes kritériumok, mint belépési korlátok szerepét mutatják be.

	Saját, telefonszolgáltatás nyújtására „zöldmezősen” kiépített hálózattal történő belépés	Elsődlegesen más hírközlési szolgáltatás nyújtására kiépített hálózat továbbfejlesztésével történő belépés	Belépés hozzáférési szolgáltatás igénybevételével
Elsüllyedt költségek	Jelentős korlát	Kevésbé jelentős korlát	Kevésbé jelentős korlát
Nehezen megkettőzhető infrastruktúra feletti ellenőrzés	Jelentős korlát	Kevésbé jelentős korlát	Kevésbé jelentős korlát
Technológia előnyök v. felsőbbrendűség	Nem jelent belépési korlátot	Nem jelent belépési korlátot	Nem jelent belépési korlátot
Könnyű v. privilegizált hozzáférés a tőkepiacokhoz/pénzügyi forrásokhoz	Jelentős korlát	Kevésbé jelentős korlát	Kevésbé jelentős korlát
Méretgazdaságosság	Jelentős korlát	Kevésbé jelentős korlát	Kevésbé jelentős korlát
Választékgazdaságosság	Nem jelent belépési korlátot	Nem jelent belépési korlátot	Közepesen jelentős korlát
Vertikális integráció	Nem jelent belépési korlátot	Nem jelent belépési korlátot	Közepesen jelentős korlát
Forgalmazói és értékesítési hálózat fejlesztésének korlátai	Belépő vállalkozás korábbi piaci, vállalkozási aktivitásától függ (belépés módjától kevésbé)		
Termék/szolgáltatás diverzifikáció	Nem jelent belépési korlátot	Nem jelent belépési korlátot	Közepesen jelentős

21. táblázat: Strukturális kritériumok vizsgálatának eredménye

[352] Az elvégzett vizsgálatok alapján megállapítottam, hogy a kizárólag a helyhez kötött telefonszolgáltatás nyújtása érdekében történő piacra lépést jelentős belépési korlátok akadályozzák. Saját, telefonszolgáltatás nyújtására „zöldmezősen” kiépített hálózattal való belépés a fennálló strukturális korlátok miatt gyakorlatilag kizárható és a nagykereskedelmi hozzáférési szolgáltatások⁶³ igénybevételével történő piacra lépés is csak abban az esetben valószínűsíthető, ha a belépést követően a nagykereskedelmi szolgáltatás igénybevételével az új belépő más szolgáltatást (internet, műsorterjesztés) is nyújt előfizetői számára. Az elsődlegesen más hírközlési szolgáltatás nyújtására kiépített hálózat továbbfejlesztésével történő belépés esetén nem azonosíthatók a belépést megakadályozó belépési korlátok, fontos ugyanakkor hangsúlyozni, hogy a belépés mögött ebben az esetben a gyakorlatban nem, illetve elsősorban nem a helyhez kötött telefonszolgáltatás piacával kapcsolatos szempontok állnak.

I.9.1.2.2. Váltási hajlandóság és váltási költségek vizsgálata

⁶³ A korábban leírtak alapján a közvetítőválasztásos kötelezettség az ún. módosított zöldmezős megközelítésben nem vehető figyelembe.

[353] A jelen határozatban azonosított piacok kiskereskedelmi piacok, ezért a belépési korlátok vizsgálata során a kínálati szempontok mellett a keresleti oldal, ezen belül is elsősorban az előfizetők váltási hajlandóságának, illetve váltási költségeinek vizsgálatára is szükség van. A helyhez kötött telefonszolgáltatások piacán az előfizetők száma stagnál, illetve nagyon kis mértékben nő, így új előfizetők bevonására korlátozott lehetősége van a potenciális új belépőknek, a piaci belépés során döntően a piacon lévő szolgáltatók előfizetőit tudja megcélolni ajánlataival. Amennyiben az előfizetők váltási hajlandósága alacsony és/vagy a váltási költségeik magasak, akkor az új belépő nem lesz képes a gazdaságos működéshez szükséges előfizetők számát megszerezni, ami meghiúsíthatja a sikeres belépést.

Váltási hajlandóság vizsgálata

[354] Lakossági piackutatási adatok szerint, 2014 végén, azon háztartások közül, amelyek rendelkeznek helyhez kötött telefon előfizetéssel (ami az összes háztartás 48%-a), 40% mondta azt, hogy nélkülözhetetlen a vezetékes telefon, és csak 7% vélekedett úgy, hogy tulajdonképpen felesleges számára. Ezek az arányok a vezetékes telefont nem rendelkező háztartásokban rendre 0,5%, illetve 93%, mely jól jelzi, hogy azok számára, akik nem rendelkeznek vezetékes telefontal, ez a szolgáltatás nem bír többlet értékkel. Ezt támasztja alá azon adat is, hogy mindössze 1% azon háztartások aránya, akiknél nincs vezetékes telefon előfizetés, viszont tervezik, hogy az elkövetkező egy évben előfizetnek majd vezetékes telefonvonalra⁶⁴. Az üzleti előfizetések esetén a helyhez kötött telefonhasználat szinte teljes körűnek tekinthető. E körben 77% azoknak az aránya (a közvetlen előfizetők körében 79%), akik szerint a vezetékes telefon meglehetősen fontos vagy teljes mértékben elengedhetetlen. A felmérésben nem szerepelt egyetlen olyan vállalkozás, közintézmény vagy nonprofit szervezet sem, akik jelenleg nem rendelkeznek vezetékes telefon hozzáféréssel, de egy éven belül terveznek előfizetni. Egy piacra újonnan belépő szolgáltató tehát elsősorban a már vezetékes telefontal rendelkező ügyfeleket veheti célba ajánlataival, szolgáltató váltásra ösztönözve őket. Annak megítéléséhez, hogy milyen kilátásai vannak egy újonnan piacra lépőnek az ügyfélkör kiépítésére, az előfizetők váltási hajlandóságának és az ezt befolyásoló tényezőknek a vizsgálata adhat választ.

[355] A váltási hajlandóság több szempontból is megközelíthető. Egyrészt váltásra ösztönözhet, ha az előfizető nem elégedett a szolgáltatójával, illetve magával a nyújtott szolgáltatással. Nagyban növelheti a váltási hajlandóságot, ha az előfizető jól informált, aktívan tájékozódik a lehetőségeiről, tisztában van az éppen aktuális kínálattal, akciókkal. Azt is érdemes megvizsgálni, hogy mennyire rugalmas a kereslete, hogyan vélekedik, áremelés hatására váltana-e szolgáltatót. A váltási hajlandóság jó indikátora lehet, hogy a múltban hányan váltottak szolgáltatót, illetve saját bevallás alapján hányan kívánnak élni ezzel a lehetőséggel a jövőben. Fontos lehet a szolgáltató váltás elutasításával kapcsolatos attitűdök vizsgálata, tehát annak a feltárása, hogy azok a fogyasztók, akik elzárkóznak a szolgáltató váltástól, pontosan miért teszik. (A váltási hajlandóságot csökkentő tényező lehet például a nagy váltási költség – ilyen például a megkötött hűség szerződés esete, vagy ha a jelenlegi csomagkedvezmény nem elérhető az új szolgáltatónál.)

Elégedettség

[356] Lakossági piackutatási adatok alapján⁶⁵ a vezetékes telefonszolgáltatással rendelkező 13 év feletti lakossági felhasználók 64%-a teljes mértékben elégedett a szolgáltatással, további 26% pedig

⁶⁴ Ezzel szemben a vezetékes telefontal rendelkező háztartások 4,1%-a tervezi a szolgáltatás éven belüli lemondását. Összességében tehát a számok a piac további zsugorodását vetítik előre.

⁶⁵ Forrás: NMHH partícipációs piackutatás

többnyire/inkább elégedett, ezen belül a szolgáltatás hibamentessége – egytől ötös skálán – 4,56-os átlag értékelést kapott, míg a kedvező ár szempontjából 4,14-re, a kedvezményes csomagajánlatok szempontjából pedig 4,24-re értékelték az előfizetők a vezetékes telefonszolgáltatásukat. Arra a kérdésre, hogy hogyan ítéli meg a jelenlegi szolgáltatóját, 42% válaszolt úgy, hogy a jelenlegi szolgáltató a legjobb, míg 13% szerint létezik nála jobb szolgáltató is Magyarországon. 45% nem lát lényeges különbséget a szolgáltatók között, vagy nem tudja eldönteni. Az üzleti előfizetőkre vonatkozó kutatás⁶⁶ adatai alapján az üzleti előfizetők a vezetékes telefonszolgáltatásukat nyújtó szolgáltatót – egytől ötös skálán – értékelve az átlagérték egy szolgáltató esetében sem volt rosszabb négyesnél, a jellemző értékek a nagyobb szolgáltatóknál 4,1-4,4 között alakulnak. A piackutatási adatok alapján megállapítható, hogy a fogyasztók alapvetően elégedettek a telefonszolgáltatással, bár az ár tekintetében az elégedettség valamivel alacsonyabb⁶⁷.

Tájékozottság

[357] Piackutatási adatok⁶⁸ alapján a lakossági előfizetők csupán 21%-a törekszik arra, hogy naprakész legyen a szolgáltatók ajánlataival kapcsolatban (ezért több szolgáltató ajánlatát is átnézi, és összehasonlíttja a döntést megelőzően), 41% törekszik arra, hogy mindig a legjobb árú szolgáltatást vegye igénybe, viszont az előfizetők 20%-a kicsivel többet is hajlandó azért fizetni, hogy kevesebb utánajárással jusson a szolgáltatáshoz. 31% válaszolt úgy, hogy többnyire igyekszik megfontolni az új szolgáltatók ajánlatait és 29% azok aránya is, akik figyelembe veszik az akciókat és igyekeznek azok közül választani. 35% viszont azt a választ adta, hogy a távközlési szolgáltatók ajánlatai többnyire átláthatatlanok és nehezen érhetőek számára. Az előfizetők tájékozottsága szempontjából az új piacra lépőnek tehát nincs akkora hátránya a szolgáltató váltásra való ösztönzés terén, mint a többi vizsgált paraméter tekintetében.

Árérzékenység

[358] Arra a kérdésre, hogy mit tenne akkor, ha a jelenlegi használati szokások mellett 10%-kal megemelkedne a vezetékes telefonálás költsége a vezetékes telefontal rendelkező háztartások 14%-a választana valamilyen olcsóbb vezetékes telefon csomagot vagy szolgáltatót. Az üzleti előfizetők harmada szerint legalább 20-30%-kal kellene olcsóbbnak lennie az új szolgáltatónak, hogy – azonos minőségi és szolgáltatási színvonal mellett – biztosan átpártoljanak ehhez az új szolgáltatóhoz, a megkérdezettek 30%-a viszont semmiképpen nem váltana szolgáltatót. Az újonnan piacra lépőnek tehát jelentős árelőnyt kell biztosítania ahhoz, hogy váltásra ösztönözze a vezetékes telefon előfizetőket.

Múltbeli és a tervezett szolgáltató váltások aránya

⁶⁶ Forrás: NMHH üzleti piackutatás

⁶⁷ Ez utóbbi megállapítást támasztják alá az NMHH lakossági távközlési szokásokkal kapcsolatban éves rendszerességgel elvégzett piackutatási adatai is, amelyek szerint a telefonszolgáltatással kapcsolatos átlagos költség (2014-ben havi 3066 Ft) kevéssel a fogyasztók által ideálisnak tartott tartomány felett (2014-ben havi 2200-3000 Ft) található.

⁶⁸ Forrás: NMHH participációs piackutatás

[359] Piackutatási adatok⁶⁹ alapján a vezetékes telefontal rendelkező háztartásokban élő felnőttek 14%-a számolt be arról, hogy szolgáltatót váltottak a megelőző 4 éves időszakban. A jövőbeli váltási hajlandósággal kapcsolatban feltett kérdésre a 18 év feletti lakossági előfizetők csupán 3%-a válaszolta azt, hogy az elkövetkező egy évben tervezi a szolgáltató váltást. Az üzleti előfizetők esetén arra a kérdésre, hogy ha egy új szolgáltató azonos árak mellett azonos szintű és azonos minőségű szolgáltatást lenne képes nyújtani, váltanának-e, csupán 4% nyilatkozott úgy, hogy az újat venné igénybe a jelenlegi szolgáltató ajánlata helyett. A tervezett váltások fényében elmondható, hogy egy új piaci szereplő jelentős nehézségekkel szembesülne, amennyiben a hatékony működéshez szükséges előfizetői bázist gyorsan akarná kiépíteni.

Váltási hajlandósággal kapcsolatos vizsgálatok eredménye

[360] A váltási hajlandósággal kapcsolatos vizsgálatok alapján megállapítottam, hogy a potenciális új belépő szolgáltató a keresleti oldalon is jelentős belépési korlátokkal szembesül. Bár – a piackutatási kérdésekre adott válaszok alapján – az előfizetők tájékozottsága, piaci ajánlatokkal kapcsolatos ismerete megfelelőnek mondható, a meglévő szolgáltatójukkal való elégedettség magas és a múltbeli, valamint a tervezett szolgáltató váltások vizsgálata is kis váltási hajlandóságra utal. A szolgáltatás árával kapcsolatos kérdésekre adott válaszokból az derül ki, hogy az előfizetők valószínűsíthetően csak jelentősebb árelőny esetén hagynák el jelenlegi szolgáltatójukat. Az előfizetők váltási hajlandósága tehát alacsony szintű, az előfizetők nehezen mozdíthatóak, ami jelentősen megnöveli a piacra lépéshez kapcsolódó belépési költségeket.

Váltási költségek

[361] Az előfizetőknek a szolgáltató váltással kapcsolatban egyszeri, tranzakciós jellegű költségei merülhetnek fel. Ide tartoznak az új szerződés megkötésével kapcsolatos esetleges díjak, egyéb költségek (pl. végberendezés cseréje stb.). Megállapítható, hogy ezen költségek nagyságrendje nem akkora, amely a váltást megakadályozná, továbbá az új szolgáltató az egyszeri költségek átvállalásával, illetve az egyszeri díjak elengedésével ösztönözheti a váltást.

[362] Jelentős váltási költségeket okozhat ugyanakkor az előfizetőknek a korábbi szerződés felmondása, amennyiben ahhoz hűségidőszak kapcsolódik, vagy ha több szolgáltatás együttes – az önállóan igénybevett szolgáltatás díjához képes kedvezményes díjon történő – igénybevételére vonatkozik. A váltási költségek tekintetében ezért érdemes megvizsgálni, hogy az előfizetők mekkora hányadának van hűségi szerződése, vagy veszi igénybe az adott szolgáltatást kedvezőbb díjakat eredményező csomag ajánlatban. Amennyiben ugyanis az előfizetéshez hűségi szerződés, vagy a csomagban történő igénybevétel miatt kedvezőbb díj tartozik, akkor az előfizetőnek a váltás – a kapott kedvezmények elvesztése, illetve az esetlegesen fizetendő kötbér miatt – jelentős költségeket okozhat.

[363] Lakossági piackutatási adatok alapján⁷⁰ a lakossági vezetékes telefon előfizetők közel 47%-ának van érvényben lévő hűségi szerződése a vezetékes telefonszolgáltatójával. Az élő hűségi szerződéssel rendelkező előfizetők 86%-a szerint a hűségi szerződést érdemes volt megkötni. Az üzleti vezetékes előfizetőknek csak kevesebb, mint egynegyede nem írt alá hűségi szerződést⁷¹.

⁶⁹ Forrás: NMHH partícipációs piackutatás

⁷⁰ Forrás: NMHH lakossági piackutatás

⁷¹ Forrás: NMHH üzleti piackutatás

- [364] A vezetékes telefonszolgáltatást a lakossági előfizetők 69%-a, míg az üzleti előfizetők 47%-a veszi igénybe más szolgáltatásokkal összecsomagolva feltehetően kedvezményes áron. Az összecsomagolt termékek népszerűsége versenyhátrányt jelenthet egy új szereplő gyors és hatékony piacszerzésében, amennyiben az új szolgáltató nem képes hasonló csomagajánlattal előállni.
- [365] A leírtak alapján megállapítottam, hogy az előfizetők jelentős része számára a szolgáltató váltás jelentős váltási költségekkel jár, ami nehezíti – ugyanakkor önmagában nem akadályozza meg – a piacra esetlegesen újonnan belépő szolgáltató számára a gazdaságos működéshez szükséges méretű ügyfélállomány megszerzését.

I.9.1.2.3. Korábbi belépések vizsgálata

- [366] A korábbi belépések vizsgálata szintén segíthet annak értékelésében, hogy a piacon strukturális korlátok érvényesülnek-e. Amennyiben a múltban több sikeres – nem átmeneti, illetve nem csak lokális – belépés történt, az a strukturális korlátok hiányára, illetve a strukturális korlátok olyan szintjére utalhat, ami még nem akadályozza a piaci belépést.
- [367] Mindhárom azonosított piac tekintetében megállapítható, hogy az elmúlt években számos új szolgáltató jelent meg a helyhez kötött telefonszolgáltatás piacán, illetve a piacon már jelen lévő alternatív szolgáltatók jelentős hálózati fejlesztésekkel bővítették a helyhez kötött telefonszolgáltatással ellátott területük nagyságát.
- [368] A belépéseket a strukturális kritériumok vizsgálata során alkalmazott bontás (zöldmezős/meglévő hálózat továbbfejlesztése/nagykereskedelmi szolgáltatás igénybevétele) szerint vizsgálva megállapítható, hogy csak a telefonszolgáltatás nyújtása érdekében zöldmezősen kiépített hálózaton nyújtott szolgáltatással való belépés nem történt. Az új belépők vagy valamilyen nagykereskedelmi szolgáltatás igénybevételel nyújtott, vagy az eredetileg más hírközlési szolgáltatás nyújtására kiépített hálózatuk telefonszolgáltatás nyújtására történő alkalmassá tételét követően kialakított telefonszolgáltatással léptek be a piacra. Az elért piaci hatás szempontjából az utóbbi típusú belépéseknek van nagyobb jelentősége.
- [369] Az elmúlt évek belépéseit vizsgálva az is megállapítható, hogy helyhez kötött telefonszolgáltatás piacára történő belépés mögött nem, illetve elsősorban nem a helyhez kötött telefonszolgáltatás piacával kapcsolatos szempontok álltak. A verseny, illetve az új belépők piaci stratégiájának fókuszja a helyhez kötött telefonszolgáltatás piacánál tágabb, a helyhez kötött telefonszolgáltatások piacával kapcsolatos döntéseiket – így a belépéssel kapcsolatos döntést is - más piacokkal (internet, műsorterjesztés) összefüggésben, azokra tekintettel alakítják ki. Ezt mutatja az is, hogy az új belépők kínálatára kevésbé jellemző az önállóan kínált telefonszolgáltatás, a csak telefonszolgáltatást igénybe vevő előfizetők aránya alacsony, míg ugyanez az arány a volt koncessziós szolgáltatók esetében a jelen határozatban azonosított piacokon jóval magasabb.
- [370] A korábbi belépések vizsgálata tehát megerősíti azt a – strukturális kritériumok vizsgálata alapján tett – megállapítást, mely szerint a kizárólag a helyhez kötött telefonszolgáltatás nyújtása érdekében történő piacra lépést jelentős, tartós és magas belépési korlátok akadályozzák, nem valószínűsíthető tehát, hogy csak a helyhez kötött telefonszolgáltatás (ezen belül a forgalmi szolgáltatás) nyújtása érdekében – a jelen vizsgálatban az ún. módosított zöldmezős megközelítés miatt figyelembe nem veendő közvetítőválasztásos kötelezettség hiányában – új szolgáltatók lépnének a piacra.

I.9.1.3. Belépési korlátok vizsgálatának eredménye

- [371] Az I.9.1. pontban elvégzett vizsgálatok alapján megállapítottam, hogy a helyhez kötött telefonszolgáltatás piacain, ezen belül a jelen határozatban azonosított forgalmi piacokon is jelentős

és tartós, a piaci belépést akadályozó belépési korlátok azonosíthatók. Kizárólag a helyhez kötött telefonszolgáltatás nyújtása érdekében történő piacra lépés ez alapján nem valószínűsíthető. Az azonosított piacok ex-ante szabályozói szempontból való érintettségének megállapításához ennek megfelelően a második kritérium (hatékony versenyhez való közeledés) vizsgálata is szükséges.

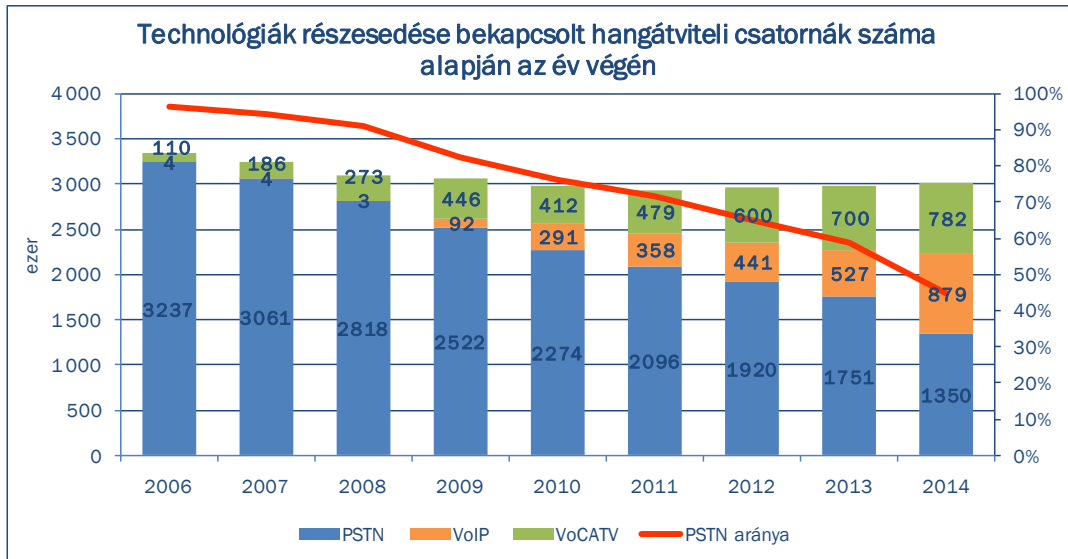
I.9.2. Hatékony versenyhez való közeledés

- [372] A hatékony versenyhez való közeledés esete akkor áll fenn, ha az adott piacon a külső szabályozói beavatkozás megszüntetése esetén a piac az önszabályozó mechanizmusai révén a külső szabályozási beavatkozás célját a vizsgált időtávon belül eléri. Ennek megfelelően a hatékony versenyhez való közeledés vizsgálata során annak az áttekintése szükséges, hogy léteznek-e olyan piaci mechanizmusok, amelyek a verseny erősödésére utalnak, illetve csökkentik az előző pontban azonosított belépési korlátok szerepét. A hatékony versenyhez való közeledés vizsgálata során a belépési korlátok vizsgálatához hasonlóan nem statikus, hanem dinamikus szemléletben, előretekintő módon, a módosított zöldmezős megközelítés alkalmazásával kell eljárni.
- [373] A leírtak alapján tehát a hatékony verseny vizsgálata a belépési korlátok „mögött” kibontakozó piaci verseny vizsgálatát jelenti. A hatékony versenyhez való közeledés nem jelenti szükségszerűen azt, hogy a hatékony verseny a vizsgált szabályozási időszakban (az adott piacelemzés előretekintő időtávján) – a rendelkezésre álló piaci információk, bizonyítékok alapján – megvalósul, a hatékony versenyhez való közeledés már akkor megállapítható, ha a piaci folyamatokból arra lehet következtetni, hogy a hatékony verseny az előrelátható jövőben az adott piacon előírt ex-ante szabályozás nélkül megvalósul.
- [374] Az ERG hármas kritériumrendszer alkalmazásával kapcsolatos iránymutatása⁷² a következő tényezők vizsgálatát javasolja a hatékony versenyhez való közeledés vizsgálata során:
- Piaci részesedések alakulása;
 - Árak alakulása, árazási gyakorlat;
 - A nehezen megkettőzhető infrastruktúra feletti ellenőrzés;
 - Termék/szolgáltatási diverzifikáció;
 - Terjeszkedés akadályai;
 - Potenciális verseny.
- [375] A felsorolt szempontok vizsgálata előtt áttekintettem a helyhez kötött telefonszolgáltatás magyarországi piacán zajló versenyre hatást gyakorló jelentős folyamatokat és a verseny alapvető jellemzőit.
- [376] A helyhez kötött telefonszolgáltatás hazai piacán zajló versenyre az elmúlt években a legjelentősebb hatást a párhuzamos infrastruktúrák fejlesztése, az IP-alapú hangátviteli megoldások megjelenése, valamint a komplex szolgáltatáscsomagok terjedése gyakorolta.
- [377] Az elmúlt évtized második felében a hagyományos PSTN-hálózatok mellett a kábelhálózatok fejlesztése nyomán a helyhez kötött telefonszolgáltatások hazai kínálatában megjelent a kábelmodemes internet, illetve a kábelmodemes telefonszolgáltatás. Emellett a részben vagy teljes egészében fényvezető szálak hozzáférési hálózaton nyújtott – IP-alapú – telefonszolgáltatás is megjelent a piacon. A fejlesztések eredményeként az elmúlt években az alternatív szolgáltatók (beleértve a más volt koncessziós szolgáltató területén hálózatot fejlesztő volt koncessziós

⁷² ERG report on Guidance on the application of the three criteria test (ERG (08) 21 ERG Report on 3 criteria test

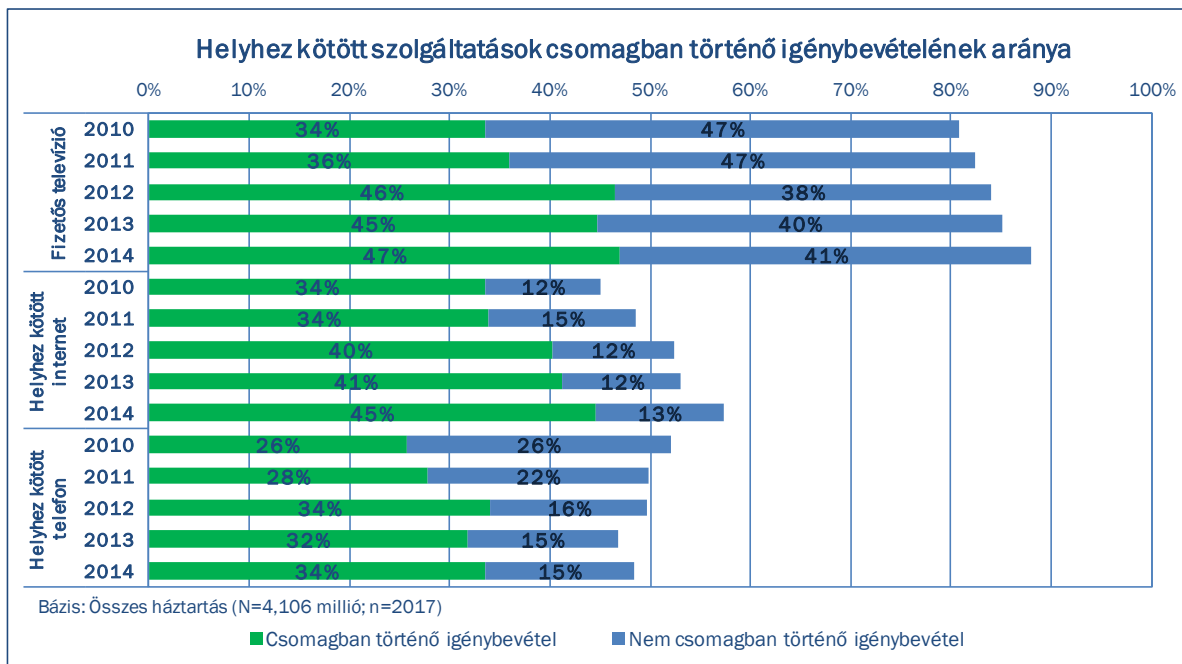
szolgáltatókat is) jelentős piaci részesedést szereztek mind a hozzáférések számát, mind a forgalmat tekintve (a kapcsolódó piaci részesedéseket lásd az I.9.2.1. pontban található 23. táblázatban).

[378] A hálózatok fejlesztésével összefüggésben a hazai telefonszolgáltatások piacán az IP-alapú megoldások egyre szélesebb teret nyernek, a hagyományos, vonalkapcsolt megoldások piaci szerepe csökken.

42. ábra: Technológiák részesedése bekapcsolt hangátviteli csatornák számából, 2006-2014
 Forrás: NMHH vezetékes gyorsjelentések

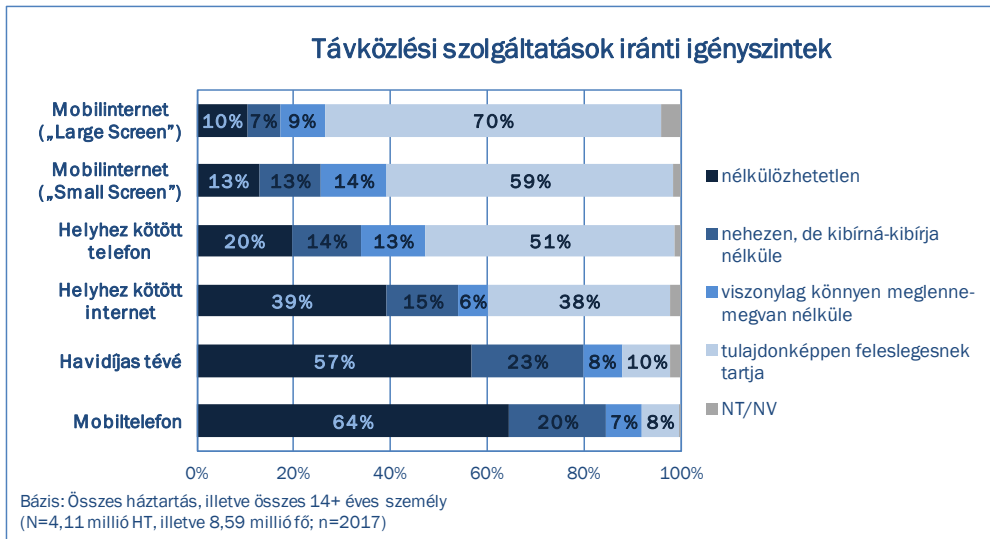
[379] A hálózatok fejlesztésének eredményeként egyre több szolgáltató vált képessé több szolgáltatás (internet, műsorterjesztés, telefon) párhuzamos nyújtására. A piaci kínálatban megjelentek és egyre nagyobb teret nyertek a több helyhez kötött szolgáltatást tartalmazó komplex szolgáltatáscsomagok. Napjainkra a helyhez kötött szolgáltatások többségét az előfizetők csomagban veszik igénybe.

43. ábra: Helyhez kötött szolgáltatások csomagban történő igénybevételének aránya, 2010-2014
 Forrás: NMHH lakossági piackutatások

[380] A komplex szolgáltatáscsomagok terjedésével a helyhez kötött telefonszolgáltatás szerepe fokozatosan átalakul, alapvető szolgáltatásból egyre inkább kiegészítő szolgáltatássá válik a

fogyasztók nagy része számára, a helyhez kötött szolgáltatások piacain zajló verseny fő „driveerei” a műsorterjesztés és az internet szolgáltatások.

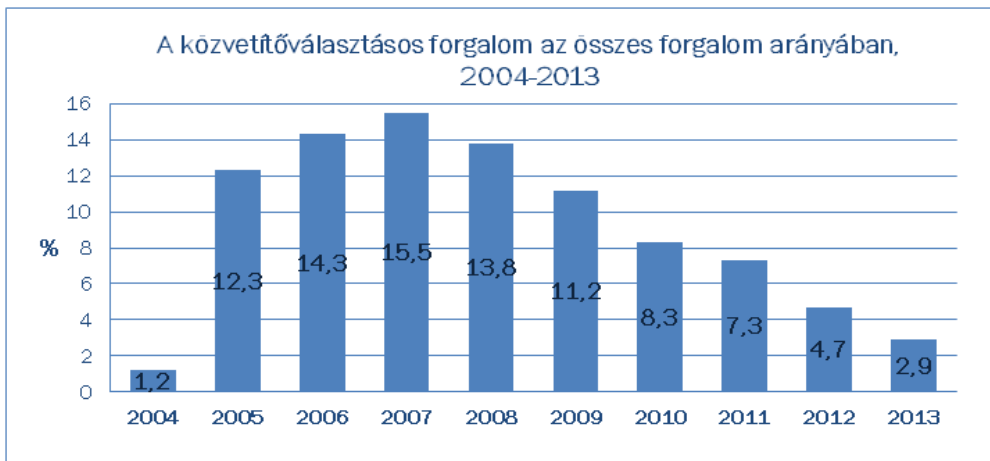

44. ábra: A távközlési szolgáltatások iránti igényszintek, 2014

Forrás: NMHH lakossági piackutatás

[381] A párhuzamos infrastruktúrák fejlesztése, az IP-alapú hangátviteli megoldások megjelenése, valamint a komplex szolgáltatáscsomagok terjedése tehát jelentős hatást gyakorolt a helyhez kötött telefonszolgáltatások piacán zajló versenyre, emellett – bár a mobil telefonszolgáltatás esetében nem volt azonosítható a helyhez kötött és a mobiltelefon szolgáltatások piacainak összevonásához elegendő szintű kritikus árrugalmasság – a piaci versenyre a teljes időszakban a mobil piaci verseny külső nyomást gyakorolt. Az időszak végén megjelenő nem menedzselt, számítógépes alkalmazás felhasználásával igénybe vehető (OTT) szolgáltatások – bár a mobil szolgáltatásokhoz hasonlóan kritikus helyettesítés e szolgáltatások esetében sem volt azonosítható – szintén egyre növekvő nyomást gyakorolnak a „hagyományos” helyhez kötött telefonszolgáltatásokat nyújtó szolgáltatók piaci (elsősorban árazási) gyakorlatára.

[382] Az infrastruktúra alapú verseny erősödésével és a komplex szolgáltatáscsomagok terjedésével párhuzamosan a közvetítőválasztásos verseny szerepe fokozatosan csökkent. A közvetítőválasztásos forgalom aránya a 2007-es csúcspontot követően folyamatosan csökkent, 2013-re a hívásoknak már csak a 3%-át tették ki a közvetítő szolgáltató igénybevételével indított hívások. 2014-re a számviteli szétválasztási beadványok adatai alapján a közvetítőválasztásos forgalom további 20%-kal csökkent.

45. ábra: Közvetítőválasztásos forgalom aránya, 2004-2013

Forrás: NMHH piacelemzési adatbekerés

[383] Ha a közvetítéválasztásos hívások földrajzi eloszlását vizsgáljuk, akkor megállapítható, hogy a hívások döntő részét olyan településekről indították, ahol az infrastruktúra alapú verseny (tehát a párhuzamos infrastruktúra) is jelen van. Az „egy szolgáltató” településekről csak a hívások 18,4%-át indították és ezeken a településeken a használat intenzitása is alacsonyabb (tehát egy előfizetőre átlagosan kevesebb közvetítéválasztásos perc jut).

Szolgáltató szám*	Település (db)	Házartás-szám (db)	Belföldi irányú CS forgalom (perc)	Belföldi irányú CS forgalom (%)	Nemzetközi irányú CS forgalom (perc)	Nemzetközi irányú CS forgalom (%)	Összes CS forgalom (perc)	Összes CS forgalom (%)
1	1 967	1 012 791	26 779 741	18,44%	1 089 942	18,33%	27 869 683	18,43%
2	1 124	1 726 282	69 217 500	47,66%	3 087 349	51,91%	72 304 849	47,83%
3	81	1 297 767	46 957 407	32,33%	1 709 063	28,73%	48 666 470	32,19%
4	3	43 274	2 277 125	1,57%	61 390	1,03%	2 338 515	1,55%
Végösszeg	3 175	4 080 114	145 231 773	100 %	5 947 744	100%	151 179 517	100%

*Szolgáltatószám: saját infrastruktúrával rendelkező, legalább 5%-os piaci részesedésű szolgáltatók száma

22. táblázat: Közvetítéválasztásos forgalom megoszlása, 2013

Forrás: NMHH piacelemzési adatbekérés

[384] A piaci versenyt meghatározó főbb tendenciák, piaci folyamatok ismertetését követően megvizsgáltam az ERG hármas kritériumrendszer alkalmazásával kapcsolatos iránymutatásában a hatékony versenyhez való közeledés vizsgálatához kapcsolódó, korábban felsorolt tényezőket.

I.9.2.1. Piaci részesedések alakulása

[385] A helyhez kötött telefonszolgáltatások piacára az elmúlt években mind a volumenek, mind a bevételek tekintetében a folyamatos lemorzsolódás volt jellemző. Az előfizetőszám csökkenése azonban az új, infrastruktúra-alapú kihívók belépésével fokozatosan lelassult, illetve 2012 közepén az előfizetők számát tekintve már kisebb növekedés is láthatóvá vált. Ez a változás a forgalmakban kevésbé jelentkezik, ami elsősorban annak tudható be, hogy a piac bővülésében szerepet játszó – általában komplex csomagokban, „kiegészítő” jelleggel értékesített – VoIP előfizetői hozzáféréseken a felhasználók kevesebb hívást indítanak, mint a hagyományos PSTN hozzáféréseken.

[386] A piaci részesedéseket az azonosított földrajzi piacokra vizsgálva eltérő intenzitással, de mindhárom volt koncessziós területen hasonló folyamatok láthatók akár az előfizetőszámokat, akár a lebonyolított forgalmat vizsgáljuk.

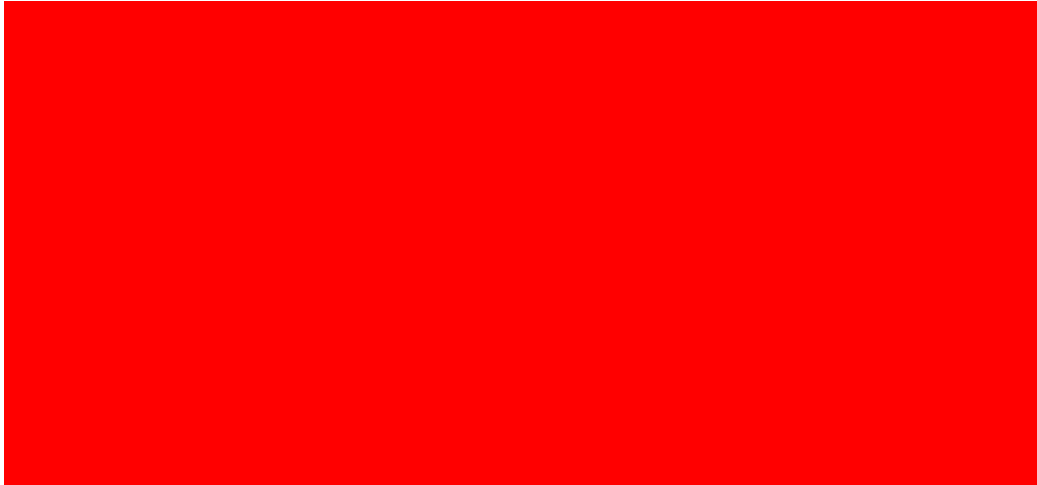
		Magyar Telekom terület		Invitel terület		UPC terület	
		Magyar Telekom	Alternatív szolgáltatók	Invitel	Alternatív szolgáltatók	UPC	Alternatív szolgáltatók
Előfizető-szám	2011						
	2012						
	2013						
Belföldi forgalom	2011						
	2012						
	2013						

23. táblázat: Volt koncessziós szolgáltatók piaci részesedése a hozzáférések száma és a belföldi forgalom alapján, 2011-2013

Forrás: NMHH piacelemzési adatbekérés

A táblázat üzleti titkot tartalmaz.

[387] A táblázatból jól látható, hogy a korábbi piacvezetők (az adott területen volt koncessziós szolgáltatók) piaci részesedése folyamatosan csökken, ezzel párhuzamosan az alternatív szolgáltatók szerepe nő. Számos településen már nem a volt koncessziós szolgáltató a legnagyobb piaci szereplő. Ez a tendencia az előfizetőszámokat vizsgálva előrehaladottabb, mint az indított forgalom tekintetében⁷³.

46. ábra: Legtöbb előfizetővel rendelkező szolgáltatók az egyes településeken, 2013

Forrás: NMHH piacelemzési adatbekérés

Az ábra üzleti titkot tartalmaz.

47. ábra: Legnagyobb belföldi forgalmat bonyolító szolgáltatók az egyes településeken, 2013

Forrás: NMHH piacelemzési adatbekérés

Az ábra üzleti titkot tartalmaz.

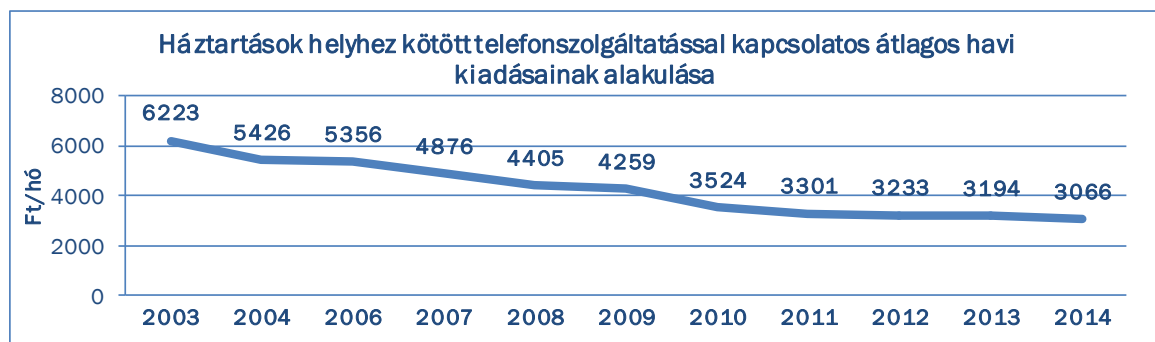
[388] A piaci részesedéseket a szolgáltatásnyújtás jellege – saját infrastruktúrán, illetve más szolgáltató infrastruktúráján nyújtott szolgáltatás – vizsgálva megállapítható, hogy a legjelentősebb kihívók saját infrastruktúrával rendelkeznek, a szolgáltatásalapú verseny – elsősorban a közvetítőválasztás – szerepe fokozatosan csökken. A verseny fő hajtóerejét nem a jelen határozatban vizsgált piacon korábban kirótt kötelezettségen alapuló közvetítőválasztásos szolgáltatások jelentik, hanem egyértelműen a párhuzamos, saját infrastruktúrákon nyújtott szolgáltatások, illetve kisebb mértékben a más piacon kirótt kötelezettségen alapuló szabályozott nagykereskedelmi szolgáltatások (pl. bitfolyam hozzáférés, hurokátengedés). Ez azt jelenti, hogy a piaci részesedések esetében tapasztalható

⁷³ Ennek a háttérben az áll, hogy az alternatív szolgáltatók előfizetői átlagosan kevesebb forgalmat bonyolítanak.

tendenciák a jelen piacon korábban kirótt szabályozás hiányában is várhatóan tartósan érvényesülnek a piacon.

1.9.2.2. Árak alakulása, árazási gyakorlat

- [389] A korábban ismertetett tendenciák – komplex szolgáltatáscsomagok, IP-alapú hangszolgáltatás terjedése – a helyhez kötött telefonszolgáltatás esetében alkalmazott árazási gyakorlatra, illetve az árak szintjére is jelentős hatást gyakoroltak. Az árazási gyakorlat a múlt évtized közepétől fokozatosan átalakult, az előfizetési díj részben vagy teljes egészében történő „lebeszélését” lehetővé tevő díjcsomagok megjelenése és a helyhez kötött telefonszolgáltatás más helyhez kötött szolgáltatásokkal együtt, egy csomagban történő értékesítése az egyes szolgáltatások, szolgáltatáselemek (forgalmi, hozzáférési szolgáltatás) elkülönült árainak meghatározását jelentősen megnehezíti.
- [390] Az árak alakulásának vizsgálata a leírtak alapján tehát jelentős módszertani kihívást jelent és a piacon alkalmazott árazási gyakorlat miatt a forgalmi szolgáltatások árszintjének változása korlátozottan mérhető, ugyanakkor a helyhez kötött telefonszolgáltatás „általános” árszintjének változásával kapcsolatban pontosabb eredményekhez juthatunk. A következőkben első lépésben a fogyasztók piackutatási kérdésekre adott válaszait tekintem át, ezt követően a fajlagos bevételi értékek alakulásán keresztül is megvizsgálom az árak alakulását.
- [391] A lakossági piackutatási adatok a helyhez kötött telefonszolgáltatással kapcsolatos kiadások folyamatos, lassuló ütemű csökkenését mutatják. A csökkenés hosszabb időtávon vizsgálva jelentős, a háztartások helyhez kötött telefonszolgáltatással kapcsolatos átlagos havi kiadása az elmúlt 10 évben (nominálisan) a felére csökkent.

48. ábra: Háztartások helyhez kötött telefonszolgáltatással kapcsolatos átlagos havi kiadásainak alakulása, 2003-2014

Forrás: NMHH lakossági piackutatások

- [392] A kiadások mellett a használat, tehát a helyhez kötött hozzáférésekről indított forgalom is csökkent a vizsgált időszakban (lásd 2. ábra), a csökkenés mértéke valamelyest elmarad a kiadások csökkenésének mértékétől. A kiadások és a volumenek együttes vizsgálata alapján – figyelembe véve, hogy a telefonszolgáltatással kapcsolatos kiadások jellemzően hozzáférési és forgalmi díjrészekből állnak – az áraknak a kiadások csökkenésétől elmaradó, ugyanakkor jelentős csökkenésére lehet következtetni. A piackutatási adatokkal kapcsolatban fontos hangsúlyozni, hogy azok nem objektív adatokon, hanem a fogyasztók válaszain alapulnak, így az árszínvonal pontos mérésére kevésbé alkalmasak, az árváltozások irányát ugyanakkor viszonylag pontosan jelzik.
- [393] A fajlagos forgalmi bevételek számítása során – tekintettel arra, hogy az előfizetők nagyobb része a helyhez kötött telefonszolgáltatást olyan díjcsomagban veszi igénybe, amely az előfizetési díj ellenében lebeszélhető perceket tartalmaz – az egy indított percre jutó díjbevételeket kétféleképpen is kiszámítottam: csak a forgalmi díjakat figyelembe véve, illetve az előfizetési és a belföldi forgalmi díjakat együttesen figyelembe véve. Az árak változásával kapcsolatos tendenciák teljes megismerése érdekében a táblázatban az egy előfizetőre vetített előfizetési és forgalmi bevételeket is feltüntettem.

	év	Magyar Telekom terület			Invitel terület			UPC terület		
		Magyar Telekom	Alternatív szolgáltatók	Teljes piac	Invitel	Alternatív szolgáltatók	Teljes piac	UPC	Alternatív szolgáltatók	Teljes piac
Egy előfizetőre jutó bevétel (forgalmi + előfizetési díj) Ft/hó	2011			2281			2582			3028
	2012			2102			2084			2397
	2013			1933			1890			2103
Egy előfizetőre jutó előfizetési díj bevétel Ft/hó	2011			1713			1898			2107
	2012			1596			1611			1701
	2013			1534			1343			1442
Egy percre jutó bevétel (forgalmi + előfizetési díj) Ft/perc	2011			15,0			24,3			22,5
	2012			11,9			19,7			17,5
	2013			12,0			18,3			16,1
Egy percre jutó forgalmi díj bevétel Ft/perc	2011			3,7			6,4			6,9
	2012			2,9			4,5			5,1
	2013			2,5			5,3			5,1

24. táblázat: Fajlagos bevételek alakulása, 2011-2013

Forrás: NMHH piacelemzési adatbekerés

A táblázat üzleti titkot tartalmaz.

- [394] Az egy percre jutó forgalmi díjbevételek mindhárom földrajzi piacon folyamatosan csökkennek. Az előfizetési díjak és a forgalmi díjak együttes vizsgálata hasonló eredményre vezet, az egy indított percre jutó bevételek ebben az esetben is csökkenő tendenciát mutatnak. **(Üzleti titok)**
- [395] A fajlagos bevételi értékek természetesen nemcsak az árak alakulásától, hanem a különböző árakat tartalmazó díjcsomagokra előfizetők megoszlásától is függ (összetétel hatás), a fajlagos bevételi értékek változását tehát az előfizetők csomagváltásai is befolyásolhatják. (Figyelembe véve a hírközlési iparágra jellemző árazási gyakorlatot, ahol a szolgáltatók az árakat gyakran új díjcsomagok bevezetésével és a korábbiak kivezetésével változtatják, a csomagösszetétel változásában jelentős mértékben tükröződnek az árak változására adott fogyasztói reakciók, illetve másképpen fogalmazva az összpiaci árváltozások a csomagösszetétel változását is tükrözik.) Függetlenül ugyanakkor attól, hogy a fajlagos bevételek csökkenése az árak csökkenése és/vagy a különböző díjcsomagokra előfizető fogyasztók megoszlásának változása miatt következik be, a fajlagos bevétel csökkenés mindenképpen arra utal, hogy az előfizetők adott mennyiségű szolgáltatáshoz alacsonyabb áron jutottak hozzá, az effektív – a piacon elért – árak tehát csökkentek és a csökkenés mértéke jelentős.
- [396] Az árak alakulására jelentős hatást gyakorló főbb tendenciák – infrastruktúra alapú verseny, komplex szolgáltatáscsomagok terjedése, OTT szolgáltatások – a jelen piacon korábban kirótt szabályozás hiányában is várhatóan tartósan fennmaradnak.

I.9.2.3. A nehezen megkettőzhető infrastruktúra feletti ellenőrzés

[397] A belépési korlátok vizsgálata során (I.9.1. pont) megállapítottam, hogy kizárólag a helyhez kötött telefonszolgáltatás nyújtása érdekében az infrastruktúra gazdaságos megkettőzése nem életszerű feltételezés. Megállapítottam ugyanakkor, hogy az elmúlt években – elsősorban eredetileg más elektronikus hírközlési szolgáltatás nyújtására kiépített hálózatok továbbfejlesztésével – számos szolgáltató vált képessé helyhez kötött telefonszolgáltatás saját infrastruktúráján történő megvalósítására. Ennek eredményeként – eltérő mértékben és földrajzi megoszlásban – mindhárom azonosított földrajzi piacon – telefonszolgáltatás nyújtására alkalmas – párhuzamos infrastruktúrával rendelkező piaci szereplők jelentek meg.

	Magyar Telekom terület				Invitel terület				UPC terület			
	Települések		Érintett lakosság (háztartások)		Települések		Érintett lakosság (háztartások)		Települések		Érintett lakosság (háztartások)	
	száma	aránya	száma	aránya	száma	aránya	száma	aránya	száma	aránya	száma	aránya
2011	694	27%	2 201 860	70%	239	41%	626 606	74%	6	14%	29 385	30%
2012	850	33%	2 383 147	75%	283	48%	672 203	80%	10	23%	37 360	38%
2013	914	36%	2 381 541	75%	283	48%	672 034	80%	11	26%	40 321	41%

25. táblázat: Párhuzamos infrastruktúrával ellátott települések száma/aránya, 2011-2013

Forrás: NMHH piacelemzési adatbekérés

[398] A 25. táblázatból jól látható, hogy a párhuzamos infrastruktúrával ellátott települések⁷⁴ száma mindhárom azonosított piacon folyamatosan nő. Az ellátottságban jelentős területi eltérések azonosíthatók.

49. ábra: Párhuzamos infrastruktúrával ellátott települések, 2013

Forrás: NMHH piacelemzési adatbekérés

Az ábra üzleti titkot tartalmaz.

[399] A nehezen megkettőzhető infrastruktúra feletti ellenőrzés, mint abszolút versenyelőny tehát megszűnt, ennek ellenére a volt koncessziós szolgáltatók a helyhez kötött telefonszolgáltatás nyújtása tekintetében továbbra is relatív előnyben vannak a saját volt koncessziós területeiken, a hálózati lefedettségük továbbra is a legnagyobb, önmagában egyetlen új belépő hálózata sem összevethető méretű az adott terület volt koncessziós szolgáltatóéval. A relatív előny mértéke a párhuzamos

⁷⁴ Párhuzamos infrastruktúrával ellátott településnek ebben az esetben is azt tekintjük, ahol legalább két saját infrastruktúrával rendelkező, legalább 5%-os piaci részesedésű szolgáltató található.

hálózatok fejlesztésével a jövőben várhatóan csökken, ugyanakkor tartósan fennmarad. Mindazonáltal a párhuzamos hálózatok jelenléte és fejlesztése már jelenleg is jelentős nyomást gyakorol a piacvezetők magatartására.

- [400] A párhuzamos infrastruktúrák fejlesztését „mozgató” tendenciák – technológiai fejlődés (IP-alapú megoldások terjedése), komplex szolgáltatáscsomagok kialakításának piaci kényszere – várhatóan a jövőben is érvényesülnek a piacon, ami a párhuzamos infrastruktúrával ellátott területek további növekedését vetíti előre.

1.9.2.4. Termék/szolgáltatási diverzifikáció

- [401] A belépési korlátok vizsgálata során megállapítottam, hogy a termék/szolgáltatási diverzifikáció – a helyhez kötött telefonszolgáltatás jellege (homogén termék) miatt – a helyhez kötött telefonszolgáltatás piaca esetében elsősorban az árakban, illetve a telefonszolgáltatással együtt értékesített szolgáltatások kínálatában jelentkezik. A csomagolás képessége a telefonszolgáltatás esetében kiemelt fontosságú, a helyhez kötött telefonszolgáltatás egyre inkább kiegészítő jellegűvé, egyre több fogyasztó számára nélkülözhető szolgáltatássá válik, ilyen körülmények között pedig a csomagolás segíthet az ügyfelek megtartásában és a lemorzsolódás csökkentésében.
- [402] A piaci kínálatot vizsgálva megállapítható, hogy a saját infrastruktúrával piacra lépő szolgáltatók (amely szolgáltatók hálózata eredendően nem a telefonszolgáltatás nyújtása érdekében került kiépítésre) természetesen képesek más (műsorterjesztési, internet) szolgáltatás nyújtására, így a volt koncessziós szolgáltatókhoz képest nincsenek hátrányban a csomagolás területén. Sőt, mivel a jelentősebb új belépők gyakorlatára jellemző, hogy a helyhez kötött telefonszolgáltatást a „kulcsszolgáltatás” (műsorterjesztés és/vagy internet) mellett kiegészítő szolgáltatásként nyújtják és a hozzáférés díját jellemzően nem a telefonszolgáltatás díjában térítik, ez a telefonszolgáltatás árazásában előnyt biztosít a számukra. Megfigyelhető ugyanakkor, hogy az utóbbi években a csomagképzés során a volt koncessziós szolgáltatók is egyre inkább igazodnak e piaci gyakorlathoz.
- [403] A leírtak alapján megállapítható, hogy a termék/szolgáltatási diverzifikáció területén nem azonosíthatóak olyan különbségek a szolgáltatók között, amelyek a helyhez kötött telefonszolgáltatás piacán zajló versenyben egyik vagy másik szolgáltató számára jelentősebb előnyt biztosítanak a piaci versenyben.

1.9.2.5. Terjeszkedés akadályai

- [404] A hatékony versenyhez való közeledés vizsgálata a belépési korlátok „mögött” kibontakozó piaci verseny vizsgálatát jelenti, ami magában foglalja a piacra később belépő szolgáltatók növekedését, piaci terjeszkedését akadályozó objektív korlátok meglétének vizsgálatát. Amennyiben a terjeszkedés akadályozott, illetve objektív felső korlátja van, az a piaci verseny is alapvetően behatárolja.
- [405] Általánosságban megállapítható, hogy gyorsan növekvő piacokon a piaci növekedés az új belépő számára is könnyebb, érett, telített piacokon ez jelentős korlátokba ütközhet. A helyhez kötött telefonszolgáltatás piaca érett piac, a piaci növekedés keresleti oldalról jelentős korlátokba ütközik. Ilyen körülmények között a piaci terjeszkedés csak más szolgáltatók előfizetőinek megszerzésével lehetséges. Az elmúlt időszak adatait vizsgálva megállapítható, hogy a helyhez kötött telefonszolgáltatás piacára saját hálózattal belépő új szolgáltatók – annak ellenére, hogy a helyhez kötött telefonszolgáltatás piaca folyamatos, lassú zsugorodást mutatott – mindhárom azonosított piacon jelentős piaci részesedésre tettek szert, ezzel párhuzamosan a volt koncessziós szolgáltatók piaci részesedése csökkent (ezzel kapcsolatban lásd korábban a 23. táblázatot).

- [406] A tényadatok tehát azt mutatják, hogy a piacra saját hálózattal belépő szolgáltatók a belépési korlátok „mögött” jelentős növekedést voltak képesek elérni. A növekedés forrása az eredetileg más elektronikus hírközlési szolgáltatás nyújtására kiépített hálózatok továbbfejlesztése és telefonszolgáltatás nyújtására alkalmassá tétele. A hálózatok fejlesztése a szolgáltatók esetében piaci kényszer, a komplex szolgáltatáscsomagok kialakításának képessége a piaci versenyben való helytállás kulcsfontosságú eleme, ennek megfelelően a jövőben az alternatív szolgáltatók részéről további fejlesztések várhatók, amelynek eredményeként a hang szolgáltatás nyújtására (is) alkalmas párhuzamos hálózatok kiterjedése várhatóan nő, ami – a piaci verseny alakulásától függően – a helyhez kötött telefonszolgáltatás piacán (is) teret nyit a piacra később belépő szolgáltatók további piaci térnyerésének. Megjegyzendő ugyanakkor, hogy a piaci terjeszkedésben – ahogyan a belépésben is – várhatóan a jövőben is fennmaradnak a földrajzi különbségek, egyes – telefonszolgáltatás nyújtására alkalmas, illetve alkalmassá tehető - hálózattal nem lefedett, kedvezőtlenebb keresleti és/vagy telepítési adottságokkal rendelkező településen a jövőben sem várható a saját infrastruktúrán telefonszolgáltatást nyújtó alternatív szolgáltató megjelenése.
- [407] A saját hálózaton nyújtott szolgáltatás mellett a terjeszkedés másik lehetséges módja a jelentős piaci erejüként azonosított szolgáltatók hálózatán igénybevett, (nem jelen határozatban vizsgált piacon korábban kirótt) szabályozott nagykereskedelmi szolgáltatások (hurokátengedés, bitfolyam hozzáférés) felhasználásával nyújtott telefonszolgáltatás. Korábban megállapítottam, hogy az ilyen módon történő belépés csak a telefonszolgáltatás nyújtása érdekében nem valószínű, ugyanakkor a más szolgáltatással (internet) együtt nyújtott telefonszolgáltatás ebben az esetben is életképes alternatíva. A hazai piacon ennek megfelelően a fenti nagykereskedelmi szolgáltatásokat igénybe vevő alternatív szolgáltatók a telefonszolgáltatást az esetek döntő többségében internet szolgáltatással együtt nyújtják a felhasználók számára. A szabályozott nagykereskedelmi szolgáltatások mindhárom azonosított piacon megtalálhatóak, így a terjeszkedés elméletileg nem korlátozott.
- [408] A leírtak alapján megállapítottam, hogy a piacra később belépő szolgáltatók az elmúlt években jelentős piaci részesedésre tettek szert és a hálózatok fejlesztésével a részesedésük további növekedése várható. A piaci terjeszkedésnek tehát további tartalékai vannak.

1.9.2.6. Potenciális verseny

- [409] Potenciális versenyről akkor beszélünk, ha egy lehetséges áremelkedés hatására hosszabb távon beléphetnek a piacra helyettesítő szolgáltatást előállító vállalkozások. Tehát a potenciális verseny a kínálati helyettesítés hosszabb távon történő megvalósulásának tekinthető. Egy ilyen hosszabb távú helyettesítésnek már a lehetősége is visszatarthatja a piacon lévő szolgáltatókat attól, hogy tevékenységüket a versenytársaktól, a vevőktől és végső soron a fogyasztóktól nagymértékben függetlenül folytassák, így például elzárkóznak a szolgáltatás nyújtásától, vagy árakat jelentős mértékben megnöveljék (vagy jelentősen a kompetitív szint felett tartásák). Ha egy piac hosszabb távon az új belépők által „megtámadható” piac, az a piacon jelen lévő szolgáltatók tevékenységét, a piaci erőfölénnyel való esetleges visszaélést már az adott piaci viszonyok között is korlátozhatja.
- [410] A kínálati helyettesítés vizsgálata során megállapítottam, hogy olyan elektronikus hírközlési piaci szereplők, amelyek a kiskereskedelmi forgalmi szolgáltatások árának kismértékű (5-10%-os), de tartós áremelkedésének hatására rövidtávon helyhez kötött kiskereskedelmi forgalmi szolgáltatást indítanának a keresleti helyettesítés során leírt technológiáktól eltérő technológiával, nincsenek jelen a hazai piacon. A kínálati helyettesítés vizsgálata során ezzel kapcsolatban leírtak hosszabb távon is érvényesülnek, tehát a belépéshez kapcsolódó strukturális korlátok (jelentős hálózati beruházási szükséglet) hosszabb időtávon is fennállnak, így megállapítható, hogy a piacon jelen lévő

technológiáktól eltérő technológiával nyújtott szolgáltatás által támasztott potenciális verseny hosszabb távon sem merül fel a helyhez kötött telefonszolgáltatás piacán.

- [411] A potenciális verseny azonban nemcsak a saját infrastruktúrán nyújtott szolgáltatásokkal történő piaci belépés fenyegetését jelentheti, hanem a különböző szabályozott nagykereskedelmi szolgáltatások igénybevételével történő piaci belépés is korlátozhatja a piacon már jelen lévő szolgáltató(k) magatartását. Korábban, a belépési korlátok vizsgálata során megállapítottam, hogy nem valószínű, hogy az elérhető szabályozott nagykereskedelmi szolgáltatások felhasználásával, csak a telefonszolgáltatás nyújtása érdekében⁷⁵ új szolgáltató lépjen a piacra. Ez a megállapítás a kiskereskedelmi forgalmi szolgáltatások árának kismértékű (5-10%-os) növekedése esetén is érvényes. Ugyanakkor a kiskereskedelmi forgalmi szolgáltatások árának nagyobb (5-10%-ot lényegesen meghaladó) növelésének felső korlátja van, egy adott díjszint felett a telefonszolgáltatás szabályozott nagykereskedelmi szolgáltatások igénybevételével, önállóan történő nyújtása is kifizetődővé válik.
- [412] A leírtak alapján megállapítottam, hogy a piacon már jelen lévő szolgáltatók számára a potenciális verseny korlátozott fenyegetést jelent, kizárólag a telefonszolgáltatás nyújtása érdekében a piacon még jelen nem lévő szolgáltatók piacra lépése sem saját hálózaton – a piacon még jelen nem lévő technológiával – nyújtott szolgáltatással, sem szabályozott nagykereskedelmi szolgáltatás felhasználásával nem várható hosszabb távon sem, a jelentősebb díjnövekedésnek ugyanakkor a más piacon kirótt szabályozott nagykereskedelmi szolgáltatások rendelkezésre állása korlátot szab.

1.9.2.7. Hatékony versenyhez való közeledés vizsgálatának eredményei

- [413] A 26. táblázat a hatékony versenyhez való közeledés egyes kritériumai vizsgálatának eredményeit összefoglalóan mutatja be.

Piaci részesedések alakulása	Volt koncessziós szolgáltatók piaci részesedése volt koncessziós területükön folyamatosan csökken, infrastruktúra alapú versenyzők részesedése nő, közvetítőválasztásos versenyzők piaci részesedése zsugorodik.
Árak alakulása, árazási gyakorlat	Csökkenő árak.
A nehezen megkettőzhető infrastruktúra feletti ellenőrzés	A nehezen megkettőzhető infrastruktúra feletti ellenőrzés, mint abszolút versenyelőny megszűnt, ennek ellenére a volt koncessziós szolgáltatók relatív előnyben vannak.
Termék/szolgáltatási diverzifikáció	Nem azonosítható lényeges versenyelőny a volt koncessziós szolgáltatók esetében.
Terjeszkedés akadályai	Új belépők piaci terjeszkedésének jelentős tartalékai vannak.
Potenciális verseny	Korlátozott fenyegetés a piacon lévő szolgáltatók számára.

26. táblázat: Hatékony versenyhez való közeledés vizsgálata

- [414] A vizsgálatok során megállapítottam, hogy az egyes kritériumok esetében azonosított folyamatok mögötti tendenciák tartósan fennmaradnak, ennek megfelelően az egyes kritériumokhoz kapcsolódóan azonosított folyamatok is várhatóan tartósan érvényesülnek a piacon. A helyhez kötött telefonszolgáltatás piacán zajló verseny áttekintése során megállapítottam továbbá, hogy mind a mobil telefonszolgáltatás, mind az egyre szélesebb körben elérhető és igénybevett OTT-szolgáltatások külső nyomást gyakorolnak a helyhez kötött telefonszolgáltatás piacára és befolyásolják a „hagyományos” helyhez kötött telefonszolgáltatásokat nyújtó szolgáltatók piaci

⁷⁵ A nagykereskedelmi szolgáltatásokat igénybe vevő alternatív szolgáltatók a telefonszolgáltatást az esetek döntő többségében önállóan nem, csak internet szolgáltatással együtt nyújtják a felhasználók számára

magatartását, árazási gyakorlatát. Szintén külső korlátozó tényezőt jelentenek a mindhárom azonosított piacon rendelkezésre álló szabályozott nagykereskedelmi szolgáltatások (hurokátengedés, bitfolyam hozzáférés), amelyek lehetővé teszik a saját infrastruktúra nélküli piacra lépést és egy szint felett korlátot szabnak a kiskereskedelmi árak esetleges növelésének.

[415] A leírtak alapján megállapítottam, hogy a belépési korlátok mögött kibontakozó verseny a jelen határozatban vizsgált piachoz kapcsolódó külső szabályozói beavatkozás nélkül is hatékony, fenntartható. A jelen határozatban azonosított piacok esetében tehát nem teljesül a piacok ex-ante szabályozási szempontból való érintettsége során vizsgálandó 2. kritérium. Ennek megfelelően – mivel valamely piac ex-ante szabályozási szempontból való érintettségének megállapításához mindhárom egymásra épülő kritériumnak teljesülnie kell – jelen határozatban azonosított piacok nem tekinthetők ex-ante szabályozási szempontból érintettnek.

I.9.3. Érintettség vizsgálatának eredménye

[416] Az elvégzett vizsgálatok alapján megállapítottam, hogy a „Nyilvánosan elérhető helyi és/vagy országos, helyhez kötött telefonszolgáltatások lakossági és nem lakossági felhasználók számára” elnevezésű, jelen határozatban azonosított mindhárom piac tekintetében az Európai Bizottság által használt ex-ante szabályozást megalapozó három kritérium közül a „Hatékony versenyhez való közeledés” kritérium nem teljesül, ezért a vizsgált kiskereskedelmi piacok ex-ante szabályozási szempontból nem tekinthetők érintettnek.

II. Jelentős piaci erővel rendelkező szolgáltatóként való azonosítás megszüntetése, kötelezettségek visszavonása

II.1. Jelentős piaci erővel rendelkező szolgáltatóként való azonosítás megszüntetése

- [417] Az I.9.2. pontban elvégzett vizsgálatok során megállapítottam, hogy a jelen határozatban azonosított piacokon a belépési korlátok mögött kibontakozó verseny a jelen határozatban vizsgált piacokhoz kapcsolódó külső szabályozói beavatkozás nélkül is hatékony, fenntartható. Ennek megfelelően a „Nyilvánosan elérhető helyi és/vagy országos, helyhez kötött telefonszolgáltatások lakossági és nem lakossági felhasználók számára” elnevezésű, jelen határozatban azonosított három piac ex-ante szabályozási szempontból nem minősül érintett piacnak.
- [418] Az Eht. 62. § (1) bekezdésében foglalt felhatalmazás alapján az Elnök ex-ante szabályozási szempontból érintett piacon jelentős piaci erővel rendelkező szolgáltatót azonosít, abban az esetben, ha az adott érintett piacon a verseny nem hatékony. A jelen határozatban azonosított piacokon a korábban leírtaknak megfelelően a verseny hatékony, illetve – ezzel összefüggésben – szabályozási szempontból nem érintett piacok, így azokon jelentős piaci erejű szolgáltató azonosítása nem indokolt.
- [419] Az Eht. 62. § (5) bekezdése szerint: *„Amennyiben az Elnök a piacelemzés alapján egy, a piacelemzés megkezdésének időpontjában jelentős piaci erővel rendelkező szolgáltatónak minősülő szolgáltatót nem határoz meg jelentős piaci erővel rendelkező szolgáltatóként, határozatában megszünteti az ilyen szolgáltató jelentős piaci erővel rendelkező szolgáltatóként való azonosítását.”* Ennek megfelelően jelen határozat rendelkező részében megszüntettem a Magyar Telekom, az Invitel és a UPC – DH-2073-14/2007. számú határozatban előírt – jelentős piaci erővel rendelkező szolgáltatóként való azonosítását a „Nyilvánosan elérhető helyi és/vagy országos, helyhez kötött telefonszolgáltatások lakossági felhasználók számára”, illetve a „Nyilvánosan elérhető helyi és/vagy országos, helyhez kötött telefonszolgáltatások nem lakossági felhasználók számára” elnevezésű piacokon.

II.2. Kötelezettségek visszavonása

- [420] Az Eht. 63. § (4) bekezdése szerint amennyiben az Elnök megszünteti egy szolgáltató jelentős piaci erővel rendelkező szolgáltatóként való azonosítását, határozatában az ilyen szolgáltatót a jelentős piaci erővel rendelkező szolgáltatóként való azonosítására tekintettel terhelő valamennyi kötelezettség alkalmazását megszünteti.
- [421] A kötelezettség megszüntetésével összefüggésben megvizsgáltam az Eht. 111. §-ban foglalt közvetítőválasztás kötelezettség piaci versenyre gyakorolt hatásait, illetve megszüntetésének piaci következményeit.
- [422] A közvetítőválasztásra épülő, szolgáltatásalapú verseny felfutása a 2004-2007. közötti időszakra tehető. Ebben az időszakban új, közvetítőválasztással szolgáltatást nyújtó szereplők léptek a piacra és az általuk kínált kedvező percdíjaknak köszönhetően rövid időn belül jelentős szeletet hasítottak ki a forgalmi bevételekből és hozzájárultak az árak csökkenéséhez. A 2007-es évet követően a közvetítőválasztásos forgalom aránya csökkenésnek indult. A háttérben a flat-jellegű ajánlatok megjelenése, illetve az infrastruktúra alapú verseny erősödése állt. A csomagajánlatok terjedése és az OTT szolgáltatások megjelenése szintén hozzájárult a közvetítőválasztásos forgalom folyamatos csökkenéséhez. A telefonszolgáltatással kapcsolatos költségeket jelentősen csökkentő IP-alapú megoldások terjedése szintén a közvetítőválasztásos forgalom csökkenésének irányába hat. (A közvetítőválasztásos forgalom arányának idősoros alakulását a 45. ábra mutatja be.)

- [423] A közvetítőválasztásos forgalom aránya 2013-ra 3% alá csökkent (továbbá a számviteli szétválasztási kimutatások adatai alapján 2014-ben a közvetítőválasztásos forgalom további 20%-kal csökkent). A forgalom földrajzi megoszlását vizsgálva megállapítható, hogy a forgalom nagy része a párhuzamos infrastruktúrával ellátott, tehát az infrastruktúra alapú verseny által is érintett településeken bonyolódik (a forgalom földrajzi megoszlását lásd a 22. táblázatban).
- [424] A közvetítőválasztásos forgalomhoz kapcsolódó fajlagos bevételeket vizsgálva megállapítható, hogy a közvetítőválasztásos ajánlatok nem hordoznak árelőnyt az előfizetők számára.

	év	Magyar Telekom terület		Invitel terület		UPC terület		Országos	
		Saját hálózaton indított hívások	CS/CPS hívások	Saját hálózaton indított hívások	CS/CPS hívások	Saját hálózaton indított hívások	CS/CPS hívások	Saját hálózaton indított hívások	CS/CPS hívások
Egy percre jutó belföldi forgalmi bevétel Ft/perc	2011	4,9	11,2	6,5	10,3	8,0	11,0	5,1	11,1
	2012	3,9	10,3	4,6	9,2	6,2	9,4	4,0	10,1
	2013	3,3	10,0	5,9	9,8	5,9	9,9	3,7	10,0

27. táblázat: Saját hálózaton indított belföldi forgalom és a közvetítőválasztásos belföldi forgalom fajlagos bevételeinek összehasonlítása, 2011-2013

Forrás: NMHH piacelemzési adatbekerés

- [425] A leírtak alapján megállapítható, hogy az infrastruktúra alapú verseny fokozatos erősödése, a csomagajánlatok terjedése, az OTT szolgáltatások igénybevételének növekedése mellett a közvetítőválasztás jelentősége folyamatosan csökken. A szolgáltatás árakra, piaci versenyre gyakorolt hatása mára elhanyagolható. A kötelezettség hosszabb távú fenntartását tehát a közvetítőválasztás piaci súlya, versenyre gyakorolt hatása sem indokolja.
- [426] A kötelezettség alkalmazásával kapcsolatos szabályozói tapasztalatok azt mutatják, hogy a kötelezettség alkalmazásából származó – folyamatosan csökkenő mértékű – pozitív versenyhatások egyre kevésbé ellensúlyozzák a kötelezettséggel kapcsolatos – szolgáltató oldali és szabályozó oldali – szabályozási költségeket, ami szintén a kötelezettség visszavonásának szükségességét támasztja alá.
- [427] Az I.9.2. pontban, a hatékony versenyhez való közeledés vizsgálata során megállapítottam, hogy a jelen határozatban azonosított piac esetén a belépési korlátok mögött kibontakozó verseny a jelen határozatban vizsgált piachoz kapcsolódó külső szabályozói beavatkozás nélkül is hatékony, fenntartható. Ez azt is jelenti, hogy a korábban kirótt közvetítőválasztás kötelezettség visszavonása hosszabb távon sem vezet a piaci verseny hatékonyságának csökkenéséhez. Mivel a kötelezettség a korábban leírtaknak megfelelően jelenleg sem gyakorol jelentős hatást a piaci versenyre, illetve az alkalmazott árakra, ezért a kötelezettség megszüntetésének piaci hatásai rövidtávon sem jelentősek – a szolgáltatáskínálat a közvetítőválasztásos szolgáltatás kiesésével szűkül, az árakra ugyanakkor ez várhatóan nem gyakorol érdemi hatást.
- [428] Az Eht. 63. § (4) bekezdése szerint amennyiben az Elnök megszünteti egy szolgáltató jelentős piaci erővel rendelkező szolgáltatóként való azonosítását, határozatában az ilyen szolgáltatót a jelentős piaci erővel rendelkező szolgáltatóként való azonosítására tekintettel terhelő valamennyi kötelezettség alkalmazását megszünteti, ugyanakkor az Eht. 63. § (5) bekezdése lehetővé teszi az Elnök számára, hogy a korábban kirótt kötelezettségeket átmeneti ideig hatályban tartsa.
- [429] A fentiekben kifejtettek alapján megállapítottam, hogy a DH-2073-14/2007. számú határozat rendelkező részében a Kötelezett Szolgáltatóra kirótt „közvetítőválasztás” kötelezettség

alkalmazásának megszüntetése indokolt. Ugyanakkor – a közvetítőválasztás szolgáltatás csekély piaci jelentősége ellenére – a közvetítőválasztás kötelezettségének megszűnése a piac érintett szereplői számára jelentős változást jelent, ami megfelelő átmeneti idő meghatározását teszi indokolttá a szabályozó részéről annak érdekében, hogy a piaci szereplők alkalmazkodni tudjanak a megváltozott szabályozói környezethez.

- [430] Az Eht. 63. § (5) bekezdésében foglalt felhatalmazás alapján jelen határozat rendelkező részében a DH-2073-14/2007. számú határozat rendelkező részében előírt kötelezettség alkalmazását az ott meghatározott időponttal megszüntettem, ugyanakkor a kötelezettség alkalmazását átmeneti ideig továbbra is hatályban tartottam a korábban jelentős piaci erejüként azonosított Kötelezett Szolgáltató számára.
- [431] Az átmeneti időszak előírásának célja, hogy megfelelő felkészülési idő álljon rendelkezésre mind az előfizetői hozzáférést biztosító szolgáltatók, mind a közvetítő szolgáltatók, mind az előfizetők számára. Bár a fent kifejtettek szerint (hivatkozva a 45. ábra adataira is) megállapítható, hogy a közvetítőválasztásos forgalom aránya csökkenő tendenciát mutat és a közvetítőválasztás jelentősége folyamatosan csökken, az elektronikus hírközlési szolgáltatások piacán kimutatható számú, közvetítőválasztás nyújtására vonatkozó előfizetői szerződés van hatályban. Az előfizetők egy része tehát továbbra is igénybe veszi a közvetítőválasztás szolgáltatást, ezért a kötelezettség megszüntetésekor, illetve annak átmeneti ideig történő hatályban tartásáról való döntés meghozatalakor figyelemmel kell lenni az előfizetők jogaira és jogos érdekeire is. Az előfizetők a hozzáférést nyújtó szolgáltatókkal és – ha igénybe vesznek valamely közvetítőválasztásos szolgáltatást – a közvetítőválasztást nyújtó szolgáltatókkal való megállapodásukkor annak ismeretében kötöttek szerződést, hogy a közvetítőválasztás szolgáltatás igénybe vételének lehetősége a szabályozásnak köszönhetően biztosított és a jogszabályi feltételek fennállása esetén a hozzáférést nyújtó szolgáltató köteles a közvetítőválasztás lehetőségét biztosítani a számukra. Az előfizetői szerződésekre tekintettel szükséges ezért mind az előfizetők, mind a szolgáltatók számára megfelelő felkészülési időt biztosítani a szabályozás változásának következtében kialakuló új feltételekhez való alkalmazkodásra. Figyelemmel a fogyasztók érdekeinek védelmével kapcsolatban az Eht.-ban rögzített célokra és alapelvekre is, az előfizetőknek megfelelő időt kell biztosítani annak mérlegelésére, hogy a korábbi szerződéseiket módosítsák, fenntartsák vagy megszüntessék-e, illetve esetlegesen más elektronikus hírközlési szolgáltatást vegyenek igénybe. A felkészülési idő a szolgáltatók számára is megfelelő időt biztosít az általános szerződési feltételek, illetve az egyedi előfizetői szerződések módosítására, illetve a változások megfelelő kommunikációjára. Ezen kívül az átmeneti időszak lehetővé teszi az alkalmazott üzleti modellek felülvizsgálatát, az ügyfelek megtartását lehetővé tevő helyettesítő szolgáltatások felkutatását.
- [432] Az átmeneti időszak hossza eltér a közvetítőválasztásos szolgáltatás egyes típusai esetén. Az elektronikus hírközlési szolgáltatás igénybevétele során alkalmazható közvetítőválasztásról szóló 5/2015. (VII.21.) NMHH rendelet (a továbbiakban: **5/2015. NMHH rendelet**) megkülönbözteti a hívásonkénti előválasztás és a közvetítő-előválasztás esetét.

II.2.1. Átmeneti időszak hívásonkénti közvetítőválasztás esetén

- [433] A hívásonkénti közvetítőválasztásra vonatkozó szerződés az 5/2015. NMHH rendelet 5. § (2) bekezdése szerint ráutaló magatartással, az előfizető közvetítő szolgáltatót kijelölő közvetítő választó előtét tárcsázásával jön létre. Az előfizető és a közvetítő szolgáltató között a hívásonkénti közvetítőválasztásra létrejövő szerződéses jogviszony tehát nem tartós jogviszony, hanem a szerződés létrejötte és a szolgáltatás nyújtása lényegében egybeesik e szerződés esetében, ezért az előfizető és a közvetítő szolgáltató közötti jogviszony önmagában nem tenné szükségessé hosszabb tartamú átmeneti idő megállapítását. Ugyanakkor a közvetítő szolgáltatást nyújtó vállalkozások

számára szükséges megfelelő időt biztosítani arra, hogy felkészülhessenek az általuk nyújtott szolgáltatások szempontjából lényeges változást előidéző szabályozói döntések alkalmazására. A közvetítőválasztás kötelezettség megszüntetésével a Kötelezett Szolgáltató a továbbiakban nem lesz köteles sem az előfizetőik, sem a közvetítő szolgáltatást nyújtó szolgáltatók részére a közvetítőszolgáltatás nyújtását biztosítani. Bár nem szükségszerű, de a Kötelezett Szolgáltatót terhelő kötelezettségek megszűnése kihathat a Kötelezett Szolgáltató és a közvetítő szolgáltató szerződéses jogviszonyára. A szolgáltatást nyújtó vállalkozások mellett a hívásonkénti közvetítőválasztást alkalmanként vagy rendszeresen igénybe vevő előfizetők számára is rendelkezésre kell álljon – a körülmények változására tekintettel - megfelelő felkészülési idő, mely biztosítja számukra annak lehetőségét, hogy tájékozottan és átgondoltan választhassanak az elektronikus hírközlési szolgáltatók által kínált szolgáltatások közül.

- [434] Tekintettel a fent kifejtettekre, annak érdekében, hogy a hívásonkénti közvetítőválasztásban érintett valamennyi fél – így a hívásonkénti közvetítőválasztást igénybe vevő vagy a jövőben esetlegesen igénybe venni szándékozó előfizető, az előfizetői hozzáférést nyújtó szolgáltató és a közvetítő szolgáltató – felkészülhessen a szabályozás változása folytán a szerződéses jogviszonyban bekövetkező esetleges változásokra, illetve a szerződéses jogviszonyait ennek megfelelően alakíthassa, valamint hogy a szerződéses jogviszonyokban érintett vállalatok tervezési folyamataik során a szabályozásból eredő változásokat figyelembe vehessék, a rendelkező részben foglaltak szerint a hívásonkénti közvetítőválasztás tekintetében átmenetileg hatályában tartottam a Kötelezett Szolgáltatót terhelő, a DH-2073-14/2007. határozat rendelkező részében kirótt „közvetítőválasztás” kötelezettséget. A kötelezettségnek a hívásonkénti közvetítőválasztás tekintetében történő átmeneti ideig való hatályban tartása, figyelemmel a kötelezettségnek a közvetítő-előválasztás szolgáltatás tekintetében való átmeneti ideig való hatályban tartására, többlet terhet a közvetítőválasztás műszaki feltételeinek biztosítása tekintetében nem jelent a Kötelezett Szolgáltatónak, mivel azt a közvetítő-előválasztás szolgáltatás biztosítására való kötelezettség átmeneti hatályának tartama alatt egyébként is fenn kell tartania. Azonban, mivel a hívásonkénti közvetítőválasztás szolgáltatás nyújtása tipikusan nem tartós jogviszonyon alapul, a kötelezettség megszűnése folytán bekövetkező változásokra való felkészülésre rövidebb idő is elegendő, ezért a jelen határozat közzétevése napját követő naptári hónap 1. napjától számított egy év átmeneti időtartamban tartottam hatályban a kötelezettséget.

II.2.2. Átmeneti időszak közvetítő-előválasztás esetén

- [435] Tekintettel arra, hogy a közvetítőválasztás kötelezettség megszüntetése közvetve kihathat a már létrejött, közvetítőválasztás igénybevételére irányuló előfizetői szerződésekre, a közvetítő-előválasztás tekintetében meghatározott átmeneti időszak hosszának megállapítása során kiemelt tekintettel voltam az előfizetői szerződések hosszával kapcsolatos jogszabályi előírásokra.
- [436] Az 5/2015. NMHH rendelet 6. § (4) bekezdése alapján a közvetítő szolgáltató és az előfizető az előfizetői szerződést írásban, szóban vagy ráutaló magatartással kötheti meg. Az Eht. 127. § (4a) és (4b) bekezdései alapján az előfizetői szerződés időtartama lehet határozatlan vagy határozott, de a határozott időtartamú előfizetői szerződés legfeljebb 24 hónapra köthető meg. (Közvetítő-előválasztás tárgyában létrejött szerződések jellemzően hosszabb időtartamú előfizetői elkötelezettség vállalásával – 1-2 év – jönnek létre.) Ugyanakkor az elektronikus hírközlési előfizetői szerződések részletes szabályairól szóló 2/2015. (III. 30.) NMHH rendelet (a továbbiakban: **EsZR.**) 4. § (2) bekezdése üzleti előfizetők esetén eltérést enged a határozott idejű szerződések időtartamának az Eht. 127. § (4b) bekezdésében foglalt 24 hónapos felső korlátjától, így a gyakorlatban, üzleti előfizetők esetén lehetséges a két évnél hosszabb időtartamra kötött, közvetítő-előválasztás szolgáltatásra vonatkozó szerződés. Az EsZR. az Eht. 127. § (4b) bekezdésétől való eltérés lehetőségének biztosítása mellett semmilyen felső időkorlátot nem határoz meg, így az üzleti előfizetőkkel kötött szerződések lényegében bármilyen hosszú időtartamot tartalmazhatnak.

[437] A hozzáférést nyújtó szolgáltatók az 5/2015. NMHH rendelet 6. § (7) bekezdésében foglaltak szerint a közvetítő szolgáltatótól kapott tájékoztatás alapján szereznek tudomást az előfizető és a közvetítő szolgáltató között a közvetítő-előválasztás szolgáltatás tárgyában létrejött szerződésről, de annak pontos tartalmát – így a szerződés időbeli hatályát – nem kell a közvetítő szolgáltatónak közölnie a Kötelezett Szolgáltatóval. A közvetítőválasztás szolgáltatás beállítása – az 5/2015. NMHH rendelet 6. § (8) bekezdésében foglalt eset kivételével – e tájékoztatást követően történik meg.

[438] A fent ismertetett jogszabályi keretekre tekintettel, figyelembe véve az indokoltság és arányosság szempontjait, az átmeneti időszak hosszát a közvetítő-előválasztás esetében a már megkötött határozott és határozatlan idejű szerződésekre egységesen a jelen határozat közlését követő harmadik naptári hónap első napjától számított 24 hónapban határoztam meg, melynek során a következőket vettem figyelembe:

- Az Eht. 127. § (4b) bekezdésében foglalt általános szabály alapján az előfizetői szerződés – így a közvetítő-előválasztás tárgyában kötött előfizetői szerződés is – legfeljebb 24 hónap tartamú határozott időre jöhet létre. Az Eht. 127. § (4b) bekezdésében foglalt 24 hónapos időtartam megfelelő kiindulási alapnak tekinthető az átmeneti idő meghatározása során.
- Figyelembe véve, hogy a korábban jelentős piaci erejűként azonosított szolgáltatók jelentős piaci erejű szolgáltatóként való azonosítása jelen határozat alapján megszűnik és a korábban kirótt kötelezettségek csak a körülményekkel indokolt és arányos átmeneti ideig tarthatók fenn, az Eht. 127. § (4b) bekezdésében foglalt általános szabálynak megfelelő 24 hónapnál hosszabb időtartam meghatározása még az Eszr. 4. § (2) alapján két évnél hosszabb időtartamra kötött előfizetői szerződésekre tekintettel sem indokolt, különösen úgy, hogy az Eszr. 4. § (2) bekezdése semmilyen felső időkorlátot nem határoz meg a szerződések maximális időtartamára, ami a gyakorlatban azt jelentheti, hogy a jelen határozatban visszavont kötelezettség egyes előfizetői szerződések tekintetében jóval a piacelemzés előretekintő időtávján túl is terheli a jelen határozatban már jelentős piaci erejűként nem azonosított szolgáltatókat.
- Mivel a Kötelezett Szolgáltató nem ismeri a közvetítő szolgáltató által kötött előfizetői szerződések pontos tartalmát, így időtartamát sem (azaz azt, hogy a közvetítő szolgáltató és az előfizető közötti szerződés határozatlan vagy határozott időre jött-e létre, illetve hogy határozott idő esetén mennyi az előfizetői szerződés tényleges időtartama) és a kötelezettség átmeneti időre történő hatályban tartásáról a jelen határozat csak a Kötelezett Szolgáltató tekintetében rendelkezhet, ezért a közvetítő-előválasztás megszüntetéséhez kapcsolódó átmeneti időszak hosszának meghatározása során nem lehetséges a határozott és határozatlan idejű szerződések közötti különbségtétel.
- A meghatározott időtartamnak elegendőnek kell lennie arra, hogy a szolgáltatók az általános szerződési feltételeiket módosítsák, illetve azt megfelelően kommunikálják, valamint a kötelezettség megszüntetésével összefüggésben szerződéses kapcsolataikat (előfizetői szerződések, hálózati szerződések) rendezni tudják.
- Tekintettel arra, hogy a közvetítő-előválasztásra vonatkozó kötelezettség – az átmeneti idő elteltével – megszüntetésre kerül, a kötelezettség átmeneti ideig való hatályban tartása pedig a kötelezettség fokozatos kivezetését szolgálja, indokolatlan lenne, ha a kötelezettség hatályban tartásának időtartama alatt létrejött közvetítőválasztási szerződések alapján is köteles lenne a Kötelezett Szolgáltató a közvetítőválasztást biztosítani. Az új igények befogadásával kapcsolatos rendelkezések meghatározása során ugyanakkor tekintettel kell lenni az általános szerződési feltételek és az előfizetői szerződések módosításának időszükségletére.

- [439] A felsorolt szempontok figyelembe vételével a közvetítő-előválasztás kötelezettség hatályban tartásának időtartamát a határozott idejű előfizetői szerződéseknek az Eht. által meghatározott legfeljebb 24 hónapos időtartamából kiindulva állapítottam meg oly módon, hogy a Kötelezett Szolgáltató a jelen határozat közlésének napját követő harmadik naptári hónap első napját megelőzően hozzá beérkezett, az 5/2015. NMHH rendelet 6. § (7) bekezdése szerinti tájékoztatás alapján beállított közvetítő-előválasztás szolgáltatást a jelen határozat közlésének napját követő harmadik naptári hónap 1. napjától számított kettő éves átmeneti ideig az általános szerződési feltételei és egyedi előfizetői szerződése alapján az előfizetőnek továbbra is köteles lehetővé tenni, valamint ehhez kapcsolódóan a hatályos referenciaajánlata és a hálózati szerződése alapján köteles biztosítani a jogosult szolgáltatóknak a szolgáltatás nyújtásához szükséges hálózati szolgáltatásokat. Ez azt jelenti, hogy a közvetítő-előválasztás kötelezettség megszűnése esetében az új beállítási igények befogadására a Kötelezett Szolgáltató a határozat közlését követő harmadik naptári hónap első napjától nem köteles, ahol az új beállítási igény benyújtási dátumának az 5/2015. NMHH rendelet 6. § (7) bekezdése szerinti tájékoztatás beérkezési dátuma – és nem az előfizetői szerződés megkötésének dátuma – tekintendő. (A két időpont – tehát az előfizetői szerződés megkötése és a tájékoztatás beérkezése – között az 5/2015. NMHH rendelet 6. § (7) bekezdése szerint maximum 5 munkanap telhet el.) A 6. § (7) bekezdése szerinti tájékoztatás beérkezési dátumának előírását azért tartottam indokoltnak, mert ez az az időpont, amely kellően közel van az előfizetői szerződés megkötésének időpontjához és mind a Kötelezett Szolgáltató, mind a közvetítő szolgáltató számára egyértelmű. (Az előfizetői szerződés megkötésének dátuma nem megfelelő időpont, mivel annak pontos ideje az 5/2015. NMHH rendelet 6. § (7) bekezdése szerinti tájékoztatásból nem derül ki egyértelműen a Kötelezett Szolgáltató számára.)
- [440] A Kötelezett Szolgáltató a határozat közlésének napját követő harmadik naptári hónap 1. napját követően beérkezett tájékoztatáshoz kapcsolódó igények esetében nem köteles a közvetítő-előválasztás biztosítására. Ez azt jelenti, hogy a Kötelezett Szolgáltató a jelen határozat közlésének napját követő harmadik hónap első napjáig új igényeket is köteles befogadni. Ez a köztes, a határozat közlésének dátumától függően 60-90 napos időtartam megfelelő időt biztosít a szolgáltatók számára az általános szerződési feltételeik módosítására. Az Eht. 132. § (2) bekezdés b) pontja alapján a szolgáltató az előfizetői szerződést az egyedi előfizetői szerződésre is kiterjedően hatósági döntés esetén jogosult egyoldalúan módosítani. Az Eht. 130. § (3) bekezdés alapján az általános szerződési feltételeket azok minden módosítása esetén a módosítás hatálybalépését 30 nappal megelőzően köteles a szolgáltató a Hatóság részére megküldeni. A 60-90 napos időtartam mind a Kötelezett Szolgáltatónak, mind a közvetítő szolgáltatóknak megfelelő időt biztosít arra, hogy a szerződésmódosítást kidolgozhassák, a jogszabályban foglalt kötelezettségeiknek a Hatóság felé határidőben eleget tehessenek, valamint a szerződésmódosításról megfelelően tájékoztathassák előfizetőiket. A köztes időszak előírása tehát lehetővé teszi az általános szerződési feltételekben és a jelen határozatban foglaltak közötti összhang megteremtését, így nem állhat elő olyan eset, hogy bár a szolgáltató az általános szerződési feltételei alapján megajánlja a közvetítő-előválasztást az előfizetőinek, a tényleges szolgáltatásnyújtás a közvetítő szolgáltató által benyújtott igény – jelen határozatban foglaltakra való hivatkozással történő – visszautasítása miatt nem kerül sor.

II.3. Jogutódlás esetén alkalmazandó szabályok

- [441] Az Eht. 26. §-a kifejezetten és a Ket.-től eltérően szabályozza a jogutódlást, azonban jelen határozat és eljárás sajátosságai okán indokoltnak láttam jelen határozat rendelkező részében részletesen és pontosan rögzíteni a DH-2073-14/2007. számú határozatban előírt és jelen határozattal átmeneti ideig hatályban tartott kötelezettség kapcsán a jogutódlás esetén a Szolgáltató(k), illetve jogutódja(ik) által alkalmazandó szabályokat.

- [442] A rendelkező rész II. pontjában foglalt szabályok előírására az alábbi ok miatt volt szükség: az Eht. 26. § (2) bekezdése szerint a jogerős határozattal kötelezett ügyfél helyébe – amennyiben a kötelezettség célja és jogalapja a jogutóddal szemben is fennmarad – a Szolgáltató jogutódja lép, de az Eht. 62-65. §-a szerinti eljárás olyan speciális, általában kötelezettségek kiszabásával is együtt járó hatósági eljárás, amelyben a kötelezettségek jogutódlásáról célszerű speciálisan is rendelkezni.
- [443] A határozat rendelkező része – figyelemmel az eljárás és határozat általánostól eltérő, speciális jogi jellegére – külön szabályt tartalmaz egyetemes (általános) és az egyedi (ügyleti) jogutódlás esetére.
- Egyedi (ügyleti) jogutódlás esetén – figyelemmel az Eht. 26. § (2) bekezdésében foglalt rendelkezésre – az ügyleti jogutódo(ka)t terheli a jogelőd jelentős piaci erejű szolgáltatót terhelő valamennyi kötelezettség, az azt kirovó határozatban meghatározott tartalommal. Az ügyleti jogutódlás esetén tehát a jogutód valamennyi – jelen határozatban átmeneti ideig hatályában fenntartott, a Szolgáltatót terhelő – kötelezettséget a jelen határozatban foglaltak szerinti tartalommal köteles továbbra is jogfolytonosan teljesíteni.
 - Egyetemes (általános) jogutódlás eseteit a Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény (a továbbiakban: Ptk.) határozza meg. Tekintettel arra, hogy a felek magánjogi viszonyaiba történő beavatkozásra – így a Ptk. szerinti jogutódlási formák (átalakulás, egyesülés, szétválás) eseteinek külön vizsgálatára –hatáskörrel nem rendelkezem, ezért csak az Eht. 26. § (2) bekezdése által is szabályozott általános jogutódlás esetére általánosságban és csak a Határozattal érintett kötelezettségekre vonatkozóan rendeztem a jogutódlás kérdését. Az Eht.-ban szabályozott, az Elnök által kiszabható kötelezettségek egyrészt önmagukban is változatos képet mutatnak aszerint, hogy azok miképpen terhelik a Szolgáltatókat, másrészt az Eht. hatálybalépését követően már az Elnök határozza meg a jelentős piaci erejű szolgáltatókat terhelő kötelezettségek pontos tartalmát, ezért az általános jogutódlás esetére előírt rendelkezés szerint a jelentős piaci erejű szolgáltatót jelen határozat alapján terhelő kötelezettség annak jelen határozatban meghatározott céljához, jellegéhez és tartalmához igazodva fogja terhelni a jogutódo(ka)t. Ebből következően mindig a jogutódlás konkrét esetében állapítható meg az, hogy a jogutódot miképpen terhelik a korábbi kötelezettségek, figyelembe véve azt, hogy az Eht. értelmében a Szolgáltató jogutódját csak akkor nem terhelik a jogelőddel szemben jogerős határozatban megállapított kötelezettségek, ha a kötelezettség célja és jogalapja a jogutóddal szemben már nem áll fenn.
- [444] A jogutódlásra vonatkozó rendelkezések egyebekben az Eht. 26. §-án és a Ket. 16. §-án alapulnak.

B. fejezet

Együttműködés a Gazdasági Versenyhivatallal

A GVH álláspontja a SK/32197-10/2015. számú határozattervezet

A GVH előjáróban jelezte, hogy a tisztességtelen piaci magatartás és a versenykorlátozás tilalmáról szóló 1996. évi LVII. törvény 37. § (1) bekezdése értelmében a jövőben folytatandó versenyfelügyeleti eljárásokban a jelen eljárásban közölt álláspont a GVH Versenytanácsát nem köti. Ennek megfelelően a tárgyban megjelölt elektronikus hírközlési piacokkal kapcsolatos konkrét versenyfelügyeleti eljárásokban a GVH Versenytanácsa az Elnök határozataiban meghatározottól eltérő piacokat határozhat meg, illetőleg az egyes vállalkozások piaci helyzetét, gazdasági erőfölényes pozícióját eltérően ítélni meg. Mindez az Európai Unió Bizottságának piacelemzéséről és a jelentős piaci erő értékeléséről szóló iránymutatása (a továbbiakban: Iránymutatás) 25. pontjában is foglaltakkal összhangban van. Tekintettel ugyanakkor a jogbiztonság és a jogalkalmazás kiszámíthatóságának általános követelményére, valamint az Iránymutatás 24-25. pontjából kiolvasható azon célkitűzésre, hogy az ilyen eltérések csak valóban indokolt esetben forduljanak elő, a GVH az ilyen ügyek vizsgálati szakaszában a két hatóság között létrejött megállapodásnak megfelelően a jogalkalmazás egységének megőrzése érdekében konzultálni fog a Hatósággal.

A GVH egyetértett a határozattervezet azon következtetésével, miszerint az azonosított piacok ex-ante szabályozási szempontból nem minősülnek érintett piacnak, ezáltal a Magyar Telekom Távközlési Nyrt., az Invitel Távközlési Szolgáltató Zrt. és a UPC Magyarország Telekommunikációs Kft. (a továbbiakban a jelen pontban együtt: **Kötelezett Szolgáltatók**) jelentős piaci erejű szolgáltatóként történő azonosítása megszüntethető. Az azonosított piacok ex-ante szabályozása nem indokolt a piacok hatékony versenyhez való közeledése miatt, figyelembe véve azon hatásokat, amelyeket a kábelhálózatok fejlesztése, vagy az IP alapú telefonszolgáltatás megjelenése a piacra gyakorolt, valamint azt, hogy a mobilszolgáltatás is egyre markánsabb hatást gyakorol a helyhez kötött telefonszolgáltatások piacára. Így a GVH egyetértett azzal a végkövetkeztetéssel is, miszerint a Kötelezett Szolgáltatókra kirótt „közvetítőválasztás”, illetve „közvetítő-előválasztás” kötelezettségek alkalmazása egy átmeneti időszakot követően megszüntethető.

A GVH álláspontját tudomásul vettem.

A GVH megjegyezte, hogy a határozattervezet azon megállapításaiból kiindulva, miszerint a közvetítőválasztáson alapuló szolgáltatási verseny szerepe fokozatosan, immár szinte marginális szintre csökkent az elmúlt években, ugyancsak nem látszik indokoltnak – az infrastruktúra alapú versenytől mentes területeken sem – az erre vonatkozó korábbi kötelezettségek esetleges fenntartása.

A GVH álláspontját tudomásul vettem.

A GVH, egyetértve a határozattervezet rendelkező részében foglaltakkal, megjegyezte, hogy a piacok földrajzi kiterjedésének meghatározása során a versenyviszonyok szempontjából meghatározónak tekinthető strukturális tényezők figyelembe vétele alapján a vizsgálat a végső soron azonosított földrajzi piacoknál lényegesen szűkebb (akár településszintű) piacok meghatározásához is juthatott volna, hiszen a vizsgálatok arra utalnak, hogy az egyes számozási körzeteken belül sem kellően homogének a versenyfeltételek.

A GVH véleménye szerint azon kistélepülésekre, amelyeken az infrastruktúra alapú verseny jótékony hatásai jelenleg és a közeljövőben sem mutatkoznak, érdemes lehet a jövőben mind szabályozási, mind fejlesztéspolitikai, de akár versenypolitikai szempontból is odafigyelni. Figyelembe véve azonban egy esetleges településszintű (aszimmetrikus) szabályozás többletköltségeit, a GVH álláspontja szerint a korábban kirótt kötelezettségek átmeneti időn túli fenntartása semmiképpen nem lenne indokolt, még abban az esetben sem, ha a hármas kritériumrendszer vizsgálata a határozattervezetben foglaltakhoz képest eltérő eredményre vezetne ezen területek vonatkozásában.

A GVH álláspontját tudomásul vettem.

Fontosnak tartom ugyanakkor hangsúlyozni, hogy a földrajzi piacok vizsgálata során a verseny magatartási kritériumaiban (szolgáltatáskínálat, árazás) nem azonosítottam olyan eltéréseket, amelyek az elkülönült földrajzi piacok azonosításának indokoltságát támasztották volna alá.

C. fejezet

Egyeztetés az érdekeltekkel

Szolgáltatók és társadalmi szervezetek észrevételei a határozat tervezetéhez

Jelen határozat tervezetét 2015. november 30-án, SK/32197-11/2015. számon az Eht. 40. § (1) bekezdés a) pontjának megfelelően, az érdekeltekkel folytatott egyeztetés érdekében tettem közzé.

Az egyeztetés során az észrevételeket előterjesztők által levélben kifejtett észrevételeket összefoglalva idézem, válaszaimmal együtt. Az összefoglalás során – mivel a benyújtott dokumentumokban több esetben az adott felvetéssel kapcsolatos információk több helyen, illetve ismétlődően jelentek meg – az észrevételeket nem előfordulási sorrendben, hanem tartalmuk szerint csoportosítva válaszoltam meg.

1. A 3C Távközlési Kft. észrevételei

1.1. A 3C Távközlési Kft. észrevételei a helyhez kötött telefonszolgáltatások forgalmi szolgáltatásainak lakossági és nem lakossági szolgáltatási szegmensei egységes piacként történő kezelésével, valamint a nem lakossági szegmensre vonatkozó adatok figyelmen kívül hagyásával kapcsolatban

A szolgáltató észrevételében vitatja a lakossági és nem lakossági szegmens egységes piacként történő kezelését. Ezzel összefüggésben megállapítja, hogy a Hatóság az általa korábban lefolytatott piacelemzési eljárásai során külön eljárásban vizsgálta a lakossági és a nem lakossági szegmenseket, valamint a jelen piacelemzési eljárás megindításáról szóló végzésben is külön-külön kezelte a két szegmenst. A szolgáltató véleménye szerint lényegi különbség a lakossági és a nem lakossági szegmensek között, hogy a nem lakossági előfizetők csomagban, elsősorban telefon- és internet szolgáltatást vesznek igénybe (a lakossági piacon jellemzően megjelenő TV szolgáltatást nem). A szolgáltató megítélése szerint a párhuzamos infrastruktúrára épülő szolgáltatás kínálat csak a lakossági előfizetők számára hozza meg a versenyből kiaknázható előnyöket.

A szolgáltató további megállapítása, hogy a határozattervezet hat különböző ponton – a lábjegyzetekből tudhatóan – csak a lakossági piacok vizsgálatával számol, a nem lakossági adatokat figyelmen kívül hagyja, továbbá a határozattervezet egyértelműen megemlíti, hogy a nem lakossági előfizetőkre vonatkozó adatok figyelmen kívül hagyásával vont le következtetéseket, holott a szolgáltató véleménye szerint a jelenlegi piacon megtalálható közvetítőválasztás szolgáltatást nyújtó elektronikus hírközlési szolgáltatók szinte kivétel nélkül kizárólag nem lakossági előfizetőkkel alakítanak ki szerződéses jogviszonyt.

Az észrevételt figyelmen kívül hagytam, az alábbiakra tekintettel.

A jelen piacelemzési eljárást a 2003/311/EK Ajánlás mellékletében szereplő 3. és 5. számú, „Nyilvánosan elérhető helyi és/vagy országos, helyhez kötött telefonszolgáltatások lakossági felhasználók számára” és a „Nyilvánosan elérhető helyi és/vagy országos, helyhez kötött telefonszolgáltatások nem lakossági felhasználók számára” elnevezésű kiskereskedelmi piacokon indítottam meg. Az 1.5. pontban elvégzett vizsgálatok során ezt követően megállapítottam, hogy a két piac elkülönült kezelése nem indokolt, ezért összevontam azokat, amelyet a határozattervezet is megfelelően tükröz. Ily módon nincs ellentmondás az eljárást megindító végzésben és a határozattervezetben foglalt elnevezések és az egyes piacok tartalma között.

A szolgáltató a lakossági és nem lakossági szolgáltatási szegmensek együttes kezelésével kapcsolatban tett észrevételében a határozattervezet Indokolás 1.5. pontjában foglalt, a lakossági és nem lakossági szegmens összevonásával kapcsolatban tett megállapításokat, az összevonás alapjául szolgáló megállapítások vonatkozásában érdemi észrevételt nem tesz, pusztán a két szegmens eltérő jellemzőire hivatkozva nem ért egyet a két szegmens összevonásával. Ezzel kapcsolatban megjegyzendő, hogy önmagában az, hogy egy adott piac két szegmensében az igénybevételi arányok és egyes versenyjellemzők eltérnek, nem zárja ki a két szegmens azonos piachoz tartozását, ahogy a két szegmens egyes részjellemzőinek természetes vagy piaci gyakorlatokból eredő különbsége sem alapozza meg a határozattervezetben részletezett indokok ellenére történő, elkülönült szabályozást.

A határozattervezet Indokolásának A. fejezet 1.5. pontjában részletesen megvizsgáltam, hogy a lakossági és nem lakossági felhasználók számára nyújtott helyhez kötött forgalmi szolgáltatások egységes szolgáltatási piachoz tartoznak-e, tehát indokolt-e elkülönült lakossági és nem lakossági szolgáltatási piacok azonosítása a helyhez kötött forgalmi szolgáltatási piacokon. Ennek során azt vizsgáltam, hogy az Európai Bizottság által a 2007/879/EK Ajánlás mellékletében a helyhez kötött telefonhálózathoz biztosított hozzáférés lakossági és nem lakossági piacainak összevonása alapjául szolgáló megállapítások⁷⁶ (amelyek a 2007/879/EK Ajánlásához kapcsolódó Explanatory Note 4.2.1. pontjában található) a forgalmi szolgáltatás esetén is érvényesülnek-e. Megállapítottam, hogy a Bizottság által vizsgált – elsősorban kínálati oldali – szempontok a forgalmi piac esetében is teljesülnek, a lakossági és nem lakossági szegmensek között a két szegmensben nyújtott hasonló szolgáltatások miatt a kínálati oldalon lehetséges az „átjárás”, tehát a lakossági és nem lakossági szolgáltatási szegmensek elkülönült piacokként való kezelése a forgalmi piacok esetében sem indokolt. Jelen határozattervezet megállapításai tehát összhangban állnak a 2007/879/EK Ajánlásához kapcsolódó Explanatory Note 4.2.1. pontjában található megállapításokkal. Továbbá a telefonszolgáltatás hozzáférési és forgalmi piacai közötti közvetlen kapcsolat a forgalmi piacok esetében is meghatározza a lakossági és nem lakossági felhasználók számára nyújtott szolgáltatások közötti kapcsolatot, így a lakossági és nem lakossági szegmens elkülönült kezelése ebből a szempontból sem indokolt. A határozattervezetben a lakossági és a nem lakossági szegmens összevonását (1.5. pont) követően ennek megfelelően egységes szolgáltatási piacként kezeltem a helyhez kötött forgalmi szolgáltatásokat. Ahol azonban a vizsgálatok során csak a lakossági szegmens adatait vettem figyelembe (piac földrajzi kiterjedésének vizsgálata), a határozattervezet külön utal e körülményre, és tartalmazza annak módszertani indokait.

A nem lakossági előfizetők adatainak figyelmen kívül hagyására kizárólag a földrajzi piacok meghatározásának településszintű vizsgálatai során került sor, amely vizsgálatok célja olyan átfedésmentes, egyértelmű és stabil határokkal rendelkező, ugyanakkor a piaci kínálat teljes egészét lefedő földrajzi egységek meghatározása, ahol a versenyfeltételek külön-külön homogének és szignifikánsan különböznek a többi terület versenyfeltételeitől. A lakossági szegmensre való szűkítés azért volt célravezető és szükséges, mert a nem lakossági előfizetők földrajzi elhelyezkedése nem egyenletes, egy kisebb településen található nagyobb nem lakossági előfizető a településadatokat jelentősen eltéríthette volna, ami jelentősen nehezítette volna a versenyfeltételek strukturális összehasonlítását. A nem lakossági előfizetők figyelmen kívül hagyását lehetővé tette, hogy az előfizetők számából való részesedést tekintve a szegmens a piac kisebb részét (15%) teszi ki, az adott településre – saját hálózattal és nyilvánosan elérhető ajánlattal – való belépéssel kapcsolatos döntésekre vonatkozó következtetések az előfizetők 85%-át reprezentáló lakossági szegmens vizsgálatával is levonhatók voltak. A földrajzi piacok vizsgálata során – amely pusztán a verseny jellegzetességei földrajzi eltéréseinek vizsgálatára és nem szolgáltatási piac határainak

⁷⁶ A hozzáférés lakossági és nem lakossági piacainak összevonását megalapozó megállapításokat a 2007/879/EK Ajánlásához kapcsolódó Explanatory Note 4.2.1. pontja tartalmazza.

meghatározására, vagy a piac érintettségének vizsgálatára irányul – elegendő, ha a korábban azonosított szolgáltatási piac 85%-a kerül figyelembe vételre. A szolgáltató észrevételében az adatok figyelmen kívül hagyásával kapcsolatos lábjegyzetben szereplő magyarázatban foglalt vizsgálati hipotézis elfogadhatóságát érdemben nem cáfolta, és azt sem mutatja be, hogy a nem lakossági adatok figyelembe vétele mennyiben változtatná meg a határozattervezet – a korábbi határozatokban szereplőkkel azonos – következtetését.

Itt szükséges kiemelni, hogy a településszintű vizsgálatok esetében a nem lakossági előfizetők és azok adatainak figyelmen kívül hagyása a piacelemzés megfelelő földrajzi alapegységének kiválasztása érdekében elvégzett vizsgálatok eredményét érdemben nem befolyásolta. Amennyiben a lakossági és nem lakossági előfizetőket és azok adatait egyaránt figyelembe véve került volna sor a vizsgálatok elvégzésére, ugyanazon eredményre jutottam volna. Megjegyzendő továbbá, hogy a földrajzi piacok meghatározásának eredménye nem jelent változást a DH-2073-14/2007. számú határozatban foglaltakhoz képest, ugyanúgy a volt koncessziós szolgáltatók volt koncessziós területei kerültek elkülönítésre, mint önálló földrajzi piacok.

Fontosnak tartom továbbá hangsúlyozni, hogy a határozatban foglalt vizsgálatokat, így a piacok érintettségének vizsgálatát is a lakossági és a nem lakossági előfizetők és azok adatainak figyelembe vételével végeztem el, és az érintettség vizsgálat eredményei mind a lakossági, mind a nem lakossági előfizetők esetében, mint egy egységes szolgáltatási piachoz tartozó előfizetők esetében érvényesek.

1.2. A 3C Távközlési Kft. javaslata a határozattervezet közvetítőválasztás kötelezettség kivezetésével kapcsolatos rendelkezésének a nem lakossági előfizetők tekintetében történő visszavonására vonatkozóan

A szolgáltató véleménye szerint – akár a hívásonkénti közvetítőválasztás kivezetésével együtt is – a nem lakossági szegmensben szükséges a közvetítőválasztás kötelezettséget fenntartani. (A szolgáltató álláspontja szerint a közvetítőválasztás kötelezettség kivezetése a lakossági szegmensre nem lenne hatással, mivel a párhuzamos infrastruktúrára épülő szolgáltatás kínálat elegendő ahhoz, hogy a lakossági előfizetők számára meghozza a versenyből kiaknázható előnyöket.)

A szolgáltató szerint amennyiben a Hatóság a nem lakossági előfizetők körében visszavonná a közvetítőválasztásra vonatkozó kötelezettséget, úgy az üzleti előfizetők körében csorbulna a szabad szolgáltató-választás lehetősége és szűkülne a szolgáltatás-kínálat sokszínűsége. A szolgáltató álláspontja alapján a közvetítőszolgáltatást nyújtó szolgáltatók a mai napig versenyhelyzetet teremtenek a nem lakossági előfizetői szegmensben, és az így kialakult árverseny jellemzően nem a helyhez kötött telefonszolgáltatások forgalmi piacain a jelen határozat hatályba lépését megelőzően meghozott határozatokban jelentős piaci erővel rendelkezőként kijelölt szolgáltatók ajánlataival szemben alakult ki, hanem azt a többi alternatív szolgáltató közötti szabad választás lehetősége biztosítja. A szolgáltató álláspontja szerint, ha az alternatív szereplők és ajánlataik – a kötelezettség kivezetésének hatására – eltűnnek, akkor ezen előfizetők kizárólag túlárazott díjsomagokon tudnak majd távközlési szolgáltatásokat igénybe venni.

Annak alátámasztásaként, hogy a közvetítőválasztás szolgáltatás elérhetősége jelentős és igazolható árcsökkenést idéz, idézett elő, a szolgáltató az általa készített – a 2011-2014. évre vonatkozó – kimutatásában szemléltette az üzleti, lakossági és közigazgatási intézményi előfizetők forgalmi díjakban megmutatkozó előnyét, ha közvetítő szolgáltatótól vesznek igénybe szolgáltatást a korábbi JPE szolgáltató helyett. A szolgáltató továbbá bemutatta az adott időszakokra vonatkozóan a közvetítő-előválasztás szolgáltatásra újonnan előfizető lakossági, nem lakossági és közigazgatási intézményi előfizetők számát, valamint az általuk bonyolított éves forgalom volumenét. A bemutatott adatok alapján a szolgáltató azt a következtetést vonta le, hogy a közvetítőválasztás szolgáltatás iránt a nem lakossági szegmensben egyre nagyobb a kereslet.

Az észrevételt figyelmen kívül hagytam, az alábbiakra tekintettel.

Az 1.1 pontban leírtaknak megfelelően a határozattervezet Indokolásának A. fejezet 1.5. pontjában részletesen megvizsgáltam, hogy a lakossági és nem lakossági felhasználók számára nyújtott helyhez kötött forgalmi szolgáltatások egységes szolgáltatási piachoz tartoznak-e, és megállapítottam, hogy nem indokolt a lakossági és nem lakossági szolgáltatási szegmensek elkülönült piacokként való kezelése sem a hozzáférési, sem a forgalmi piacok esetében. Ennek megfelelően a határozattervezet Indokolásának A. fejezet 1.9. pontjában a piac érintettségének vizsgálatát mind a lakossági, mind a nem lakossági előfizetők figyelembevételével végeztem el, és az érintettség vizsgálat eredményei mind a lakossági, mind a nem lakossági előfizetők, mint egy egységes szolgáltatási piachoz tartozó előfizetők esetében érvényesek. A határozattervezet Indokolásának A. fejezet 1.9.2. pontjában tett megállapításaim alapján a jelen határozattervezetben vizsgált három kiskereskedelmi piac ex-ante szabályozási szempontból nem tekinthető érintettnek, így a korábban ekként azonosított szolgáltatók jelentős piaci erejű szolgáltatóként történő azonosításának megszüntetése indokolt. Az Eht. 63. § (4) bekezdése szerint amennyiben az Elnök megszünteti egy szolgáltató jelentős piaci erővel rendelkező szolgáltatóként való azonosítását, határozatában az ilyen szolgáltatót a jelentős piaci erővel rendelkező szolgáltatóként való azonosítására tekintettel terhelő valamennyi kötelezettség alkalmazását megszünteti.

E kifejezett és egyértelmű jogszabályi kötelezettségtől való eltérésre az adott piac egyes szegmensei tekintetében jogszerűen nincs mód. Következésképpen a közvetítőválasztás szolgáltatás további fenntartása – akár a teljes piacon, akár annak kizárólag a nem lakossági szegmensére vonatkozóan – nem lehetséges.

*Megvizsgáltam a szolgáltató által az érvelése alátámasztásául benyújtott táblázatokat és megállapítottam, hogy a táblázatokból nem állapítható meg az egyes adatok forrása és tartalma, és az, hogy a szolgáltató a versenytársak effektív (tehát a piacon ténylegesen érvényesülő) áraival kapcsolatos információk hiányában milyen módszertani alapon hasonlította össze az egyes szolgáltatók árait úgy, hogy az értékelhető eredményre vezessen. Továbbá, a különböző előfizetői szegmensek adott időszakra vonatkozó értékei egymással század nagyságrendre megegyeznek, illetve azonosak **Üzleti titok**. A Hatóság a határozattervezet elkészítéséhez kapcsolódó vizsgálatok során részletesen – és a teljes piacra kiterjedően – vizsgálta mind a teljes szolgáltatási piacon, mind annak lakossági és nem lakossági szegmensében érvényesülő árakat és megállapította, hogy a közvetítőválasztásos ajánlatok nem hordoznak észrevehető árelőnyt a fogyasztók számára (előfordulhat, hogy egyes előfizetők esetében a közvetítő szolgáltató kedvezőbb díjakat kínál, mint a hálózattal rendelkező szolgáltató, a piac egészét tekintve azonban ez az összefüggés nem érvényesül). A vizsgálatok során a Hatóság nem az ÁSZF-ekben szereplő listaárakat és nem egyes előfizetőket, illetve kiragadott ajánlatokat, díjcsomagokat vizsgált, hanem – a bevételeken keresztül – a piacon ténylegesen érvényesülő árakat vizsgálta.*

Fontosnak tartom hangsúlyozni, hogy a határozattervezet Indokolásának A. fejezet 1.9.2. pontjában elvégzett, a piacok érintettségét célzó vizsgálatok során elemeztem a piac hatékony versenyhez való közeledését is. A hatékony versenyhez való közeledés nem jelenti szükségszerűen azt, hogy a hatékony verseny a vizsgált szabályozási időszakban (az adott piacelemzés előretekintő időtávján) – a rendelkezésre álló piaci információk, bizonyítékok alapján – megvalósul, a hatékony versenyhez való közeledés már akkor megállapítható, ha a piaci folyamatokból arra lehet következtetni, hogy a hatékony verseny az előrelátható jövőben az adott piacon előírt ex-ante szabályozás nélkül megvalósul. A hatékony versenyhez való közeledés vizsgálata során – összhangban az ERG hármas kritériumrendszer alkalmazásával kapcsolatos iránymutatásával – részletesen, a teljes szolgáltatási piacra kiterjedően, valamint annak lakossági és nem lakossági szegmensére vonatkozóan egyaránt megvizsgáltam a piaci részesedések, valamint az árak alakulását, a kialakult árazási gyakorlatot, a

nehezen megkettőzhető infrastruktúra feletti ellenőrzés meglétét, a termék/szolgáltatási diverzifikáció szintjét, a terjeszkedés esetleges akadályait, és a potenciális verseny alakulását. A komplex vizsgálat eredményeként megállapítottam, hogy a hatékony versenyhez való közeledés a vizsgált szolgáltatási piacokon hosszú távon érvényesül, a piacon lévő szolgáltatók nem képesek arra, hogy tevékenységüket a versenytársaktól, a vevőktől, és végső soron a fogyasztóktól nagymértékben függetlenül folytassák. Mindez hosszabb távon biztosítja a hatékony versenyhez való közeledést, a fogyasztói érdekek érvényesülését, a lakossági és a nem lakossági előfizetők számára is.

1.3. A 3C Távközlési Kft. álláspontja a közvetítőválasztás szolgáltatás kötelezettség átmeneti hatályban tartásának időtartamával kapcsolatban

A szolgáltató kéri, hogy – amennyiben a közvetítőválasztás kötelezettség kivezetésével kapcsolatos rendelkezés teljes körű visszavonására nincs lehetőség a nem lakossági szegmensre vonatkozóan – az Elnök a határozatok hatályba lépésétől számított három évig tartsa fenn a nem lakossági szegmens tekintetében a közvetítőválasztás kötelezettséget, azzal, hogy további két évet biztosítson a szerződések fenntartására.

Az észrevételt figyelmen kívül hagytam, az alábbiakra tekintettel.

A jelen határozatban azonosított 3 kiskereskedelmi piac ex-ante szabályozási szempontból nem érintett piac, amire figyelemmel a jelentős piaci erejű szolgáltatóként való azonosítás megszüntetése indokolt, és ennek megfelelően az Eht. 63. § (4) bekezdése alapján az Elnök megszünteti a piacon korábban kirótt kötelezettségek alkalmazását. Ez alól sem a teljes piac, sem a nem lakossági szegmens esetében nem tehető kivétel. Az Eht. 63. § (5) ugyanakkor lehetőséget teremt az Elnök számára, hogy a megszüntetésre kerülő kötelezettséget átmeneti ideig hatályban tartsa. Az átmeneti idő hosszának meghatározása azt célozza, hogy az megfelelő felkészülési időt biztosítson mind az előfizetői hozzáférést biztosító szolgáltatók, mind a közvetítő szolgáltatók, mind az előfizetők számára. Az ezzel kapcsolatos részletes indokolást a határozattervezet Indokolásának A. fejezet [430]-[440] bekezdései tartalmazzák. A szolgáltató javaslata azonban a kötelezettség változatlan formában történő fenntartását eredményezné egy további három éves – egy teljes szabályozási ciklusnak megfelelő – időszakra. A kötelezettség megszüntetésének indokai, és különösen a kötelezettség megszüntetésének hivatkozott körülményekből és jogszabályi előírásból eredő kötelezettsége tükrében ugyanakkor erre hatáskörrel nem rendelkezem, a kötelezettség ilyen feltételekkel jogszerűen, a részletezett indokok ellenében és az átmeneti hatályban tartás indokolt tartamát meghaladóan nem tartható fenn. Az átmeneti hatály meghatározása ugyanis a kötelezettség önmagában való fenntartására nem irányulhat, az a kötelezettség megszüntetése miatt szükséges üzleti és adminisztratív intézkedések megtétele érdekében biztosítja az indokolt tartamú átmeneti időszakot.

1.4. A 3C Távközlési Kft. pontosító javaslata a közvetítőválasztás szolgáltatás kötelezettség átmeneti ideig történő hatályban tartása tekintetében

A szolgáltató álláspontja szerint a jelenlegi gyakorlatban előfordul olyan eset, amikor a rendszer karbantartási folyamata, vagy az előfizetői adatokban bekövetkezett változások miatt a közvetítőválasztás szolgáltatás – technikai jellegű okokra visszavezethetően – megszűnik. A szolgáltató elképzelhetőnek tartja, hogy a határozattervezetek alapján a közvetítőválasztás kötelezettség hatályban tartásának átmeneti időszakában előállhat olyan helyzet, hogy a szolgáltató nem fogja tudni a határozott idejű szerződéseiben vállalt szolgáltatásokat nyújtani, mivel a technikai okok miatt megszűnt közvetítőválasztás szolgáltatást a Kötelezett Szolgáltató – a határozattervezetre alaptalanul hivatkozva – nem fogja visszaállítani a közvetítő szolgáltatótól érkező igény alapján, annak ellenére, hogy az nem új megrendelésre vonatkozik.

A szolgáltató ezért kérte, hogy a közvetítőválasztás kötelezettség átmeneti hatályban tartására vonatkozóan az Elnök a határozatában válassza külön a valódi új megrendelésekre, valamint a technikai okokból megszűnt közvetítőválasztás szolgáltatás visszaállítására vonatkozó rendelkezéseit.

Az észrevételt figyelmen kívül hagytam, az alábbiakra tekintettel.

A szolgáltató által hivatkozott, rendszerszerűnek nem tekinthető eset a jellegének megfelelő, a jogszabály alapján alkalmazható egyedi, eseti intézkedés szükségességét vetheti fel, abból nem következik az, hogy a határozattervezetet a kérdést szabályozó külön rendelkezéssel szükséges kiegészíteni.

Amennyiben az előfizetői szolgáltatás nyújtása az átmeneti időszakban a miatt akadályozott, mert a Kötelezett Szolgáltató nem biztosítja a jogosult részére a hálózati szolgáltatást, és az a jogosult elektronikus hírközlést érintő jogának vagy jogos érdekének megsértését veti fel, akkor az esetleges jogsértő állapot megszüntetésére igénybe vehetők az Eht.-ban biztosított jogi eszközök.

1.5. A 3C Távközlési Kft. észrevétele a határozattervezet táblázataiban szereplő adatok helytállósága tekintetében

A szolgáltató szerint – mivel a határozattervezet üzleti titokként kezeli az adatok többségét – a határozattervezetből nem állapítható meg, hogy az abban szereplő táblázatok adatai megfelelnek-e a valóságnak, vagy azok inkább következtetésekre épülnek. Tapasztalataik szerint a három volt koncessziós társaság adott irányban mutatkozó átlag forgalmi egységárai alacsonyabb mértékkel vannak feltüntetve a határozattervezetben, mint ahogy azt a szolgáltató az adott időszakban megfigyelte. A szolgáltató véleménye szerint a határozattervezet 1. és a 27. táblázatának összehasonlítása tehát hibás következtetés levonását teszi lehetővé. A szolgáltató szerint míg az 1. táblázatban (2014 decemberére vonatkozóan) magasabb, addig a 27. táblázatban (2011-2013. időszakra vonatkozóan) alacsonyabb díjak kerültek feltüntetésre egy-egy szolgáltató egy-egy hívásiránya tekintetében. A Szolgáltató véleménye szerint ugyanakkor a közvetítőválasztást nyújtó szolgáltatók díjai a 2011-2013. időszak és a 2014. decemberi időszak összehasonlításában csökkentek.

Az észrevételt figyelmen kívül hagytam, az alábbiakra tekintettel.

A szolgáltató észrevételével összefüggésben fontosnak tartom hangsúlyozni, hogy a határozattervezetben szereplő adatok forrása a határozattervezetben a Hatóság irányadó közigazgatási eljárási szabályokból következő indokolási kötelezettségével összhangban, az ügyfelek eljárási jogainak gyakorlásához szükséges mértékben minden esetben egyértelműen szerepel, a táblázatokban szereplő adatok forrása az Indokolásnak az eljárást ismertető részéből, illetve az adott táblázatok, ábrák alatt szereplő forrásmegjelölésből egyértelműen megállapítható.

A szolgáltató az észrevételében kifejtette azon álláspontját, hogy a három volt koncessziós társaság átlag forgalmi egységárai a ténylegesnél alacsonyabb értékkel kerültek feltüntetésre a határozattervezetben. Nem állapítható meg ugyanakkor, hogy a szolgáltató ezen észrevételét milyen tételes – általa feltehetően meg sem ismerhető – adatokra alapozza. A táblázatokban feltüntetett értékek ugyanis a szolgáltatóknak a hatósági adatszolgáltatás keretében benyújtott adatai alapján kerültek kiszámításra.

A szolgáltató egyes táblázatok összehasonlítása alapján megfogalmazott észrevételével kapcsolatban megállapítható, hogy a szolgáltató az eltérő tartalmú táblázatok téves összehasonlítását követően megalapozatlan következtetést von le. A szolgáltató által hivatkozott 1. táblázat (3-5. piaci határozattervezet Indokolás A. fejezet [34] bekezdés 1. táblázat: „A legnagyobb szolgáltatók népszerű telefonszolgáltatásainak bruttó percdíjai, 2014. december (Ft)”) az egyes szolgáltatók ÁSZF-jeiben

szereplő listaárakat tartalmazza, míg ugyanezen határozattervezet Indokolás A. fejezet [424] bekezdésben szereplő 27. táblázat („Saját hálózaton indított belföldi forgalom és a közvetítőválasztásos belföldi forgalom fajlagos bevételeinek összehasonlítása, 2011-2013”) a saját hálózaton indított forgalom és a közvetítőválasztásos forgalom egy percre jutó bevételeit mutatja be. A 27. táblázatban a „Saját hálózaton indított hívások” megnevezés alatt nem a három volt koncessziós szolgáltató, hanem az adott volt koncessziós területen saját hálózattal rendelkező összes szolgáltató adatai kerültek aggregáltan feltüntetésre. A szolgáltató által alkalmazott összehasonlítás tehát mind az adattartalom (listaár, illetve fajlagos bevétel), mind a csoportképzés (egyedi díjcsomag értékek, illetve egyes szolgáltatás nyújtási formák szerint aggregált értékek), mind az időszak (2014 év vége, illetve 2011-2013 időszakok éves átlaga), mind a szolgáltatói kör (volt koncessziós szolgáltató egyedi adata, illetve a volt koncessziós területen saját hálózattal rendelkező összes szolgáltató aggregált adata) tekintetében hibás, így természetesen a levont következtetés sem megalapozott. Megjegyzendő továbbá, hogy az elektronikus hírközlési szolgáltatások ÁSZF-ben szereplő árai, illetve a piacon ténylegesen érvényesülő árak között jelentős eltérés lehet a szolgáltatók által nyújtott különböző kedvezmények miatt (pl. hűségidő), ezért a fajlagos bevételek alakulása pontosabb képet ad az árak alakulásáról.

1.6. A 3C Távközlési Kft. észrevétele a közvetítőválasztás szolgáltatás nyújtása kapcsán tapasztalható árcsökkenés vonatkozásában

A szolgáltató álláspontja szerint az elektronikus hírközlési előfizetői szerződések részletes szabályairól szóló 2/2015. (III.30.) NMHH rendelet hatására a Kötelezett Szolgáltatók az előfizetői szolgáltatások széles körét érintő áremelést hajtottak végre. A közvetítőválasztás szolgáltatást nyújtó szolgáltatók oldaláról ugyanakkor árcsökkenés volt tapasztalható, amely hozzájárult a piaci verseny élesedéséhez.

Az észrevételt figyelmen kívül hagytam, tekintettel arra, hogy nem állapítható meg, hogy az a határozattervezet mely megállapítását milyen módon érinti.

Megjegyzem ugyanakkor, hogy a szolgáltató sem az általa vélelmezett áremelést, sem az árcsökkenést nem támasztja alá, illetve azt sem mutatja be, hogy a különböző irányú változások milyen abszolút, effektív árszintet eredményeztek az egyes szolgáltatások esetében.

1.7. A 3C Távközlési Kft. észrevétele a közvetítőválasztást nyújtó vállalkozások sajátosságai kapcsán

A szolgáltató észrevételében előadta, hogy a közvetítőválasztás szolgáltatást nyújtó szolgáltatókról általánosságban kijelenthető, hogy alacsony létszámmal és koncentrált körülmények között végzik a tevékenységüket. Kiemelkedő prioritással teljesítik a közigazgatási szervek egyedi igényeinek, elvárásainak sokkal hatékonyabb és ügyfélbarát módon kezelését.

Az észrevételt figyelmen kívül hagytam, tekintettel arra, hogy az észrevételben a szolgáltató a véleményét ismerteti, az észrevétel a határozattervezet tételes megállapításai tekintetében nem releváns.

1.8. A 3C Távközlési Kft. hozzáféréssel és összekapcsolással kapcsolatos kötelezettség vonatkozásában tett észrevételei

A nagykereskedelmi szolgáltatási piacokon a jelentős piaci erejű szolgáltató a meghatározott hálózati elemekhez, szolgáltatásokhoz való hozzáférést és a kapcsolódó eszközhasználatot biztosítani köteles. A szolgáltató álláspontja szerint a közvetítőválasztás kötelezettség megszüntetése felveti az Eht. 106. §-a sérelmének lehetőségét.

Az észrevételt figyelmen kívül hagytam az alábbiakra tekintettel.

Az Eht. 106. § (1) bekezdésének egyértelmű megfogalmazása alapján a hozzáféréssel és összekapcsolással kapcsolatos kötelezettségek a nagykereskedelmi szolgáltatási piacok szabályozásához kapcsolódnak, így a szolgáltató észrevétele a jelen határozattervezet tekintetében nem értelmezhető.

A Kötelezett Szolgáltatókat a tárgyban piacon nem terheli az Eht. 106. §-a szerinti, hozzáféréssel és összekapcsolással kapcsolatos kötelezettség, ilyen kötelezettség kirovására jelen piacokon nincs lehetőség, és a jelen határozattervezetben foglaltak nem érinthetik a más nagykereskedelmi piacokon jelentős piaci erejű szolgáltatóként azonosított szolgáltatók hozzáféréssel és összekapcsolással kapcsolatos, azon piacok szabályozása tárgyában kibocsátott határozatokban rögzített kötelezettségeit. Jelen határozattervezet nem befolyásolja ezen szolgáltatók nagykereskedelmi kötelezettségeit, amelyek felülvizsgálatára az adott nagykereskedelmi piaccal kapcsolatos ismételt piacelemzés során kerülhet sor.

2. A Dunakanyar Holding Kft. észrevételei

2.1. A Dunakanyar Holding Kft. általános észrevételei

A szolgáltató kiemelte, hogy tevékenysége során elsősorban az üzleti előfizetők igényeit figyelembe véve igyekszik költséghatékony alternatívát kínálni a hírközlési piacon. A szolgáltató működése során mindvégig törekedett arra, hogy az előfizetők az általuk elérni kívánt szolgáltatások között szabadon választva, a legmegfelelőbb áron jussanak hozzá a hírközlési szolgáltatásokhoz.

Az észrevételt tudomásul vettem.

2.2. A Dunakanyar Holding Kft. megállapításai a közvetítőválasztás kötelezettség tekintetében

A szolgáltató észrevételében rögzítette, hogy az Eht. szerinti közvetítőválasztás szolgáltatásból a hívásonkénti előválasztás alig létezik, a közvetítő-előválasztás szolgáltatás dominanciája figyelhető meg. Álláspontja szerint a közvetítőválasztás, mint szabályozói eszköz célja a fogyasztók számára olcsóbbá tenni a telefonálást, lehetőleg úgy, hogy olyan földrajzi területen is alternatív ajánlatot generáljon, ahol egyébként az inkumbens szolgáltatónak nincs versenytársa. A szolgáltató megfigyelése szerint a közvetítőválasztás piacának mérete és a szolgáltatás iránti igény nem mérséklődött a helyhez kötött vezetékes hangszolgáltatási és mobil hangszolgáltatási piacon bekövetkezett látványos hívásvégződtetési díj csökkenést követően sem. Véleménye szerint a közvetítőválasztás szolgáltatás iránti fogyasztói igényt nem vetette vissza a mobiltelefonok elterjedése sem, mivel a szolgáltatás célközönsége első sorban a kisebb üzleti ügyfelek közül kerül ki, akik a vezetékes telefonálást részesítik előnyben, mivel számukra az a költséghatékonyabb. Jellemzően kettő, esetleg 3 éves határozott idejű szerződést kötnek a közvetítőszolgáltatók az előfizetőkkel, határozatlan idejű szerződés szinte egyáltalán nincs.

Az észrevételt figyelmen kívül hagytam, tekintettel arra, hogy abban a szolgáltató a piaccal és az ágazati szabályozással kapcsolatos általános álláspontját foglalja össze, így az nem a határozattervezet tartalmára vonatkozik.

2.3. A Dunakanyar Holding Kft. javaslata a határozattervezet módosítására, illetve visszavonására vonatkozóan

A szolgáltató számára elfogadhatatlan, hogy a tárgybani piacon korábban kirótt közvetítőválasztás kötelezettség néhány hónapon belül megszűnjön, ezért kéri, hogy a Hatóság a határozattervezet vonatkozó rendelkezését a közvetítő-előválasztás tekintetében módosítsa vagy vonja vissza, mivel álláspontja szerint ez a jelentős piaci erejű szolgáltatókat terhelő kötelezettség még nem érte el szabályozási célját. Amennyiben a kötelezettség visszavonásra kerül, abban az esetben kéri, hogy a határozat hatályba lépése évét követő év utolsó napjáig fennmaradhasson a közvetítő-előválasztás szolgáltatás kereskedelmi értékesíthetősége, az új szerződések megkötésére vonatkozó jogosultság. Továbbá kéri, hogy az ezt követő legalább 2 naptári éves átmeneti időben, azaz 2019. december 31. napjáig a szolgáltatás idénybevételi lehetőségét, illetve a vonatkozó kötelezettséget tartsa fenn az Elnök a határozatban.

A szolgáltató a határozattervezethez fűzött észrevételei indokolásában kiemelte, hogy a vonatkozó EU ajánlás szerint az ex-ante szabályozás piacról való kivezetése során megfelelő időt kell biztosítani a piac számára. Előadta továbbá, hogy szabályozás hiányában a fogyasztóknak sérül a szabad szolgáltató- és szolgáltatás-választáshoz fűződő joga, és a jogosult szolgáltatók szerzett jogai megvonásra kerülnek. Álláspontja szerint a közvetítőválasztásból eredő verseny, illetve a szolgáltatási választékhoz való hozzáférés nem számolható fel akképp, hogy az fogyasztói érdeksérelemmel jár, vagy annak veszélyét hordozza magában.

A szolgáltató véleménye szerint a piaci verseny az alternatív szolgáltatók által nyújtott szolgáltatások révén biztosítható, amelynek azonban anyagi és időbeli feltételei is vannak. Véleménye szerint, amennyiben a szabályozás ezt az időt nem biztosítja az alternatív szolgáltatók részére, a verseny hiánya miatt a fogyasztók érdekei nagymértékben sérülnek.

Az észrevételt figyelmen kívül hagytam az alábbiakra tekintettel.

A Határozatban megállapítottam, hogy a „Nyilvánosan elérhető helyi és/vagy országos, helyhez kötött telefonszolgáltatások piaca lakossági és nem lakossági felhasználók számára” elnevezésű, jelen határozatban azonosított három piac ex-ante szabályozási szempontból nem minősül érintett piacnak. Az Eht. rendelkezései alapján ex-ante szabályozási szempontból nem érintett piacon a Hatóság nem azonosíthat jelentős piaci erejű szolgáltatót, nem állapíthat meg kötelezettségeket és a korábban kirótt kötelezettségeket – szükség esetén átmeneti idő megállapításával – vissza kell vonnia. A szolgáltató észrevételében a szabályozás további fenntartásának szükségességével kapcsolatos véleményét ismertette, ugyanakkor nem hivatkozott olyan tényre, körülményre, amely a határozatban foglalt következtetések felülvizsgálatát, illetve a kötelezettség további fenntartását megalapozná.

Az átmeneti idő hosszának meghatározása során arra törekedtem, hogy az megfelelő felkészülési időt biztosítson mind az előfizetői hozzáférést biztosító szolgáltatók, mind a közvetítő szolgáltatók, mind az előfizetők számára. Az ezzel kapcsolatos részletes indokolást a határozattervezet Indokolásának A. fejezet [430]-[440] bekezdései tartalmazzák. A szolgáltató javaslata a gyakorlatban a közvetítő-előválasztás kötelezettség változatlan formában történő fenntartását jelenti az új szerződések esetén legalább másfél évig, míg a másfél év leteltét követően meglévő szerződések esetében további legalább két évig, ami azt eredményezi, hogy a kötelezettség hatálya a gyakorlatban egy további több, mint három éves – egy teljes szabályozási ciklusnál hosszabb – időszakra is kiterjedne. A kötelezettség megszüntetésének indokai, és különösen a kötelezettség megszüntetésének hivatkozott körülményekből és jogszabályi előírásból eredő kötelezettsége tükrében ugyanakkor erre hatáskörrel nem rendelkezem, a kötelezettség ilyen feltételekkel jogszerűen, a részletezett indokok ellenében és az átmeneti hatályban tartás indokolt tartamát meghaladóan nem tartható fenn. Az átmeneti hatály meghatározása ugyanis a kötelezettség önmagában való fenntartására nem irányulhat, az a kötelezettség megszüntetése miatt szükséges üzleti és adminisztratív intézkedések megtétele érdekében biztosítja az indokolt tartamú átmeneti időszakot.

A fogyasztók jogai, illetve a jogosulti szerzett jogok vonatkozásában hangsúlyozom, hogy a rendelkező részben foglalt szabályozói intézkedés a Kötelezett Szolgáltatókra korábban kirótt kötelezettség visszavonására irányul, amelynek indokait (az uniós elektronikus hírközlési ágazati szabályozás, illetve, hogy a kötelezettség fenntartásának ex-ante szabályozásra nem ajánlott piacokon előírt feltételei sem teljesültek) a határozattervezet indokolása részletekbe menően taglalta. A határozat a fogyasztó és jogosult szolgáltató jogai tekintetében rendelkezést nem tartalmaz, jogokat a fogyasztóktól és a jogosult szolgáltatóktól nem von meg, ahogy nem is vonhat meg.

A korábban kirótt kötelezettség a Kötelezett Szolgáltató és az előfizetői, illetve a Kötelezett Szolgáltató és a jogosult szolgáltatók közötti jogviszonyban erőteljesen korlátozta a Kötelezett Szolgáltató szerződési szabadságát. A Kötelezett Szolgáltató – az elektronikus hírközlésre vonatkozó szabályokban meghatározott feltételek teljesülése esetén – köteles a jogosult szolgáltatóval a közvetítőválasztás tárgyában szerződést kötni, és egyidejűleg köteles túrni – a közvetítőválasztás tárgyában az előfizetője és a jogosult szolgáltató között létrejött szerződés (valamint a vonatkozó jogszabályi rendelkezésekben foglaltak) folytán – a közte és előfizetője közötti szerződésben bekövetkező módosulást is. A korábbi kötelezettség visszavonása a szerződési szabadság ezen – a Kötelezett Szolgáltatókkal szemben érvényesülő – korlátait megszünteti. Ebből következően eleve és elméletileg nem kizárható ugyan, hogy a kötelezettség visszavonása közvetetten és esetlegesen előnytelen hatással legyen egyes konkrét helyzetekben fogyasztókra, illetve jogosult szolgáltatókra, azonban ez önmagában nem alapozza meg a kötelezettség fenti indokok ellenében történő fenntartását. A Szolgáltató nem hivatkozik a kötelezettség visszavonása tekintetében releváns jogsérelemre, különös tekintettel arra, hogy egyedi esetek eseti elbírálást, nem átfogó piacsabályozási intézkedést kívánhatnak meg. Szükséges hangsúlyozni azt is, hogy a kötelezettség átmeneti hatályban tartása éppen a Kötelezett Szolgáltatók mellett az előfizetők és a jogosult szolgáltatók érdekeinek védelmét szolgálja, ugyanakkor nem merült fel olyan körülmény, ami a kötelezettség más jellegű vagy hosszabb tartamú fenntartását indokolná.

Kétséges továbbá a szolgáltató hivatkozása arra figyelemmel is, hogy ugyan a jelentős piaci erejű szolgáltatókra kiróható kötelezettségek alkalmazása áttételesen a verseny fokozásával a fogyasztói jólét növelését célozza, azonban a hatósági piacsabályozásnak azt a hivatkozott körülményekre is figyelemmel nem az egyedi előfizetői jogviszonyok szintjén kell érvényesítenie.

Az Európai Bizottság az ajánlások útján a tárgyban piacokon a megvalósult versenyt vélelmezte, és a Hatóság által elvégzett hármaskritériumteszt alapján sem lehetett a beavatkozás indokoltságára következtetni, így megállapítható, hogy a kötelezettség fenntartása, mint piacsabályozási intézkedés az uniós elektronikus hírközlési keretrendszer tükrében a továbbiakban már nem tekinthető a fogyasztói jólét közvetett növelését célzó eszköznek.

3. Az Internet 2001 Kft. észrevételei

3.1. Az Internet 2001 Kft. általános észrevételei

A szolgáltató kiemelte, hogy tevékenysége során elsősorban az üzleti előfizetők igényeit figyelembe véve igyekszik költségghatékony alternatívát kínálni a hírközlési piacon. A szolgáltató működése során mindvégig törekedett arra, hogy az előfizetők az általuk elérni kívánt szolgáltatások között szabadon választva, a legmegfelelőbb áron jussanak hozzá a hírközlési szolgáltatásokhoz.

Az észrevételt tudomásul vettem.

3.2. Az Internet 2001 Kft. megállapításai a közvetítőválasztás kötelezettség tekintetében

A szolgáltató észrevételében rögzítette, hogy az Eht. szerinti közvetítőválasztás szolgáltatásból a hívásonkénti előválasztás alig létezik, a közvetítő-előválasztás szolgáltatás dominanciája figyelhető meg. Álláspontja szerint a közvetítőválasztás, mint szabályozói eszköz célja a fogyasztók számára olcsóbbá tenni a telefonálást, lehetőleg úgy, hogy olyan földrajzi területen is alternatív ajánlatot generáljon, ahol egyébként az inkumbens szolgáltatónak nincs versenytársa. A szolgáltató megfigyelése szerint a közvetítőválasztás piacának mérete és a szolgáltatás iránti igény nem mérséklődött a helyhez kötött vezetékes hangszolgáltatási és mobil hangszolgáltatási piacon bekövetkezett látványos hívásvégződési díj csökkenést követően sem. Véleménye szerint a közvetítőválasztás szolgáltatás iránti fogyasztói igényt nem vetette vissza a mobiltelefonok elterjedése sem, mivel a szolgáltatás célközönsége első sorban a kisebb üzleti ügyfelek közül kerül ki, akik a vezetékes telefonálást részesítik előnyben, mivel számukra az a költséghatékonyabb. Jellemzően kettő, esetleg három éves határozott idejű szerződést kötnek a közvetítőszolgáltatók az előfizetőkkel, határozatlan idejű szerződés szinte egyáltalán nincs.

Az észrevételt figyelmen kívül hagytam, tekintettel arra, hogy abban a szolgáltató a piaccal és az ágazati szabályozással kapcsolatos általános álláspontját foglalja össze, az nem a határozattervezet tartalmára vonatkozik.

3.3. Az Enternet 2001 Kft. javaslata a határozattervezet módosítására, illetve visszavonására vonatkozóan

A szolgáltató számára elfogadhatatlan, hogy a tárgyban piacon korábban kirótt közvetítőválasztás kötelezettség néhány hónapon belül megszűnjön, ezért kéri, hogy a Hatóság a határozattervezet vonatkozó rendelkezését a közvetítő-előválasztás tekintetében módosítsa vagy vonja vissza, mivel álláspontja szerint ez a jelentős piaci erejű szolgáltatókat terhelő kötelezettség még nem érte el szabályozási célját. Amennyiben a kötelezettség visszavonásra kerül, abban az esetben kéri, hogy a határozat hatályba lépése évét követő év utolsó napjáig fennmaradjon a közvetítő-előválasztás szolgáltatás kereskedelmi értékesíthetősége, az új szerződések megkötésére vonatkozó jogosultság. Továbbá kéri, hogy az ezt követő legalább 2 naptári éves átmeneti időben, azaz 2019. december 31. napjáig a szolgáltatás idénybevételi lehetőségét, illetve a vonatkozó kötelezettséget tartsa fenn az Elnök a határozatban.

A szolgáltató a határozattervezethez fűzött észrevételei indokolásában kiemelte, hogy a vonatkozó EU ajánlás szerint az ex-ante szabályozás piacról való kivezetése során megfelelő időt kell biztosítani a piac számára. Előadta továbbá, hogy szabályozás hiányában a fogyasztóknak sérül a szabad szolgáltató- és szolgáltatás-választáshoz fűződő joga, és a jogosult szolgáltatók szerzett jogai megvonásra kerülnek. Álláspontja szerint a közvetítőválasztásból eredő verseny, illetve a szolgáltatási választékhoz való hozzáférés nem számolható fel akképp, hogy az fogyasztói érdeksérelemmel jár, vagy annak veszélyét hordozza magában.

A szolgáltató véleménye szerint a piaci verseny az alternatív szolgáltatók által nyújtott szolgáltatások révén biztosítható, amelynek azonban anyagi és időbeli feltételei is vannak. Véleménye szerint, amennyiben a szabályozás ezt az időt nem biztosítja az alternatív szolgáltatók részére, a verseny hiánya miatt a fogyasztók érdekei nagymértékben sérülnek.

Az észrevételt figyelmen kívül hagytam, amelynek részletes indokait ld. a 2.3. pontban.

4. Eqnet Zrt. észrevételei

4.1. Az Eqnet Zrt. általános észrevételei

A szolgáltató kiemelte, hogy tevékenysége során elsősorban az üzleti előfizetők igényeit figyelembe véve igyekszik költséghatékony alternatívát kínálni a hírközlési piacon. A szolgáltató működése során mindvégig törekedett arra, hogy az előfizetők az általuk elérni kívánt szolgáltatások között szabadon választva, a legmegfelelőbb áron jussanak hozzá a hírközlési szolgáltatásokhoz.

Az észrevételt tudomásul vettem.

4.2. Az Eqnet Zrt. megállapításai a közvetítőválasztás kötelezettség tekintetében

A szolgáltató észrevételében rögzítette, hogy az Eht. szerinti közvetítőválasztás szolgáltatásból a hívásonkénti előválasztás alig létezik, a közvetítő-előválasztás szolgáltatás dominanciája figyelhető meg. Álláspontja szerint a közvetítőválasztás, mint szabályozói eszköz célja a fogyasztók számára olcsóbbá tenni a telefonálást, lehetőleg úgy, hogy olyan földrajzi területen is alternatív ajánlatot generáljon, ahol egyébként az inkumbens szolgáltatónak nincs versenytársa. A szolgáltató megfigyelése szerint a közvetítőválasztás piacának mérete és a szolgáltatás iránti igény nem mérséklődött a helyhez kötött vezetékes hangszolgáltatási és mobil hangszolgáltatási piacon bekövetkezett látványos hívásvégződteségi díj csökkenést követően sem. Véleménye szerint a közvetítőválasztás szolgáltatás iránti fogyasztói igényt nem vetette vissza a mobiltelefonok elterjedése sem, mivel a szolgáltatás célközönsége első sorban a kisebb üzleti ügyfelek közül kerül ki, akik a vezetékes telefonálást részesítik előnyben, mivel számukra az a költséghatékonyabb. Jellemzően kettő, esetleg három éves határozott idejű szerződést kötnek a közvetítőszolgáltatók az előfizetőkkel, határozatlan idejű szerződés szinte egyáltalán nincs.

Az észrevételt figyelmen kívül hagytam, tekintettel arra, hogy abban a szolgáltató a piaccal és az ágazati szabályozással kapcsolatos általános álláspontját foglalja össze, az nem a határozattervezet tartalmára vonatkozik.

4.3. Az Eqnet Zrt. javaslata a határozattervezet módosítására, illetve visszavonására vonatkozóan

A szolgáltató számára elfogadhatatlan, hogy a tárgyban piacon korábban kirótt közvetítőválasztás kötelezettség néhány hónapon belül megszűnjön, ezért kéri, hogy a Hatóság a határozattervezet vonatkozó rendelkezését a közvetítő-előválasztás tekintetében módosítsa vagy vonja vissza, mivel álláspontja szerint ez a jelentős piaci erejű szolgáltatókat terhelő kötelezettség még nem érte el szabályozási célját. Amennyiben a kötelezettség visszavonásra kerül, abban az esetben kéri, hogy a határozat hatályba lépése évét követő év utolsó napjáig fennmaradjon a közvetítő-előválasztás szolgáltatás kereskedelmi értékesíthetősége, az új szerződések megkötésére vonatkozó jogosultság. Továbbá kéri, hogy az ezt követő legalább 2 naptári éves átmeneti időben, azaz 2019. december 31. napjáig a szolgáltatás idénybevételi lehetőségét, illetve a vonatkozó kötelezettséget tartsa fenn az Elnök a határozatban.

A szolgáltató a határozattervezethez fűzött észrevételei indoklásában kiemelte, hogy a vonatkozó EU ajánlás szerint az ex-ante szabályozás piacról való kivezetése során megfelelő időt kell biztosítani a piac számára. Előadta továbbá, hogy szabályozás hiányában a fogyasztóknak sérül a szabad szolgáltató- és szolgáltatás-választáshoz fűződő joga, és a jogosult szolgáltatók szerzett jogai megvonásra kerülnek. Álláspontja szerint a közvetítőválasztásból eredő verseny, illetve a szolgáltatási választékhöz való hozzáférés nem számolható fel akképp, hogy az fogyasztói érdeksérelemmel jár, vagy annak veszélyét hordozza magában.

A szolgáltató véleménye szerint a piaci verseny az alternatív szolgáltatók által nyújtott szolgáltatások révén biztosítható, amelynek azonban anyagi és időbeli feltételei is vannak. Véleménye szerint, amennyiben a szabályozás ezt az időt nem biztosítja az alternatív szolgáltatók részére, a verseny hiánya miatt a fogyasztók érdekei nagymértékben sérülnek.

Az észrevételt figyelmen kívül hagytam, amelynek részletes indokait ld. a 2.3. pontban.

5. H1 Telekom Kft. észrevételei

5.1. A H1 Telekom Kft. észrevételei a helyhez kötött telefonszolgáltatások forgalmi szolgáltatásainak lakossági és nem lakossági szolgáltatási szegmensei egységes piacként történő kezelésével, valamint a nem lakossági szegmensre vonatkozó adatok figyelmen kívül hagyásával kapcsolatban

A szolgáltató álláspontja szerint a lakossági és a nem lakossági szegmensek együttes kezelésével a határozattervezet nem megfelelő sem az előfizetők, sem a szolgáltatók számára. A szolgáltató szerint a Hatóság az általa korábban lefolytatott piacelemzési eljárásai során külön eljárásban vizsgálta a lakossági és a nem lakossági szegmenseket, azonban a jelen határozattervezet együttesen kezeli ezt a két piaci szegmenst. A szolgáltató kiemelte, hogy a jelen piacelemzési eljárás megindításáról szóló végzésben is külön-külön kezelte a Hatóság a lakossági és nem lakossági szegmenseket.

A szolgáltató véleménye szerint lényegi különbségek figyelhetők meg a lakossági és a nem lakossági szegmensek között: míg a lakossági előfizetők által igénybe vett hírközlési szolgáltatások esetében mérvadó a területi elhelyezkedés, addig ez a nem lakossági előfizetők, valamint az általuk igénybe venni kívánt szolgáltatások körében irreleváns. A nem lakossági előfizetők elsősorban telefon és internet szolgáltatást vesznek igénybe, a lakossági piacon jellemzően megjelenő TV szolgáltatást nem.

A szolgáltató kiemeli, hogy véleménye szerint a határozattervezet 6 különböző ponton a lábjegyzetből tudhatóan a nem lakossági előfizetőkre vonatkozó adatok figyelmen kívül hagyásával levont következtetéseket tartalmaz. A szolgáltató tapasztalatai szerint ugyanakkor a közvetítőválasztást nyújtó elektronikus hírközlési szolgáltatók szinte kizárólag a nem lakossági előfizetőkkel kötnek szerződést. A szolgáltató véleménye szerint amennyiben a Hatóság nem veszi figyelembe a nem lakossági szegmenst az elemzés során, úgy nem kaphat valós képet a piacról, annak volumenéről és a fennálló verseny hatékonyságáról mivel mások a felhasználói szokások, mások az érzékenyebb területek a két előfizetői szegmens esetében.

Az észrevételt figyelmen kívül hagytam, amelynek részletes indokait ld. az 1.1. pontban.

5.2. A H1 Telekom Kft. álláspontja a közvetítő-előválasztás kötelezettség hatályban tartásával kapcsolatban

A szolgáltató elsődlegesen kérte, hogy a Hatóság vonja vissza a határozattervezet közvetítőválasztás kötelezettség kivezetésével kapcsolatos rendelkezését a közvetítő-előválasztás szolgáltatás tekintetében.

A szolgáltató másodlagosan kérte a Hatóságot, hogy a közvetítő-előválasztásra vonatkozó kötelezettséget legalább az üzleti előfizetői szegmens tekintetében tartsa fenn. A szolgáltató ennek indokaként előadta, hogy véleménye szerint – akár a közvetítőválasztás kötelezettségnek a lakossági szegmensben való megszüntetése mellett is – a nem lakossági szegmensben szükséges a közvetítőválasztás kötelezettséget fenntartani. (A szolgáltató álláspontja szerint a közvetítőválasztás kötelezettség kivezetése a lakossági előfizetőkre nem lenne hatással, mivel a kötelezett szolgáltatók által kínált csomagolt szolgáltatásokkal szemben a közvetítőválasztás szolgáltatás nem versenyképes.)

A szolgáltató véleménye szerint amennyiben a Hatóság a nem lakossági előfizetők körében visszavonná a közvetítőválasztásra vonatkozó kötelezettséget, úgy az üzleti előfizetők körében

csorbulna a szabad szolgáltató-választás lehetősége és szűkülne a szolgáltatás-kínálat sokszínűsége. A szolgáltató szerint a nem lakossági előfizetők oldaláról megvizsgálva látható, hogy az üzleti előfizetők számára alternatíva a közvetítőválasztás igénybevétele. A szolgáltató álláspontja szerint a közvetítőszolgáltatást nyújtó szolgáltatók versenyhelyzetet teremtenek a nem lakossági előfizetői szegmensben, elsődlegesen a helyhez kötött telefonszolgáltatások forgalmi piacain a jelen határozat hatályba lépését megelőzően meghozott határozatokban jelentős piaci erővel rendelkezőként kijelölt szolgáltatók ajánlataival szemben. Az előadottak alátámasztásaként a szolgáltató az általa készített – a 2011-2014. évi, valamint 2015. január-októberi időszakokra vonatkozó – kimutatásában szemléltette az üzleti előfizetők forgalmi díjakban megmutatkozó előnyét, ha közvetítő szolgáltatótól vesz igénybe szolgáltatást a korábbi JPE szolgáltató helyett.

A szolgáltató harmadlagosan kérte, hogy – amennyiben a közvetítő-előválasztás tekintetében a közvetítőválasztás kötelezettség megszüntetésre kerül – a közvetítő-előválasztás szolgáltatás esetében a határozatok közlésének napját követő harmadik naptári hónap 1. napja helyett hosszabb időtartamot, legalább 15 hónapot biztosítson a kötelezettség kivezetésének kezdeti időpontjára. A szolgáltató ezzel összefüggésben negyedlegesen kérte továbbá, hogy a kötelezettség kezdeti időpontjától számított két év helyett hosszabb időtartamot, legalább 3 évet biztosítson a közvetítő-előválasztás kötelezettség teljes kivezetésére azzal, hogy a kötelezettség hatályban tartásának átmeneti időtartamára a kötelezett szolgáltatók részére a szolgáltatás nyújtásának kötelezettsége mellett az előfizető által igényelt szolgáltatás igénybe vehetőségének kötelezettségét is előírja a határozat.

Az átmeneti idő hosszának meghatározása során arra törekedtem, hogy az megfelelő felkészülési időt biztosítson mind az előfizetői hozzáférést biztosító szolgáltatók, mind a közvetítő szolgáltatók, mind az előfizetők számára. Az ezzel kapcsolatos részletes indokolást a határozattervezet Indokolásának A. fejezet [430]-[440] bekezdései tartalmazzák. A szolgáltató észrevételében megfogalmazott javaslata a gyakorlatban a közvetítő-előválasztás kötelezettség változatlan formában történő fenntartását jelenti az új szerződések esetén legalább másfél évig, ami a másfél év leteltét követően a meglévő szerződésekre alkalmazott további két éves határidővel együtt azt eredményezi, hogy a kötelezettség hatálya a gyakorlatban egy további több, mint három éves – egy teljes szabályozási ciklusnál hosszabb – időszakra is kiterjedne. A kötelezettség megszüntetésének indokai, és különösen a kötelezettség megszüntetésének hivatkozott körülményekből és jogszabályi előírásból eredő kötelezettsége tükrében ugyanakkor erre hatáskörrel nem rendelkezem, a kötelezettség ilyen feltételekkel jogszerűen, a részletezett indokok ellenében és az átmeneti hatályban tartás indokolt tartamát meghaladóan nem tartható fenn. Az átmeneti hatály meghatározása ugyanis a kötelezettség önmagában való fenntartására nem irányulhat, az a kötelezettség megszüntetése miatt szükséges üzleti és adminisztratív intézkedések megtétele érdekében biztosítja az indokolt tartamú átmeneti időszakot.

A fentiekben kifejtettekre, valamint az 1.1. pontban részletesen leírt indokokra tekintettel az észrevételt figyelmen kívül hagytam.

5.3. A H1 Telekom Kft. pontosító javaslata a közvetítőszolgáltatás kötelezettség átmeneti ideig történő hatályban tartása tekintetében

A szolgáltató által előadottak szerint előfordul a Kötelezett Szolgáltatók részéről, hogy megszüntetik a közvetítőválasztó előtét beállítást valamely előfizető esetében, a közvetítőszolgáltató és az előfizető közötti szerződés megszűnése, illetve a közvetítő szolgáltató erre irányuló kérése hiányában is. Az átmeneti ideig hatályban fenntartott közvetítő-előválasztás kötelezettségnek a határozattervezetben foglalt szövegezése alapján a szolgáltató álláspontja szerint ilyen típusú, a Kötelezett Szolgáltató által elkövetett hiba esetén az előfizető nem fogja tudni ismételt igénybe venni az általa korábban megrendelt közvetítő-előválasztás szolgáltatást, mivel számára azt a Kötelezett Szolgáltató – a

határozattervezetre való alaptalan hivatkozással – ismételten már nem fogja beállítani annak ellenére, hogy nem új előfizető befogadására vonatkozik az igény. A szolgáltató szerint ezért a kötelezettségnek a határozattervezetben megfogalmazottak szerinti betartása a Kötelezett Szolgáltatók részéről aggályosnak tekinthető.

A bemutatott probléma megoldásával kapcsolatban a szolgáltató kérte azt is, hogy a kötelezettség hatályban tartásának átmeneti időtartamára a határozat a korábban Kötelezett Szolgáltatók részére írja elő a szolgáltatás nyújtásának kötelezettsége mellett a meglévő előfizetők által korábban igényelt szolgáltatás elérésének biztosítását, adott esetben a szolgáltatás ismételt beállításának kötelezettségét is.

Az észrevételt figyelmen kívül hagytam, amelynek részletes indokait ld. az 1.4. pontban.

5.4. A H1 Telekom Kft. észrevételei a határozattervezethez felhasznált tanulmányok vonatkozásában, valamint a táblázatokban szereplő adatok helyállósága tekintetében

A szolgáltató álláspontja szerint a határozattervezethez felhasznált tanulmányok több ellentmondást is tartalmaznak. A szolgáltató észrevételezte, hogy a lakossági felhasználók körében készített tanulmányra a határozattervezet „NMHH üzleti piackutatásként”, az üzleti felhasználók körében készített tanulmányra pedig „NMHH lakossági piackutatásként” hivatkozik. Véleménye szerint feltehetően nem csak a táblázatok megjelölése, de az abban szereplő adatok is felcserélődtek, továbbá nem állapítható meg a határozattervezetből, hogy a feltüntetett adatok megfelelnek-e a valóságnak, különös tekintettel arra, hogy a szolgáltató a volt koncessziós szolgáltatók tekintetében magasabb forgalmi árakat figyelt meg, mint amik a határozattervezetben feltüntetésre kerültek. A szolgáltató véleménye szerint ugyanis a határozattervezet 1. és a 27. táblázatának összehasonlítása hibás következtetés levonását teszi lehetővé. A szolgáltató észrevétele szerint míg az 1. táblázatban (2014 decemberére vonatkozóan) magasabb, addig a 27. táblázatban (2011-2013. időszakra vonatkozóan) alacsonyabb díjak kerültek feltüntetésre egy-egy szolgáltató egy-egy hívásiránya tekintetében. A szolgáltató szerint ugyanakkor a közvetítőválasztást nyújtó szolgáltatók díjai a 2011-2013. időszak és a 2014. decemberi időszak összehasonlításában csökkentek.

Az észrevételt a hivatkozás felcserélése tekintetében figyelembe vettem, egyebekben figyelmen kívül hagytam.

A határozattervezet Indokolás részének eljárást ismertető bevezető része 8. bekezdésében két tanulmány rövidítése tévesen felcserélésre került. Erre tekintettel javítottam az Indokolás fejezet 8. bekezdését akként, hogy az Ariosz Kft. „Távközlési szolgáltatások használata a lakossági felhasználók körében 2014.” című, a Hatóság megbízásából készített tanulmányára a határozatban „NMHH lakossági piackutatás”, megjelöléssel, a Bellresearch Kft. a „Távközlési szolgáltatások használata az üzleti felhasználók körében 2014.” című, a Hatóság megbízásából készített tanulmányára pedig „NMHH üzleti piackutatás” megjelöléssel hivatkozom a határozat szövegében.

A határozattervezet további részeit a 8. bekezdésben történt rövidítés felcserélés nem érinti, a határozattervezetben szereplő táblázatokban, kimutatásokban a lakossági és nem lakossági piackutatások adatai nem cserélődtek fel, mind az adatok, mind a forrásmegjelölés megfelelően kerültek feltüntetésre, ezért a határozattervezet további részeit a Szolgáltató észrevétele alapján tett módosítás nem érinti.

Az észrevétel figyelmen kívül hagyásának további részletes indokait ld. az 1.5. pontban.

5.5. A H1 Telekom Kft. észrevétele a közvetítőválasztás szolgáltatás nyújtása kapcsán tapasztalható árcsökkenés vonatkozásában

A szolgáltató álláspontja szerint az elektronikus hírközlési előfizetői szerződések részletes szabályairól szóló 2/2015. (III.30.) NMHH rendelet hatására a JPE szolgáltatók az előfizetői szolgáltatások széles körét érintő áremelést hajtottak végre. A közvetítőválasztás szolgáltatást nyújtó szolgáltatók oldaláról ugyanakkor árcsökkenés volt tapasztalható, amely hozzájárult a piaci verseny élesedéséhez.

Az észrevételt figyelmen kívül hagytam, amelynek részletes indokait ld. az 1.6. pontban.

5.6. A H1 Telekom Kft. észrevétele a közvetítőválasztást nyújtó vállalkozások sajátosságai kapcsán

A szolgáltató álláspontja szerint a közvetítőválasztás szolgáltatást nyújtó szolgáltatók általánosságban mikro-vállalkozások, amelyek alacsony létszámmal, koncentrált körülmények között végzik a tevékenységüket. Az egyedi igényeket hatékonyabban, gyorsabban és ügyfélbarát módon tudják kielégíteni.

Az észrevételt figyelmen kívül hagytam, amelynek részletes indokait ld. az 1.7. pontban.

6. Az Invitel Távközlési Zrt. észrevételei

Az Invitel Távközlési Zrt. észrevételeit az SK/31859-11/2015. számú határozattervezetre vonatkozóan nyújtotta be, azonban a benyújtott dokumentumban a következőket jelezte: „A Hatóság által közzétett további hangpiacokkal kapcsolatos tervezetet szintén üdvözli az Invitel (ügyiratszámok: SK/32118-9/2015. SK/32197-11/2015.). Ezekkel kapcsolatosan észrevételt csak a Tervezettel megegyező módon kíván tenni az Invitel (i.e. a kötelezettségek visszavonásával egyetért az Invitel, de Itt is hasonló módosításokat tart célszerűnek).” Ennek megfelelően az Invitel Távközlési Zrt. észrevételeit jelen határozatban is szerepeltetem, amennyiben valamely észrevétele jelen határozat szempontjából nem releváns, azt az adott észrevételnél külön jelzem.

6.1. Általános észrevételek

A szolgáltató üdvözli a határozattervezetet és időszerűnek tartja annak megállapítását, hogy az Invitel nem minősül jelentős piaci erővel rendelkező szolgáltatónak.

Az észrevételt tudomásul vettem.

6.2. Az Invitel Távközlési Zrt. álláspontja az indokolatlanul magas díjak alkalmazásának tilalma kapcsán

A szolgáltató véleménye szerint – mivel az indokolatlanul magas díjak alkalmazásának tilalma a határozat közzétételét követő nappal szűnne meg, várhatóan 2016 tavaszán – a Hatóság már nem fogja vizsgálni, hogy a 2015/2016-os periódusban a Kötelezett Szolgáltatók a vonatkozó kötelezettségüket teljesítették-e. A 2015/2014. évre vonatkozóan ugyanakkor a határozattervezet nem tartalmaz rendelkezést.

A szolgáltató kéri, hogy a Hatóság az indokolatlanul magas díjak alkalmazásának tilalma kötelezettséget 2015. január 1. napjától vonja vissza, vagy a kötelezettség további ellenőrzésétől tekintsen el, tekintettel arra, hogy annak vizsgálata a 2015. év vonatkozásában már nem szükséges mivel a határozattervezet szerint a vizsgált szolgáltatási piac az adott időszakban nem minősül érintett piacnak, és az Invitel pedig nem minősül jelentős piaci erővel rendelkező szolgáltatónak.

Az észrevételt figyelmen kívül hagytam az alábbi indokok alapján.

Az észrevétel az SK/31859-11/2015. számú határozattervezetre vonatkozik, jelen határozattervezet tekintetében nem releváns.

6.3. Az Invitel Távközlési Zrt. észrevétele a határozattervezet 25. táblázatával kapcsolatosan

A szolgáltató álláspontja szerint nem indokolt a határozattervezet 25. táblázatában bemutatott árindex üzleti titokként történő kezelése, tekintettel arra, hogy álláspontja szerint a kötelezettség teljesítését az árindex és az infláció egymáshoz való viszonya alapján lehet megítélni (mivel az ellenőrzött szolgáltatás tekintetében az kerül kiszámításra, hogy egy adott szolgáltató milyen mértékben emelte az árait). Az érintetteknek (pl. az előfizetőknek) ezért jogos érdekük megismerni, hogy a kötelezettség teljesült-e és milyen módon.

Az észrevételt figyelmen kívül hagytam az alábbi indokok alapján.

Az észrevétel az SK/31859-11/2015. számú határozattervezetre vonatkozik, jelen határozattervezet tekintetében nem releváns.

6.4. Az Invitel Távközlési Zrt. álláspontja a közvetítőválasztás szolgáltatás kötelezettség átmeneti hatályban tartásának időtartamával kapcsolatban

A szolgáltató álláspontja szerint – hivatkozva a vonatkozó EU ajánlásra, amely előírja, hogy megfelelő átmeneti idő kerüljön biztosításra egy kötelezettség visszavonása esetén – mivel egy kötelezettség időtartama legalább 3 év, így a kötelezettség megszűntetése esetén az Eht. alapján a kötelezettség átmeneti ideig való fenntartására megállapított határidő akkor tekinthető megfelelően hosszúnak, ha eléri a 3 évet. A szolgáltató ugyanakkor elismeri, hogy az átmeneti időt nem lehet úgy meghatározni, hogy az egy új kötelezést eredményezzen, így egyetért azzal, hogy a Hatóság új közvetítőválasztás szerződések megkötésére csak egy rövid időszakot hagy nyitva.

A szolgáltató véleménye szerint ugyanakkor az átmeneti időszak meghatározásakor figyelembe kell venni az általános szerződési feltételek módosításához szükséges időt, ami a gyakorlatban legalább 90 napot vesz igénybe. Az átmeneti időszak végének meghatározásánál pedig tekintettel kell lenni arra, hogy megfelelő módon lehessen az előfizetői szerződéseket megszüntetni, ami a szolgáltatói oldalon 60 napot meghaladó időtartamú előkészületet igényel.

A szolgáltató kéri, hogy a közvetítő-előválasztással kapcsolatos kötelezettség teljes körű hatályban tartásának időtartama (ameddig a Kötelezett Szolgáltatóknak az új előfizetői szerződések alapján benyújtott igények befogadására vonatkozó kötelezettsége is fennáll) 4 hónap legyen, majd ezt követően további három év átmeneti időszak álljon rendelkezésre (a meglévő szerződésekben foglalt szolgáltatás biztosítására), és ezen átmeneti időszak vége akként kerüljön megállapításra, hogy az egybeessen a naptári év végével. Figyelembe véve a határozat közlésének várható időpontját, a szolgáltató kéri, hogy ennek megfelelően 2018. december 31. napjáig tartsa hatályban az Elnök a közvetítő-előválasztás tekintetében a kötelezettséget, illetve, amennyiben a határozat lényegesen később kerülne közlésre, akkor a 2019. december 31. napjáig tartsa azt hatályban.

Az észrevételt figyelmen kívül hagytam az alábbi indokok alapján.

A határozattervezetben szereplő, az új igények befogadásával kapcsolatos határidőt az Eht. 130. § (3) bekezdéséből kiindulva határoztam meg, amely alapján az általános szerződési feltételeket azok minden módosítása esetén a módosítás hatálybalépését 30 nappal megelőzően köteles a szolgáltató a Hatóság részére megküldeni. Az Eht. 132. § (2) bekezdés b) pontja alapján a Szolgáltató az előfizetői szerződést az egyedi előfizetői szerződésre is kiterjedően hatósági döntés esetén jogosult egyoldalúan módosítani. A szerződésmódosításhoz tehát nem szükséges az előfizető hozzájárulása,

az Általános Szerződési Feltételek erre tekintettel történő módosítása pedig nem igényli a szöveg nagymértékű vagy strukturális módosítását, így a gyakorlatban 60-90 napos időtartam elegendő időt biztosít az Általános Szerződési Feltételek módosítására. A szolgáltató továbbá maga sem jelölte meg észrevételében, hogy az Eht. 130. § (3) bekezdésében írt 30 naphoz képest milyen tényezők teszik szükségessé és indokoltá további legalább 60 napos időtartam biztosítását az Általános Szerződési Feltételek ezirányú módosítására. Mindezek alapján nem indokolt az új igények befogadásához kapcsolódó átmeneti időtartam további meghosszabbítása.

A szolgáltatónak a két éves időszak meghosszabbításával kapcsolatos észrevételében megfogalmazott javaslatát nem fogadtam el. Az átmeneti időszak meghatározása során az Eht. 63. § (4)-(5), valamint az Eht. 127. § (4b) foglaltakra tekintettel írtam elő két éves időszakot, mint azt a legrövidebb időtartamot, ami alatt biztosítható a közvetítőválasztás szolgáltatásra vonatkozó előfizetői szerződések megfelelő „kifuttatása”. Ennél hosszabb időtartam meghatározása technikai okokból (naptári év vége) sem indokolt, ráadásul egy ilyen megoldás gyakorlati értelme is megkérdőjelezhető, hiszen az új szerződések befogadására csak a határozat közlését követő harmadik naptári hónap első napjáig kötelesek a kötelezett szolgáltatók, így a gyakorlatban a határozat közlését követő negyedik naptári hónap első napjától számított 24 hónap elteltével az élő szerződések kifutnak. Az elektronikus hírközlési előfizetői szerződések részletes szabályairól szóló 2/2015. (III. 30.) NMHH rendelet 4. § (2) bekezdése alapján üzleti előfizetők esetén ugyan a felek közös megegyezéssel eltérhetnek az Eht. 127. § (4b) bekezdésében foglaltaktól, és az előfizetői szerződést 2 évnél hosszabb időtartamra is megkötöhetik, ezt a körülményeit ugyanakkor az átmeneti időtartam hosszának meghatározása esetében nem tudtam figyelembe venni egyrészt azért, mert a Hatóság előtt nem ismert, hogy az egyes közvetítőszolgáltatók hány szerződés esetében és milyen időtartamra tértek el a két éves időtartamtól, másrészt a határozat közlését követő negyedik naptári hónap első napjától számított 24 hónapnál hosszabb időtartam meghatározása a gyakorlatban a szabályozás egy további több, mint három éves – teljes szabályozási ciklusnál hosszabb – időszakra történő hatályban tartását jelentené. Ezért a korábbi kötelezett Szolgáltatókat terhelő kötelezettség átmeneti időre történő hatályban tartására előírányzott időtartam hosszának megváltoztatását az Eht. 63. §-a szerinti indokoltság és arányosság elveit is figyelembe véve nem tartottam indokoltnak.

6.5. Az Invitel Távközlési Zrt. észrevétele a közvetítő-előválasztásra vonatkozó kötelezettség átmeneti ideig való hatályban tartásával kapcsolatos ellenőrzési kérdésekkel kapcsolatban

A szolgáltató előadta, hogy a közvetítőválasztásos piacon számos visszaélés volt tapasztalható, ezért indokoltnak látja, hogy a Jogosult Szolgáltatókkal szemben is legyenek olyan előírások vagy hatósági ellenőrzés, amely alapján biztosítható, hogy a hívásonkénti közvetítőválasztások kapcsán a közvetítőválasztás kötelezettség fenntartására előírt átmeneti idő lejártát követően a Jogosult Szolgáltatók beszüntetik az új ügyfelek megszerzésével kapcsolatos tevékenységüket. A határozattervezetnek a hívásonkénti közvetítőválasztásra vonatkozó kötelezettség átmeneti hatályára vonatkozó rendelkezése tekintetében a szolgáltató kifejtette, hogy annak folyamatos ellenőrzése, hogy adott előfizető meglévő vagy új közvetítőválasztó előfizetőnek minősül-e, nem, illetve csak jelentős ráfordítással oldható meg. Álláspontja szerint ezért a kötelezettség megszűnésének következményeit az összekapcsolási referenciaajánlatban, illetve az ez alapján kötött hálózati szerződésekben kell kezelni.

Az észrevételt figyelmen kívül hagytam az alábbiakra tekintettel.

A jelen határozat meghozatalát megelőző eljárás az érintett piacok meghatározására, jelentős piaci erejű szolgáltatók azonosítására és terhükre kötelezettségek megállapítására irányult, ez képezte az eljárásban elbírált közigazgatási ügy tárgyát, amely körben lefolytatott vizsgálatok eredményeként jutottam a határozatban foglalt megállapításokra. Ebből következően jelen határozatban nincs mód a jogosult szolgáltatókkal szemben kötelezettségek megállapítására, abban az esetben sem, ha a

szabályozás tárgyát jelentő kiskereskedelmi szolgáltatás nyújtása okán ügyfélnek is minősülnek. A közvetítőválasztás biztosításának kötelezettsége a jelentős piaci erejű szolgáltatókat terhelő kiskereskedelmi kötelezettség, így az annak háttérét képező hálózati együttműködés szabályainak jelen piacokon történő megállapítása nem lehetséges, és nem rendelkezem hatáskörrel különösen arra, hogy a szabályozás tárgyán vagy időtávján túlmutató (a jogosult szolgáltatók értékesítési és egyéb kereskedelmi tevékenységét meghatározó) előírásokat foglaljak határozatomba. Megjegyzem ugyanakkor, hogy az Eht. lehetővé teszi, hogy az elektronikus hírközlésre vonatkozó szabályban, az az alapján kötött vagy hálózati szerződésben foglalt, elektronikus hírközlést érintő jog vagy jogos érdek sérelme esetén a szolgáltatók jogvitájukkal a Hatósághoz forduljanak, illetve ettől függetlenül is, szükség esetén megteszem a hatáskörömbé tartozó, indokolt intézkedéseket, amennyiben az elektronikus hírközlésre vonatkozó szabályok sérelme merül fel.

Az összekapcsolási referenciaajánlatok vonatkozásában azt szükséges figyelembe venni, hogy a referenciaajánlatok alkalmazásának kötelezettsége a nagykereskedelmi piacokon előírható átláthatóság kötelezettség részkötelezettsége, amelynek az összekapcsolási hálózati viszonyok tekintetében hatályos szabályait a 2/2007. és 3/2007. számú nagykereskedelmi piacokat szabályozó HF/25011-51/2012., illetve HF/25016-187/2012. számú, jogerős és végrehajtható, így a Hatóság számára is irányadó határozatok állapítják meg. Ekként sem az anyagi jogi, sem eljárásjogi rendelkezések tükrében nincs lehetőség a referenciaajánlati kötelezettség részletszabályainak jelen határozatban történő módosítására, ugyanakkor minden olyan, a hálózati együttműködés alapján álló szolgáltatói intézkedés üdvözlendő, amelynek révén a hálózati szerződések a hatályos összekapcsolási referenciaajánlati előírások keretein belül kezelik a közvetítőválasztásra vonatkozó szabályozás változását. Megjegyzem továbbá, hogy a 2/2007. és 3/2007. számú nagykereskedelmi piacok jövőbeni elemzése során a referenciaajánlatok közzétételével kapcsolatos kötelezettség felülvizsgálata során tekintettel leszek a közvetítőválasztás kötelezettség visszavonására.

6.6. Az Invitel Távközlési Zrt. észrevétele a közvetítőválasztásos ajánlatok árelőnyével kapcsolatos megállapításra vonatkozóan

A szolgáltató véleménye szerint azon következtetés, miszerint a közvetítőválasztásos ajánlatok nem hordoznak árelőnyt az előfizetők számára, nem tekinthető helyesnek, függetlenül attól, hogy a piac vonatkozásában tett megállapítások helytállóak. A szolgáltató álláspontja szerint a közvetítőválasztásos percek díját nem a kötelezett szolgáltató saját hálózatán indított hívásdíjával kell összehasonlítani, hanem azon díjcsomagok díjaival, amelynél igénybe veszik a közvetítőválasztást, mivel egy racionális fogyasztó nem fog igénybe venni az adott díjcsomagnál kedvezőtlenebb díjú közvetítőválasztási szolgáltatást.

Az észrevétel alapján nem módosítottam a határozatot az alábbiakra tekintettel.

A szolgáltató észrevétele kapcsán fontosnak tartom rögzíteni, hogy a vitatott következtetést a Hatóság nem a díjak, hanem a fajlagos bevételek vizsgálata alapján vonta le. Mindazonáltal a szolgáltató által felvetett vizsgálati kérdés a belföldi hívások esetén releváns, azzal a Hatóság is szembesült a számítások elkészítése során. A nemzetközi hívások esetén a probléma nem merül fel, mivel a szolgáltatók ebben a hívásirányban jellemzően nem kínálnak lebeszélhető perceket, ebben az esetben a saját hálózattal rendelkező szolgáltatók és a CS/CPS szolgáltatók fajlagos bevételei közvetlenül összevethetők. A belföldi hívások esetében a lebeszélhető percek miatt a táblázatban kirajzolódó kép valóban valamelyest kedvezőtlenebb képet festhet a közvetítő szolgáltatók oldaláról nézve. Figyelembe véve ugyanakkor a belföldi irányú hívások fajlagos bevételeiben kimutatott jelentős

különbségeket (2-3-szoros), a fogyasztói döntéseknek a valóságban korlátozott racionalitását⁷⁷, valamint a volt koncessziós szolgáltatók lebeszélhető perces tartalmú, illetve nem tartalmú díjcsomagjainak előfizetési díjai közötti különbségeket, helyesnek tekinthető a határozatban található azon megállapítás, mely szerint a közvetítéválasztásos ajánlatok nem hordoznak számottevő árelőnyt a fogyasztók számára.

7. Magyar Telekom Nyrt. észrevételei

7.1. A Magyar Telekom Nyrt. általános észrevételei

A szolgáltató egyetért a határozattervezetben rögzített következtetésekkel, amelyek a szabályozás feloldásához, az adott kötelezettségek középtávú megszüntetéséhez vezetnek.

A szolgáltató álláspontja szerint a hazai hírközlési piacot az infrastruktúra alapú verseny és az innovatív szolgáltatások körének és választékának bővülése jellemzi, így a szabályozás visszaszorulása és eltörlése indokolt.

Az észrevételt tudomásul vettem.

7.2. A Magyar Telekom Nyrt. megállapításai a hírközlési piaci versennyel kapcsolatban

A szolgáltató álláspontja szerint a hírközlési piac az infrastruktúra alapú verseny felé mozdult el, így a szolgáltatás alapú versenyt ösztönző szabályozási eszközök nem minősülnek hatékonyak.

A szolgáltató szerint a különböző platformokon kínált szolgáltatások egymással versenyeznek, a helyhez kötött telefonszolgáltatások zsugorodó piacon jelentős verseny tapasztalható, a cél a több vezetékes és mobil szolgáltatást együttesen igénybevevő ügyfelek megszerzése. A szolgáltató álláspontja szerint a kizárólag vezetékes hangszolgáltatás egyre kevésbé jelent értéket az előfizetők számára.

A vezetékes hangszolgáltatók számára a vezetékes irányú forgalmat is tartalmazó flat csomagokkal jelen lévő mobil szolgáltatók jelentenek kihívást, ami még inkább ráerősített a helyhez kötött – mobil irányú helyettesítés térnyerésére.

A szolgáltató véleménye szerint a kiskereskedelmi verseny intenzitását növelik a Skype, VIBER, Google Talk és egyéb nemzetközi szolgáltatásoknak a térnyerése.

Az észrevételt tudomásul vettem.

A szolgáltató ezen észrevételei a szolgáltató elektronikus hírközlési ágazati szabályozással, illetve a helyhez kötött telefonszolgáltatások piacával összefüggő általános álláspontját foglalják össze.

A szolgáltató általános álláspontját összefoglaló megjegyzések nem a határozattervezet tartalmára vonatkoznak, a határozattervezet tételes megállapításai tekintetében nem releváns észrevételek.

7.3. A Magyar Telekom Nyrt. megállapításai a belépési korlátokkal kapcsolatban

⁷⁷ A racionális döntés feltételezi, hogy a fogyasztó pontosan össze tudja hasonlítani a szolgáltatás különböző módon történő igénybevitelével járó költségeket. Ehhez mind a szolgáltatások pontos árának, mind a várható igénybeviteli mennyiségnek a pontos ismerete szükséges, ami az elektronikus hírközlési szolgáltatásokkal kapcsolatos fogyasztói tudatosság olyan magas szintjét feltételezi, ami a hazai piacon nem jellemző.

A szolgáltató megítélése szerint a belépési korlátok fennállásának vizsgálatával kapcsolatban elmondható, hogy a helyhez kötött telefonszolgáltatás piacára való belépést nem a belépési korlátok teszik valószínűtlenné, hanem a hírközlési piac önmagában, mivel a szolgáltatók az infrastruktúra alapú versenyhelyzetben nem kívánnak kizárólag telefonszolgáltatást nyújtani.

Az észrevételt tudomásul vettem.

A határozattervezet Indokolásának A. fejezet 1.9. pontjában elvégzett, a piacok érintettségét célzó vizsgálatok során sor került a magas, és nem átmeneti belépési korlátok a vizsgálatára a szolgáltatási piacokon. A belépés jogi-adminisztratív korlátain kívül részletesen vizsgáltam a piacra való belépés esetleges strukturális korlátait is. Strukturális korlátokról akkor beszélhetünk, ha a fennálló keresleti szint és az alkalmazott technológia jellemzői, valamint a kapcsolódó költségviszonyok alapján a piacra lépés szempontjából egyenlőtlen feltételekkel szembesül a korábban piacra lépő (és ott jelentős pozíciókat szerző vállalat) és egy később piacra lépő cég. A belépési korlátok szintje tehát összefügg az adott piacon elérhető bevételek nagyságával és a belépés potenciális megtérülésével és ily módon befolyásolja a piacra való belépéssel kapcsolatos ösztönzöttséget. Az elvégzett vizsgálatok eredményeként megállapítottam, hogy a helyhez kötött telefonszolgáltatás jelen határozatban azonosított piacain jelentős és tartós, a piaci belépést akadályozó belépési korlátok azonosíthatók. A vizsgálatok során a belépési korlátokat a helyhez kötött telefonszolgáltatás szempontjából vizsgáltam és megállapítottam, hogy kizárólag a helyhez kötött telefonszolgáltatás nyújtása érdekében történő piacra lépés ez alapján nem valószínűsíthető.

Megjegyzendő továbbá, hogy a Magyar Telekom által tett megjegyzés a határozattervezet végkövetkeztetését – ti. ex-ante szabályozási szempontból nem érintett a piac – érdemben nem befolyásolja.

8. Netfone Telecom Kft. észrevételei

8.1. A Netfone Telecom Kft. általános észrevételei

A szolgáltató kiemelte, hogy tevékenysége során elsősorban az üzleti előfizetők igényeit figyelembe véve igyekszik költséghatékony alternatívát kínálni a hírközlési piacon. A szolgáltató működése során mindvégig törekedett arra, hogy az előfizetők az általuk elérni kívánt szolgáltatások között szabadon választva, a legmegfelelőbb áron jussanak hozzá a hírközlési szolgáltatásokhoz.

Az észrevételt tudomásul vettem.

8.2. A Netfone Telecom Kft. javaslata a határozattervezet közvetítőválasztás kötelezettség kivezetésével kapcsolatos rendelkezésének közvetítő-előválasztás tekintetében történő visszavonására vonatkozóan

A szolgáltató kérelmezte a közvetítőválasztás kötelezettség megszüntetésére vonatkozó rendelkezés visszavonását a közvetítő-előválasztás tekintetében, mivel álláspontja szerint ez a kötelezettség még nem érte el a szabályozási célját.

Az észrevételt figyelmen kívül hagytam, amelynek részletes indokait ld. a 1.2. pontban.

8.3. A Netfone Telecom Kft. álláspontja a közvetítőválasztás szolgáltatás kötelezettség átmeneti hatályban tartásának időtartamával kapcsolatban

A szolgáltató kérte, hogy amennyiben a közvetítő-előválasztás tekintetében is visszavonásra kerül a közvetítőválasztás kötelezettség, akkor – legalább – a határozat hatályba lépése évének utolsó

napjáig fennmaradhasson közvetítő-előválasztás szolgáltatás kereskedelmi értékesíthetősége, az új szerződések megkötésére vonatkozó jogosultság. Továbbá kérte, hogy az ezt követő legalább 2 naptári éves átmeneti időben, azaz 2018. december 31. napjáig a szolgáltatás igénybevételi lehetőségét, illetve a vonatkozó kötelezettséget tartsa fenn az Elnök a határozatban.

A szolgáltató továbbá előadta, hogy amennyiben a határozatok kihirdetése jelentős késedelemmel járna, akkor álláspontja szerint indokolt az új szerződések megkötésére nyitva álló átmeneti időt 2017. június 30. napi véghatáridővel, a szolgáltatás nyújtására vonatkozó kötelezettség fenntartására irányuló átmeneti idő végét pedig 2019. december 31. napban megállapítani.

A szolgáltató a határozattervezethez fűzött észrevételei indokolásában kiemelte, hogy a vonatkozó EU ajánlás szerint az ex-ante szabályozás piacról való kivezetése során megfelelő időt kell biztosítani a piac számára. Előadta továbbá, hogy szabályozás hiányában a fogyasztóknak sérül a szabad szolgáltató- és szolgáltatás-választáshoz fűződő joga, és a jogosult szolgáltatók szerzett jogai megvonásra kerülnek.

A szolgáltató véleménye szerint a közvetítő-előválasztást igénybe vevő előfizetők árelőnye jelentősnek tekinthető, átlagosan meghaladja a 25%-ot, valamint a szolgáltatás iránti kereslet folyamatosnak tekinthető. A szolgáltató álláspontja szerint a közvetítő-előválasztás szolgáltatást igénybe vevő előfizetők telephelyén jellemzően nem áll rendelkezésre olyan párhuzamos infrastruktúra, amely alkalmas lenne vezetékes telefonszolgáltatás biztosítására, egy ilyen fejlesztés pedig minimálisan 6-12 hónapot venne igénybe. A szolgáltató előadta, hogy a közvetítő-előválasztás igénybe vevő előfizetőknek a VoIP technológiára való átmigrálása is jelentős időt vesz igénybe, amely indokolja a kötelezettség megszüntetésére vonatkozó tervezett határidő meghosszabbítását.

A szolgáltató álláspontja szerint a határidő meghosszabbítása nélkül a fogyasztók érdekei sérülni fognak a verseny intenzitásának csökkenése miatt.

Az átmeneti idő hosszának meghatározása során arra törekedtem, hogy az megfelelő felkészülési időt biztosítson mind az előfizetői hozzáférést biztosító szolgáltatók, mind a közvetítő szolgáltatók, mind az előfizetők számára. Az ezzel kapcsolatos részletes indokolást a határozattervezet Indokolásának A. fejezet [430]-[440] bekezdései tartalmazzák. A szolgáltató észrevételében megfogalmazott, az új szerződések befogadásával kapcsolatos időtartam meghosszabbítására vonatkozó javaslat a rendelkezések alkalmazásával kapcsolatos időtartamnál (legalább 60, legfeljebb 90 nap) jóval hosszabb időtartamot irányoz elő, ami a gyakorlatban a jelentős piaci erejüként már nem azonosított szolgáltatókra korábban kirótt kötelezettség hatályának indokolatlan meghosszabbítását eredményezi. A szolgáltatónak a két éves időszak meghosszabbításával kapcsolatos észrevételében megfogalmazott javaslatát nem fogadtam el. Az átmeneti időszak meghatározása során az Eht. 63. § (4)-(5), valamint az Eht. 127. § (4b) bekezdésében foglaltakra tekintettel írtam elő két éves időszakot, mint azt a legrövidebb időtartamot, ami alatt biztosítható a közvetítőválasztás szolgáltatásra vonatkozó előfizetői szerződések megfelelő „kifuttatása”. Ennél hosszabb időtartam meghatározása technikai okokból (naptári év vége) sem indokolt, ráadásul egy ilyen megoldás gyakorlati értelme is megkérdőjelezhető, hiszen az új szerződések befogadására csak a határozat közzétételét követő negyedik naptári hónap első napjáig kötelesek a kötelezett szolgáltatók, így a gyakorlatban a határozat közzétételét követő negyedik naptári hónap első napjától számított 24 hónap elteltével az élő szerződések kifutnak. Az átmeneti idő meghosszabbításával és a 2 éven túli szerződésekkel kapcsolatban lásd még az 1.3. és 6.4. pontokban e körben tett észrevételekre adott válaszaimat.

A szolgáltató által az előfizetők migrálásához szükséges fejlesztésekkel és a párhuzamos infrastruktúra rendelkezésre állásával kapcsolatban kiemelendő, hogy mivel a szolgáltató eleve a Kötelezett Szolgáltatótól veszi igénybe a közvetítőválasztás szolgáltatást, ezért a Kötelezett Szolgáltató infrastruktúrája rendelkezésre áll a kiskereskedelmi szolgáltatás további nyújtásához más

piacokon szabályozott nagykereskedelmi szolgáltatások igénybevétele révén, vagy egyéb – internet hozzáférésre épülő – VoIP megoldás alkalmazásával. A szolgáltató által említett 6-12 hónapos időtartammal kapcsolatban pedig hangsúlyozom, hogy a határozattervezetben biztosított átmeneti idő – amely a meglévő előfizetők esetén a gyakorlatban több, mint két év a határozat közlését követően – elegendő felkészülési időt biztosít a szolgáltatók számára arra, hogy az eddigi előfizetőjét a fenti megoldások valamelyikére áttérve kiszolgálja. Azokban az esetekben, amikor pedig a határozott idejű előfizetői szerződés időtartamából már csak kevés idő van hátra, akkor a szabályozás szintén lehetőséget biztosít ezen szerződések előfizetővel történő újrakötésére, hiszen a határozattervezet rendelkező részének I. A/2 a) pontja szerint a határozat közlésének napját követő harmadik naptári hónap 1. napjáig a Kötelezett Szolgáltató köteles befogadni a közvetítőszolgáltató közvetítő előválasztás beállításra irányuló új igényeit is.

A közvetítőválasztásos szolgáltatók által kínált árelőnnyel, valamint a fogyasztói érdekekkel kapcsolatos észrevétellel kapcsolatban ld. az 1.2. pontban, valamint a 6.6. pontban adott részletes választ.

D. fejezet

Notifikációs eljárás eredménye

Az Elnök az érdekeltekkel történő egyeztetést követően az Eht. 71. § (1) bekezdése, valamint a 2002/21/EK Irányelv 7. cikk (3) bekezdése alapján 2016. május 2-án bejelentette a tervezetet – annak részletes indokolásával együtt – az Európai Bizottságnak és a tagállami elektronikus hírközlési szabályozó hatóságoknak (a továbbiakban: Bejelentés).

A Bejelentés az alábbi dokumentumokat tartalmazta:

- a) kísérő levél és a 2008. október 15-én megjelent 2008/850/EK Ajánlásban előírt formájú rövidített bejelentőlap (short notification form) angol nyelven,
- b) az egyeztetés az érdekeltekkel keretében érkezett észrevételek alapján átdolgozott határozattervezet és függeléke magyar nyelven,
- c) a GVH határozattervezetre vonatkozó szakmai álláspontja magyar nyelven, és
- d) a szolgáltatók által adott észrevételek magyar nyelven.

Az Elnök a b) és d) pontban foglalt dokumentumok kapcsán azzal a kérelemmel fordult az Európai Bizottsághoz, hogy a dokumentum egyes részeit – szolgáltatói kérésre tekintettel – az Európai Bizottság bizalmas információként kezelje. Ennek megfelelően a b) és d) pontban foglalt dokumentumokat az Elnök két (üzleti titkot tartalmazó, illetve nem tartalmazó) változatban küldte meg a Bizottság részére.

A Bejelentést az Európai Bizottság HU/2016/1866 számon 2016. május 2-án vette nyilvántartásba.

A Bejelentéssel indult eljárás lezárásaként az Európai Bizottság 2016. május 31-én kelt magyar nyelvű levelet küldött, amelyben nem tett észrevételt.

Budapest, 2016. június „ ”.

P.H.

dr. Karas Monika

elnök